INSTITUTIONES THEOLOGICÆ

AUCTORE

FR.

LEOP. BR. LIEBERMANN

SS. THEOLOG. DOCT. ET PROF.

DIOECESIS ARGENTINENSIS

VICARIO GENERALI

EDITIO TERTIA EMENDATA

TOMUS IV.

BRIXIÆ

IN ORPHANOTROPHIO S. BARNABÆ

MDCCCXXXI.

Digitized by Google

PARS SECUNDA.

DE BAPTISMO ET CONFIRMATIONE.

Hactenus de Sacramentis generatim egimus; neque, ut credo, inutilis hic labor fuit; id enim hac prævia tractatione assecuti sumus, ut nunc, cum de singulis Sacramentis dicendum est, non omnino imparati accedamus ad hanc difficilem et late diffusam materiam. Vidimus, quæ sit Sacramentorum natura, quibus illa partibus constent; causas eorum novimus, et divinam originem, et quantis abundent opibus. Nunc quæ in universum tradita fuerunt, ad singula Sacramenta applicari debent, ut quæ de iis Ecclesia Catholica docet, probe intelligamus.

Hanc partem de Baptismo et Confirmatione inscribimus. Et merito quidem; nam hæc duo Sacramenta, non tantum ordine priora sunt, sed etiam magnam inter se affinitatem habent, et per plus quam decem sæcula, nisi gravis id causa suaderet, nunquam fuerunt divisim celebrata. Scilicet Confir-

Digitized by Google

matio quamvis distinctum a Baptismo Sacramentum efficiebat, semper tamen aliquo modo ad Baptismum pertinere censebatur; quoniam illius est, magnum regenerationis opus in Baptismate inchoatum novo gratiarum et virium incremento perficere.

Aperta est hujus partis divisio. Caput I de Baptismate erit; II de Confirmatione.

Google

CAPUT PRIMUM.

DE BAPTISMO.

Lustrationum, ac baptismatum usus antiquissimus est, et omnium populorum religionibus receptus (*Huet. quaest. Alnet. lib. II cap. XIX n. II*). At merito gentilibus exprobrarunt antiqui Patres, quod hos quoque ritus, sicut et cæteros, qui ad Deorum cultum pertinebant, spurcitiis, et vanis superstitionibus depravarent. Quandoquidem infelices illi, et miseranda cæcitate obruti homines, perjuria, et universa vitia ejusmodi lotionibus purgari existimabant, et cum flagitiis omnibus inquinati ad precandum veniebant, » tamen se pie sacrificasse opi» nabantur, si cutem laverint, ut Lactantius ait » (*Instit. lib. V cap. XIX*), tanquam libidines » intra pectus inclusas ulli amnes abluant, aut ulla » maria purificent. . . . ».

Habuit etiam populus Judæorum lotiones et purificationes plurimas, a Deo ipso institutas, quarum hic erat præcipuus finis, ut interioris puritatis, qua sola Deo placere possumus, continue

admoneretur; hanc enim illæ significabant. Inde certe est, quod in veteris Testamenti libris lavationis vocabulum tam sæpe pro peccatorum remissione usurpetur ... *Amplius lava me*, Ps. IV ... et Isai. I 16 ... *Lavamini, mundi estote; auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis* .... Contingit autem etiam in hac gente, ut homines veræ pietatis obliti, et in exterioribus tantum hærentes, religionem in superstitionem verterent, ac eo majorem munditiem se consequi crederent, quo crebrioribus uterentur baptismis. In Evangelio (*Marc. VII*) notantur superstitiosæ ablutiones manuum a Majoribus traditæ, item poculorum, urceorum, lectorum etc. Imo recentiores Judæi, quando Proselytos consecrant, præter Circumcisionem etiam Baptismum adhibent, cui multa attribuunt, quæ videntur a Christianorum Baptismo mutuata (*Huet. loc. cit.*).

Superest, ut antequam de Baptismo novæ legis quæstio instituatur, prius quid de Joannis Baptismate sentiendum sit, breviter exponamus; nihil enim est, quod non turbaverint Novatores. Cum vim nullam Sacramentis inesse doceant, sed omnia in fide constituant, et prædicatione; Joannis et Christi Baptisma nulla alia re differre dicunt, quam quod diversis manibus dentur (*Calv. lib. IV instit. cap. XIV*). Hunc errorem anathemate confixit *Tridentinum* Sess. VII Can. I de Baptismo ... » Si » quis dixerit, Baptismum Joannis habuisse eandem » dem vim cum Baptismo Christi, anathema sit... ». Et merito quidem; nam quemadmodum summum

est inter Præcursorem, et ipsum Dominum discrimen; ita et summa est utriusque Baptismi differentia: quod nemo apertius, quam ipse Joannes confessus est (*Luc. III* 16). *Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus: ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto et igni*.... Quasi dicat: Meum Baptisma vim nullam habet emundandi animam, sed merum est signum externum, quo homines initiantur ad pœnitentiam: Christi autem Baptisma virtutem continet Spiritus Sancti, qua sordes peccatorum diluuntur, et vita spiritualis infunditur. Illustrissimum quoque est illud testimonium, Actor. XIX, ubi illos, qui Baptisma Joannis receperant, iterum a Paolo baptizatos legimus. Et hæc quidem contra Heterodoxos dicta sint. Cæterum inter Catholicos quæritur, an Baptismus Joannis fuerit Sacramentum ejus fere generis, cujus erant veteris Testamenti Sacramenta. At certum est, non fuisse. Significabat quidem futurum Baptisma Christi: sed, ut bene observat *Maldonatus* (*Disputat. speciali de Baptis. Joannis:)*, non est satis figuram esse alicujus Sacramenti, ut sit Sacramentum. Nam isto quidem modo mare rubrum fuisset Sacramentum, et diluvium, quia erant figuræ Baptismi Christi. Vide quæ supra part. I de notione Sacram. in genere dicta sunt, observ. IV.

Baptismus, qui a Christo in nova lege institutus est, in Catechismo Concilii Trid. recte et apposite difinitur: *Sacramentum regenerationis per aquam in verbo.* Juxta illud Apostoli ad Ephes. V cum de

Ecclesia loquitur: *Mundans* eam *lavacro aquæ in verbo.* Hujus autem Sacramenti denominationes, quibus in primæva Ecclesia donari consuevit, earumque rationes paucis complexus est *Gregor. Nazianz.* Orat. XL in sanctum Baptisma . . . » Quemadmodum Christus hujus (*Baptismi*) dator multis et » diversis nominibus appellatur, ita ipsum quoque » donum varia nomina sortitur . . . *Donum* dicitur, » quia iis, qui nihil prius contulerunt, datur: » *Gratia*, quia etiam debentibus: *Baptismus*, quia » peccatum in aqua sepelitur: *Unctio*, quia sacer, » et regius; hujusmodi enim ea erant, quæ ungebantur: *Illuminatio* porro, quia splendor, et claritas: *Indumentum*, quia ignominiæ nostræ velamen est: *Lavacrum*, quia abluit: *Sigillum*, quia » conservatio est, ac dominationis significatio...». His summatim præmissis, totam de Baptismo tractationem tribus articulis complectemur. *Primus* de natura Baptismi aget, *secundus* de causis ejus, *tertius* de effectis.

Digitized by Google

ARTICULUS I.

De Baptismi natura.

§. I.

De materia Baptismi.

OBSERVANDA.

I. In Baptismo, ut in aliis Sacramentis, quæ in usu rei sensibilis posita sunt, duplex est materia: una, quæ remota, altera, quæ proxima dicitur: de utraque, quantum satis est, agendum. Ac primum quidem id perspicuum est, materiam Baptismi remotam esse aquam. Neque aliquid est in Scripturis clarius expressum, et perpetua omnium Ecclesiarum traditione magis firmatum. Pauci tantum fuerunt, iique obscuri hæretici, qui a communi Christianorum more recesserunt. *Manichæos* inter alios errores etiam baptisma in aqua rejecisse, testis est Augustinus (*De hæresib. cap. XLVI*). Id fortassis eos impulit, quod aquæ elementum a Deo nequam conditum tanquam profanum et pollutum detestarentur. Iisdem principiis nitebantur *Seleuciani* et *Hermiani*, quos, idem Augustinus ait (*Eod. lib. cap. LIX*),

Digitized by Google

baptisma in aqua non recepisse. Addunt quidam eos in igne baptizasse propter verbum, quod dixit Joannes Baptista: *Ipse vos baptizabit in Spiritu et igne*... Illud certum, morem in baptismo ignem seu ustionem usurpandi antiquissimum esse. Non defuerunt, qui pro aqua oleum adhibuerunt; alii aquam vino miscendam docuerunt (*Martene de ritib. Bapt. lib. I art.* 14). Protestantes aquam quidem ad baptisma adhibent; an eam necessariam credant, dubitare licet, tum propter eorum sententiam de Sacramentorum virtute, tum propter eorum, qui inter eos Choriphei fuerunt, expressa testimonia. *Lutherus* in colloquiis symposiacis cap. XVII interrogatus, num, deficiente aqua, liceat baptizare in lacte, respondit . . . » Quidquid balnei loco esse potest, » illud aptum esse ad baptizandum ». — Et *Beza* epist. II ad Thomam Tilium ... » Si desit aqua, » inquit, et tamen baptismus alicujus differri amplius cum ædificatione non possit, nec debeat, » ego certe quovis liquore non minus rite quam » aqua baptizarem . . . ».

II. Materia proxima Baptismi in ablutione consistit, hoc enim vel ipsum Baptismi nomen indicat. Verum, cum triplex sit ablutionis genus, nimirum per *immersionem*, *infusionem*, et *aspersionem*, quæritur, quodnam adhibendum sit, ut valeat Sacramentum. Antiquitus ablutio immersione fieri solebat, et quidem ter in aquam mergebantur baptizandi; hicque ritus usque ad XIII sæculum ab Ecclesia tum Græca tum Latina constanter retentus fuit. Quin etiam recentiores Græci baptizandos in

aquam demergunt, eamque ante calefaciunt, ne noceat infantibus. Ecclesia Latina nunc infusione utitur, cum toti Ecclesiæ semper persuasum fuerit, valere Baptismum, quocunque demum ablutionis genere perficiatur. Quemadmodum ad Sacramenti integritatem nihil refert, an unica, an trina ablutio fiat, quamvis trinæ ablutionis ritus antiquissimus sit, et ex apostolica traditione fluxisse credatur. Protestantes infusionis usum, quem ante factam separationem in Ecclesia Catholica invenerant, retinuerunt; neque periculum est, ne velint ad ritum immersionis redire. Id potius timendum, ne, quod nos de immersione dicimus, quod illa ad Sacramentum necessaria non sit, hoc ipsi de omni ablutionis genere intelligi velint.

PROPOSITIO I.

Materia Baptismi remota est aqua vera et naturalis.

Concilium Trident. Sess. VII Can. II de Baptismo:

» Si quis dixerit, aquam veram et naturalem » non esse de necessitate Baptismi: atque ideo » verba illa Domini nostri Jesu Christi: *Nisi quis* » *renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto*, ad » metaphoram aliquam detorserit; anathema sit. «

Probat. I. Novi Testamenti loca in hanc rem

adeo sunt perspicua, ut expositione non egeant. Primum utique locum ipsa hæc Christi verba tenent Joan. III. . . . *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei...* Deinde constat Apostolos nunquam baptizasse, nisi vera aqua. Sic cum Actor. VIII Eunuchus dixisset ad Philippum...*Ecce aqua, quid prohibet me baptizari?* v. 38., addit sacer textus...*Et descenderunt uterque in aquam, Philippus, et Eunuchus, et baptizavit eum*... Item Petrus Act. X ait . . . *Nunquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi?* Omittimus figuras et vaticinia veteris testamenti, quibus Patres passim crediderunt adumbratum, et prænuntiatum fuisse Baptismum novæ legis. Quid enim aliud nobis exhibet spiritus ille in ipso mundi exordio aquis incubans? Quid diluvium, quo mundus fuit perpurgatus? Quid maris rubri transitus? Quid aqua de petra in deserto educta, aut Naami Syri ablutio? Quid aliud prænuntiant illæ aquæ, ad quas sitientes omnes invitat Isaias cap. LV. Et illud Ezechielis vaticinium cap. XXX....*Effundam super vos aquam mundam, et mundabimini*... Illud quoque Zachariæ XIII. . . . *In illa die erit fons patens domui David in ablutionem peccatoris* . . . Scimus equidem ex his argumentis veteris legis non plane effici, et cogi, quod volumus; at rei explicandæ inserviunt, et cum in Patribus frequenter occurrant, quæ fuerit Veterum fides, plane ostendunt.

Probat. II. Hæc porro veterum Doctorum fides innumeris eorum testimoniis probari posset, sed res plana et obvia est. Omnium loco sint hæc pau-

ca . . . » Felix Sacramentum aquæ nostræ, *inquit* » *Tertullianus de Baptism.*, qua abluti delictis pri» stinæ cæcitatis in vitam æternam liberamur...». Et S. Augustinus Tract. XV in Joan. . . . » Tolle » aquam; non est Baptismus . . . » His consonat perpetua praxis et traditio Ecclesiæ, quæ nunquam tanquam legitimum et validum agnovit Baptisma in alio liquore, quam in aqua collatum. Vide *Tournel.* de Sacrament. Bapt. quæst. I art. II.

PROPOSITIO II.

Immersio ad substantiam Sacramenti non pertinet, et valet Baptismus per infusionem collatus.

Probatur. Ratio baptizandi per immersionem, aut per effusionem aquæ res est meræ disciplinæ, in qua fieri potest mutatio, quin in substantia Sacramenti quidquam immutetur. Hinc Ecclesia, quamvis per tredecim sæcula immersione baptizaverit, baptisma tamen per infusionem collatum, ratum semper habuit, et validum; quod his fere capitibus efficitur.

I.° Baptisma *Clinicis*, id est iis, qui in lectulo ob gravem morbum decumbebant, collatum, ratum et legitimum declararunt antiquissima Concilia, Romanum sub Cornelio Papa, Neocæsariense anni 314 etc.

II. Quandocunque Baptisma per immersionem administrari non potuit, sive propter magnam ba-

ptizandorum copiam; sive, quando aquæ copia sufficiens non aderat; sive, ut *Walfridus Strabo*, sæculi IX scriptor observat (*De rebus ecclesiasticis cap. XXVI*), cum provectiorum granditas corporum in minoribus vasis hominem tingi non patiebatur, perfusio aut aspersio usurpari consuevit. Multa hujus rei exempla antiqua historia exhibet. Cf. Cl. *Martene* lib. supra cit., Brenner, geschichtliche Darstellung der Verrichtung der Taufe, S. 13 etc. Quin et Græci non penitus immergunt infantes, ne aqua per os et nares subeat, sed aquam capiti simul affundunt.

III. Nolumus præsidium quærere causæ nostræ in Epistola *S. Cypriani* LXXVI ad *Magnum*, quoniam ejus authentia multis valde suspecta est: manet autem, quæ certe non exigua est, *S. Augustini* auctoritas, qui Cypriani doctrinam, aut quam ipse putavit esse S. Cypriani, veluti sua ætate certissimam approbat, et sequitur lib. VI contra Donatistas cap. VII Idem *S. Augustinus* Tract. LXXX in Joannem ita habet . . . » Hoc verbum fidei » (invocatio trium Personarum) tantum valet in » Ecclesia Dei, ut per ipsum credentem, offeren» tem, benedicentem, tingentem etiam tantillum, » mundet infantem ... «. Si sufficit tingere tantillum; ergo sufficit ablutio per effusionem, aut aspersionem.

Reclamant aliqui.

Contra 1.am *Propositionem.* Illa verba Joann. III.... *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto* non de aqua materiali, sed metaphorice de aqua spiritali, seu de effusione Spiritus intelligenda sunt. Et vero, quis ex illis verbis Matth. III.... *Ille vos baptizabit in Spiritu Sancto et igne*... colliget, ignem esse Baptismi materiam? Sed si ignis metaphorice sumitur, cur non et aqua?

Respond. Maximum inter utrumque discrimen est. Baptismus vi nominis idem est, ac ablutio; sed palam est, ablutionem per ignem non fieri. Cæterum utriusque loci tutior haberi non potest interpretatio, quam ex agendi ratione Christi et Apostolorum; et ex universæ Ecclesiæ perpetua traditione. Hanc solemni decreto sancivit *Tridentinum*, cum anathema pronuntiavit in eum, qui verba illa, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, ad metaphoram aliquam detorserit* ... Ergo in igne metaphora est, in aqua non est.

Instant. Dici non potest, quare Christus aquam pro materia Baptismi assumpserit; neque an omnis aqua legitima sit Sacramenti materia. Ergo etc.

Resp. ad I. Prima ratio est Dei voluntas; non potest dari alia certior et validior. Attamen non desunt rationes, quæ congruentiæ vocantur. Nam 1.° aqua in promptu est, et omnibus obvia, et sine pretio comparatur, unde maxime convenit Sacramento, quod omnibus et singulis est ad salutem necessarium. 2.° Cum aqua sordibus corporis abstergendis sit aptissima, optimum internæ ablutionis signum est, et affectum Baptismi pulchre exprimit. Aliam adhuc S. Hieron. affert (*Epist. LXXXIII ad Oceanum*) . . . » Sicut aqua refrigerat ardorem corporis, » ita Baptismus ardorem concupiscentiæ . . . ». Omitto alias a Veteribus relatas.

Digitized by Google

Resp. ad II. Aquam veram et naturalem esse oportere ex *Concilio Trid.* et ex communi Ecclesiæ usu probatur. Sacramenti dignitas exigit quidem, ut aqua munda sit, et pura (*Carol. Borrom. in instruct. Baptis.*); ob eandem rationem aquam benedictam adhibere oportet ex præcepto Ecclesiæ et antiquissima Patrum consuetudine: verum ad Sascramenti substantiam id non requiritur...» Dicen» dum est, *inquit S. Thomas (P. III. quæst. LXVI art.* » *III)*, quod in qualibet aqua qualitercunque transmuta» ta, dummodo non solvatur species aquæ, potest fieri » Baptismus . . . ». Plura in libris ritualibus videri possunt.

Dicunt contra II. propos. Necesse est, ut Baptismus mortem et sepulturam Christi exprimat, juxta illud Apostoli ad Rom. VI. . . . *Quicunque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus: consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus* ... Atqui nisi Baptismus per immersionem fiat, non potest mortis et sepulturæ Christi imaginem referre. Ergo etc.

Respond. 1.° n. maj. Apostolus alludit ad modum baptizandi eo tempore usitatum; neque diffitemur, immersionem expressius significare, nos esse per Baptissmum consepultos cum Christo: verum hæc significatio ad substantiam Baptismi non pertinet. Sic Patres ex candidis baptizatorum vestibus concludunt, eos veterem hominem exuisse, et novum induisse. Nunquid inde colliges vestem candidam ad Baptismi substantiam aliquando pertinuisse? — 2.° *Nego min.* Baptismus Christi mortem et resurrectionem significat, non ritu externo, sed effectu: per illum enim peccato morimur, et quasi e sepulchro resurgimus ad novam vitam. Quemadmodum Apost. loco citato ait v. 11. . . . *Ita et vos existimate, vos mortuos*

quidem esse peccato, viventes autem Deo in Christo Jesu.... Et iterum v. 13.... *Exhibete vos Deo tanquam ex mortuis viventes . . .*

INSTANT. 1.° Constat antiquitus eos, qui gravi morbo decumbentes per effusionem baptizati fuerant, irregulares fuisse, et inhabiles ad sacros Ordines percipiendos. — 2.° Ritus per immersionem baptizandi originem ducit ab exemplo Christi et traditione Apostolorum, quod veteres omnes testantur. Ergo non videtur, qua ratione Ecclesia potuerit immutare morem tantis exemplis et institutis probatum.

RESPOND. AD 1.° *neg. consequent.* Fatentur igitur Adversarii, Baptisma non fuisse iteratum, quod in hac nostra controversia sufficit. Rationes autem, cur, qui ita baptizati fuerunt, ad Ordines non assumerentur, plures sunt, eæque obviæ. 1.° Quia non tam ex proposito fidei, quam ex necessitate, seu metu mortis Baptisma petiisse censebantur. Conc. Neocæs. cap. XII. 2.° Quia ad ministerium Ecclesiæ parum idonei videbantur, qui non fuerant cum cæteris Catechumenis in Christi doctrina instructi; utpote quos vitæ periculum rudes; et divinorum Mysteriorum prope ignaros baptizare coëgisset.

RESP. AD 2.° *neg. iterum. conseq.* Christum per immersionem baptizasse, et baptizatum fuisse, non negamus; eum quoque morem ab Apostolis servatum fuisse concedimus. Verum constat, Christi exemplum legem necessitatis non imponere, nisi accesserit præceptum; nullum autem hac de re præceptum extat. An non multa a Christo in conficiendis, et dispensandis Sacramentis usurpata fuerunt, quæ ad substantiam Sacramentorum non pertinent? Quis v. g. contendet, ad Eucharistiæ Sacramentum necessarium esse, ut in azymo perficiatur; ut sero post cænam celebretur; ut sit cum lotione pedum conjunctum etc. Quæ a Christo ipso præcepta fuerunt,

aut ab Apostolis Christi nomine instituta, hæc fixa et immota manere necesse est. Alia autem, cum ad necessaria non pertineant, varias mutationes subire possunt, atque prudens administratio exigit, ut locorum et temporum indigentiis attemperentur. Jam plures afferuntur causæ, quæ Ecclesiam movere potuerunt, ut relicto antiquo usu, effusionis cæremoniam induceret. *Prima* fuit Ministrorum inopia, qui ut plurimum inermes, aut ætate provecti tam difficili operi pares non erant; maxime cum adulti baptizandi erant. *Secunda:* Cum parvuli majorem constituerint Baptizandorum numerum, curandum erat, ne periculum subiret tenellæ ætatis infirmitas, si nudato corpore in aquam demergerentur; aut ne e manibus Ministri in Baptisterium delapsi aquis suffocarentur, quod nonnunquam contigit. *Tertia:* Voluit Ecclesia mulierum pudori consulere, et Ministrorum; præsertim cum Diaconissarum ministerium jam evanuisset. His argumentis non exiguum pondus accedet, si ad statum attendatur Occidentalis Ecclesiæ, et in primis illarum regionum, quæ sunt versus Septentrionem positæ. Nemo enim est, qui non videat, quanta ex usu immersionis apud nos incommoda nascerentur, et quanti laboris res ista esset, et quantæ difficultatis? unde hic contigit, quod fere semper in ejusmodi mutationibus contingere solet; ut perfusionis ritus primum usu invaluerit, et necessitate quadam cogente per Ecclesias fuerit propagatus, antequam lege ecclesiastica sanciretur.

§. II.

De forma Baptismi.

OBSERVANDA.

I. Consueta apud Latinos baptizandi forma hæc est. . . . *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.*... Ita a Christo ipso Sacramentorum auctore edocti sumus. Matth. XXVII... *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* . . . Hæc enim Christi Domini verba ipsam Baptismi formam continere, constans est Ecclesiæ Catholicæ traditio; atque ideo necessarium semper judicavit ad valorem Sacramenti, ut 1.° exprimeretur actio Ministri, quod quidem fit, cum dicitur: *Ego baptizo.* 2.° Persona quæ Sacramentum suscipit, quæque per pronomen *te* designatur: 3.° Causa princeps, in cujus virtute, seu nomine Baptismus datur, quapropter distincta Personarum nomina adduntur. V Catech. C. T. part. II cap. II. quæst. X.

Græcorum forma his verbis continetur: *Baptizatur servus, aut serva Dei in nomine Patris* etc. Sic eam refert Doctiss. *Martene* (*Antiq. Rit. lib. I cap. XVI.*) aliique Græcorum rituum peritissimi viri. Hanc formam Catholici omnes tanquam ratam validamque admittunt, cum nihil eorum desit, quæ ad formæ substantiam requiruntur. Nam et actio

Ministri exprimitur, et suscipientis persona, cum distincta mentione trium personarum.

II. Quid Protestantes de Sacramentis, eorumque forma sentiant, jam alio loco dictum est, (*Sacram. in genere c.* 1. §. 2.). Ecclesia eorum Baptismum validum habet, et semper habebit, quamdiu in praxi ea retinent, quæ ad Sacramenti substantiam pertinere dignoscuntur. At res ista omni attentione, et diligentissima disquisitione digna videtur hac nostra ætate, ubi notum est, in quanta opinionum mobilitate versentur omnes Novatorum sectæ, et quam levia plerisque videantur sanctissima quæquæ divinæ Religionis instituta. Nam cum Mysteriis fidem nullam adhibeant; verbis autem Sacramentorum vim omnem virtutemque adimant; quis quæso impedire illos poterit, ut non veteri, et nimis jam antiquatæ formæ, novam, elegantiorem, et tam luminosi sæculi genio accommodatiorem substituant? vel, ut ea, quæ in una actione unita esse oportet, inter duos Ministros ita dividant; ut dum unus aquam effundit, alter formam pronuntiet, aut forsan ex Evangelio verba institutionis prælegat; procul dubio ad excitandam infantis fidem! Unde nihil miror, cum video, passim nunc in Gallia saltem cum conditione baptizari, qui e Calviniana secta ad Ecclesiam Catholicam transeunt.

III. Sunt et aliæ quæstiones inter Catholicos controversæ. Præcipua, et quæ maximos auctores varias distraxit sententias, hæc est: » An ratum sit » Baptisma in nomine solius Christi datum ». Quidam existimarunt, Apostolos ita baptizasse; et nunc,

si quis ita baptizet, verum esse Sacramentum. Ita *Beda*, *Hugo a S. Victore*, *Magister Sententiarum*, aliique ejusdem ætatis auctores. Neque prætermittendus est *Cajetanus*, singularium opinionum notissimus auceps. Alii, ut divus *Thomas*, *Bonaventura* etc. docuerunt, Apostolos quidem ita baptizasse aliquando; sed id fecisse dispensatione aliqua divina, ut in illis initiis Evangelii Christi nomen redderetur illustrius. Utramque sententiam theologorum pars maxima impugnat, atque multis, gravibusque momentis evincit, neque valere, neque unquam valuisse baptisma in solo Christi nomine collatum. *Maldonatus* aliam affert quorundam sententiam: valere Baptismum, si in nomine Trinitatis detur, etiam si non nominentur singulæ personæ. Hanc opinionem, ait, non esse improbabilem, quamvis fateatur contrariam esse communiorem, et consuetudine magis probatam.

PROPOSITIO.

Ut Baptismus valeat, necesse est, ut in forma Sacramenti 1.° expressa fiat SS. Trinitatis invocatio: 2.° ut verba addantur, quæ actionem Ministri, et personam suscipientis exprimant.

Probat. I. pars. Forma Baptismi in his Christi verbis continetur. Matth. XXVIII.... *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii,*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

et Spiritus Sancti. . . . . Quamvis enim Christus expresse non dixerit, verba ista inter baptizandum esse pronuntianda; id tamen eum voluisse, atque hunc sensum esse verborum ejus, ex traditione, et auctoritate Patrum discimus. Ecclesia semper docuit, Baptisma in trium, quæ distincte exprimendæ sunt, Personarum nomine esse conferendum; alia autem hujus traditionis ratio esse non potest, neque alia data fuit a Patribus, quam præceptum Christi, quod Matth. XXVIII legitur. Ex innumeris fere testimoniis hæc pauca adscribimus. *Tertullianus* de Bapt. cap. XIII. . . . » Lex tingendi, inquit » imposita est, et forma præscripta: Ite, docete » omnes nationes, tingentes eos in nomine Patris, « et Filii, et Spiritus Sancti...». Et contra Praxeam cap. XXVI, Christum, ait, mandasse Discipulis, . . . » ut tingerent in Patrem, et Filium, et Spiritum Sanctum: non in unum, nam nec semel, » sed ter ad singula nomina in Personas singulas » tingimur. . . » Optatus Milevit. lib. V Baptismum vocat » aquam sanctam, quæ de trium nominum » fontibus inundat. ». *S. Augustinus* totus in eo est, ut ostendat Evangelicis verbis consecrari baptismum; quænam autem sint illa verba, declarat lib. III de Bapt. cap. XV. . . . » Si, inquit Evangelicis » verbis, in nomine Patris; et Filii, et Spiritus » Sancti Marcion Baptisma consecrabat, integrum » erat Sacramentum. . . . ». Omitto *Justinum* in Apolog., *Basilium* de Spiritu S., *Ambrosium*, *Hieronymum* etc. quorum testimonia legi possunt apud majores Theologos.

Cæterum quæ ab antiquis temporibus Ecclesiæ traditio et praxis fuerit, ex eo satis evincitur, quod cum de Baptismo hæreticorum ageretur, ratum semper habuerit baptismum, cum forma a Christo præscripta, id est cum invocatione trium Personarum collatum; illos autem rebaptizari jusserit, qui fuerant alia forma baptizati. Ita autem persuasum erat omnibus, irritum et cassum esse Baptismum, qui non fuerit verbis Evangelicis consecratus, ut *S. Augustinus* testetur (*De Baptism. lib. VI cap. XXV.*), tempore suo facilius inveniri Hæreticos, qui omnino non baptizant, quam qui non illis verbis: In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti baptizent. Cf. *Tournel.*, *Selvaggio* etc.

Eadem Evangelica verba, et his conjuncta traditio, atque veterum doctorum consensio probant, Baptisma non *in nominibus* sed *in nomine* trium Personarum administrandum esse. Pluralis numerus naturæ in tribus Personis distinctionem argueret, ac formæ sensum prorsus adulteraret... » In nomine, inquit *S. Augustinus (Lib. II cont. Maximin. cap. XXII)* non in nominibus; hi enim » tres unum sunt, et hi tres unus est Deus... ».

Prob. II. pars. Christus Matth. XXVIII. Apostolos alloquens expresse ait: *Docete omnes gentes, baptizantes eos.* Ex his Ecclesia divinitus edocta intellexit, etiam in forma baptismi addenda esse hæc, aut æquivalentia verba: *Ego te baptizo;* ut tum actio Ministri exprimeretur, tum illius, qui baptizatur persona. Ecclesiæ continuam praxim probant antiqua Ritualia, quorum eo major est auctoritas, quod

eam, quam referunt Baptismi formam, non ut recens inductam, sed ut priscam tradant, et a majoribus acceptam. V *Martene* lib. I cap. I.

Nec refert, quod antiqui Patres cum de forma Baptismi agunt, id tantum exigere videantur, ut *in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti* conficeretur Sacramentum, nulla facta mentione horum verborum: *Ego te baptizo.* Ratio enim in aperto est: nempe de illis tantum verbis loquuntur Patres, quæ Hæretici adulterabant; de aliis nulla erat controversia. Nemo enim etiam inter Hæreticos repertus est, qui baptizando non hæc aut similia verba adhiberet, *Ego te baptizo.* Porro quando sæculo XII quæstio hæc a quibusdam agitari cœpit, Alexander III eam definivit his verbis *(Extra. de Bapt. C.* Si quis.) . . . » Si quis puerum ter in aquam » merserit in nomine Patris, et Filii, et Spiritus » Sancti, et non dixerit: Ego te baptizo, puer » non est baptizatus . . . ».

Cur autem verba illa: *Ego te baptizo* — necessaria sint, ut perficiatur Sacramentum, accurate et dilucide exponit *S. Thomas* part. III quæst. LXVI art. V, ubi inter alias rationes et hanc affert . . . » Cum ablutio hominis in aqua propter multa fieri » possit, oportet, quod determinetur in verbis for» mæ, ad quid fiat; quod quidem non fit per hoc, » quod dicitur: In nomine Patris, et Filii, et Spi» ritus Sancti, quia omnia in tali nomine facere » debemus: unde si non exprimatur actus Bapti» smi vel per modum nostrum, vel per modum » Græcorum, non perficitur Sacramentum . . . ».

Digitized by Google

ARGUMENTA ADVERSANTIUM.

Argum. I. Verba Christi: *In nomine Patris etc.* hunc possunt habere sensum: Baptizate eos in fide Trinitatis, vel potestate et auctoritate trium Personarum: quemadmodum cum dicitur: *In nomine meo dæmonia ejicient,* nihil aliud intelligitur, quam auctoritate, et potestate Christi ejici dæmonia. Ergo etc.

Resp. Hoc argumentum ferit Protestantes, qui eandem ac nos Baptismo formam præscribunt, quamvis nullam præter verbum Dei scriptum auctoritatem admittant. Nos sensum Scripturæ ex verbo Dei tradito, et unanimi Patrum consensu dijudicamus.

Argum. II. Quemadmodum Matth. XXVIII dicitur, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti dandum esse Baptisma; ita in Actib. Apost. cap. II, VIII, X et XIX legitur, multos *in nomine Christi* fuisse baptizatos. Ergo si verba Evangelii formam Baptismi exprimunt cum expressa trium Personarum invocatione; æquo jure ex Actis Apostolicis evincitur, valere Baptisma cum hac forma: *Ego te baptizo in nomine Christi.* . . .

Resp. nego consequent. Si prior forma servanda est, quam Christus in Evangelio præcepit, ut in probatione ostensum est; jam per se patet, non posse valere Baptisma in solo Christi nomine collatum. Neque hunc Baptizandi modum unquam adhibuit, aut approbavit Ecclesia, et Patres communi consensu loca ex Actibus Apost. citata alio omnino sensu interpretantur. Alii baptizari in nomine Christi idem esse dicunt, ac baptizari in fide Christi, seu post fidei publicam professionem. Sic Eunuchus Actor. VIII primum professus est, se credere *Filium Dei esse Jesum Christum,* deinde a Philippo baptizatus est. Observandum autem, ibi simpliciter dici:

Et baptizavit eum; neque addi: *In nomine Christi;* quia Eunuchus ille jam suam in Christum fidem professus fuerat.

Alii volunt, baptizari in nomine Christi nihil aliud significare, quam baptizari baptismo Christi, nomine et auctoritate Christi : ut nempe Baptismus Christi distinguatur a Baptismo Joannis. Hoc ex Actor. cap. XIX non obscure colligitur: ubi, qui primum paptizati fuerant Joannis Baptismate, postea baptizati dicuntur in nomine Domini Jesu. Porro certum est, illud *in nomine* sæpius usurpari ab auctoribus sacris pro virtute, seu auctoritate: Sic Actor. III Petrus claudum sanans ait.... *In nomine Jesu Christi Nazareni surge et ambula.* . . . Demum plurimorum Patrum non improbabilis sententia est, nomen Jesu iu Baptismi forma fuisse appellatum non prætermisso nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti: hoc fere modo: Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii ejus Jesu Christi, et Spiritus Sancti. Optime enim observant Patres, una Persona nominata, cæteras non excludi: quod fusius exponit *S. Augustinus* lib. II cap. XVII contra Maximinum Arianum.

Inst. I. Plures adduci possunt veteres Patres ut *Basilius (Lib. de Spiritu Sancto cap. XII), Hilarius (Lib. de Synodis cont. Arian. n.° 85), Ambrosius (Lib: I de Spiritu S. cap. III)*, qui validum ratumque habuerunt Baptisma in solo Christi nomine collatum. His merito adjunguntur Pontifices duo, *Staphanus*, et *Nicolaus* I in responso ad consulta Bulgarorum. Ergo etc.

Resp. Etiamsi admitteretur argumentum Adversariorum nihil tamen probaret paucorum Patrum sententia, contra consentientem omnium Ecclesiarum, et omnium sæculorum vocem. At multum abest, ut tantis possint nominibus gloriari. 1.° *S. Basillum* constat in contraria plane sententia fuisse, idque ex eo ipso, quem Adver-

sarii citant, loco apertum est. En ipsissima ejus verba.... » Fides perficitur per Baptismum, Baptisma vero fun- » damento fidei nititur: et utraque res per has voces » impletur. Sicût enim credimus in Patrem, et Filium, » et Spiritum Sanctum; sic et baptizamur in nomine » Patris, et Filii, et Spiritus Sancti . . . ».

2.° S. Hilarius de Baptismo agit nomine et auctoritate Christi collato.

3.° S. Ambros. de suscipientis fide agit, non de forma Baptismi; nempe docet Baptisma posse plenum sortiri effectum, tametsi qui baptizatur, interrogatus, ut moris erat, an credat in Patrem et Filium, et Spiritum Sanctum, unam tantum Personam nominaret, modo fidem habeat in omnes: quemadmodum Sacramenti effectum non consequeretur, qui ore Patrem et Filium, et Spiritum Sanctum appellaret, intus autem in corde, unius aut alterius Personæ minueret dignitatem. Hic sensus ex contextu et scopo S. Ambrosii eruitur. Cæterum si difficilior hic locus est, recta interpretandi ratio exigit, ut quæ auctoris sententia fuerit, ex aliis claris et manifestis testimoniis concludatur. Sic S. Ambros. lib. de Mysteriis cap. IV, ubi de forma Baptismi ex professo agit, disertis verbis ait. ... » Credit catechumenus in crucem » Domini Jesu, qua et ipse signatur; sed nisi baptizatus » fuerit in nomine Patris et Filii, et Spiritus Sancti, » remissionem non potest accipere peccatorum, nec spi- » ritualis gratiæ munus haurire . . . ».

4.° Illud quoque argumentum, quod ab auctoritate S. S. Pontificum desumitur, nullum est. Nulla *S. Stephani* extat Epistola, nullum decretum: quæ autem *S. Cyprianus* in sua ad Jubajanum Epistola de hoc Pontifice refert, valde suspecta sunt. Probandum esset illam epistolam genuinum esse S. Cypriani fœtum; et si genuina esset, quis non videns in tanto viro tantam animi

commotionem merito suspicaretur, eum præ nimio ardore, et criminandi libidine mentem S. Stephani non satis assecutum esse? constat enim Romanos Pontifices, et inter cæteros S. Stephanum nihil antiquius habuisse, quam ut concreditam sibi apostolicam traditionem incorruptam servarent.

Nicolaus I., ut scite *Melchior Canus* observat (*Loc. Th. lib. VI cap. VIII Respons. ad sextum*), nihil eo loco, quod ad hanc quæstionem attineat, decrevit. Non enim illi proposita fuerat quæstio. An Baptismus in nomine Christi collatus esset validus; sed an baptizatus a Judæo vel Pagano, verum Baptismi Sacramentum suscepisset. Obiter autem, et in transcursu, cum huic quæstioni propositæ responderet, de suo non interrogatus adjecit, Baptisma posse in nomine Christi conferri. Qua in re falli sine dubio potuit, et revera falsus fuit. Ita etiam *Bellarm.*, *Tournel.*, *Natalis* etc.

INSTANT. II. Etiamsi forma Baptismi, qua Ecclesia utitur, ab ipso Christo præscripta dicatur, eaque nunc necessaria sit ad Sacramenti valorem; potuit tamen Christus Apostolos ea de re dispensare, ut cum Judæi in nomine tantum Jesu Christi baptizarentur, divina hujus nominis virtus et Majestas magis celebraretur.

RESP. Nemo diffitetur, id Christum potuisse: verum an a Christo data fuerit hæc dispensatio, quæritur. At nullum ejus vestigium occurrit; neque de illa mentio habetur apud veteres, qui nulla exceptione utuntur, cum trium Personarum invocationem omnino necessariam prædicant. Et vero, quis sibi persuadeat, Christum a primis statim Ecclesiæ incunabulis in ea lege dispensasse, quam paulo ante discessum ex hac vita cum tanta auctoritate Discipulis commendaverat. Neque valet allata ratio; satis enim illustre reddi potuit nomen Christi per ipsam Evangelii prædicationem, et miracula, quæ

in nomine Christi patrabant Apostoli. Qua ratione autem Apostoli dicantur in nomine Jesu Christi baptizasse, jam supra ostendimus. His accedit illud Actor. XIX, ubi cum *Paulus* quosdam, qui Christiani esse, et videri volebant, rogasset: An Spiritum Sanctum accepissent, illi autem respondissent ... *Neque si Spiritus Sanctus est, audivimus*: statim reposuit Apostolus: *In quo ergo baptizati estis?* Quæ utique perconctatio satis innuit, fideles sic baptizati solitos, ut tres Personæ Trinitatis exprimerentur.

Argument. III. Si hæc Christi verba: Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, ipsam Baptismi formam continerent; nulla in illis mutatio fieri posset, quin irritum redderetur Sacramentum: falsum consequens. Ergo etc.

Probat. min. 1.° Omnibus consentientibus valet Baptisma hac forma collatum: *Ego te Baptizo in nomine Patris ingeniti, et Filii unigeniti, et Spiritus Sancti ex utroque procedentis.* 2.° S. Justinus in Apolog. II pro Christianis ita Baptismi formam refert: *In nomine rerum cunctarum Parentis, et Domini Dei, et Servatoris nostri Jesu Christi, et Spiritus Sancti in aqua lavantur...* In Constitutionibus Apostolicis lib. VII cap. XXII ita legitur ... *In nomine Patris, qui misit; Christi, qui venit; et Spiritus Sancti, qui testimonium perhibuit...* Ergo etc.

Resp. ad argum. dist. min. Nulla fieri posset mutatio in iis, quæ ad formæ substantiam pertinent, *con.* In iis, quæ accidentalia sunt, *nego.* Manet Sacramentum, si mutatio sit accidentalis tantum. Uti si loco: Ego *baptizo*, diceretur: *Ego tingo, ego abluo*; aut si vox *Ego* omitteretur, cum ea jam sit in verbo *baptizo* inclusa. Id tamen sedulo observandum, nemini licere, ab ea, quæ ab Ecclesia præscripta est, forma recedere, etiam in accidentalibus, nisi id gravissimæ causæ exi-

gant, quæ tamen vix unquam occurrunt. Nunc ad probationem.

Ad I. Valet illa forma, quia verba Evangelica retinentur, et quæ addita sunt, sensum verborum non mutant, sed magis confirmant. At non valeret Sacramentum, si prætermissis Patris, et Filii, et Spiritus Sancti nominibus, diceretur: » In nomine ingeniti, et unigeniti, » et ex utroque procedentis ».

Ad II. *Justini* verba non puram Baptismi formam præ se ferunt, sed potius eam explicant, et quadam paraphrasi illustrant. Ita in Constitutionibus Apost. post formam ex Evangelio recensitam, ea, quæ in objectione citantur, explicationis causa subnectuntur. Cæterum aliæ adhuc dantur Baptismi formæ partim, certo invalidæ, partim dubiæ, quæ apud eos Theologos videri possunt, qui abundantius hac de re disserunt.

ARTICULUS II.

De Causis Baptismi.

Obvia est hujus argumenti partitio, et ex priori hujus libri parte jam cognita. Causas Baptismi extrinsecas hic intelligimus, eæque sunt, *Auctor*, *Minister*, et *Subjectum* Sacramenti. Quoniam autem quæ ad hanc quæstionem pertinent, jam magna ex parte sunt explicata, pauca tantum, quæ Sacramento Baptismi propria sunt, hoc loco discutienda manent.

§. I.

De Auctore Baptismi.

OBSERVANDA.

I. Christum esse Sacramentorum causam effectricem jam confectum est. Is Sacramenta instituit: ab eo vim suam omnen hauriunt: in eum quoque ut in finem referuntur. Non est ergo hoc loco indagandum, an Auctor Baptismi Christus sit, quando a Christo institutus fuerit Baptismus, quæritur. Difficile est in hac quæstione sententiam dicere, cum nihil ex sacris litteris, aut ex Apostolorum traditione, certo colligi possit, et variæ sint tum Veterum, tum Recentiorum opiniones. In eo quidem omnes consentiunt, quod Baptisma vim obligandi non habuerit, nisi post resurrectionem Christi: at pauci sunt, qui institutionem Baptismi ad ea quoque tempora referant. Plerique Scholæ Theologi sententiam sequuntur *S. Thomæ (P. III q. LXV art. II)*, quam etiam *S. Augustinus*, aliique Patres tanquam veriorem et credibiliorem commendarunt; quod nempe Baptismi sacramentum ante Christi mortem a Christo ipso fuerit institutum, et ab Apostolis ministratum.

II. Sumamus ergo, ante mortem Christi institutum esse Baptisma. At quo tempore facta est hæc institutio? Hic iterum discrepant sententiæ. Si Ba-

Digitized by Google

ptisma illud, quod ante passionem ab Apostolis ministratum dicitur Joan. III v. 22 et IV v. 1, verum novæ legis Baptisma fuit, necesse est institutionem præcessisse. An forsan tunc locum habuit, quando Christus ad Nicodemum dixit, Joan. III 5 . . . *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei?* Verum probabile non est, Sacramentum Baptismi tum institutum fuisse, cum privatim Christus unum hominem allocutus est. Et cum Christus ibi de effectu, et necessitate Sacramenti loquatur, an non potius concludi potest, illud jam tum extitisse? Unde multis probabilius videtur, Baptismi institutionem in illud tempus referendum esse, quo Christus a Joanne fuit baptizatus. Tunc enim sanctificandi virtutem aquæ imbiberunt, ut *Ambros.* et alii Patres passim docent. Vid. *Tournel* de Bapt. q. III art. 1. Tunc et cœlum apertum est, et Spiritus Sanctus in columbæ specie descendit, ut Baptismi Sacramentum quid valeret, ostenderet; quod pulchre ita explicat *Catechismus Conc. Trid.* (*De Sacr. Bapt. quaest. XVI.*) » Illud maximo argumento esse potuit, » quod tunc Sanctissima Trinitas, in cujus nomine » Baptismus conficitur, nomen suum præsens de- » claravit. Vox enim Patris audita est: Filii Per- » sona aderat: et Spiritus Sanctus in columbæ spe- » cie descendit. Præterea *cœli aperti sunt*, quo no- » bis jam per Baptismum licet ascendere ». Ita » etiam *S. Augustinus* ait (*Tract. VI in Joan.*), » apparuisse Patrem in voce, Filium in carne, Spiritum Sanctum in columba . . . ».

§. II.

De Ministro Baptismi.

OBSERVANDA.

Triplex quidem quæstionis hujus argumentum est; nam et de persona ministri, et de intentione, ac demum de ejus fide et probitate disputatur; verum cum pluraque jam alio loco fuerint agitata, brevius nunc hoc argumentum absolvi potest. Primum quod ad ministri intentionem attinet, nihil addendum est ad ea quæ Parte I de Sacramentis in genere dicta sunt. Illa quoque gravissima et celebris controversia de fide et sanctitate Ministri ita superiori Parte exposita fuit, et stabilita, ut nihil nobis hoc loco dicendum supersit ad tuendam Ecclesiæ Catholicæ doctrinam. *Concilium Trident.* quod Sess. VII de Sacramentis in genere definit; » Ministrum in peccato mortali existentem, modo » omnia essentialia, quæ ad Sacramentum confi- » ciendum, aut conferendum pertinent, servaverit, » conficere et conferre Sacramentum. »: eadem Sessione de Baptismo Can. IV ita statuit . . . » Si » quis dixerit, Baptismum, qui etiam datur ab » Hæreticis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus » Sancti cum intentione faciendi, quod facit Ec- » clesia, non esse verum Baptismum, anathema » sit. . . ». Id ergo agemus, ut primo ad instru-

ctionem Candidatorum de Rebaptizantium errore quædam historice subjiciamus, antequam materiam aggrediamur de Persona Ministri in qua aliqua occurrunt paulo diligentius inquirenda.

Rebaptizantes Saeculi III.

I. Primum, quid historia Ecclesiæ de hac controversia referat, brevi compendio indicabimus. Sæculo Tertio *Agrippinus* Carthaginensis Episcopus primus contra universalis Ecclesiæ regulam, ut *Vincentius Lerinensis* ait (*Commonit. cap. VI*), rebaptizandum esse censuit. At nulli hac de re motus exorti sunt ante *Cypriani* tempora; qui Agrippini prædecessoris sui vestigia præmens, multos in erroris consortium traxit, ita ut Sedi Apostolicæ necessarium visum sit, veterem Traditionem contra novellam opinionem auctoritatis suæ pondere tueri. Unde cum *Cyprianus* in aliquot Synodis (tres enim Carthagine A.° circiter 256 habitæ fuisse dicuntur) statuisset, baptizatos ab hæreticis iterum baptizari oportere; *Stephanus* Pontifex Romanus his decretis intercessit, iisque universæ Ecclesiæ traditionem opposuit: atque in Epistola ad Africam missa his verbis sanxit: » Nihil innovetur, nisi quod » traditum est; ut manus illi imponatur ad pœnitentiam ». Acceptis Stephani Pontificis litteris, et decreto, Cyprianus pristinam sententiam non deposuit, sed contra in Epistola ad Pompejum, quæ est inter Cyprianicas LXXIV in Summum Pontificem ita acerbe invehitur; ut qui virum noverat,

tam moderatum, tam studiosum Ecclesiasticæ traditionis, atque in sedem Romanam tam verecundum, jam Cyprianum in Cypriano quærat.

Dicitur Africanis hac ætate novas vires accessisse ex Orientalium Ecclesiarum consociatione; Cyprianum, quem latere non poterat, quid Orientis Ecclesiæ hac de re sentirent, litteras dedisse ad *Firmilianum* Cappadociæ Episcopum, virum scientiæ et virtutis laude percelebrem; hunc respondisse famosa illa epistola, quæ est inter Cyprianicas LXXV, in qua quidquid a Cypriano in S. Stephanum dictum fuerat, acerbitate, et inverecundia longe superat. Si huic Epistolæ et S. Dionysio Alexandrino fides est, ea opinio, quam Firmilianus tuetur, jam pridem in Oriente invalueral, et in Conciliis apud *Iconium*, et *Synada*, ex Galatia et Cilicia cæterisque proximis regionibus collectis sancita fuerat.

II. Præter hæc facta historica, quæ video ab auctoribus passim assumi ut vera, aliqua sunt, quæ controversiis locum dederunt. Primum quidem nonnulli reperiuntur, qui *S. Stephanum* redarguunt, quasi Hæreticorum baptismum admiserit quemcunque, etiam absque legitima forma administratum: sed quam perperam id faciant, ex Stephani ipsius sanctione colligitur, ubi consuetudinis robur iis opponit, qui inducere volebant novitatem. At consuetudo ab initio nascentis Ecclesiæ hæc erat, ut nullus et irritus haberetur Baptismus, qui forma a Christo instituta collatus non esset; neque alia de causa Concilium *Nicaenum* Paulinianistas jussit rebaptizari. Porro in illa S. Stephani cum Cypriano et

Orientalibus controversia de fide dumtaxat Ministri agebatur, non de forma Sacramenti. Nusquam Firmilianus aut Cyprianus id Stephano dant crimini, quod Baptisma approbaret absque invocatione SS. Trinitatis datum; sed quod Sacramenti valorem ex hac invocatione repeteret, nulla habita ratione pravitatis et infidelitatis Ministri. Id perspicue in illa ipsa Epistola exprimitur, quam Firmilianus dicitur ad Cyprianum direxisse . . . » Illud quoque absur- » dum, *inquit*, quod non putant quærendum esse, » quis sit, qui baptizaverit, eo quod qui baptizatus » est, gratiam consequi potest invocata Trinitate » nominum Patris et Filii, et Spiritus Sancti... » Quod ergo Stephanum dicunt ad Africanos scripsisse: » Siquis a quacunque hæresi venerit ad nos, » nihil innovetur . . . ». Id de hæresibus illis intelligendum est, quæ formam baptismi non destruunt. Verum omne dubium dissolvit vel solum *S. Augustini* testimonium, quem nemo dicet ratum habuisse quodcunque Baptisma etiam absque legitima forma collatum. Is autem in libris de Bapt. contra Donatistas expressè ait, Stephani Decreto sartam, tectamque servatam esse consuetudinem ex Apostolica traditione manantem, quæ etiam plenario totius orbis Concilio confirmata est...

Quæritur item: An Stephanus excommunicationis sententiam in Cyprianum, aliosque rebaptizantes pronuntiaverit? Dissentiunt auctores, neque nostrum est hanc litem dirimere. Cf. *Bellarm.* (*Lib. I. de Conc. cap. X Natalem Alex.* (*Dissert. XII in Saecul. III.*), *Tournel* (*De Sacr. in gen. Quaest. VII*.

Art. II.) etc.... Neque in eo consentientes invenimus rerum Ecclesiasticarum Tractatores, an Cyprianus ante mortem recesserit a sua sententia... » Fortasse factum est, sed nescimus ... » *ait* Augustinus, lib. II de Baptis. contra Donat. cap. IV Apertius de hac re scribit Ep. XCIII §. 38 .... » Cyprianum sensisse aliter de Baptismo, quam for» ma, et consuetudo habebat Ecclesiæ, non in Ca» nonicis, sed in suis et Concilii litteris invenitur: » correxisse autem istam sententiam non invenitur; » non incongruenter tamen de tali viro existiman» dum est, quod correxerit, et fortasse suppressum » sit ab eis, qui hoc errore nimium delectati sunt, » et tanto veluti patrocinio carere noluerunt ». *Quanquam non desint, qui hoc Cyprianum prorsus non sensisse contendant; sed sub ejus nomine a præsumptoribus atque mendacibus fuisse confictum*... Legendus est integer *S. Augustini* locus.

III. At hoc ipsum, quod *S. Augustinus* hic indicat, nunc ultimo loco nobis est attingendum. Cui tandem fundamento innixa est tota illa tam artificiose composita Rebaptizantium historia? Quænam Conciliorum acta, quæ Romanorum Pontificum litteræ, quæ veterum auctorum testimonia referuntur? Nihil nobis Roma servavit de *S. Stephani* decretoria Epistola, nihil de actis illius Concilii Romani contra Rebaptizantium errorem habiti. Nihil Oriens *de Firmiliani* Epistola, aut datis *Cypriani* ad *Firmilianum* litteris, nihil de Concilii *Geoniensis* et *Synodiensis* gestis reliquit. At dicunt, adsunt litteræ *Cypriani* in hac causa conscriptæ. Verum si *Cypriani*

sunt illæ litteræ, cur nullus ante finem Sæculi IV auctor reperitur, qui illas, aut Carthaginensia Concilia, quorum id mentio habetur, commemoret? An *Optatus Milevitanus*, qui contra Donatistas scripsit, potuisset hanc Cypriani controversiam silentio præterire? At si Catholici siluissent, an Donatistæ, inter quos multi erant sagacissimi et vaferrimi viri, hoc argumentum neglexissent, quo tantam errori suo auctoritatem conciliarent? Merito ergo in suspicionem adducuntur Epistolæ illæ; neque improbabile est, eas paulo ante *S. Augustini* tempora in lucem emissas fuisse a Donatistis, qui tum desperatæ suæ causæ novum perfugium quærebant. Quid autem Augustinus et Catholici complures de his Epistolis, et Conciliis Cypriani anabaptisticis senseriut, tum ex citato testimonio, tum ex aliis S. Patris locis apertum est.

Specialem mentionem hic meretur famosa illa Epistola, quæ inter Cyprianicas LXXV est, et *S. Firmiliano* adscribitur, de qua hæc habet. Cl. *du Mesnyle*, e S. J. in egregio opere de doctrina et disciplina Ecclesiæ lib. VII. . . » Si tamen Epistola, quæ sub Firmiliani nomine habetur, est genuina, hanc ignoravit Augustinus, primus edidit Morellus Calvinista, nec stylum nec græcam dictionem redolet, acerbior, et plena contumeliis aliena videtur a mansuetudine Christiana, ac proinde minus conveniens Firmiliano sancto Episcopo ». Quæ per transennam tantum attigit vir doctissimus, ea in aperta luce posita sunt, et invictis, ut nobis videtur, argumentis demonstrata,

a doctissimo *P. Molkenbuhr*, Dissertat. de S. Firmiliani Cæsariensis in Cappad. Episcopi Epistola ad S. Cyprianum. — Cf. ejusdem *Dissert. criticam* de anabaptisticis Cypriani Epistolis, et Synodis sæculo III in gratiam Rebaptizantium habitis. Nobis pauca indicasse sufficiat; longiores enim ejusmodi disquisitiones operis brevitas non patitur.

Donatistæ.

Donatistarum Schisma anno 310 initium habuisse creditur. Defuncto *Mensurio* Carthaginensi Episcopo, *Cæcilianus* communi suffragio in defuncti locum suffectus est. At mox factiosi homines, et Cæciliano infensi ab ejus communione recesserunt, ac Lucillæ potentissimæ fœminæ opibus suffulti, accersitis Numidiæ Episcopis *Majorinum* Lucillæ domesticum Episcopum crearunt. Majorinus ordinatus est a *Donato* e casis nigris in Numidia Episcopo, a quo *Donatistæ* nomen accepisse dicuntur; quamvis improbabile non sit, nomen Sectæ ab alio *Donato* derivandum esse, qui Majorino successit, et *Magni* nomine a suis insignitus fuit. Hoc exordium fuit luctuosi Schismatis, quod ultra centum annos Ecclesiam multis, dirisque malis afflixit.

Ut secessionis culpam a se amoverent Donatistæ: Cæciliani consecrationem nullam et irritam fuisse contendebant, utpote a *Felice* Aptungitano Episcopo factam, quem sacrorum librorum traditorem fuisse criminabantur. Exinde error ille, et capitale Donatistarum dogma; irrita esse Sacramenta

sive extra Ecclesiam ab Hæreticis, sive intra Ecclesiam ab improbis collata. Præterea docebant, Ecclesiam ex solis bonis constitutam esse; eam Ecclesiam, quæ toto terrarum orbe diffusa est, defecisse, eo quod cum Cæciliano communicaret; in sola Donatistarum parte remansisse veram Ecclesiam. Incredibilis fuit hujus Sectæ pervicacia, et ad omne scelus præceps furor, qui nec Ecclesiasticis decretis, nec Imperialibus legibus cohiberi potuit. Partes Catholicorum præ cæteris strenue substinuit *Optatus* Milevæ in Africa Episcopus, in libris adversus Parmenianum Donatistam. Hunc secutus est *Augustinus*, qui longo sed glorioso, ac felici certamine contra Donatistas dimicavit; nam a tempore celebris illius collationis, quæ A.° 411. Carthagine habita fuit, ita fractæ sunt Donatistarum vires, ut eorum pars longe maxima sensim ad Ecclesiæ Catholicæ communionem redierit. — Cf. quæ de Sacrament. in genere de hac controv. dicta sunt.

De Persona Ministri.

Nunc ad illud redeundum, quod primum se objicit, quando de Baptismi Ministro quæstio instituitur, nempe: *Quis Minister sit, et esse possit hujus Sacramenti?* Sacramentum Baptismi hoc peculiare habet, quod, licet Ministri constituti sint, qui illud ex officio dispensent, omnis tamen homo, quicunque ille sit, etiam Laicus et Hereticus illud administrare valeat. Peccant quidem Laici, qui nulla urgente necessitate id agunt; at-

tamen, si legitima materia et forma utuntur, verum conficiunt Sacramentum. Ex officio Baptismum administrant *Episcopi*, quorum summa est in Ecclesia auctoritas; dehinc *Presbyteri*, qui licet inferiores sint Episcopis, et ab eorum pendeant auctoritate, tamen cum baptizant ex officio agunt, et tanquam Ministri ordinarii. *Diaconis* quoque primis Ecclesiæ sæculis, ut prædicandi, sic et baptizandi potestatem concessam fuisse in Actis Apost. legimus (Act. VIII 13 et 38): idque postmodum non raro factum est, ut Diaconi solemni ritu baptizarent non propria, sed delegata sibi potestate.

Quemadmodum olim Hæretici fuerunt, qui fœminis potestatem fecerunt sacra ministeria usurpandi, et celebrandi Baptisma: ita quidam antiqui Patres videntur irritum et nullum omnino habuisse Baptismum a fœminis etiam in necessitate collatum. Porro, qui rebaptizantium errore detinebantur, præterquam quod Baptismum ab hæreticis datum iterabant, etiam irritum habuerunt quodcunque Baptisma a Laico non baptizato administratum. Imo contendunt nonnulli, alios quosdam veterum Doctorum, qui longe erant a rebaptizantium errore, de ejusmodi Baptismate, an valeret, dubitasse.

Calvinus putat, neminem posse baptizare, nisi cujus sit proprium officium, quamvis magna urgeat necessitas. Ex Discipulis plurimi a Magistri sententia abierunt. Junioribus Protestantibus hæc procul dubio risu digna videntur; ac miseret eos Prædecessorum suorum, qui de Baptismi valore, tanquam is esset aliquid, cum tanta contentione disputarunt.

PROPOSITIO.

Baptismi Ministri proprii et ordinarii sunt Episcopi, et Presbyteri; extraordinarii, Diaconi; ubi autem necessitas urget, nullus homo est, qui Baptismi Minister esse non possit.

Prob. I pars. Verba, quibus Christus Matthæi XXVIII Apostolos alloquitur: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos* etc. 1.° *ad Episcopos* spectant, qui pleno jure Apostolis succedunt. 2.° *Ad Presbyteros*, qui quamvis inferiores sint Episcopis, in multis tamen potestatem participant Apostolis a Christo collatam. Nemo quippe negat ad Presbyteros quoque pertinere illud Christi... *Hoc facite in meam commemorationem* ... et illud ... *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis* ... Ad eos quoque defluxisse potestatem inungendi ægros, aut Extremam-Unctionem administrandi. Ex his recte concluditur, etiam Presbyteros in illo Christi præcepto contineri: *Euntes docete ... baptizantes eos* etc.

Sed videndum, quæ fuerit antiquitus Ecclesiæ consuetudo, et praxis; hæc enim Scripturæ optima interpretatrix est. Jam vero praxis Ecclesiæ docet 1.° Veteres Baptismi solemnem administrationem inter præcipua Episcopi munia habuisse; neque unquam defuisse huic officio sanctissimos quosque antiquitatis Episcopos. ... » Dandi Baptismi, ait

» *Tertullianus (De Bapt. cap. XVII)*, jus habet » summus Sacerdos, qui est Episcopus . . . ». Et de *S. Ambrosio* hæc refert *Paulinus:* » Erat in rebus divinis implendis fortissimus, in tantum, » ut quod solitus erat circa baptizandos solus » implere, quinque postea Episcopi vix implerent ». Adeo consuetudo isthæc vigebat, ut si Episcopus a sua Ecclesia abesset, Baptismi administratio usque ad ejus reditum differetur. Plura hujus rei exempla vide apud *Selvaggium* (*Lib. III cap. II* §. 1). Idem auctor argumentum ex eo etiam desumit, quod olim in qualibet civitate unum dumtaxat baptisterium, illudque prope Cathedralem Ecclesiam extiterit; quod utique non obtinuisset, nisi olim Episcopus baptizasset.

Eadem Ecclesiæ praxis docet 2.° Etiam Presbyteris potestatem fuisse baptizandi. Id constat ex *Can. Apostol.* 4, quos certum est ex veteribus Conciliis excerptos fuisse.... » Si quis Episcopus, » vel Presbyter non trinam mersionem unius My» sterii celebret . . . deponatur ». — Sic etiam auctor *Constitutionum Apostolicarum* lib. III cap. XI habet... » Permittimus baptizare solos Episco» pos et Presbyteros, ministrantibus Diaconis...». Ita *Innocent.* I Epistola ad Decentium, *Augustin.* Serm. 333 etc. Hanc Ecclesiæ veteris doctrinam, et constantem traditionem secutus *Eugenius* IV in Decreto ad Armenos declarat . . » Minister hujus » Sacramenti (Baptismi) est Sacrdos, cui ex of» ficio competit baptizare . . . ».

Notandum tamen, quod Presbyterorum pote-

stas, quamvis ordinaria, plena non sit, sed Episcopo subordinata. In genere vetant Canones ne quid Presbyteri agant citra Episcopi conscientiam. Hinc mirum non est aliquos Veterum cum de baptizandis adultis solemni ritu agitur, id quoque vetare Presbyteris, ne sine Episcopi auctoritate, aut jussione baptizent; ut *S. Ignatius Martyr* (*Ep. ad Smyrn. N. VIII*) *Tertullian.* (*De Baptis. XVII*), *Hieronymus* (*Advers. Lucifer.*) loquuntur.

Probat. pars II. Quod Diaconis ab exordio Ecclesiæ baptizandi potestas commissa fuerit, plura demonstrant. 1.° De *Philippo Diacono* legimus Actor. VIII, quod multos Samariæ baptizaverit viros ac mulieres; idem eodem Cap. v. 38 Eunuchum Candacis Reginæ baptizavit. 2.° *Gelasius* Papa, qui in Epist. ad Episcop. per Lucan. vetat ne Diaconi absque Episcopo, vel Presbytero baptizent, statim hæc adnectit...» Nisi prædictis fortassis ordinibus, » seu officiis longius constitutis, extrema necessitas » compellat...». 3.° Non pauci inter eruditos, et inter cæteros *Tomassinus* (*De Eccles. Discipl. part. I lib. II cap. XXIX*) adnotarunt, baptizandi ministerium in Sabbato sancto propter Catechumenorum multitudinem etiam Diaconis commissum fuisse. 4.° In Pontificali Romano Episcopus Diaconos, dum ordinantur, ita alloquitur: » Cogitate magnopere, ad quantum gradum Ecclesiæ ascendi» tis; Diaconum enim oportet ministrare ad Altare, » baptizare, et prædicare ...». Patet ergo Diaconos saltem extraordinarios esse Baptismi ministros.

Prob. III pars. Hanc esse Concil. Trid. doctri-

nam, ex eo apertum est, quod Sess. VII Can. IV, Baptismum etiam ab Hæreticis collatum, dummodo legitima forma uterentur, validum declaret. Atque in genere Patres omnes et Concilia, cum errorem rebaptizantium proscribunt, et Baptisma Hæreticorum ratum habent, necessario Baptismum approbant a Laicis datum. Idipsum *Eugenius IV* in Decreto ad Armenos statuit . . . » In causa ne» cessitatis, inquit, non solum Sacerdos et Diaco» nus, sed etiam Laicus, vel mulier, imo etiam » Paganus et Hæreticus baptizare potest, dummo» do formam servet Ecclesiæ, et facere intendat, » quod facit Ecclesia . . . ». Quid vetus Ecclesia senserit, testis est antiquissimus *Tertullianus*, qui lib. de Baptismo cap. XVII, postquam de Episcopo, Presbytero, et Diacono locutus fuerat, addit... » Alioquin etiam Laicis jus est . . . Proinde et Ba» ptismus æque Dei census ab omnibus exerceri » potest . . . ». Nec possumus hic præterire locum *S. Augustini* lib. II contra Epist. Parmen., in quo hoc argumentum dilucide exponitur. ... » Etsi Lai» cus aliquis pereunti dederit (Baptismum) neces» sitate compulsus, nescio an pie quisque dixerit » esse repetendum. Nulla enim cogente necessitate » si fiat, alieni muneris usurpatio est. Sed etsi nulla » necessitate usurpetur, et a quolibet cuilibet de» tur: quod datum fuerit, non potest dici non » datum, quamvis recte dici possit illicite datum...».

OPPONUNT.

Argument. I. Communis est veterum sententia, baptizandi potestatem Presbyteros non habere, nisi annuente, et jubente Episcopo; et Tertullian. loco supra citato Presbyteros eodem loco ponit, ac Diaconos, cum ait .... » Dandi Baptismum jus habet—Episcopus; deinde » Presbyteri et Diaconi; non tamen sine Episcopi auctoritate . . . ». Ergo Presbyteri extraordinarii tantum Baptismi Ministri sunt, quemadmodum et Diaconi.

Resp. nego consequent. Magnum est inter Presbyteros et Diaconos discrimen. Diaconus ad ministrandum ordinatur; et Presbyteri vi Ordinis habent, ut præsint, dicente illis Episcopo; *Presbyterum oportet præesse;* ergo etiam vi Ordinis ordinariam habent administrandi Baptismi potestatem. Veteris autem Ecclesiæ disciplina cum hac Presbyterorum ordinaria potestate facillime conciliatur. Antiquitus, ubi nullæ adhuc parochiales Ecclesiæ institutæ erant, ab Ecclesia Episcopali distinctæ, nonnisi Episcopo jubente Presbyteri baptizabant; quia soli Episcopi illic Christiano populo præerant. At ubi auctus fuit Christianorum numerus, et in Parochias divisus, etiam in Parochialibus Ecclesiis baptisteria erecta sunt, et qui illis Ecclesiis præerant Presbyteri, hoc ipso, sicut regendi plebem, ita et baptizandi ordinaria potestate gaudebant. *Tertull.* loco citato id solum indicat, tum Presbyteros, tum Diaconos esse sub Episcopi auctoritate: quantum autem ipsi potestate differant, non inquirit.

Argument. II. 1.º Veteres passim fœminis potestatem baptizandi denegant, atque vitio vertunt nonnullis hæreticis, quod impudenter hujusmodi jus illis tribuerint. 2.º Illi, qui Laicis potestatem faciunt baptizandi, plerumque tamen eos excipiunt, qui ipsi non fuerunt

per Baptisma regenerati. Sic *Tertull.* citato loco, ubi ait: » Alioqui et Laicis jus est baptizandi, addit: Quod » enim ex æquo accipitur, ex æquo dari potest . . . ». Et *S. August.* nihil ausus est in hac quæstione affirmare. *Gregorius* III Epistola ultima ad Bonifacium, jubet iterum baptizari eos, qui fuerant a Paganis baptizati.

Resp. ad I. Veteres illi de ministerio publico agunt, atque id merito exprobrant quibusdam hæreticis, quod potestatem, quam habent in Ecclesia Catholica soli Episcopi et Presbyteri, illi concederent etiam mulieribus. Ita etiam Apostolus prohibet mulierem docere in Ecclesia; quod utique non impedit, quominus possit, ubi necessitas postulat, privatim docere, aut quominus vera esse possit doctrina, quam profert, etiam ubi jus non habet docendi. Cæterum non abs re erit hic adnotare, veteres, cum de jure loquuntur administrandi Baptisma, aut quando Baptisma à mulieribus, vel in genere a laicis collatum irritum esse dicunt, et invalidum, de Baptismo loqui extra casum necessitatis dato, et irritum vocare, quod illicitum est, et contra Ecclesiasticam regulam factum.

Resp. ad II. 1.° *Tertulliani* locus satis obscurus est. Sunt, qui hæc verba; » Quod ex æquo accipitur, ex æquo dari potest, » ita interpretantur: Sicut Baptismus ex æquo, id est indiscriminatim ab omnibus accipitur; ita ab omnibus, cum necessitas id postulat, indiscriminatim dari potest. Hunc sensum confirmant, quæ statim sequuntur . . . » Proinde et Baptismus æque Dei » census, ab omnibus exerceri potest . . . ».

2.° *Augustin.* revera dubius hæsit, quia tutum non esse judicavit, in ea progredi ulla temeritate sententiæ, quæ nondum fuerant Ecclesiæ judicio definita. Attamen legenti apparet, S. Doctorem in eam propendere sententiam, quod valeat Baptismus etiam ab infideli collatus.

Nobis dubitandi ratio nulla est, cum idipsum post Augustini tempora Ecclesia clare edixerit.

3.° Canon Gregorii, *Qui a paganis*, regulam præscribit in praxi observandam relate ad eos, qui a Paganis fuerant baptizati. Ideo eos iterum baptizandos esse præcipit, quia constare non poterat, an legitima forma essent baptizati.

Quæritur: An si plures simul Baptisma conferant, validum sit Sacramentum?

Resp. Non una est hæc hypothesis, sed multiplex. Possunt plures simul baptizare sub hac forma: *Nos te baptizamus* etc., ita, ut velint effectum Sacramenti dividere, et unusquisque partem sibi vindicet: et tunc nullum est Sacramentum; quia ut *S. Thomas* observat (*Part. III quæst. LXVII art.* 6.°), unus est Dominus, unum Baptisma, neque potest Sacramentum in partes secari. — Si autem plures baptizent, ita ut unusquisque totum Baptisma conferre intendat, et singuli formam pronuntient in singulari: *Ego te baptizo* etc. tunc nulli dubium est, quin valeat Baptismus. — Iterum fieri posset, ut, cum duo adsunt Ministri, unus aquam funderet, alter verba proferret; atque in hoc casu nullum omnino esset baptisma.

Digitized by Google

§. III.

De subjecto Baptismi.

OBSERVANDA.

I. Hoc argumentum ad tria capita revocari potest. Quæritur primum, qui possint; dein, qui debeant baptizari; ac tertio, quomodo debeant esse dispositi, qui baptizantur. Hæc capita iterum in partes dividuntur, quæ Theologis disserendi materiam suppeditant amplam et multiplicem. Nos, ut brevitati studeamus, ea, quæ tanti momenti non sunt, raptim, et velut in transitu attingemus: quæ autem graviora sunt, et præ cæteris ad dogmaticam Theologiæ partem pertinent, adjectis propositionibus stabiliemus.

II. Primum est: Qui sint capaces Sacramenti Baptismi? Quæritur ergo 1.° *An infantes, dum adhuc sunt in utero matris, baptizari possint?* Procul dubio baptizari non possunt, quamdiu ita sunt in utero conclusi, ut aqua perfundi nullo modo possint. At si aliqua sui parte editus est infans, urgente necessitate, baptizari potest, ac debet. Cæterum qua ratione id fieri possit, ac debeat, ex libris ritualibus discendum est. Quæritur 2.° *An baptizari possint amentes; aut qui gravi morbo correpti, ac subito sensibus destituti Baptismum petere non possunt?* Respondetur, quod sicut nemo a salute

Digitized by Google

excluditur, ita etiam nemo excludatur a Baptismate. Si amentes sint ejusmodi, ut nunquam sani fuerint, parvulorum more habendi sunt. Si sani aliquando fuerunt, respiciendum est ad extremam eorum voluntatem, quam habebant, dum sani essent. Idem de ægrotis illis dicendum est, qui cum Baptismum nondum acceperint, in extremo vitæ periculo versantur, rationis aut sensuum usu destituti. Si, antequam in hunc statum pervenerint, alieni fuerunt a Christiana religione, baptizari omnino non possunt: secus si fuerunt inter Catechumenos adscripti, aut saltem antequam morbo opprimerentur, voluntatem manifestaverint opportuno tempore Baptisma suscipiendi . . . » Prosit eis, *ait S. Augustin.* (*De » adulterinis conjug. cap.* XXVI.) quod eorum » in fide Christiana jam nota voluntas est . . . ». Quin et hoc addit eodem loco . . . » Etiam si » ejus voluntas incerta est, multo satius esse no- » lenti dare, quam volenti negare; ubi velit, an » nolit, sic non apparet, ut tamen probabilius sit, » eum, si posset, velle se potius dicturum . . . ».

3.° Theologi hoc loco communiter aliam adhuc quæstionem movent satis singularem, *de Baptismo mortuorum*. Ubi tamen non tam quæritur, an mortui baptizari possint; quam illud: An possit aliquis baptizari pro mortuis. Utrumque æque absonum est. Quid ergo, si aliquis superstitiosa opinione inductus, pro altero, sive vivus ille sit, sive mortuus, Baptismum susciperet? An ipse, aut ille, pro quo baptizatur, aliquid consequeretur? Plane nihil. Falsum enim esset ejusmodi Baptisma, et nullum. Sed

quid ad illud *S. Pauli* dicendum I Cor. XV 39... *Quid facient, qui baptizantur pro mortuis?* Quæcunque sit illius loci interpretatio, nam variæ a Patribus et interpretibus afferuntur; nemo tamen unquam somniavit, eam *S. Pauli* mentem fuisse, quod liceret Baptismi Sacramentum pro mortuo recipere. Vide Selvaggio lib. III cap. II §. V.

His nunc breviter expositis, unum hoc manet in propositionibus contra Anabaptistarum errorem stabiliendum: » Quod infantes, qui rationis usum » nondum adepti sunt, baptizari queant ».

III. Secundum caput est, de necessitate Baptismi, seu: » Qui sint illi, qui debeant suscipere Ba» ptismum? » Antequam illud, quod in hac re præcipuum est, aggrediamur, paucis expediendæ sunt duæ quæstiones sibi intime connexæ. Prima est; » An infideles cogi possint ad Baptismum?» altera: » An liberi Judæorum et infidelium baptizari pos» sint invitis parentibus? » Utrumque credimus absque injustitia fieri non posse. 1.° Illorum sententia, qui putant Principes Christianos jure posse armis invadere infedeles, et ad Evangelium cogere, ipsi Evangelio repugnat, ubi Apostoli mittuntur sine pera et baculo prædicare Evangelium omni creaturæ, et infidelium corda miraculis et prædicatione subdere veritati. Hoc Patres passim docuerunt, hoc ipsa fidei natura exigit, quæ non potest invito obtrudi, sed ex gratia, et persuasione nascitur. Secunda quæstio non multum a prima differt. Equidem si de veritate Sacramenti agitur, non est dubium, illud valere, quando etiam invitis parentibus

parvulis datur, qui rationis compotes non sunt; nam propriam voluntatem non habent; parentum autem voluntas nihil pertinet ad essentiam Sacramenti: at de jure quæritur, an liceat id facere. S. Thomæ sententia est, (*Secunda* 2 *quæst. X art. XII*) illud non licere; . . . » id enim, inquit, Ecclesiæ » Dei consuetudo in omnibus sequenda, nunquam » probavit . . . ».

De hac ergo necessitate, quæ in vi externa, et coactione consistit, sermo esse non potest, quando de Baptismi necessitate agitur; sed quæritur, an ita necessarius sit Baptismus omnibus hominibus, tum parvulis, tum adultis, ut salvari nemo possit, nisi per gratiam Baptismi Deo renascatur. Hanc Baptismi necessitatem semper agnovit Ecclesia. Hæc nobis est defendenda contrà veteres et recentiores Hæreticos. Ad Veteres Hæreticos pertinent *Manichæi*, qui Baptismum in aqua nihil cuiquam salutis afferre docuerunt (*August. Hæres. XI VI*); tum *Pelagiani*, qui nullum originis peccatum agnoverunt. Hi quidem Baptismi necessitatem penitus inficiari ausi non sunt, territi, ut *S. August.* ait (*Idem lib. de peccatorum meritis et remis. c. XX*), sententia Domini dicentis: *nisi quis renatus fuerit* etc.; at nova quadam et mirabili præsumptione parvulos non baptizatos alienos quidem fecerunt a regno cœlorum, sed propter innocentiæ meritum salutem eis tribuerunt, et vitam æternam. Sæculi XVI Reformatores, cum totam salutis nostræ œconomiam impiis dogmatibus everterent, etiam Sacramentis naturam suam et efficaciam sustulerunt.

Mirum itaque non est, quod de Baptismi necessitate perverse senserint. *Zwinglius* Baptisma merum esse externum symbolum, asserit *(Lib. de vera et falsa Relig. cap. de Bapt.)*, nullius ad salutem præsidii. *Bucerus (In cap. III Matth.)* hujus Sacramenti necessitatem negat hoc nixus fundamento: » Quia pueri prædestinati etiam sine Baptismo sal» vantur; non prædestinati etiam cum Baptismo » damnantur ». *Calvinus* Baptismum parvulis, qui ex fidelibus nati sunt, non putat esse necessarium, quia remissum est illis peccatum originale, antequam nascantur. Hinc expresse ait (*Instit. lib. IV cap. XV n.* 22.), » non arceri a regno cœlorum » infantes, quos e præsenti vita migrare contingit, » antequam aqua mergi datum fuerit ». De *Socinianis* non est, cur plura dicamus, nam præterquam quod peccatum originale non admittant, notum quoque est, baptisma *illis nihil esse, quam merum ritum externum* omni interiore gratia destitutum.

IV. Nunc et illud paucis exponendum est, quod tertio loco supra indicavimus; quæ nempe conditiones requirantur in suscipiente Baptismum. Notandum autem, hic non agi de integritate Baptismi; nam quæ fides, quæ intentio, aut voluntas in suscipiente sit necessaria, ut valeat Sacramentum, jam exposuimus; cum de Sacramentis in universum ageremus.... » Quid credat, ait S. Augustinus (*Lib.* » *III cont. Donat. cap. XIV*), et quali fide imbu» tus sit ille, qui accipit Sacramentum, interest » quidem plurimum ad salutis viam, sed ad Sacra» menti quæstionem nihil interest. . . . ».

Digitized by Google

Sed neque de infantibus quæstio moveri potest, qui nulla ratione possunt se ad hoc Sacramentum disponere. Status quæstionis est an quædam dispositio requiratur in adultis, ut Sacramentum una cum suo effectu præcipuo, gratia nimirum sanctificante percipiant. De hac materia agit *Concilium Trident.* Sess. VI cap. V, VI VII et VIII, ubi accurate æque ac dilucide tum necessitatem, tum modum præparationis ad justificationem proponit; nam quod de justificatione per Sacramentum Baptismi obtinenda ibi potissimum sermo sit, cuilibet legenti patet. De Justificatione jam fusius alio loco disputatum est, (*Lib. V de Grat. part. 1 cap. I* §. *1*); quare et hæc quæstio longiori disquisitione non eget.

PROPOSITIO I.

Baptismus etiam infantibus conferri potest, qui rationis compotes non sunt.

Concil Trid. Sess. VII Can. XIII de Baptismo ita statuit... » Si quis dixerit, parvulos, eo quod » actum credendi non habent, suscepto Baptismo » inter fideles computandos non esse, ac proptera, cum ad annos discretionis pervenerint, esse » rebaptizandos, aut præstare omitti eorum Baptisma, quam eos non actu proprio credentes baptizari in sola fide Ecclesiæ; anathema sit....». Vid. etiam Sess. V Can. III et IV.

Argumenta ex Scripturis.

Primum desumitur a lege circumcisionis, quæ figura fuit Baptismi; nam si circumcisio parvulis prodesse poterat, cur non etiam Baptismus, qui est circumcisio Christi non manufacta, ut Apostol. ad Coloss. scribit cap. II? *Secundum* ita efficitur: Sacramentum Baptismatis omnibus hominibus ad consequendam salutem necessarium est necessitate medii, ut sequente Propositione probabimus: generalis quippe est hæc Christi sententia Joan. III... *Nisi quis renatus fuerit* etc.... Unde consequens est, infantes, si a Baptismo excluduntur; simul excludi a regno cœlorum. Quis autem credat Christum voluisse a regno suo excludere parvulos, quos tantopere diligebat, de quibus ipse dixit Matth. XIX.... *Sinite parvulos, et nolite eos prohibere venire ad me; talium est enim regnum cœlorum?*...

Tertium Catechis. Romanus deducit ex his Apostoli verbis ad Rom. V... » Si unius delicto mors » regnavit per unum: multo magis abundantiam » gratiæ, et donationis, et justitiæ accipientes in » vita regnabunt per Jesum Christum.... ». Cum ergo per Adæ peccatum pueri ex origine noxam contraxerint, multo magis per Christum Dominum possunt gratiam et justitiam consequi, ut regnent in vita: quod quidem fieri sine Baptismo nullo modo potest.

Argumenta ex Traditione et praxi Ecclesiæ.

Scripturæ testimonia novum pondus, ac vim probandi majorem acquirunt, quando cum Ecclesiastica traditione et communi interpretatione Ecclesiæ connectuntur. Nihil est hac Ecclesiæ traditione apertius. Sic *Irenæus* lib. II adv. Hæreses cap. 22 expresse ait. . . . » Dominus omnes venit » per semetipsum salvare; omnes, inquam, qui per » eum renascuntur in Deum, infantes, et parvulos, » et pueros, et juvenes, et seniores . . . . ». Ita *Justinus*, aut quisquis est auctor, quæst. VI docet, parvulos baptizatos salvari, alios non item. *Origenes* lib. V in cap. VI ad Roman. . . . » Ecclesia, » inquit, ab Apostolis traditionem accepit, etiam » parvulis dare Baptismum ». In eandem sententiam *Cyprianus* Epist. LIX ad Fidum scripsit, non suo tantum, sed integri Concilii nomine, quod a 353 Carthagine ex LXIV. Episcopis congregatum fuerat. . . . » A Baptismo, atque a gratia nemo » prohibetur; quanto magis prohiberi non debet » infans, qui recens natus nihil peccavit, nisi quod » secundum Adam carnaliter natus, contagium mor» tis antiquæ prima nativitate contraxit? ».

Omittimus Ambrosii, Hieronymi, Joannis Chrysost. etc. clarissima testimonia. Unum audiamus *Augustinum*, qui lib. X de Genes. ad litt. cap. XXIII ait. . . . Consuetudo matris Ecclesiæ in ba» ptizandis parvulis nequaquam spernenda est, ne» que ullo modo superflua deputanda, nec omnino » credenda, nisi Apostolica esset traditio. . . . ».

Hoc Argumentum ex constanti Ecclesiæ traditione desumptum tam firmum visum est *Melanchtoni*, ut in *Locis*, tit. de Baptismo, illud in prima acie posuerit, ut ait *Bellarmin.* (*De Sacram. Baptismi cap. VIII*). Sed addit Doctiss. Card. merito ridetur ab Anabaptistis. Nam si in hac re valere debet traditio, et antiquæ Ecclesiæ testimonium; cur non etiam valeat in aliis articulis? — Nostrum est igitur hoc Argumentum, non Adversariorum.

CONTRARIA DILUUNTUR.

Objiciunt. I. Mandatum Domini est, ut prius doceantur, qui baptizandi sunt.... *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos...* atqui parvuli doceri non possunt; ergo non sunt baptizandi.

Resp. dist. maj. Quando ille, qui baptizari debet, incapax est percipiendæ doctrinæ, *nego.* Quando doceri potest, qui baptizatur, *iterum disting.* Tunc illud requiritur, ut Sacramentum licite administretur, *conc*: ut validum sit Sacramentum *nego* — Christus Matth. XXVIII ordinem præscripsit Apostolis, quem servare debebant in conversione gentilium. Hunc quoque Ecclesia observat diligentissime, cum adulti ad fidem veniunt. Igitur peccarent, qui nulla cogente necessitate adultos, absque prævia instructione, ad Baptisma admitterent contra Domini præceptum; validum tamen esset Sacramentum, si omnia necessaria adessent. Porro quod Christi verba ad infantes non pertineant, ex Apostolica traditione accepit, et constanter credidit Ecclesia.

Instant. Ab omnibus concessum est, in suscipiente intentionem requiri et fidem, ita ut cum hæc deficiunt, non liceat administrare Baptismum. Ergo etc.

Resp. Dispositiones utique in adultis requiruntur; idque partim jam ostensum est; partim sequenti propositione probabitur. Verum hæc ad eos non pertinent, qui rationis capaces non sunt; illi enim, cum baptizantur, in fide parentum, aut potius Ecclesiæ baptizantur. Ita etiam intentionis defectus parentum, aut aliorum voluntate et intentione suppletur. Et quidem justum videtur, ut illi, qui peccatum originis nulla propria voluntate contraxerunt, ii ab hac labe mundari possint salutari lavacro, quamvis illud propria voluntate expetere non possint. Quæ autem de fide Ecclesiæ dicta sunt, ea possunt hac similitudine illustrari: Rationi valde conveniens est, ut quemadmodum infans in utero matris non habebat alium cibum, neque alium potum, quam cibum et potum ipsius matris: ita dum gestatur quodammodo in utero Ecclesiæ, id est dum adolescit, non alia fide sustentetur, et Sacramenta recipiat, quam fide totius Ecclesiæ. Ita S. Thom. P. III. q. LXVIII. Ubi et hæc verba citat S. Augustini (*Lib. I. de peccatorum meritis et remiss. cap.* 25.) .... » Mater Ecclesia os maternum parvulis præ- » bet, ut sacris mysteriis imbuantur, quia ipsi non pos- » sunt corde credere ad justitiam, et ore confiteri ad » salutem. . . . »:

Inst. II. Qui baptizatur, in se rem maxime arduam suscipit; nam data fide se obbligat ad observationem legis Evangelicæ: ergo satius esset Baptismum non conferre infantibus, qui sicut rationis, ita et propriæ voluntatis usum non habent; aut saltem, ut *Erasmo* visum est, infantes postquam adoleverint, interrogari deberent, an ratas habeant promissiones per eorum sponsores factas; et si recusaverint eas confirmare, proprio essent arbitrio relinquendi, neque pœnis Ecclesiasticis cogendi ad vitam Christianam.

Resp. neg. conseq. Cum homo in Baptismo Deo ob-

stringitur, ei se devovet, qui supremum habet in omnes creatas voluntates dominium. Ei dat fidem, cui se totum debet. Neque resilire licet ab ejusmodi fœdere, quod in re necessaria fundatur. Baptismi enim præceptum tale est, ut homo, nisi velit æternæ salutis jacturam facere, obtemperare teneatur. Quis autem arduum illud dicet, si infantes, cum adoleverint, compellantur ad observationem vitæ Christianæ? Leve est hoc onus, quod imponitur, et pacti fœderis conditiones omnes in hominis tantum bonum vergunt. Porro *Erasmi* sententia, quam ille potuit absque hæresis nota proponere, postmodum in *Conc. Trid.* damnata est Sess. VII de Bapt. Can. XIV.

OBJICIUNT. II. *Tertullianus* in libro de Bapt. juxta finem; item *Nazianzenus* Oratione in sacr. lavacrum, aperte dicunt, pueros ante usum rationis non esse baptizandos. Ergo etc.

RESP. NEGO CONSEQ. Tum Tertull. tum Gregor. Naz. parvulos baptizari posse confessi sunt, imo et baptizandos esse quocunque tempore, si quod periculum urgeat. Unde longe erant illi ab Anabaptistarum errore. In eo autem quod Baptisma, ubi necessitas non adest, differendum esse arbitrati sunt, a communi Patrum sententia recesserunt; imo morem baptizandi parvulos tunc fuisse per totam Ecclesiam stabilitam, hoc ipso probant, quod suam sententiam communi consuetudini opposuerint.

INSTANT. *Tertulliani* sententia gravissimis nititur momentis, atque hoc in primis, quod melius sit, ut qui ad Sacramentum admittuntur, sciant et intelligant, quid recipiant; ergo, quamvis verum sit Baptisma, quod infantes recipiunt, probari tamen non potest hæc Ecclesiæ consuetudo, quod omnibus sine discrimine parvulis conferatur etiam ubi commode expectari posset maturior ætas.

RESP. Nemo absque insigni temeritate improbare potest consuetudinem Ecclesiæ tam diuturnam, generalem,

communi SS. Patrum consensu; et expressis Conciliorum decretis confirmatam. Leviuscula sunt; quæ contra opponi possunt, et solo tantæ auctoritatis pondere eliduntur. Id porro optime ab Ecclesia institutum fuisse, ratione suadent multo graviores. 1.m S. Thomas. loc. cit. affert his verbis: » Fuit consentiens pueros baptizari, ut » a pueritia nutriti in his, quæ sunt Christianæ vitæ, » firmius in ea perseverent ». 2.a Est, quia nimis difficile est judicare, an absque periculo differri posset baptisma, cum constet non raro inopinatis casibus rapi infantes. Tantum autem est hoc periculum, ut minime compensari possit per fructum, qui expectatur ex dilatione Baptismi. Præsertim cum eo fructu non fraudentur infantes, quandoquidem grandiores facti informantur Ecclesiæ fide et doctrina, ut norint, quid in Baptismo promiserint per sponsores suos. 3.a Si adulta ætas expectaretur ad Baptismum, timendum esset, ne plurimi liberiori vitæ assueti, necessarium hoc salutis medium omnino negligerent, aut in ultimam ætatem cum summo æternæ salutis discrimine differrent.

PROPOSITIO II.

Baptismus omnibus tam parvulis, quam adultis ad salutem necessarius est.

Concilium Trident. Sess. VII Can. V. . . . » Si » quis dixerit, Baptismum liberum esse, hoc est » non necessarium ad salutem; anathema sit . . . ». Et Sess. V Can. IV. . . . . » Si quis parvulos re» centes ab uteris matrum baptizandos negat etiamsi » fuerint a baptizatis parentibus orti . . . et nihil ex

» Adam trahere originalis peccati, quod regenera-
» tionis lavacro necesse sit expiari ad vitam æter-
» nam consequendam . . .. Anathema sit . . . ».

Argumentum ex Scripturis.

1.° Ubicunque Christus de Baptismo loquitur, neminem excipit. Generale est præceptum, quod Matth. XXVIII, Marc. XVI. Discipulis datur . . . *docete omnes gentes, baptizantes eos. . . . Prædicate Evangelium omni creaturæ; qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit. . . .*

2.° Præ cæteris decretorius est percelebris ille locus *Joan. III. . . . Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum cœlorum* . . . Hæc verba, ut *Augustinus* demonstrat lib. I de peccatorum meritis, et remiss. cap. XXX, probant, non vi præcepti tantum necessarium esse Baptismum, sed necessitate medii, aut finis. Quod etiam ex *Trident.* decreto perspicuum est; nam loco citato Sessionis quintæ ex his ipsis Christi verbis probat Concilium, etiam parvulos baptizandos esse, *ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt.*

3.° Multa alia sunt ex Actib. Apost. et Epistolis loca, quæ hanc Baptismi necessitatem testantur; ille in primis I Petri III 21 . . ubi *Apostolus Petrus* Baptisma cum arca Noë comparans, docet, homines per Baptismum salvos fieri, sicut salvi facti sunt ab aquis diluvii, qui in arca includebantur.

Argumentum ex Traditione.

I.° Magna iterum occurrit Testimoniorum copia, ex quibus hæc pauca seligimus *Justinus* Apolog. II de Baptismo loquens ait.... » Deinde (qui » baptizandi sunt) eo adducuntur a nobis, ubi » aqua est; atque eo regenerationis modo, quo ipsi » regenerati sumus, regenerantur... Christus enim » ipse dixit. Nisi regenerati fueritis, non intrabitis » in regnum cœlorum.... ». *Irenæum* et *Cyprianum* supra citavimus. *Tertulliani* clara sunt verba lib. de Bapt. cap. XIII. ... » Lex tingendi impo» sita est, et forma præscripta.... Hinc lege col» lata definitio illa: *Nisi quis renatus fuerit* etc. obstrinxit fidem ad Baptismi necessitatem ... ». Ita etiam *Origenes* Hom. VIII in Levitic. et Hom. XIV in *Luc.*, *Nazianz.* Orat. in S. Lavacrum, *Basilius* Orat. XIII de exhortat. Bapt. — *Ambros.*, *Hieronym.* contra Pelagianos. In primis *S. Augustin.* cujus hoc unum citamus ex ejus Epist. 166, alias 28 ad *Hieronym.* ... » Quisquis dixerit, quod in » Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sa» cramenti ejus paticipatione de vita exeunt, hic » profecto et contra Apostolicam prædicationem » venit, et totam condemnat Ecclesiam, ubi pro» ptera cum baptizandis parvulis festinatur et cur» ritur, quia sine dubio creditur, aliter eos in » Christo omnino vivificari non posse ... ».

Idem constat ex perpetuo et constanti Ecclesiæ praxi baptizandi parvulos; nulla enim hujus rei

ratio alia dari potest, quam quod Ecclesia semper crediderit etiam infantes non posse absque Baptismo partem habere cum Christo in regno Dei. Hanc autem doctrinam a Christo se accepisse semper testata est Ecclesia, omnesque eos ut hæreticos proscripsit, qui necessitatem Baptismi impugnaverunt. Ita damnati sunt *Manichæi*, *Pelagiani*, et qui deinceps veteres errores recoxerunt.

Unde et illa Ecclesiæ constans sollicitudo, » ne, » ut *Siricius* Papa ait (*Epist. ad Himerium*), ne» gato fonte salutari exiens quisque de sæculo, et » regnum perdat, et vitam... ». Hinc licet statuta fuerint Baptismi tempora, semper tamen provisum fuit ab Ecclesia, ut urgente necessitate sive parvulis sive adultis quocunque tempore subveniatur; imo non alia de causa Laicis quibuscunque, etiam mulieribus permissum, ut in mortis periculo Baptisma administrarent.

ARGUMENTA CONTRARIA.

Argum. I. Etsi concedamus Baptismum etiam parvulis necessarium esse ad salutem, id tamen de illis tantum intelligi potest, qui a parentibus infidelibus nati sunt. At fidelium filii etiam sine Baptismo sancti sunt; idque vi fœderis Dei cum Abrahamo facti, Genes. XVII. Nos enim per Christum successimus in Abrahæ posteritatem. Eam quoque Apostoli mentem fuisse patet ex celebri loco I Cor. VII ubi expresse ait, ex sanctis sanctos nasci; imo sanctos esse filios, ubi alter tantum conjux Christianus est.

Resp. Vana est, et nulli prorsus fundamento innixa

distinctio illa ab Hæreticis excogitata inter filios fidelium et infidelium. Nusquam illius meminerunt Patres: et quæcunque ab Ecclesia circa *Pædobaptismum* statuta fuerunt, ad filios fidelium pertinent. Quis enim infidelibus hæc præciperet? Mirum est, quantam vim collocet Calvinus in illo fœdere Abrahami Genes. XVII; ut prorsus ridiculum sit, in quæstione hac, quæ tota ad fœdus gratiæ spectat, relictis clarissimis N. T. locis, argumentum in libro Genesis quæri, detortis ad arbitrium Scripturæ verbis. Esto etiam, spirituales fuisse promissiones illas, quæ Abrahæ factæ sunt, atque hoc sensu ad nos quoque pertinere: quid consequitur? Illud, quod *Apostolus* docet ad Galat. III. Omnes qui Christi sunt, semen esse Abrahæ secundum promissionem hæredes. Christi autem sunt, qui ejus membra per Baptisma efficiuntur.... *Quicunque in Christo baptizati estis, Christum induistis v.* 27. . . .

Sed objiciunt illud Apostoli I. Cor. VII. ...*Alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt....* Locus ille multum quidem torquet commentatores: at quamvis diversissimæ sint eorum interpretationes, in eo tamen omnes conveniunt, quod Apostolus de impropria tantum sanctitate loquatur, idque ex precedentibus perspicuum est: nam paulo ante dicitur, *sanctificari virum infidelem per mulierem fidelem etc.* Quis autem hoc ita intelligat, quod vir infidelis sanctus sit proprie, eo quod fidelem habeat uxorem? Probabile est, Apostolum dubio occurrere quorundam; an quando inter conjuges pars una fidelis est, altera in infidelitate permanente, maneat matrimonium, ita ut pars fidelis etiam coram Deo et Ecclesia legitimo utatur conjugio? Ait autem sanctum esse, seu legitimum ejusmodi connubium, neque spurios esse qui ex eo nascuntur filios, sed sanctos, id est legitimos.

Digitized by Google

Argum. II. Si Baptismus etiam infantibus necessarius est ad salutem: ergo pereunt omnes, qui sine Baptismo decedunt; quod certe conciliari non potest cum infinita Dei bonitate, quæ omnes homines vult salvos fieri. Præterea non desunt inter Catholicos Theologos, qui verba Christi: *Nisi quis renatus fuerit etc.* ad solos adultos restringunt; alii putant, preces parentum ita supplere Baptismum in parvulis, sicut Baptismus flaminis Sacramentum supplet in adultis. Alii demum in sola Dei misericordia fiduciam collocandam esse dicunt; neque enim Deus, qui amat animas, infelices esse patietur eos, qui sine sua culpa absque Baptismo moriuntur.

Resp. In ejusmodi quæstionibus nihil est temere, et ex privatis opinionibus decidendum. Scriptura absolute dicit ... *Nisi quis renatus fuerit etc.* ... neque ab hac regula excipere quemquam licet, nisi quem Scriptura ipsa alibi excepit, aut Ecclesia communi consensu. Sed nec Scriptura, nec Ecclesia infantes excipit ab illa regula. Sic et illud, quod vota parentum Baptismum in infantibus suppleant, nullum nec in Scriptura nec in traditione fundamentum habet. Tam facilis est, tamque obvius hujus Sacramenti usus, ut vix intelligi possit ejusmodi votum sine Sacramento. Nam si parentes baptizari exoptant parvulum, et periculum instet, baptizent; aut baptizari curent a quocunque adstante. Cæterum quid sperare liceat et præsumere de Dei misericordia, necesse non est curiosius perscrutari. Vide quæ jam alio loco dicta sunt (*Lib. III cap. II pag.* 109 *art. XI*), cum de peccato originali ageretur in omnes homines transfuso.

QUÆSTIO.

An Baptismus aquæ nulla ratione suppleri possit in adultis?

Resp. Pervulgata est tripartita baptismi divisio in Baptismum *fluminis, flaminis* et *sanguinis*. Primus est in aqua; atque is solus est proprie dictus Baptismus, et verum Sacramentum. Reliqui duo hoc nomine censentur, quia vices supplent veri Baptismi, quando is haberi non potest. Baptismus *flaminis* sic vocatur ab afflatu Spiritus Sancti. Est autem idem ac votum et desiderium Baptismi cum perfecta contritione et charitate conjunctum. Baptismus *sanguinis* est, quando aliquis proprio sanguine baptizatur, vitam profundendo pro Christi nomine.

Triplicem hunc Baptismum peccatis eluendis aptum esse remedium, non Theologi modo de Schola, sed et antiqui Patres passim docuerunt. Rationem hanc affert S. Thomas (*Part. III quæst. LXVI art. XI*). Virtus omnis Baptismi ex Passione Christi est, et Spiritu Sancto: hæc autem utraque causa non ita est ad unum adstricta, ut non etiam possit vim suam exerere extra Baptismum aquæ: Passio quidem per mortem pro Christi nomine toleratam; Spiritus autem per charitatem, quam diffundit in cordibus nostris.

Primo quidem de Baptismo *sanguinis* non est dubitandi locus. Generalis est hæc Christi senten-

Digitized by Google

tia . . . . *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam* . . . Matth. X 39. Unde et mors pro Christo tolerata Baptismi nomine donatur . . . *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum, aut Baptismo, quo ego baptizor, baptizari?* Marc. X. Hæc quoque constans fuit Ecclesiæ traditio, quæ eos ut veros Christi Martyres semper habuit, qui etiam non suscepto Baptismo martyrium pro fide obierunt. Quin et infantulos, qui pro Christo occisi sunt, ut Sanctos veneratur, et solemne eorum festum colit. Ex quo concludunt Theologi, martyrium virtutem Baptismi aquæ perfecte supplere *ex opere operato;* atque ut *S. Bernardus* observat *(Serm. de Innocent.)*. Sicut parvulis Baptismus sine propriæ voluntatis usu sufficit ad salutem, ita susceptum pro Christo martyrium illis proficere ad sanctitatem.

Quando de Baptismo *flaminis* quæstio instituitur, magis discrepant sententiæ. Primum disputatum est in genere, an votum sufficiat, ubi Baptismus haberi non potest. Deinde quale debeat esse hujusmodi votum. Paucissimi fuerunt inter veteres, qui Baptismum putarunt nulla re alia, quam martyrio compensari posse. Alii plures Baptismum *flaminis* admittunt, ejusque vim plurimum commendant. Ita *Augustinus* cum multis in locis, tum lib. IV contra Donatist. cap. XXI. Ita *Ambrosius* oratione de obitu Valentini Imperatoris, qui Catechumenus, antequam baptizaretur, mortuus fuerat . . . » Quem eram re» generaturus, *ait*, amisi; ille autem gratiam, quam » speraverat, non amisit »: *et paulo post*... » Quod si » Martyres suo abluuntur sanguine, et hunc sua

» pietas abluit, et voluntas . . . ». His plane concordat *Bernard.* Epist. LXXVII. *Innocentius III* eandem doctrinam sancivit duplici decreto; utrumque in corpore juris reperitur, primum lib. III Decret. Tit. XLII cap. IV secundum eod. lib. Tit. VLIII cap. II. Accedit *Tridentin.* quod hanc doctrinam sua auctoritate roboravit pluribus in locis, ut Sess. VII cap. IV Sess. VI cap. IV expresse ait . . . » Post Evangelium promulgatum nunquam » fieri translationem a statu veteris Adæ ad statum » gratiæ, sine lavacro regenerationis, aut ejus vo- » to . . . ». Quod secundum attinet, quale scilicet illud votum esse debeat, communior et verior sententia est, eos, qui præceptum Baptismi ignorant, salvari posse per votum implicitum, quod semper includitur in contritione perfecta.

PROPOSITIO III.

In adultis, ut fructum percipiant Baptismi, requiritur fides in Christum, et propositum servandi mandata cum amore inchoato: in iis autem, qui jam mortaliter peccaverunt, necessaria est insuper pœnitentia, seu dolor de peccatis.

Probat. I. pars. Præter ea Scripturæ loca, quæ absque omni exceptione affirmant, neminem posse sine fide placere Deo, alia sunt, quæ speciatim ad

Baptismi Sacramentum pertinent: ut *Marci* ult.... *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur*... Actor. VIII 36. et 37., cum Eunuchus ad Philippum dixisset: *Ecce aqua, quid prohibet me baptizari?* Respondit Philippus: *Si credis ex toto corde, licet* . . .

II. Pars. Qui baptizatur, Christum induit, et adscribitur in fœdus gratiæ, cujus hæc prima conditio est, ut Christi jugum in se suscipiat, et abrenuntiet iis, quæ inimica sunt Christiano nomini. Quod autem amor Dei necessarius sit, ex eo clarum est, quod Scriptura generatim pronuntiet; neminem posse ad justitiam pervenire sine amore Dei. . . . . *Qui non diligit, manet in morte* . . . . . I Joan. III . . . . *Si quis non amat Dominum Jesum, anathema sit.* I Cor. ultimo . . . *Si Charitatem non habuero nihil sum* . . . . Ibid. cap. XIII — Hic porro amor saltem inchoatus vix in adulto abesse potest, qui fide excitatus Baptismum petit; et sincero affectu ad observationem legis Evangelicæ promissorum vinculis se obstringit.

III. Pars. Tertia conditio, cujus SS. Patres permagnam habuerunt rationem, est pœnitentia. Quis enim sibi persuadeat, adultos, qui præter originalem labem propriis etiam peccatis inquinati ad Baptisma accedunt, sine interiore pœnitentia salutari lavacro mundari? Nemo potest novam vitam inchoare, nisi eum veteris pœniteat. Quam ob rem, cum ipso Pentecostes die multi compuncti corde Apostolos rogarent, quid sibi faciendum esset, ait *Petrus* ad illos. . . . *Pœnitentiam agite, et baptizetur*

unusquisque vestrum .... Actor. II 38. — Et Act. III.... *Pœnitemini et convertimini, ut deleantur peccata vestra* ....

SCHOLION.

In eo maxima semper Ecclesiæ sollicitudo posita erat, ut qui adulta jam ætate Baptismum petebant, nonnisi probati ac bene dispositi ad hoc Sacramentum accederent. Hinc primo omnes, qui vitæ genus agebant, quod a Cristianis moribus nimium dissidebat, nisi a pristina vitæ ratione abstinerent, a Baptismo arcebantur. Ad hos pertinebant inter cæteros, *Lenones, meretrices, idolorum artifices, scenici, augures, gladiatores, caupones, incantatores etc. Constit. Apost.* lib. VIII cap. XXXII. Sed ii etiam, quibus aditus ad hoc Sacramentum patuit, tamen nonnisi post certum temporis spatium admittebantur; hac enim dilatione Ecclesia utendum esse censuit, tum ut sinceram eorum voluntatem exploraret; tum ut vitæ rationem moresque propius perspiceret; tum etiam, ut in fide et doctrina Christi instituerentur, dicente Domino: *Docete omnes gentes, baptizantes eos etc.*

Simile aliquid etiam a paganis observatum legimus. *Clemens Alexand.* narrat lib. V *Stromat.* non solum Ægyptios, sed omnes Græcos Philosophos consuevisse, eos, quos ad suam sectam vellent admittere, prius instituere viva voce in secretioribus sectæ mysteriis. Quicunque autem nondum

initiati fuerant, a mysteriorum participatione arcebantur. Hinc solemne illud: *Procul hinc, procul ite profani.*

In Ecclesia Catholica illi, qui ad Baptisma disponebantur, *Catechumeni* dicti sunt, quia veluti tyrones in primis Christianæ Religionis elementis instituebantur; a voce κατεχειν instituere. Hujus autem Tyrocinii non idem ubique tempus erat, non iidem ubique gradus. Primis Ecclesiæ initiis Baptismus non raro petentibus, et pœnitentibus sine mora conferebatur, ut Actor. II III legitur. Ita Eunuchus, ita Cornelius cum tota familia, ita plures alii baptizati leguntur. Id enim postulabat infantilis Ecclesiæ status, et credentium fervor. Verum subsequentibus temporibus, ne Ecclesia vitiosis membris repleretur, quæ instante persecutione iterum deficerent, credentium fides longiori experimento probanda erat. At nunquam majori cautione opus fuit, quam cum res Christianorum quam maxime florere cœperunt Imperatorum gratia et auctoritate. Tunc in primis probandi erant spiritus, an ex Deo essent, ne multi temporalia magis, quam æterna in Christiana Religione quærerent. Ex Constitutionibus Apostolicis, aliisque veteris Ecclesiæ monumentis constat, tempus probationis duorum, aut trium annorum spatio comprehensum fuisse; et si *Hieronymus (Epist. ad Pamach.)*, et *Cyrillus Hierosolym.* (*Cateches. I N. 5.*) illud videntur ad quadraginta dies restringere, intelligendi sunt de ultima et rigidiore probatione, qua *competentes* ad proximum Baptisma disponebantur.

Jam gradus Catechumenorum communiter tres distinguuntur: *Audientes*, *Orantes*, et *Competentes*; quamvis alii sint, qui duos tantum assignant, nimirum *imperfectiores* et *perfectiores*; sed perspicuum est, *perfectiores* eosdem esse ac *competentes*; reliquos omnes sive *Audientes*, sive *Orantes* communi vocabulo *imperfectiores* vocari. Igitur *Audientium* nomine veniebant ii, qui fidem Christianam edocebantur: quapropter in Ecclesiam admittebantur ad sermonem et sacras Scripturas audiendas. Finito sermone exibant Diacono proclamante: *Ne quis audientium*, *ne quis infidelium*. *Orantes*, qui et *genuflectentes*, et *prostrati* dicebantur, ii erant, qui post sermonem in Ecclesia remanentes, manuum impositionem cum propriis quibusdam precationibus in genua provoluti recipiebant. Hæc Liturgiæ pars speciatim *Catechumenorum precatio* dicebatur. Sequuntur *Competentes*, et ad suscipiendum Baptisma succincti, qui etiam *Electi* vocabantur, quod ab Episcopo instituto examine eligerentur, ut Baptisma proximis diebus festis reciperent. Hoc in primis tempore, quod proxime Baptismi administrationem antecedebat, nihil omisit Ecclesia, ut eos, qui inter Competentes adscripti erant, ad suscipienda cum pietate sacra mysteria variis ritibus et cæremoniis præpararet. De his pauca subjicimus.

I. Appropinquante Paschatis festo eorum, qui baptizandi erant, nomina in catalogum *Electorum* inscribebantur.

II. *Scrutinia* fiebant, et quidem septem, ut vita et mores Competentium probarentur. Omnium prin-

cipale erat tertium, quod fiebat feria IV post Dominicam IV Quadragesimæ.

III. Viginti ante Baptisma diebus *exorcisabantur.* Hæc cœremonia, quæ sæculo nostro parum arridet, antiquissima est, et veterum Patrum tum Græcorum, tum Latinorum testimoniis comprobata. Inter alios *Cyrillus Hieros.* (*Praef. ad Catech. N. V.*) Catechumenum sic alloquitur... « Exorcismos stu- » diose suscipe, sive enim insuffleris sive exorci- » seris, existima eam rem tibi esse saluti... Absque » exorcismis anima purgari non poterit: divina » enim sunt, ex diversisque Scripturis collecti ... » et Nazianz. (*Orat. XI. de Baptis.*)..., Ne exor- » cismi medicinam respuas, nec ob illius longitu- » dinem animo concidas... ». Hujus ritus passim meminit *S. Augustinus*, atque ex eo peccatum originale demonstrat adversus Pelagianos... » Accu- » sat Ecclesiam toto orbe diffusam, *ait de Pelagio* » *loquens (Lib. II de Nuptiis et concup. cap. XVIII)* » in qua ubique omnes baptizandi infantuli non ob » aliud exsufflantur, nisi ut ab iis princeps mundi » ejiciatur foras... ». Ex *Tertulliano* (*De corona milit. cap. III:*), et Auctore *Const. Apost.*, aliisque antiquis auctoribus patet, jam tunc, quando exorcismi fiebant, Catechumenos *renuntiasse* diabulo, pompis, et angelis ejus. Hæc renuntiatio iterum Baptisma comitabatur.

IV. Durante exorcismorum tempore Catechumeni variis detinebantur exercitationibus. 1.° Jubebantur abstinere. 2.° Edocebantur fidei symbolum, in ultimo ante Baptismum examine recitandum. 3.°

Orationem Dominicam, quæ a solis baptizatis adhiberi poterat, proxime ante Baptismum ediscebant. 4.° Liniebantur aures et nares saliva, dicendo *Epphetha*, quod est *adaperire*; imo et Oculos luto linitos fuisse videtur ad exemplum Salvatoris. 5.° Sal gustandum dabatur Catechumeno; nisi velis, hunc ritum una cum signo Crucis, ab initio statim Catechumenatus fuisse adhibitum; nam *Augustin.* ad hoc allusisse videtur, cum de se puero ait (*Lib.* 1. *Conf. cap.* 12.)... » Signabar in signo crucis » ejus, et condiebar ejus sale...». Aut dicendum, salem benedictum pluries datum fuisse. Ita enim in Concilio Carthag. III Can. V statuitur: » Placuit, » ut per solemnissimos Paschales dies Sacramen» tum Catechumenis non detur, nisi solitum sal...». Vide *Bellarm.* de Bapt. cap. XXV *Selvaggio* lib. 1, Parte II cap. XVII.

ARTICULUS III.

De effectis Baptismi.

OBSERVANDA.

I. Duæ sunt quæstiones hac de re, ait *Bellarmin.* (*De Bapt. lib. I cap. XII*) una de veris effectibus, quos agnoscunt Catholici: altera de falsis effectibus, quos Adversariis Baptismo tribuunt. Porro effectus, qui falso ab Adversariis Baptismo tribuuntur, hos numerat citatus auctor. *Primus* est, quod

homo baptizatus non possit damnari, nisi nolit credere. *Secundus*, quod Baptisma liberet ab obedientia divinæ legis. *Tertius*, quod liberet ab humanarum legum observatione. *Quartus*, quod sola memoria Baptismi justificet a peccatis, quæ fiunt post Baptisma. Omnes hi Novatorum errores damnantur a *Concilio* Tridentino Sess. VII totidem Canonibus; id est VI, VII, VIII, IX, et X. Cum autem hæc omnia partim ad alia loca pertineant, partim obsoleta jam sint, et extra controversiam posita, merito ab iis tractandis abstinemus.

II. Effectus Baptismi apud Catholicos tres sunt. *Primus* est, quod culpam et pœnam deleat omnium peccatorum tum originalis, tum eorum, quæ propria sunt baptizando. *Secundus* est gratia sanctificans virtutum, et donorum Spiritus Sancti comitatu instructa. *Tertius* est Character, seu indelebile signum, quod sic animæ baptizati inuritur, ut nulla amplius prævaricatione exuri possit. De hoc Baptismi effectu satis dictum est superiore parte. Ibi quoque confecimus, Sacramenta vi sua, seu ex *opere operato* gratiam producere, quod utique nulli magis, quam Baptismo convenit: unde et argumenta pleraque, quæ eo loco adducuntur, ad Baptismi Sacramentum pertinent. Denique, quæ olim Protestantium hac de re doctrina fuerit, et quid nostri recentiores sentiant, ibidem in Observationibus, quantum necessarium fuit, indicavimus. Igitur quæ adhuc juxta Ecclesiæ doctrinam stabilienda supersunt, unica Propositione comprehendemus.

PROPOSITIO.

Baptismus tollit vere omne peccatum tum originale tum actuale, omnemque pœnam peccato debitam: atque insuper animæ gratiam sanctificantem infundit cum virtutibus, et donis spiritualibus.

Probat. I pars. *Tollit omne peccatum.* Vide *Trid.* Sess. V Can. V. Rationem ibi affert Concilium ex Apostolo deprompt am ... *Quia nihil damnationis est iis, qui vere consepulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem*...Ita enim *Apost.* scribit ad Roman. VIII....*Nihil damnationis est in iis, qui sunt in Christo Jesu*... et ibid. cap. VI. ... *Consepulti sumus cum illo per Baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus*.... Idem *Apostolus* ad Cor. scribens (I Cor. VI.), postquam peccata enumeravit, quæ a regno cœlorum excludunt, ita demum concludit... *Et haec quidem fuistis, sed abluti estis, sanctificati estis.* ... Petrus quoque Actor. II ait ... *Pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum.* .... Huc et illud pertinet, *Luc.* III 16. ... *Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto et igni.* ... In quæ verba ait *S. Leo M.* Epist. IV. ... *Eo quod duplici potestate Spiritus vitam reddat, et peccata*

consumat. — Plura ex Patribus adducere necesse non est.

PROB. II PARS. *Tollit omnem pœnam peccato debitam.* Hæc pars colligitur ex omnibus illis Scripturæ locis, in quibus homo dicitur per Baptismum *renasci, regenerari,* ubi baptizati similes dicuntur *infantibus modo genitis* etc. Quæ Ecclesiæ doctrina quovis tempore fuerit, ex hoc solo apertum est, quod nulla unquam baptizatis opera laboriosa et satisfactoria imposuerit. Id quoque disertis verbis docet *Eugenius* IV in Decreto ad Armenos, et *Concilium Trident.* Sess. V. Can. V declarat, » renatos per Baptisma ita esse puros et immaculatos, » ut nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur ».

PROB. III PARS. *Infundit gratiam sanctificantem cum donis Spiritus Sancti.* Christus ipse docet, per Baptisma nos renasci ad novam vitam. Joan. VII. *Nisi quis renatus fuerit* etc. Tum novæ hujus nativitatis rationem exponens addit. . . . *Quod natum est ex carne, caro est: quod natum est ex Spiritu, Spiritus est* . . . Apostol. I Cor. VI . . . *Abluti estis, sanctificati estis, sed et justificati estis.* . . . Ad Tit. III 5. . . . *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, et renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde.* . . . En gratiæ sanctificantis effusionem clare expressam!

» Huic autem (verba sunt Catech. Rom.) additur nobilissimus omnium virtutum comitatus, » quæ in animam cum gratia divina infunduntur. » Quare cum Apostolus ad Titum ait: *Salvos nos* » *fecit per lavacrum regenerationis et renovationis*

» *Spiritus Sancti: quem effudit in nos abunde per* » *Jesum Christum Salvatorem nostrum:* D. *Augustinus* verba illa: *Abunde effudit*, explanans: Nimi- » rum, inquit, ad remissionem peccatorum, et co- » piam virtutum . . . ».

SS. Patres sæpe, et libentissime deprædicant hanc Baptismi excellentissimam fœcunditatem. Inter alios unum audiamus *Chrysostomum* Homel. ad Neophitos. . . . » Ecce, inquit, libertatis serenitate » perfruuntur, qui tenebantur paulo ante captivi; » et cives Ecclesiæ sunt, qui fuerunt in peregrina- » tionis errore; et justitiæ in sorte versantur, qui » fuerunt in occasione peccati. Non enim tantum » sunt liberi, sed et sancti; non tantum sancti, sed » et justi; non solum justi, sed et filii; non solum » filii, sed et hæredes; non solum hæredes, sed » et fratres Christi; nec tantum fratres Christi, sed » et cohæredes; non solum cohæredes, sed et mem- » bra; non tantum membra, sed et templum, sed » et organa Spiritus. Vides quot sint Baptismatis » largitates? Sed multis quidem videtur, cœlestem » gratiam in peccatorum tantum remissione consi- » stere: nos autem honores computavimus decem... ».

COROLLARIUM.

Ergo Baptismus non est merus ritus exterior, quo ad Christianam Religionem accedentes, profitentur se Christo nomen dare; aut quo Ecclesia aliarum societatum adinstar, aliquem inter membra sua adscribit.

Dubia removentur.

Primum. Si Baptismus peccatum omne omnemque peccati pœnam dilueret; ergo hominem in perfectum illum vitæ gradum restitueret, in quo Adam ante peccatum collocatus fuerat: atqui contrarium omnino apparet; manet enim concupiscentia, quam Apostolus peccatum vocat, Rom. VII; manent vitæ hujus calamitates, et mors corporalis, quæ peccati *pœnalitates* dici solent. Ergo etc.

Resp. ad I. Difficultatem dissolvit Tridentinum Sess. V cap. V. Postquam anathema pronuntiavit contra eos, qui assererent in Baptismo » non tolli » totum id, quod veram et propriam peccati ratio- » nem habet, » subdit de concupiscentia... » Ma- » nere autem in baptizatis concupiscentiam, vel » fomitem; hæc sancta Synodus fatetur, et sentit: » quæ cum ad agonem relicta sit, nocere non con- » sentientibus, sed viriliter per Christi Jesu gratiam » repugnantibus non valet: quinimo, qui legitime » certaverit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, » quam aliquando Apostolus peccatum appellat,

Digitized by Google

» S. Synodus declarat, Ecclesiam Catholicam nun-
» quam intellexisse peccatum appellari, quod vere
» et proprie in renatis peccatum sit; sed quia ex
» peccato est, et ad peccatum inclinat. Si quis au-
» tem contrarium senserit, anathema sit . . . ».

Ad II. Renovatio, quæ fit per Baptismum, ad spiritum, non ad carnem spectat. . . . *Corpus quidem mortuum est propter peccatum; spiritus autem vivit per justificationem.* Rom. VIII. . . . Mors, fames, sitis, et alia hujus generis in futura tantummodo vita destruentur, cum mortale hoc induerit immortalitatem. In hac autem vita non tolluntur, tum quia æquum est, ut membra suo capiti conformentur: Christus autem et mortem, et alia hujus vitæ incommoda pertulit; tum, ut per tolerantiam malorum hujus temporis uberiorem gloriæ fructum consequeremur; tum denique, quia ipsa Religionis Christianæ natura hoc exigit, quam quilibet libere amplecti debet, non bonorum temporalium studio, sed spe melioris vitæ. Si autem per Baptisma omnibus vitæ ærumnis soluti essemus, et liberi, quis non initiari Baptismo vellet, ut his commodis frueretur? Cf. *Catechis. Conc. Trident.*

Dubium II. Si pœna omnis peccatis debita per Baptismum condonatur; ad quid ergo illa pœnitentiæ opera, per quæ Ecclesia olim Catechumenos ad hoc Sacramentum præparabat? Cur adeo confessio exigebatur peccatorum? ut testatur Tertullian. lib. de Baptis. cap. XX. . . . » Ingressuros Bapti-
» smum orationibus crebris, jejuniis, et genicula-
» tionibus, et pervigiliis orare oportet, et cum

» confessione omnium retro dilictorum, ut expo-
» nant etiam Baptismum Joannis. Tingebantur, in-
» quit, confitentes peccata sua . . . ».

Resp. Nusquam legitur Ecclesiam baptizatis satisfactionem imposuisse. Quæ ante Baptismum fiebant, tanquam præparatio præmittebantur ad Sacramentum cum fructu sucipiendum. Confessio, si qua fiebat, non erat sacramentalis; an specialis fuerit omnium delictorum enumeratio, merito dubitatur. De illa Catechumenatus disciplina generatim observat *Catechis. Rom.* (*De Bapt. quaest. XXVIII.*) » Neque enim illud institutum ad satisfactionem pertinebat; sed qui Baptisma percepissent, ea ratione admonebantur, ut Sacramenti dignitatem venerantes jejuniis, orationibus aliquamdiu sine intermissione operam darent . . . ». Scilicet ex illis pœnitentiæ operibus verus de peccatis dolor, ac deinceps propositum oriebantur. Nam sicut pœnitentiæ fructus ex animi dolore nascuntur, sic externa opera sensum interiorem excitant, et nutriunt.

Dubium III. Vere nescitur, quid gratia sanctificans prosit infantulis, et quas illa virtutes infundat iis, qui nullius virtutis sunt capaces?

Resp. ad I. Vere nescitur, quid Baptismus prodesse posset infantibus sine gratia; nam illa sententia, quæ antiquis quibusdam Theologis tribuitur, » quod parvulis culpa quidem remittatur, sed non » conferatur gratia, » prorsus absona est. Ergo daretur aliquid inter statum peccati, et statum gratiæ medium? *Concilium Trid.* Sess. V cap. V generatim de Baptizatis ait, nulla facta inter adultos,

et parvulos distinctione . . . » Veterem hominem » exuentes, et novum, qui secundum Deum creatus » est, induentes, innocentes, immaculati, puri, » innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes qui» dem Dei, cohæredes autem Christi, ita ut nihil » prorsus eos ab ingressu cœli remoretur...». Et bene S. Thomas *(Part. III quaest. LXIX art. VI)* observat . . . » Pueri sicut et adulti in Baptismo » efficiuntur membra Christi: unde necesse est, quod » a capite recipiant influxum gratiæ et virtutis...».

Ad II. Iterum respondet S. Thomas loco cit., ubi de iis loquens, qui parvulis virtutes infundi non posse contendebant, ait. . . . » Causa erroris » fuit, quia nescierunt distinguere inter habitum, » et actum: et sic videntes pueros inhabiles ad » actus virtutum crediderunt eos post Baptismum » nullatenus virtutem habere. Sed ista impotentia » operandi non accidit pueris ex defectu habituum, » sed ex impedimento corporali: sicut etiam dor» mientes, quamvis habeant habitus virtutum, im» pediuntur tamen ab actibus propter somnum...». Nihil est huic responsioni addendum.

SCHOLION.

Restat nunc, ut de Baptismi ritibus et Cæremoniis pauca dicamus. Ad hoc Ecclesia ab ipso nascentis Religionis Christianæ exordio summo studio incubuit, ut sancta sancte tractarentur, et fideles solemnibus cæremoniis edocerentur, quæ sit Mysteriorum dignitas, et divina virtus, et quanta opor-

teat pietate ad divina munera capessenda accedere. Verum de Sacramentorum ritibus Parte I, jam quædam dicta sunt generatim. Nunc de illis agitur, qui in Baptismo usurpantur. Hos singillatim et explicatius exponere operæ pretium esset; nam sancti illi sunt, et significatione graves, et summa antiquitate venerandi. Verum et hic brevitate uti necesse est.

Solemnes Baptismi cæremoniæ in tres velut partes commode tribuuntur, in eas, quæ præcedunt, quæ comitantur, et denique quæ Baptismum subsequuntur.

I. Cæremoniæ præcedentes Baptismum.

1.° Primus et solemnis ritus est *fontis baptismalis benedictio*, quæ Paschatis et Pentecostes pervigiliis perficitur; nam olim Baptismus solemniter his diebus administrari solebat. De aquæ benedictione *Tertullianus* loquitur lib. de Baptis., et *Basilius* lib. de Spir. S. cap. XXVII eam ponit inter apostolicas traditiones.

2.° Adhibentur *Susceptores*, qui initiandos offerunt Ecclesiæ. *Justinus* quæst. LVI eos vocat *offerentes*, *Tertull.* de Bapt. *Sponsores*, *Augustinus* fere semper *Susceptores*: vocantur etiam *Patrini*, quia patres spirituales efficiuntur eorum, quos de sacro fonte suscipiunt.

3.° Nomen imponitur alicujus *Sancti*, ut ostendatur, baptizatos in Sanctorum communionem adscribi. Vult insuper Ecclesia, ut inter Sanctos *pa-*

tronum habeant, cujus potenti ope muniantur, cujus exemplis vehementius ad virtutem excitentur.

Sequuntur deinde quæ supra jam indicavimus. Nam quæ olim circa Catechumenos fiebant, ac præsertim eo tempore, quo *Competentes* se se ad proxime suscipiendum Baptisma disponebant; ea nunc velut in compendio exibet nostra solemnis Baptismi administratio. Huc pertinent: *Impositio manuum, Signa crucis* fronti, oculis, humeris auribus impressæ. *Exorcismi*, et *exsufflationes*. *Linitio*, qua aures et nares saliva tanguntur. *Sal* consecratum, quod degustandum datur initiando. Et hæc quidem ad limen Ecclesiæ peraguntur, et ad primam partem cæremoniarum referri possunt.

II. Cæremoniæ concomitantes Baptisma olim fuerunt.

1.° *Abrenuntiatio* Græce ἀποταξις, quam his verbis refert *S. Hieronym.* in Matth. XXV... » Renuntio tibi, diabole, et pompæ tuæ, et vitiis tuis, » et mundo tuo, qui in maligno positus est.... ». Hanc ab Apostolorum traditione derivatam dicunt *Tertull.* et *Basilius*. Hæc porro abrenuntiatio a Catechumenis stantibus, et versis ad occidentem emittebatur; quia ut *Cyrillus Hieros.* ait (*Catech. I.*), solis occasus locus est tenebrarum: diabolus autem princeps tenebrarum vocatur. In quibusdam locis huic cæremoniæ addebatur, manuum collisio, insufflatio, expuitio versus Occidentem.

2.° Facta renuntiatione Catechumeni ad Orientem versi, Christo, qui lux mundi est, et sol ju-

stitiæ, adscribi se profitebantur his verbis: *Adscribor tibi Christe.* Hæc *Spontio* Græce συνταξισ vocabatur.

3.° Nova iterum atque solemnis edebatur *fidei professio* junctis manibus, oculisque in cœlum sublatis. Fiebat autem per symboli recitationem, ita ut baptizandus per singulos symboli articulos interrogatus, iis se assentire testaretur. August. lib. VIII Confess. cap. II. *Idem* de fide et op. cap. IX.

4.° *Oleo sacro inungebantur*, sicut athletæ stadium ingressuri, ut habet *Chrysost.* Hom. VI in Coloss. Hæc prima unctio ante ablutionem fiebat. Ita Constitut. Ap. lib. VII cap. XXII . . . . » Unges autem prius oleo sancto, deinde baptizabis » aqua . . . ». Apud Occidentales baptizandus inungebatur in pectore, et inter scapulas; prout in *Sacramentariis Gelasii* et *Gregorii Magni* præscribitur. Apud Orientales totum corpus a vertice usque ad talos ungebatur; quod tamen, quando mulieres baptizabantur, a Diaconissis fiebat, Ministro frontem tantum inungente.

5.° Cum illa fidei professione, de qua n.° III diximus, confundi non debet alia *SS. Trinitatis professio*, quæ erat cum ipso Baptismo conjuncta. Hæc ultima confessio ad Baptismi formulam pertinebat, et singulas SS. Trinitatis personas spectabat. Rem clare exprimit *S. Ambrosius* lib. II de Sacram. cap. VI. » Interrogatus es: Credis in Deum » Patrem omnipotentem? Dixisti: Credo, et mersi» sti. Iterum interrogatus es: Credis in Dominum » nostrum, et crucem ejus? Dixisti: Credo, et mer-

» sisti. Tertio interrogatus es: Credis in Spiritum » Sanctum? Dixisti: Credo, tertio mersisti. Eadem » habet Sacram. Gelasii ». Hos ritus fere omnes in nostra adhuc Baptismi administratione usurpari manifestum est. Nam, *cum perventum fuerit ad fontem*. 1.° Recitatur Symbolum, et Oratio Dominica. 2.° Fit Abrenuntiatio. 3.° Ungitur baptizandus. 4.° Nova editur fidei professio.

III. Cæremoniæ subsequentes Baptismum.

1.° Baptizatus *ungitur Chrismate* in ipso vertice; ut intelligat se *Christianum* esse, nomenque habere a *Christo*, quod idem est, ac *Unctus*. Hæc Chrismatis unctio in Baptismate præscripta diversa est ab ea, quam Episcopus adhibet in Confirmatione: quod ita explicat *Innocentius* I Epist. ad Decent... » Presbyteris, qui seu extra Episcopum, seu præ» sente Episcopo baptizant, Chrismate baptizatos » ungere licet, sed quod ab Episcopo fuerit con» secratum; non tamen frontem ex eodem oleo » signare, quod solis debetur Episcopis, cum tra» dunt Spiritum Paracletum . . . ».

2.° Baptizatus *veste candida induitur*, qua innocentiæ restitutio, et futuræ resurrectionis gloria indicantur. Nullus fere est veterum, qui hunc morem non meminerit. Olim hujusmodi vestes per octo dies gestebantur a neophytis: unde et dies, qua deponebantur, vocatur *Dominica in albis depositis*.

3.° *Datur cereus accensus* in manibus initiati, quo admonetur hujus præcepti Dominici: *Luceat*

lux vestra coram hominibus. Hunc ritum ita describit *Nazian.* Orat. XI de Bapt.... » Statio hæc » qua confestim a Baptismo ante magnum altare » stabis, futuræ vitæ gloriam præsignet. Psalmo» rum cantus, cum quo accipieris; illius hymno» diæ præludium est. Lampades, quas accendes; » illorum luminum figuram gerunt, cum quibus » splendidis fidei lampadibus Christo sponso ob» viam prodibimus.

4.° Olim consuetudo obtinuit, ut baptizatis osculum daret Sacerdos cum his verbis: *Pax tibi.* Hoc enim consuetum erat Christianis, ut pacem sibi largirentur porrecto osculo, ut ex *Tertull.* et aliis colligimus. De hoc ritu agit *S. Cyprianus* Epist. LXIV. Nam cum *Fidus* quidam Episcopus ideo infantes ante diem octavum non esse baptizandos affirmabat, quod recens natos adhuc rubentes atque immundos quisque horreat osculari; respondet Cyprianus... » Omnia munda mundis, nec » aliquis nostrorum id debet horrere, quod Deus » dignatus est facere... ». Sunt tamen qui hunc ritum putant statim post exorcismos adhibitum fuisse.

5.° Id quoque antiquitus in occidentali præsertim Ecclesia institutum erat, ut recens baptizatis porrigeretur *lac et mel* ad significandam infantiam in Christo, tum etiam suavitatem vitæ Christianæ: quapropter primo sacro, quod audiebant, qui nuper baptizati fuerant, recitabatur illud Epistolæ I.ª S. Petri cap. II... *Quasi modo geniti infantes rationabile, sine dolo, lac concupiscite....* De hac cæremonia loquitur *Tertullianus* cont. Marc. lib. I

cap. XIV et *S. Hieronymus* dialogo adversus Lucifer. ita habet ... » Multa quæ per traditionem » in Ecclesiis observantur, auctoritatem sibi scri- » ptæ legis usurpaverunt: veluti in lavacro ter caput mergitare; deinde egressos lactis et mellis » prægustare concordiam ad infantiæ significatio- » nem ... ».

Ecclesiæ consuetudo ad nostra usque tempora hæc retinuit; ut 1.° baptizatus Chrismate ungatur in vertice. 2.° Ut veste alba, vel albo sudariolo donetur. 3.° Ut cereum accensum in manus accipiat. 4.° Demum ut Ministrans baptizatum cum his verbis dimittat: *Vade in pace, Dominus sit semper tecum.* Cf. P. *Martene*, de antiq. Eccles. ritibus, *Selvaggio*, *Bellarmin.*, *Maldon.*, *Catechis. Rom.*, *Brenner etc.*

CAPUT SECUNDUM.

DE CONFIRMATIONE.

Proximum Baptismo Sacramentum est Confirmatio, per quam vita spiritualis, quam in Baptismo accepimus, augetur, et perficitur. Cum baptizamur, familiæ Christi adscribimur, nobisque tanquam filiis cœlestis regni hæreditas destinatur. At ne frustra in spem tantæ hæreditatis geniti videamur, si inter tot vitæ hujus labores, et salutis pericula animus, viresque deficerent; voluit optimus Salvator novo, eoque saluberrimo Sacramento nostris indigentiis providere. In hoc Sacramento armatura fidei munimur, qua induti stare possumus contra insidias diaboli: in hoc iis, qui Christo nomen dederunt, sacræ militiæ Character imprimitur, et lumen infunditur menti, et robur pectori, ut novis in dies aucti vitæ spiritualis incrementis, crescant in virum perfectum, in ætatem plenitudinis Christi.

Hoc Sacramentum antiqui Patres multis variisque nominibus designare solent; ejus autem virtutem, et excellentiam miris modis extollunt, et

prædicant. Præcipua eorum testimonia in hujus tractatus decursu videbimus. Sunt autem hujus Sacramenti nomina a Patribus identidem usurpata: *Manuum impositio* (*August. de Bapt. cont. Donat. lib. II cap. XVI. Item Tract. VI in Ep. Joan. n.° 10 etc.*); *Chrisma Salutis* (*Leo. Serm. IV de Nativ.*); *Sacramentum Chrismatis* (*August. lib. III cont. lit. Petiliani cap. CIV*); *Signaculum vitae aeternae* (*S. Leo loc. cit.*); *Sigillum regium spiritualis unguenti* (*Theodoret. lib. IV in Cantica*); *Perfectio* quoque vocatur tum a Græcis tum a Latinis (*Eliberit. can. XXXVIII*); denique *S. Ambrosius* Maldonato primus videtur *Confirmationis* vocabulum adhibuisse (*Lib. de initiandis cap. VII.—S. August. S. Leo etc.*); quoniam is præcipuus hujus Sacramenti effectus est, quod cor nostrum contra omnes carnis, mundi, et diaboli impetus roboret, et confirmet. Plura hujus Sacramenti nomina his versibus conclusit *Prudentius* in Psychomachia.

» Inscripta oleo fronti signacula, per quæ
» Unguentum regale datum est, et Chrisma perenne ».

Quæ huic Sacramento propria sunt, nunc quam poterimus brevissime exequemur. Agemus autem 1.° de existentia, et natura hujus Sacramenti; 2.° de causis ejus extrinsecis; 3.° de ejus effectu.

Digitized by Google

ARTICULUS I.

De existentia et natura Confirmationis.

§ I.

De Confirmationis existentia.

OBSERVANDA.

I. Hæretici Novatores omnes Confirmationem ex numero Sacramentorum expungunt. Nam etsi quidam eorum Theologi in conventu Lipsiensi Anno 1548 septem Sacramenta, et nominatim Confirmationem receperint, in hac tamen confessione non perstiterunt. Inter cæteros *Calvinus (Inst. lib. IV cap. CXIX)* multa contra hoc Sacramentum inverecunde et scurriliter effudit. Quoniam tamen illud inficiari non potuit, Confirmationem datam fuisse ab Apostolis, et deinde in Ecclesia per omnes ætatum series usurpatam, usum ejus omnino commentitium excogitavit. Nempe asserit, ideo Apostolos impositionem manuum adhibuisse, quia visibiliter iis, quibus manus imponebantur, dabatur Spiritus Sanctus. » Ubi autem, inquit, gratia illa conferri desiit, » quorsum pertinet manuum impositio? » Quod autem eundem ritum post Apostolos videamus a Patribus ubique usurpatum, illud ad suum arbi-

trium ita flectit, et torquet ibid. n.° 4.° » Qui Baptismo initiati erant infantes, quia fidei confessione apud Ecclesiam tunc defuncti non erant, » sub finem pueritiæ, aut ineunte adolescentia repræsentabantur iterum a parentibus, ab Episcopo » examinabantur secundum formulam Catechismi, » quam tum habebant certam et communem. Quo » autem hæc actio, quæ alioquin gravis, sanctaque » merito esse debebat, plus reverentiæ haberet, et » dignitatis, cæremonia quoque adhibebatur manus » impositionis. Ita puer ille, fide sua approbata, cum » solemni benedictione dimittebatur ». Hunc morem n.° 13 retinendum esse declarat, eumque vocat Catechesin, qua pueri, aut adolescentiæ proximi fidei suæ rationem coram Ecclesia exponunt.

Post Calvinum nemo est, qui majori doctrinæ apparatu adversus Confirmationis Sacramentum pugnaverit, quam *Joannes Dallæus*. In hoc autem a Calvini sententia discedit, quod Confirmationem non aliud quiddam esse pertendat, quam ritum Baptismi, eumque ritum dicat non ex Christi, sed ex Ecclesiæ institutione fluxisse. Alios hæreticos, qui in hac controversia Novatoribus nostris præivissent, nullos invenimus. Nam Novatianum in hoc errore fuisse nullo certo argumento constat. Posteriores Hæretici, *Waldenses*, *Albigenses*, *Wiclefitæ*, *Husitæ*, circa naturam et administrationem Confirmationis a Catholica fide aberrarunt; at Sacramentum non negarunt.

PROPOSITIO.

Confirmatio verum est ac proprie dictum novæ legis Sacramentum a Baptismo distinctum.

Concil. Trid. Sess. VII Can. I de Sacram. in genere, inter Septem Sacramenta N. L. secundo loco recenset Confirmationem. Ead. Sess. de Confirm. ita statuit Can. I . . . » Si quis dixerit Con-
» firmationem baptizatorum otiosam cæremoniam
» esse, et non potius verum, et proprium Sacra-
» mentum, aut olim nihil aliud fuisse, quam Ca-
» techesim quandam, qua adolescentiæ proximi,
» fidei suæ rationem coram Ecclesia exponebant:
» anathema sit . . . ».

Argumentum ex Scripturis.

Ex Scripturis apertum est, hanc Apostolorum consuetudinem fuisse, ut Baptismo initiatis per manus impositionem Sanctum darent Spiritum. Duo tantum Scripturæ loca apponimus, quia ea præ cæteris efficacius probant, quod volumus. *Actor.* VIII v. 14 et sequentibus legitur . . . *Cum audissent Apostoli, qui erant Jerosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joannem: qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum; nondum enim in quem-

quam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum...

Iterum cap. XIX narratur, *Paulum* cum Ephesum venisset, quosdam ibi invenisse discipulos, qui in Joannis Baptismate tantum erant baptizati, quique, cum ab Apostolo fuissent edocti, Christi Baptisma susceperunt... *His auditis;* ait sacer textus, *baptizati sunt in nomine Domini Jesu. Et cum imposuisset illis manus Paulus; venit Spiritus Sanctus super eos, et loquebantur linguis et prophetabant...*

En signum sensibile, et practicum gratiæ. En verum novæ legis Sacramentum! Adsunt res, et verba; impositio manuum, et oratio. Adsunt Ministri, nempe Apostoli et eorum Successores. Adest effectus Sacramenti; gratia sanctificans, seu Spiritus Sanctus ... *Imponebant manus super eos, et accipiebant Spiritum Sanctum ... Cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos...* Superest, quæ non minus ad Sacramentum requiritur, Christi institutio. Hanc si verba non exprimunt, certe continent; neque enim Apostoli, nisi jussi a Christo, ejusmodi ritum usurpassent, et Ecclesiis, quas fundarunt, reliquissent. Aut quis mortalium potuisset sua auctoritate efficere, ut per impositionem manuum daretur Spiritus Sanctus?

Quid ergo absurdius, quam spreto Dei verbo, in hac manuum impositione meram aliquam Baptismi cæremoniam comminisci? Scriptura eodem modo, quo docet per lavacrum regenerationis dimitti peccata, videlicet vi Sacramenti; docet etiam

per impositionem manuum datum fuisse Spiritum sanctum. At si impositio hæc cæremonia tantum fuisset ad Baptismi administrationem pertinens, profecto Apostoli missi non fuissent Samariam, ut manus illis imponerent, qui jam baptizati erant. Nam nulla ratio dari potest, cur is, qui baptizaverat, non etiam imposuisset manus? Vel an mera cæremonia majus quid est Baptismo? Ita Actor. XIX, a quo Ephesii illi baptizati fuerint, non dicitur: quod autem *Paulus* illis manus imposuisset, diligenter exprimitur; ut nempe intelligeremus Sacramentum hoc digniorem Ministrum requirere; quod profecto verum non est, si ritus tantum fuit cum Baptismo conjunctus.

Argumentum ex Ecclesiæ perpetua traditione.

Præcipuum in hac re argumentum non tam ex testimoniis Patrum singillatim collectis exurgit, quam ex omnium per orbem Ecclesiarum consensione, et perpetua praxi, cujus origo alia assignari non potest præter Apostolorum traditionem. Conferantur quæ de Sacramentis in genere dicta sunt pag. 227 et seq.

Sed neque testimoniorum copia deesset, si vellent his armis pugnare Adversarii. Et quidem Patres adduci possent ex primis Ecclesiæ sæculis et plurimorum Conciliorum decreta; quæ collecta reperiuntur apud *Natal. Alex.* Diss. X in sæcul. II, ubi et ea refutantur, quæ contra hoc Sacramentum, et Patrum sententias Dallæus commentus est.

Liquet autem ex his testimoniis, et usu universalis Ecclesiæ, Confirmationem esse signum sensibile, et practicum gratiæ sanctificantis. Liquet, eam non raro separatim a Baptismo datam fuisse; eam simpliciter Sacramentum appellari; ad Christum ut auctorem referri; proprium illi, et a Baptismo distinctum effectum attribui: Ministrum quoque assignari a Ministro Baptismi diversum. Quod manifeste ostendit, id semper et ubique ab Ecclesia creditum fuisse, quod Concil. Trident. contra Novatores decrevit: Confirmationem non esse otiosam baptizatorum cæremoniam, sed verum et proprium Sacramentum.

Pauca tantum Patrum testimonia subjicimus. Insignis est *Tertulliani* locus de resurr. Carnis cap. VIII, quem jam alias protulimus . . . » Caro abluitur, ut anima emaculetur: caro ungitur, ut anima consecretur: caro signatur, ut et anima muniatur: caro manus impositione adumbratur, ut et anima S. Spiritu illuminetur: caro corpore et sanguine Christi vescitur, ut et anima de Deo saginetur . . . ». Non una tantum vice de hoc Sacramento loquitur *Tertullian*. . . . Omittimus *Cyprianum* Carthaginensem Epis. et *Cornelium* R. Pontificem; et *Cyrillum* Jerosoly. et *Chrisostom.* et *Ambrosium* etc. *Hieronymum* tantum liceat paulisper audire, et *Augustinum*. *Hieronymus* Dialogo adversus Luciferianos, inquit, » hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos, qui longe in minoribus urbibus a Presbytero et Diacono baptizati sunt, Episcopus ad invocationem Spiritus

» Sancti manus impositurus excurrat . . . . ». Ex *Augustino* hoc unum citamus ex lib. II contra litteras Petiliani cap. CIV. . . . » In hoc unguento » Sacramentum Chrismatis vultis interpretari, quod » quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus . . . ».

Novatorum effugia.

Dicunt. I. Per Spiritum Sanctum, quem Apostoli impositione manuum conferebant, intelligi tantum debent Charismata gratis data, ut donum linguarum, miraculorum etc. . . . Ergo impositio illa Sacramentum vocari nullo modo potest, tum quia dona illa jam diu desierunt; tum quia ille effectus externus erat et visibilis: Sacramentum autem signum est invisibilis gratiæ.

Resp. nego ant. Duplex fuit tempore Apostolorum impositionis manuum effectus; unus est gratia sanctificans, quæ baptizatos et roborat, et munit: hic effectus Sacramento essentialis est, et in Ecclesia perpetuus. At illa Charismata Spiritus gratis data, quæ etiam peccatoribus concedi possunt, quia ad aliorum utilitatem conceduntur, effectus erant extraordinarius, et ad tempus tantum concessus, *ad commendationem rudis fidei*, ut Augustinus ait (*Lib. III cont. Don. cap. XVI*), *et primordia Ecclesiæ dilatanda.* Unde si olim Spiritus Sanctus etiam foras exundavit per signa visibilia, hoc erat supra Sacramenti naturam, atque primis nascentis Ecclesiæ temporibus accommodatum: postquam autem adolevit, et firmis jam radicibus staret Ecclesia, desiit, quod externum erat et temporarium: mansit autem interna et invisibilis operatio, in qua proprie situs est Sacramenti effectus. Vide ergo, quam levis et ludrica sit illud Ad-

Digitized by Google

versariorum argumentum; Confirmationem non esse Sacramentum, quia jam per illam non datur visibiliter Spiritus Sanctus; nam potius sequitur, nunc magis esse Sacramentum, cum hæc sit natura Sacramenti, ut sit signum externum rei sacræ invisibilis. Præclare Augustinus (*Tract. VI in 1 Epist. Joann.*) . . . » Signa erant tem» pori opportuna; oportebat enim significari in omnibus » linguis Spiritum Sanctum, quia Evangelium per om» nes linguas cursurum erat toto orbe terrarum. Signi» ficatum est illud, et transiit. Nunquid modo, quibus » imponitur manus, ut accipiant Spiritum Sanctum, hoc » expectatur, ut linguis loquantur? . . . ».

Porro illud Calvini miserabile commentum, quod Confirmatio olim nihil aliud fuerit, quam Cathechesis, qua illi, qui Baptismo initiati erant infantes, ineunte adolescentia fidei suæ rationem coram Ecclesia exponerent, ex iis, quæ haetenus dicta fuerunt, facile diluitur: atque hoc solo argumento totum corruit; quod hæc precise veteris Ecclesiæ consuetudo fuerit, ut Confirmationis Sacramentum etiam parvulis conjunctim cum Baptismo traderetur. Neque ab hac regula discesserunt Patres, nisi necessitas cogeret, ut cum Presbyteri aut Diaconi baptizabant nullo præsente Episcopo.

Dicunt. II. Catholici, dum dicunt Spiritum Sanctum dari, hominemque perfici per Confirmationem, injuriam faciunt Baptismo, quasi Baptismus Spiritum Sanctum non daret, aut baptizatus perfectus Christianus non esset. Deinde si renati remedio indigent, quo crescere possint, et augeri viribus, an sanctius quidquam et efficacius cogitari potest, quam Eucharistiæ Sacramentum, quod vires spirituales nobis suppeditat, et milites Christianos alit ad pugnam? Ergo non videtur, quis Confirmationi locus maneat.

Resp. ad I nego ant. Nos non ideo dicimus homi-

nem perfici per Confirmationem, quod ante non fuerit perfectus Cristianus per Baptismum; sed quod plus roboris accipiat et gratiæ. Per Baptismum datur Spiritus Sanctus, et gratia sanctificans, qua renascimur in Christo Jesu, et Spiritum adoptionis filiorum recipimus; Confirmatio autem gratiam infundit, qua fortes evadimus, et roboramur ad pugnam; sive hæc gratia specie diversa sit, sive gradu tantum et perfectione quadam ab illa Baptismi distet. Quædam adhuc dicentur, cum de effectu hujus Sacramenti agendum erit. Tum quoque ad illud respondebitur, quod Eucharistia sufficiat Christiano ad robur et augmentum gratiæ.

Dicunt. III. Patres primæ ætatis Confirmationis non meminerunt: ergo mera est cæremonia post Apostolorum tempora ab Ecclesia instituta.

Resp. neg. Conseq. Paucissima sunt, quæ ex primo et secundo sæculo supersunt Patrum monumenta: plura temporum injuria perierunt. Cæterum, qui prima hac ætate vixerunt Patres, in eo maxime laborarunt, ut fidem Christianam contra Ethnicos propugnarent: de Religionis autem mysteriis obscurius locuti sunt, ut jam alio loco observatum est. Leve igitur et infirmum est hoc Dallæi argumentum, cum ii fere omnes, qui de Confirmatione silent, ne Baptismum quidem commemorent: ut *Clemens Rom.*, *Athenagoras*, *Tatianus*, ac *Theophilus*. *Irenæi* autem quædam testimonia citantur, quæ non obscure Confirmationis Sacramentum indigitant. Jam qui subsecuti sunt Patres, omnes pene aperte de hoc Sacramento loquuntur: et ita loquuntur, ut clarum sit, id eos invenisse continua traditione ab Apostolis deductum, et per omnes Ecclesias constanter usurpatum.

Dicunt IV. Illud non potest inter Sacramenta computari, cujus nec materia, nec forma certa et determinata assignari potest: atqui Confirmationis nec materia

nec forma certa est, et adhuc hodie in diversas sententias distrahuntur Theologi. Ergo etc.

Resp. Theologi Catholici omnes in eo concordant, quod Confirmatio N. L. Sacramentum sit, materia et forma constans. Neque pro arbitrio materiam aut formam arripiunt, sed ad Scripturæ et Traditionis regulam omnia determinant: hinc inter manuum impositionem tantum, et Unctionem, et verbis cum his ritibus connexis quæstio movetur; cum autem utraque sententia in Verbo Dei fundamentum habeat, Ecclesia utrumque ritum retinuit: ita ut in praxin illa controversia non influat. Quotiescunque enim Confirmatio juxta Ecclesiæ Catholicæ ritum data fuerit; certum est, eam esse Sacramentum. Sed de his nunc paulo fusius agendum.

§. II.

De natura Sacramenti Confirmationis.

OBSERVANDA.

I. Omnes Catholici, ut Baptismum et Eucharistiam, ita et Confirmationem inter Sacramenta novæ legis reponunt. Qui contra sentiunt, alieni sunt ab orthodoxa fide. Verum asserta dogmatis veritate, in diversas sententias abeunt Theologi, quando de materia et forma hujus Sacramenti quæstio instituitur. Disceptatur autem potissimum circa materiam, qua inventa, facilius est formam determinare, quæ materiam quodammodo sequitur. Cum

enim viderent Theologi in quibusdam Scripturæ locis de sola impositione manuum mentionem fieri; multos vero sequentium ætatum auctores potiorem Sacramenti partem, si non integrum Sacramentum in Chrismatis unctione collocare: non parum in enodandis his et explicandis difficultatibus laborarunt, variasque inierunt vias, ut Adversariorum argumentis occurrerent, et discrepantia testimonia conciliarent. Inde illæ quæstiones ortæ sunt: An Chrisma solum sit essentialis Confirmationis materia? An sola manuum impositio? An utraque ad essentiam Sacramenti æque pertineat? Item, quæ manuum impositio hic intelligi debeat? An ea, quæ unctionem antecedit, et quam facit Episcopus, cum extensa manu orationem fundit? An ea, per quam ipsa unctio perficitur?

II. Pro sola manuum impositione, et quidem illa, quæ unctionem præcedit, pugnant *Sirmondus* insignis e Societ. Jesu Theolog., *Habertus* Vabrensis Episcopus, *Sanbovius* Doctor Sorbonius etc. *Estius* econtra, et ex recentioribus plurimi solam unctionem necessariam esse contendunt. Sunt plurimi qui utrumque conjungunt, et materiam essentialem tum in impositione manuum, tum in unctione Chrismatis constituunt: quod iterum non omnes eodem modo explicant. Alii per impositionem manuum illam intelligunt, quæ fit ab initio extensis manibus: alii secundam sufficere contendunt, quæ est cum unctione conjuncta. Hæc doctiss. *Bellarmini* sententia fuit: hanc Illust. de *Marca*, *Natal. Alex.* aliique non pauci tuentur. Qua

rationem autem quisque sua sententia ad complanandas difficultates utatur, melius adhuc ex mox dicendis patebit.

III. Uti materia Sacramenti, sic forma duplex distingui potest, essentialis nimirum et integralis. Non levis controversia est, quænam sit necessaria forma Confirmationis, an oratio quæ manuum impositionem comitatur: an ea verborum forma, quæ cum ipsa unctione conjuncta est? Orationem in Confirmatione semper adhibuit Ecclesia tum Græca, tum Latina. Qui in hac oratione formam Sacramenti constituunt, illo in primis nituntur Scripturæ loco Actor. VIII ... *Oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum.* ... *Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum.* ... Si, inquiunt, S. Thomas ex illis Jacobi Apostoli verbis: *Orent super eum.* ... *et oratio fidei salvabit infirmum*, recte colligit, formam Extremæ Unctionis esse deprecatoriam: æquo jure formam Confirmationis in oratione positam esse ex Actib. Apost. ostenditur. In ipsa unctione Latini hac forma utuntur: *Signo te signo crucis, et confirmo te Chrismate salutis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Apud Græcos prima de verbis unctioni annexis mentio occurrit in Concil. Cap. I, ubi hæc formula præscribitur, qua hodiedum adhuc Græci utuntur: *Signaculum doni Spiritus Sancti.* Plura circa materiam et formam hujus Sacramenti legi possunt apud insigniores Theologos *Bellarm.*, *Tournel*, ejusq. continuatorem, item apud *Selvaggio*, et Doctiss. *D. Brenner*, *geschichtliche Darstellung* ec.

Digitized by Google

PROPOSITIO I.

Sacram unctionem ad materiam Confirmationis essentialem pertinere, èxtra dubium est.

Probat. A primis nascentis fidei temporibus Ecclesia utraque, Orientalis et Occidentalis, Chrismatis unctionem in Confirmationis administratione adhibuit. Atqui.... » quod universa tenet Ecclesia, ait » *Augustinus (Lib. de Bapt. cap. XXIV)*, nec » Conciliis institutum, sed semper retentum est, » nonnisi Apostolica auctoritate traditum rectissi- » me creditur ». Ergo etc.

Major propositio innumeris tum Græcorum tum Latinorum testimoniis probari potest. Unctionem memorant antiquissimi Patres: eam præscribunt omnes rituales libri. Vide quæ ab initio hujus capitis indicata sunt Patrum testimonia, ubi Sacramentum Confirmationis vocatur » Chrisma salutis, Sa- » cramentum Chrismatis, signaculum vitæ æternæ, » sigillum Spiritualis ungenti, unguentum regale » etc.... *Sic* Tertull. *de Bapt. cap. VII ait*.... » Egressi de lavacro perungimur benedicta unctio- » ne... In nobis carnaliter currit unctio, sed spi- » ritualiter proficit... *Sic* Cyrillus Jerosol. *Catech.* » *III*... Vobis, postquam ex aquis sacri lavacri » ascendistis, datum est Chrisma, quod imaginem » gerit illius, quo unctus est Christus: hoc autem » est Spiritus Sanctus ». Innocentius I Epist. ad

Decentium expresse unctionem, quæ fit in vertice, et ad ritus Baptismi pertinet, ab ea distinguit, quæ in fronte datur ab Episcopo (*Vid. supra de cærem. Bapt. pag.* 89.(

Hanc constantem Ecclesiæ doctrinam confirmat decretum Eugenii IV de unione Armenorum, ubi de Sacramento Confirmationis loquens ait. . . » Cu- » jus materia est Chrisma confectum ex oleo et » balsamo, per Episcopum benedictum ». Item » *Concil. Trident.* Sess. VII can. II ubi anathema dicit in eos, qui dicunt, » injurios esse Spiritui » Sancto, qui sacro Confirmationis Chrismati vir- » tutem aliquam tribuunt. . . ».

PROPOSITIO II.

Probabile est, impositionem manuum ad necessariam Confirmationis materiam pertinere.

Probat. I. Nota sunt Scripturæ sacræ testimonia priore §. relata ex Actor. VIII et XIX, quæ vetustissimi Patres de Sacramento Confirmationis sunt interpretati. In illis autem locis propria hujus Sacramenti gratia impositioni manuum tribuitur.

Probat. II. Hæc quoque veteris Ecclesiæ praxis, hæc Patrum tum Græcorum, tum Latinorum doctrina fuit, qui, sicut Confirmationem Chrismatis Sacramentum vocant, ita eam unum quid esse dicunt cum manuum impositione. Plura Patrum testimonia jam supra citavimus, quibus addimus hæc

pauca. *Tertull.* de Bapt. cap. VIII . . . » Dehinc » manus imponitur per benedictionem advocans » et invitans Spiritum Sanctum . . . ». In eandem sententiam citari possent *Hieronymus*, *Augustinus*, *Isidorus Hispalens*, *Gregor. M.* in suo Sacramentario *Ordo Romanus*, etc. Neque apud Græcos hic ritus inusitatus fuit, idque Theologi multis eorum testimoniis comprobant. Vid *Tournel.*, *Selvaggium* etc.... Inter alios *S. Chrysostomus* Hom. XVIII in actus Apost. de manuum impositione loquens Actorum VIII ait.... » Hoc erat in Apostolis singulare; » unde τυς χορυφαιυς, Episcopos, et non alios vi- » demus hoc facere . . . ».

Patet ergo non adeo certam esse illorum sententiam, qui docent, Apostolos initio quidem per solam impositionem manuum dedisse Spiritum Sanctum; at postea ab ipsis Chrismatis unctionem ita in locum impositionis manuum fuisse subrogatam, ut hæc cessaret esse Confirmationis materia essentialis ».

PROPOSITIO III.

Ad formam Confirmationis certo pertinent verba, quæ Chrismatis unctionem comitantur. An etiam oratio manuum impositioni adjuncta ad necessariam Sacramenti formam pertineat, adeo certum non est.

Prob. I Pars ex Decreto Eugenii IV ad Armenos, ubi docet Confirmationis hanc esse formam: *Signo te signo crucis, et confirmo te Chrismate salutis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Ab hac quoad substantiam non differt ordo Romanus, in quo hæc forma præscribitur... *Confirmo te in nomine Patris* etc. Quæ in aliis antiquioribus Sacramentariis reperiuntur unctioni adjuncta, in verbis quidem discrepant, sed formæ essentiam retinent.

Prob. II. Pars. Inter diversas et pugnantes eruditorum sententias difficile est aliquid in hac parte definire. Multi contendunt solam formam, quæ cum unctione conjuncta est, essentialem esse, ac valere Sacramentum etiam prætermissa oratione: alii vel in sola hac oratione formam constituunt, aut eam certe partem esse dicunt non integrantem, sed necessariam Sacramenti. Innituntur autem tum verbis Scripturæ Actor. VIII, tum multis antiquorum testimoniis, quæ nulla facta mentione verborum,

quæ unctionem comitantur, de sola oratione, vel, ut eam vocant, invocatione Spiritus Sancti loquuntur. Sed ex recentioribus etiam Sacramentariis et ritualibus libris, qui unctioni aliquam verborum formam adjiciunt, nullus est, qui non simul deprecationis, seu invocationis formulam præscribat.

Respondetur obloquentibus a dexteris et a sinistris.

Objiciunt. *contra* 1.m *propositionem.* In Scripturis nullum occurrit unctionis vestigium; sed unius manus impositionis fit mentio. Ergo vel sola impositio est materia essentialis; vel dicendum, Scripturæ loca ad Sacramentum Confirmationis non pertinere.

Resp. I. Non desunt Scripturæ testimonia, quæ unctionis mentionem faciunt: et quamvis ea contra Hæreticos, qui cavillandi occasionem undequaque arripiunt, urgeri non possint; multum tamen valere debent ad convincendos Catholicos, in primis cum Traditione, et Patrum auctoritate conjuncta. II ad Cor. I v. 21. legitur. . . . *Qui confirmat nos vobiscum in Christo, et qui unxit nos Deus, qui et signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris* . . . . Hunc locum de Confirmatione interpretantur *Ambros.* (*Lib. de his, qui initiantur cap. VII.*), *Chrysostom.* et *Theodoretus* in hunc locum. Habes autem in citato textu, et nomen Sacramenti (*qui confirmat nos*); et materiam (*qui unxit nos*); et modum ungendi per signum crucis (*et signavit nos*), et effectum Sacramenti principalem (*dedit pignus Spiritus in cordibus nostris*). His addunt Theologi verba *Joannis* Epist. I cap. II v. 27 . . . . *Et vos unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis* . . . . quæ de Confirmationis Sacramento

exponunt *S. Cyrillus Jerosolym.* (*Catech. mystagog. III*) *S. Augustin.* in hunc locum.

Resp. II. *neg. conseq.* Multiplex est Theologorum responsio. Primum quidem ferenda non est illorum sententia, qui olim docuerunt, Apostolos sine visibili Sacramento aliquando dedisse Spiritum Sanctum, illamque manuum impositionem, de qua Actor. VIII et XIX mentio est, verum Confirmationis Sacramentum non fuisse. Alii melius respondent, Christum, cum hoc Sacramentum instituit, in Apostolorum et Ecclesiæ potestate reliquisse pro materia: prout res postulare videretur, adhibere vel solam manuum impositionem, vel unctionem, vel utramque simul. Ita inter alios *Estius*, et Concil. Mogunt. A.° 1549. cap. XVIII — Hæc sententia, quæ æquo jure potest ad formam Sacramenti extendi, valde commoda est, et componendis dissidiis aptissima.

Sunt tamen multo plures, qui contendunt unctionem necessariam esse, et semper fuisse Confirmationis materiam, neque valere argumentum ex Scripturæ silentio deductum. Constat enim in Scripturis res sæpe breviter et compendio designari, et ex una parte reliquas intelligi debere. Id etiam Patribus familiare est: et quemadmodum illi, qui Chrismationem tantum commemorant, non propterea manuum impositionem ut minus necessariam existimant; ita nec vicissim, si manuum impositionis tantum meminerint, Chrismationem ab hoc Sacramento excludunt. Fundamentum assertionis nostræ in verbo Dei tradito positum est. Christum unctionem præcepisse constat ex eo, quod Apostoli eam usurpaverint: Apostolos eam usurpasse ex eo certum est, quod Ecclesiæ Apostolicæ eam a primis sæculis habuerint... *Ecclesia ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo accepit*... ut loquitur *Tertullianus* de præscript.

Instant. *Concil. Arausic.* I Anni 441 Can. II non obscure indicat, unctionem necessariam non esse in Sacramento Confirmationis, neque faciendam, nisi forsan omissa fuisset baptismalis Chrismatio ... » Quia inter » nos, inquit placuit semel chrismari ... De eo autem, » qui in Baptismate quacunque necessitate faciente non » chrismatus fuerit, in Confirmatione Sacerdos commo» nebitur. Nam inter quoslibet chrismatis ipsius non nisi » una benedictio est: non ut præjudicans quidquam, » sed ut non necessaria habeatur repetita chrismatio ... ».

Resp. De hujus Canonis sensu gravis olim concertatio fuit inter Theologos, in primis *Sirmondum*, et *Petrum Aurelium*. Primus, qui unctionis necessitatem in Confirmatione impugnavit, ultimum Canonis comma legit cum negatione adjecta ... » Ut non necessaria habeatur » repetita chrismatio ... ». Alter omissa negatione legendum putat .... *Ut necessaria habeatur* etc. *Aurelii* sententiæ favet *Gratianus* de Consecr. Dist. VI Can. *nullus*, et vulgatæ pene omnes editiones. Quis porro argumentum elicere poterit ex Canone, cujus et sensus obscurus est, et lectio incerta? *Sirmondi* sententia, quam longius exponere superfluum ducimus, multis innititur falsis. Quorum id præcipuum, quod unam tantum chrismationem, eamque frontis a Patribus Arausicanis agnitam fuisse contendat, hanc autem dicat ad Confirmationem nullatenus pertinuisse; sed meram fuisse Baptismi cæremoniam. Hoc Sirmondi commentum repugnat temporum illorum disciplinæ, et Decreto *Innocentii* I, quod supra citatum est. (*De Cærem Bapt. pag.* 86). An forsan Decretum illud XXVI annis ante Arausicanam Sinodum emissum Gallicanos Præsules fugiebat?

Objiciunt. *contra* 2.ᵐ *Propos. Eugenius* IV in Decreto ad Armenos solum chrisma tanquam Confirmationis materiam assignat: imo post laudatum locum ex Actibus

Digitized by Google

Apost. cap. VIII sic pergit ... » Loco autem illius ma- » nus impositionis datur in Ecclesia Confirmatio.... ». Et *Innocent.* III cap. *Cum venissent* Decretal. lib. I tit. XV ita ait ... » Per frontis chrismationem manus im- » positio designatur, quæ alio nomine dicitur Confirma- » tio..... ». Ergo manus impositio ad materiam Con- firmationis nihil pertinet, vel nunc penitus est exoleta, atque in illius locum sacra unctio successit.

Respondet *Bellarminus (De Sacram. Confirm. lib. IX.)*: Non omnia quæ habentur in decretis, aut Con- » ciliis ad fidem pertinere; sed solum ea, quæ defi- » niuntur: hoc autem de quo agimus non definitur, sed » tantum obiter dicitur ad rem explicandam. ». Deinde non aliud docent hi Pontifices, quam idipsum, quod ab omnibus conceditur, illud nempe Sacramentum, quod olim manus impositio dicebatur, nunc Confirmationem appellari. Cum autem *Eugenii* Decretum unctionem pro materia Confirmationis assignat, non excludit manus im- positionem: quemadmodum, cum materiam Ordinis in instrumentorum porrectione constituit, nemo exinde in- ferre potest, hanc solam esse Sacramenti Ordinis mate- riam, cum plures Theologi eam ne inter essentialia qui- dem numerent.

Instant. Certum est, Græcos validum semper habuis- se, et etiam nunc habere Sacramentum Confirmationis; nunquam enim Latini litem illis moverunt circa caput istud: atqui a Græcis manus impositio nunquam fuit usurpata; neque de ea mentio habetur in libris eorum ritualibus, ut *Goarius* testatur *(In notis ad Euchol. Græc.)*. Ergo etc.

Resp. 1.° Falsum est veteres Græcos manuum im- positionem non habuisse; contrarium patet ex *Chrysosto- mo, Theodoreto, Gennadio* etc. Adhuc Sæculo XIII *Mi- chael Paleologus* et Episcopi Orientales in Epist. ad Gre-

gor. X., relata in Concilio Lugdunensi II A.° 1274 ita profitentur... » Aliud est Sacramentum Confirmationis, » quod per impositionem manuum Episcopi conferunt » chrismando renatos . . . ».

2.° Quantum ad Græcos posteriores reponunt quidam, Sacramentum apud illos legitime perfici per solam unctionem cum adjuncta forma; pro data nempe Ecclesiæ facultate, vel utramque partem, vel alterutram pro temporis opportunitate usurpandi, ut supra observatum est.

3.° Quamvis hodie in Græcorum ritualibus libris nulla occurrat manuum impositio separata et distincta: continent tamen orationem, quæ unctioni præmittitur: hanc autem manuum impositio antiquo more comitatur. Nullam enim sacramentalem orationem, nisi manibus elevatis, et extensis apud Græcos fundi jam adnotarunt viri eruditi, ac præsertim *Renaudotius*. In Constitut. Apost. lib. VIII cap. XXXVII oratio quædam mane super populum ab Episcopo recitata dicitur: » Impositio » manus matutina ». Huc et illud S. Augustini referri potest (*Lib. III de Bapt. cap. XVI*) . . . » Quid est » manus impositio, nisi oratio super hominem . . . ».

4.° Demum etsi concedamus, apud Græcos recentiores nullam adhiberi manus impositionem tempore, vel natura distinctam ab unctione: saltem in ipsamet unctione, quæ manu fit, quædam includitur manus impositio; quæ a multis una cum unctione pro essentiali Sacramenti materia habetur. Scimus equidem hanc sententiam non omnibus arridere, et Sirmondum præ cæteris pronuntiasse, nihil hac opinione ridiculum magis, et absurdum fingi posse: at pace tanti viri dixerim: non omnibus rem ita videri. Vide *Bellarm.* de Confirm. cap. IV *Natal. Alex.* Sæcul. II diss. X etc. Ita habet *Natalis* loco cit. » Quamvis prioribus sæculis chrisma et manus

» impositio actione duplici adhiberentur; ad octavum ta-
» men Chrismatio et manus impositio contractæ sunt.
» Unde scriptores ecclesiastici medii ævi non dicunt un-
» ctionem et manus impositionem in Confirmatione exhi-
» beri, sed unctionem manus impositione, et manus im-
» positionem unctione ». Sic *Beda* in Ps. XXIX . . .
» Illa unctio quæ per manus impositionem ab Episcopo
» fit, et vulgo Confirmatio dicitur... ». *Rabanus Maur.* lib. I de institut. Cleric. cap. XXVIII . . . » Episcopus
» baptizatum per manus impositionem cum ipso Chri-
» smate consignat . . . ». *Ivo Carnot.* de Convenien. V. et N. T. . . . » Per manus impositionem sacro chrismate
» confirmantur etc. . . . ».

Interim illorum sententia, qui primam manuum impositionem vel solam, vel certe una cum unctione Chrismatis ut necessariam materiam Sacramenti assignant, non potest omnino negligi, aut tanquam omni probabilitate destituta repudiari; et male utique ageret Episcopus, qui ad unctionem Chrismatis eos admitteret, qui primæ manus impositioni non adfuerunt . . . » In Sacramentis
» quippe administrandis et percipiendis, ait Doctiss.
» *Tournel. (De Confirm. q. 1 art. III.)*, nihil plane eo-
» rum, quæ observat, et mandat Ecclesia, omitti debet;
» maxime quando nulla prælucente Ecclesiæ definitione,
» dubia est, et controversa inter Theologos Sacramenti
» alicujus materia vel forma ».

Objiciunt. *contra tertiam Propos.* Mira est, cum de Confirmationis forma agitur, inter Catholicos opinionum confusio; et cum alii orationem, quæ Chrismatis unctionem præcedit, formæ rationem habere negent; alii autem verba, quæ unctionem comitantur ad Sacramenti essentiam non pertinere affirment, vix intelligitur, quæ huic Sacramento forma maneat.

Resp. Falsa est hæc argumentandi ratio. Nemo enim

est, qui non aliquam formam Sacramento assignet. Qui materiam Confirmationis essentialem in ipsa chrismatione constituunt, solam legitimam et necessariam formam hanc esse putant: *Signo te signo crucis* etc. Qui autem manuum impositionem materiæ loco habent, ii orationem, quæ tum funditur, vim formæ habere contendunt. Porro qui duplicem materiam admittunt, utrumque dicunt ad integram Sacramenti formam requiri, et invocationem unctioni præviam, et verba unctionem comitantia: quamvis illa oratio, qua ante Chrismationem Spiritus Sanctus invocatur, tunc adhuc posset ad formam, et essentiam Sacramenti pertinere, si materia in sola unctione constitueretur, aut certe in illa impositione manus, quæ cum unctione conjuncta est.

Inst. Orationis, aut formæ deprecatoriæ Veteres omnes meminerunt, eaque in Scripturis clare expressa est: at formæ, quam hodie Latini cum unctione conjungunt, nullum extat in tota antiquitate vestigium. Ergo illa sola ut essentialis habenda est; hæc autem pars tantum integralis erit Sacramenti.

Resp. Non diffitemur, formæ deprecatoriæ, aut Orationis tum in Scripturis, tum in SS. Patribus expressam haberi mentionem. Id quoque certum est, eam constanter fuisse ad hæc usque tempora non a Latinis solum, sed etiam a Græcis usurpatam, qui in verbis invocationis multo magis cum Latinis conveniunt, quam in forma unctionis. Verum probandum esset Græcos et Latinos illam S. Spiritus invocationem tanquam partem Sacramenti necessariam adhibuisse, et non ut orationem aliquam præviam, quales plurimæ in Sacramentorum administratione adhibentur: probandum esset Confirmationis formam ità fuisse a Christo in specie determinatam, ut non liberum Ecclesiæ relictum fuerit eam, prout res postulare videretur, immutare: probandum esset hanc Latinorum for-

mam: *Signo te signo crucis* etc., non posse pro oratione haberi; siquidem, ut ait *Bellarminus* (*De Confirm. cap.* X), » formæ Sacramentorum passim a Patribus dicuntur » præces misticæ, licet interdum proferantur per verbum » indicantis: nam semper a Deo expectatur, et petitur » principalis operatio in Sacramentis ».

Illud, quod secundo loco affertur, argumentum, majoris videtur esse difficultatis; atque in eo vim magnam collocant ii, qui nobis in hac parte adversantur » Per » septem priora sæcula, ait *Selvaggio* (*Antiq. lib. III* » *cap. VI* §. *V*), ne vola quidem, aut vestigium certæ » cujusdam formulæ, quæ apud Occidentales unctionem » comitaretur, prorsus apparet ». Sed respondent alii, semper ea forma datum fuisse Sacramentum, quæ nunc ab Ecclesia usurpatur. » Quod semper fuerit in usu (for» ma hæc), ait *Maldonat.* (*Conf. quæst. II*), argumento » est, quod origo nusquam reperiatur. Certe Ambrosius » lib. de iis, qui Mysteriis initiantur, cap. VII ad for» mam allusit, sicut sæpe alias solet, cum dixit: *Con*» *signavit te Deus Pater, confirmavit te Christus* ... ». Rationes autem, cur Patres formam expresse non posuerint, has affert *Bellarmin.* (*Loco cit.*); tum quia Sacramentorum formæ Christianis notæ erant; tum propter legem silentii de non evulgandis fidei mysteriis. Sic in aliquibus codicibus forma Baptismi desideratur: et in multis manuscriptis ritualibus, ubi ritus Confirmationis describitur, nulla fit mentio impositionis manuum. Vid. *Martene* de antiquis Ecclesiæ ritibus (*Lib. I cap. II art. III*). Quinto adhuc sæculo *Innocent. I.* Epist. ad Decentium de Confirmatione loquens, ait.... » Verba » dicere non possum, ne magis prodere videar, quam » ad consultationem respondere.

Inst. 1.° Formulæ unctionis quæ in antiquis ritualibus reperiuntur, valde inter se discrepant. 2.° Græci

inter ungendum his tantum verbis utuntur: *Signaculum doni Spiritus Sancti*, ubi nulla est invocatio sanctiss. Trinitatis, neque Confirmationis ipsius, aut subjecti in quo recipitur, ulla fit mentio. Ergo etc.

Resp. ad I. Etsi in Ecclesiis olim aliqua varietas fuerit in vocibus, modo maneat eadem sententia, semper conficitur Sacramentum.

Resp. ad II. Forma Græcorum antiquissima est, et satis exprimit, quæ ad Sacramenti formam sunt necessaria; actionem scilicet confirmandi, et Sacramenti efficentiam. Neque illud officit, quod sensus videatur suspensus; verbum enim per ipsam actionem suppletur, ut si quis inopi stipem porrigens dicat: *En nummum.* Neque ideo rejici forma illa potest, quod tres personæ non nominentur: id enim nulla lex divina jubet, et ex Baptismate argumentum duci non potest, quia ratio discriminis satis aperta est. Per Baptismum primum Christiani efficimur, unde expresse profitenda est hæc fides, quæ Religionis Christianæ fundamentum est: verum in Confirmatione, præsertim cum hæc antiquitus statim post susceptum Baptisma daretur, eandem professionem repetere necessarium visum non est. Nota autem, apud Græcos adhuc hac ætate Confirmationem cum Baptismo conjungi.

QUÆSTIONES.

I. *An balsamum necessarium sit ad Confirmationis materiam?*

Resp. Constat chrisma Confirmationis esse aliquid ex oleo, et balsamo mixtum: » Conficitur ex oleo, » ait *Eugenius* in Decreto, quod nitorem conscien-

» tiæ, et ex balsamo, quod odorem bonæ fa-
» mæ significat ... ». Verum probabile non est, admixtionem balsami ita necessariam esse, ut citra eam mixturam nullum esset Sacramentum. Nam et Patres et Concilia persæpe olei tantum meminerunt, non balsami; quin et antiqui auctores Chrismatis nomine sæpe oleum simplex, non mixturam aliquam designant; ut *Optat.* lib. VII, et *Innocentius I* qui etiam oleum infirmorum chrisma appellat. Accedit etiam, balsamum variis modis adulterari, nec constare nobis posse, an illud sit genuinum: materia porro Sacramenti aperta, et omnibus nota esse debet. Hinc et illa triginta quinque aromata, quæ a Græcis cum oleo miscentur, divini juris non sunt, sed Ecclesiastici tantum.

II. *An necessaria sit benedictio chrismatis per Episcopum facta.*

Resp. Chrisma benedici aut consecrari oportere, universæ Ecclesiæ constans est, et perpetua tradi-
» tio ... ». Perungimur benedicta unctione, » ait *Tertullian.* de Bapt. et *Basilius* de Spiritu S. cap. XXVII. ... » Benedicimus et aquam Baptismatis
» et oleum unctionis ... ». Si autem quæritur, an benedictio hæc sit de necessitate Sacramenti, an præcepti dumtaxat Ecclesiastici habeat rationem, posteriorem amplectimur sententiam; nam divinæ institutionis nullum satis firmum argumentum nec ex Scripturis, nec ex traditione proferri potest. Ex his quoque perspicuum est quod Ecclesia Presby-

teris chrismatis consecrandi potestatem facere posset: quod autem id factum non sit, constans utriusque Ecclesiæ praxis demonstrat. Græci ita hanc benedictionem Episcopis adjudicant, ut teste *Renaudotio*, Alexandriæ uni Patriarchæ ea reservetur; et C. P. Patriarcha Metropolitanis, eorumque Suffraganeis stipatus solemni pompa Chrismatis benedictionem celebret.

III. *Qua parte corporis facienda sit unctio confirmatoria ?*

Resp. Non idem in Latina atque in Ecclesia Græca servatur ritus. Græci non frontem modo ungunt, sed et oculos, nares, os, pectus etc. Latini frontem tantummodo inungunt antiquissima, et constanti disciplina. Vide quæ supra citata sunt ex *Innocentii* I epist. ad Decentium.

IV. *An necesse sit, ut frons per modum crucis inungatur?*

Resp. Signum crucis adhibent tum Orientales tum Occidentales, atque hujus ritus post Apostolorum tempora origo assignari non potest: unde quidam putant eum ad essentiam Sacramenti pertinere. Accedit et illud, quod hæc verba formæ sacramentalis: *Signo te signo crucis*, falsa essent, et illusoria, nisi simul crucis figura fronti imprimeretur. Valeret utique hoc argumentum, si probari posset, hæc verba: *Signo te signo crucis*, partem esse formæ confirmatoriæ essentialem. Quidquid sit;

Digitized by Google

necessarius est ritus ille saltem necessitate præcepti Ecclesiastici; ac præterea antiquissimus, atque ad declarandum Confirmationis effectum maxime accommodatus. . . . » Quia in fronte erubescitur, ait » *Augustinus* in Psal. 141, ille qui dixit: Qui me » erubuerit coram hominibus, erubescam eum coram » Patre meo, qui in cœlis est, ipsam crucis » ignominiam quodammodo, et quam pagani de» rident, in loco pudoris nostri constituit . . . ». Et *Eugenius* IV ad Armenos. . . . » Ideo in fronte, » ubi verecundiæ sedes est, confirmandus inungi» tur, ne Christi nomen confiteri erubescat, et » præcipue crucem ejus, qui judæis est scandalum, » gentibus autem stultitia secundum Apostolum, » propter quod signo crucis signatur . . . ». V. *Bellarm.*, *Tournel.*, *Catechis. Rom.*, *Natalem Alex.*, item *Selvaggio* loco jam citato, ubi etiam de cæremoniis agitur, quæ in Chrismatis benedictione usurpantur.

ARTICULUS II.

De Causis Confirmationis extrinsecis.

OBSERVANDA.

Notum est, causas Sacramentorum exteriores tres assignari; *Auctorem, subjectum et Ministrum.* De causa Confirmationis effectrice primaria, seu de auctore nihil necesse est hoc loco disserere,

cum parte prima probatum fuerit, Christum Sacramenta omnia novæ legis immediate et per se ipsum instituisse. Si tempus quæritur, quo Confirmatio instituta fuerit a Christo, libenter concedimus id plane incertum esse. Nihil ex traditione, et Veterum scriptis colligi potest.

II. Circa Subjectum Sacramenti quæri potest. 1.° Quis capax sit excipiendæ Confirmationis. 2.° Quæ dispositiones huic Sacramento, ut par est, suscipiendo sint necessariæ. 3.° Quænam sit hujus Sacramenti necessitas. Pauca de his et veluti in transitu dicemus; nam quæ ad fidei dominium spectant, ea clara sunt, et obvia: reliqua ad disciplinam Ecclesiæ pertinent, et curam pastoralis officii. Primum quidem constat, nonnisi baptizatum idoneum hujus Sacramenti subjectum esse; cum utique nasci ante oporteat, quam augeri et roborari. Baptizatos autem nulla etiam infantilis ætas a Confirmatione excludit. Hodie adhuc apud Græcos mos est, ut infantes statim post Baptisma sacra unctione perficiantur; neque alia erat Ecclesiæ latinæ consuetudo per duodecim sæcula. Quando in minoribus urbibus, ut *S. Hieronym.* narrat (*Dial. adv. Lucif. cap. IV.*), Baptisma a Presbyteris aut Diaconis conferebatur, Episcopus post Pascha ad invocationem Sancti Spiritus manum impositurus excurrebat. Ex quo id saltem sequitur, quod Sacramentum hoc etiam hodie posset infantibus administrari; et Episcopus, qui morituris infantibus illud conferret, adeo non esset reprehendendus, ut laudem potius hinc magnam mereretur. . . .

» Etiam morituris ait S. Thomas (*Pars. III q. LXXII art. VIII*), hoc Sacramentum dandum » est, ut in resurrectione perfecti appareant, se» cundum illud ad Ephes. IV, donec occurramus » in virum perfectum. . . . ».

Quando in occidentali Ecclesia mos Confirmationem simul cum Baptismate conferendi obsolevit, variis tamen Synodorum statutis consultum est, ne longius, quam par est, a Baptismo distraheretur. An septimus, an duodecimus annus ætatis sit expectandus, id ab uniuscujusque Ecclesiæ consuetudine pendet. Nobis, si licet quæ sentimus adjicere, valde illorum sententia probatur, qui annum duodecimum præscribunt, quo tempore pueri ad primam communionem recipiuntur. Catechismus Rom. in hanc sententiam propendet. Nam si merito tempus discretionis expectatur, quo pueri fidem libera mente profiteri, et rite se ad capienda cœlestia dona præparare possint; minus congrua videtur septenaria ætas, in qua peccandi facultas plerumque supponi potest, at raro ea discretio, et ingenii maturitas, quæ ad recipiendum digne pœnitentiæ Sacramentum requiritur: unde sæpe anxius hæret animarum Pastor ex una parte, ne puer cum inquinata conscientia accedens Spiritui Sancto contumeliam faciat; ex altera ne dispositiones desint ad absolutionem requisitæ. His ut obviam eatur, et simul inconsultis, quibus Pastores plerumque vexantur, parentum postulationibus, in multis diœcesibus statutum est, ut nullus, nisi peracta prima communione, ad Confirmationis Sacramentum admitteretur.

III. Eos, qui adulta jam ætate confirmandi sunt, si hujus Sacramenti gratiam, et dona consequi cupiant,» non solum fidem, et pietatem afferre, sed » graviora etiam peccata, quæ admiserunt, dolere » oportet. Qua in re elaborandum est, ut peccata » etiam prius confiteantur, et Pastorum cohorta» tione ad jejunia, et alia pietatis opera suscipien» da incitentur ». Ita *Catechis. Rom.* Confirmatio in numero illorum Sacramentorum est, quæ *vivorum* nominantur: quomodo autem gratiæ augmentum, aut ejus plenitudinem consequi potest, qui primam gratiam, qua vita animæ infunditur, non habet? An non potius gravi se se obstringit scelere, et Sacramento magnam infert injuriam, qui impurus accedit? Idem Catechism. valde laudat et commendat antiquam Ecclesiæ consuetudinem, quæ usque ad duodecimum sæculum duravit, ut nonnisi jejuni hoc Sacramentum susciperent.

IV. De necessitate quoque hujus Sacramenti disputatum est inter Theologos. An necessarium sit saltem ex præcepto? An gravis culpæ reum se faciat, qui illud negligit? En verba *Catechism. Rom.* » Illud in primis docendum est, hoc Sacramentum » ejusmodi necessitatem non habere, ut sine eo » salvus quis esse non posset: quamquam vero » necessarium non est, a nemine tamen præter» mitti debet; sed potius maxime cavendum, ne » in re sanctitatis plena, per quam nobis divina » munera tam large impertiuntur, aliqua negligen» tia comitatur: quod enim omnibus communiter » ad sanctificationem Deus proposuit, ab omnibus

etiam summo studio expetendum est ...». Adeoque absque hæsitatione statui potest, hoc Sacramentum, quamvis necessarium non sit necessitate medii, ut vocant; tamen necessarium esse ex præcepto tum divino tum Ecclesiastico; ac gravis negligentiæ reum se faceret, qui dum illius copia adest, illud suscipere contemneret. Atque, cum Christus Sacramentum Confirmationis ad eum finem instituerit, ut præmunirentur fideles contra tentationes adversus fidem; sequitur, magis urgere hujus Sacramenti percipiendi mandatum, cum amittendæ aut negandæ fidei pericula instant. Tunc quippe, si non adest Episcopus, qui hoc Sacramentum dispenset, illud in voto saltem suscipere oportet.

V. Nunc illud expositione indiget paulo uberiore, quis hujus Sacramenti Minister sit. Parum hic curare debemus Novatorum convitia, et pueriles cavillationes. Nam non tantum discrimen omne tollunt inter Episcopos et Presbyteros, sed etiam inter plebem et ministros; et Sacramentum ipsum Confirmationis irrident. Hinc quando Calvinus consuetudinem Ecclesiæ, qua Episcopi tantum hoc Sacramentum administrant, suo more sugillans ait (*In Antidoto Conc. Trid.*): » Digni sunt cornuti » infulatique asini tali prærogativa, » hæc ex improbi cordis thesuaro profert scurrilis homo. Nobis quæ Catholicæ Ecclesiæ doctrina sit, inquirendum, et difficultates quædam, quæ in hac re occurrunt, enodandæ. Primum consentiens omnium opinio est, solum Episcopum Ministrum esse ordinarium hujus

Sacramenti. Deinde quæritur utrum simplex Presbyter possit ex delegatione, et tanquam Minister extraordinarius hoc Sacramentum valide conferre. Hac de re contentio est inter Theologos. Id quidem negant aliqui: alii autem multo plures affirmant. Ita *S. Thomas*, *Bellarm.*, *Maldonat.*, *Tournel.* etc. et hæc sententia jam videtur esse communior.

PROPOSITIO.

Solus Episcopus ordinarius Confirmationis Minister est; at valde probabile est simplicem Presbyterum extra ordinem, et ex delegatione hoc Sacramentum administrare posse.

Prob. I. pars. Hæc pars assertionis a Concilio Trident. ut fidei dogma sancita est, Sess. VII Can. III de Confirm. . . . » Siquis dixerit, sanctæ Con» firmationis ordinarium Ministrum non esse so» lum Pontificem, sed quemvis simplicem Sacer» dotem, anathema sit. . . . ».

Hanc doctrinam hausit Synodus ex perpetua Ecclesiæ consuetudine ab Apostolorum usque temporibus ducta. Hanc continent loca illa, quæ ex Actis Apostolorum protulimus: tum et veterum Patrum, Conciliorum, et Summorum Pontificum testimonia. Sic *Innocentius* I Epist. ad Decentium ait . . . » Hæc Pontificibus solis deberi, ut » vel consignent, vel Paracletum Spiritum tradant, » non solum consuetudo Ecclesiastica demonstrat,

» verum et illa lectio Actuum Apostolorum . . . ». Sic et *Chrysostom.* in cap. VIII Actuum Apost. . . . » Hoc erat Apostolis singulare; unde et præcipuos, » et non alios videmus hoc facere . . . . . . ». Mitto *Hieronymum* Dialogo adversus Luciferianos, loco jam citato; et Concilii *Eliberitani* decreta Can. XXXVIII et LXXVII. Ubi jubet Concilium baptizatos a Laicis aut Diaconis ad *Episcopum* duci, » ut per impositionem manuum, et benedictionem » eos perficiat ».

Prob. II pars. Præcipuum hujus partis argumentum desumitur ex praxi Ecclesiæ Græcæ. Nam Græcorum Presbyteri solent consignare unctione confirmatoria; nec tamen Latini, cum de unione restituenda quæstio fuit, unquam illis objecerunt, quod nullum haberent Confirmationis Sacramentum. Vid. *Goarium* in notis ad Eucolog.

Habentur etiam Latinorum expressa testimonia. 1.° *Gregorius Magnus* cum Sardiniæ Episcopis primum vetasset (Epist. IX), ne in fronte deinceps consignent; postmodum, cum accepisset, multos fuisse ex hac prohibitione offensos, id concessit, Epist. XXVI rescribens . . ., » Et nos quidem se» cundum usum veterem Ecclesiæ nostræ fecimus: » sed si omnino hac de re aliqui contristantur, » ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri etiam in fron» tibus baptizatos ungere debeant, concedimus . . . ». Hoc Argumentum nulla videtur tergiversatione posse eludi. Nam vera non est interpretatio eorum, qui legendum putant *baptizandos* loco *baptizatos*. Ut quid enim summus Pontifex tanquam novum,

et inusitatum concessisset Presbyteris, ut eos, qui baptizandi erat, in fronte signarent? An forsan illud novum erat, ut Presbyteri signum crucis darent Catechumenis? Deinde id concessit eo loco, quod prohibuerat Epist. IX: ibi autem prohibuit, » ne Presbyteri baptizatos infantes signare sacro » chrismate in frontibus præsumant ... ». Ergo ne confirmarent.

2.° Eo ipso tempore, quo pax cum Græcis inita fuerat in Concilio Florentino, *Eugenius* IV Decretum edidit ad Armenos, quod a Patribus Latinis, qui tum adhuc Florentiæ congregati erant, probatum fuit. In eo Decreto Summus Pontifex, postquam dixerat, solum Episcopum ordinarium Confirmationis Ministrum esse, statim addit... » Legitur » tamen, aliquando per Apostolicæ sedis dispen» sationem, ex rationabili et urgente admodum » causa, simplicem Sacerdotem chrismate per Epi» scopum confecto hoc administrasse Confirmatio» nis Sacramentum ».

3.° Canon ipse *Concilii Trident.* de Confirm. cum decernit solum Episcopum ordinarium Ministrum esse, an non satis clare indicat, posse extraordinaria potestate idem fieri a Presbytero?

4.° Confirmatur demum hæc sententia ex variis diplomatibus Romanorum Pontificum, qui Presbyteris confirmandi licentiam dederunt. Illud de Missionariis apud Brasilianos testatur P. *Fonseca* S. J. — Idem pluribus Franciscanis concessum fuisse *Vadingus* in Annalibus Fratrum Min. refert. V *Arcadium* lib. II de Confirm.

Digitized by Google

CONTRARIA DILUUNTUR.

Opponunt contra. I. *Propositionis partem* 1.° *Ananias*, qui nec Presbyter, nec Episcopus erat, Act. IX. manus imposuit Paulo, ut impleretur Spiritu Sancto. 2.° *S. Hieronymus* Ep. ad Evagrium ait .... » Quid facit ex» cepta ordinatione Episcopus, quod Presbyter non fa» ciat? .... ». 3.° Apud Græcos Presbyteri propria et ordinaria potestate Sacramentum Confirmationis dispensant. Ergo etc.

Resp. ad I. Nescio, unde id habeant Adversarii, quod Ananias nec Presbyter fuerit, neque Episcopus. Sed quidquid sit, illa manus impositio non fuit confirmatoria, cum Baptismum præcesserit; sed ideo facta fuit, ut Paulus visum reciperet. Neque illud obest quod dicitur ... *Ut videas, et implearis Spiritu Sancto.* Nam Ananias his verbis simul finem proximum, et remotum sui adventus exponit. Finis proximus erat curatio a cæcitate, remotus autem perfecta justificatio, et infusio Spiritus Sancti, quam paulo post consecutus est Paulus per Baptismum. Ita *Bellarm.*

Resp. ad II. Sensus S. Hieronymi est, nihil esse etiam Episcopalis ordinis, quod Presbyter non possit ex delegatione facere, excepta ordinatione: aut illa verba usitato, et recepto loquendi modo ita intelligenda sunt, quod, pene omnium Sacramentorum administratio sit Episcopis et Presbyteris communis. Confirmationem ut Episcopis propriam excipit in Dial. adversus Luciferianos.

Resp. ad III. Concedimus, quod in Ecclesia Græca adhuc hodiedum ea consuetudo obtineat, ut simplices Sacerdotes statim post Baptismum confirment. Neque legimus Ecclesiam in Concilio Florentino nullum et irritum declarasse istud Sacramentum: ex quo illud tantum

inferre licet, ut *Goarius* observat, Græcos Presbyteros, ex potestate delegata et extraordinaria Confirmationem administrare, accedente tacito saltem Ecclesiæ Romanæ consensu: Illis autem, qui cum Photio, aliisque Schismaticis Presbyteris ordinariam confirmandi potestatem attribuerunt, semper se opposuerunt Rom. Pontifices. Vid. *Tournel.* de Ministro Confirm.

Instat Dallæus. A Christi instituto alienum est, ut soli Episcopi Confirmationem administrent; cum cætera Sacramenta necessitate et dignitate potiora, ut Baptisma et Eucharistia a quolibet Presbytero confici possint. Deinde Episcopi plerumque magnis Diœcesibus præsunt, ac gentes integræ sine ullis Episcopis agunt; quo fit ut ingens hominum multitudo necessario omni eo careat spirituali præsidio, quod huic Sacramento tribuitur. Unde apertum est, Confirmationis ritum apud Catholicos potius Episcoporum honori atque dignitati, quam plebis saluti, atque usui fuisse inventum.

Resp. Non satis est calumniari, et sanctissima Religionis instituta maledictis impetere. Ostendendum esset, quo primum tempore inventa sit Confirmatio ad Episcoporum ostentationem et honorem; cum sancti Patres, et antiquissima Concilia illius ut rei notissimæ meminerint; his autem Apostoli ipsi facem prætulerint. Quod additur, reliqua Sacramenta a Presbyteris administrari, hoc primum falsum est, non enim Presbyteri ordinationem conferunt: deinde in rebus hujusmodi omnia a Christi voluntate pendent, quam ex Scripturis, et constanti traditione colligit Ecclesia. Qui aliter ageret, omnia in summam confusionem adduceret; pari enim jure concludere liceret, etiam laicos confirmare posse, quemadmodum possunt baptizare; imo simplices Sacerdotes, qui ordinarii Baptismi Ministri sunt, etiam posse ordinare Presbyteros etc.: quo quid absurdius?

Neque illa valet consequentiæ præscriptio: in provinciis quibusdam desunt Episcopi, aut diffusiores sunt Diœceses, quam ut omnibus hoc Sacramentum administrare possit solus Episcopus. Persuasum nobis est multa posse Episcopum, quem zelus animarum extimulat; atque merito hæc Episcoporum curæ ac vigilantiæ permittimus. Notandum præterea hoc Sacramentum non esse absolutæ necessitatis, neque urgere præceptum illud suscipiendi, cum deest occasio. Tum enim illius percipiendi votum plane suffici.

Opponunt *contra II. prop. partem.* Episcopus auctoritatem confirmandi non potest habere, nisi vi Ordinationis: ergo non potest ea committi Presbyteris; nam quæ Ordinationis propria sunt, non committuntur.

Probat. ant. Si ad Ordinem non pertineret illa auctoritas, ergo esset Jurisdictionis opus; verum ex hoc absurda plurima sequerentur: sequeretur nempe auctoritatem confirmandi etiam aliis, quam Presbyteris committi posse, quemadmodum committi potest auctoritas excommunicandi: sequeretur Episcopo nondum consecrato confirmare ex officio fas esse, ubi a summo Pontifice ejus electio fuit confirmata etc.

Respondent theol. Confirmationis administrationem ad potestatem Ordinis omnino pertinere, sic tamen ut Episcopus sit Minister ordinarius ex jure divino: Presbyter vero extraordinarius ex speciali mandato. Unde nec sola jurisdictio sufficit, nec solus Presbyteri character. Id est: Potestas confirmandi a Summo Pontifice alicui committi potest, qui non est Episcopus, at non pro libitu; sed requiritur, ut, qui delegatur, sacerdotali charactere sit insignitus. Atque hoc ex perpetua Ecclesiæ traditione colligitur, quæ optima est divini juris interpres. Sic potestas remittendi peccata a jurisdictione pendet; hujus autem jurisdictionis capax non est,

qui ordinem non habet sacerdotalem. Unde forsan et illud dici potest; Presbyteros potestatem aliquam confirmandi baptizatos vi Ordinis habere, sed imperfectam, et radicalem tantum; aut eos per Ordinationem capaces effici, ut possint ab Ecclesia ad hoc munus deputari.

ARTICULUS III.

De effectis Confirmationis.

Duplex ut Baptismi, sic Confirmationis effectus est: unus primarius, nempe gratia sanctificans, et huic Sacramento propria: alter secundarius, character nimirum, et velut nota Christianæ militiæ.

§. I.

De primo Confirmationis effectu, qui est gratia.

OBSERVANDA.

I. In confirmatione infunditur gratia sanctificans, non ea, quæ vitam tribuit per peccatum amissam; sed quæ datam auget et perficit, et ideo secunda gratia dicitur. Præter hunc effectum, qui Sacramentis vivorum communis est, singula Sacramenta propriam aliquam, et peculiarem gratiam conferunt, ut 1.ª Parte ostensum est. Propria autem Confirmationis gratia est, quod homini virtutem infundat;

Digitized by Google

et robur ad fidem fortiter profitendam, et dura quæque pro Christi nomine perferenda. Quod Apostolorum exemplo ostenditur, quibus Christus in Cœlum ascensurus dixit Lucæ XXIV... *Sedete in civitate quoadusque induamini virtute ex alto* . . . Hæc gratia a Scriptoribus Ecclesiasticis ideo vocatur gratia *perfectionis*, et *consummationis*, ad discrimen gratiæ baptismalis, quæ spiritualis infantiæ est. Juxta illud I Petri II.... » Quasi modo geniti infantes, » rationabile, sine dolo lac concupiscite, ut in eo » crescatis in salutem... Ex ipso nomine (Confir» mationis) apparet, *ait S. Thomas* (*Part. III* » *quaest. LXXII art. VII*), hoc Sacramentum » dari ad confirmandum, quod prius invenerit...». Eadem ratione vocatur gratia roborans et confortans. Ita *S. Cyrillus Jerosolym.* Catech. III. mistag.... » Post sacrum Baptisma, et chrisma mysticum in» duti armis Spiritus Sancti adversus oppositam » vobis potestatem præliamini dicentes: Omnia pos» sum in eo, qui me confortat, Christo. Hujus » sancti chrismatis dono accepto merito appella» mini Christiani, veram efficientes appellationem » in ipsa regeneratione (acceptam)...».

II. Neque illud obest, quod a quibusdam objicitur, panem Eucharisticum id omne efficere, quod Confirmationi tribuitur; nam vires et robur præbet, atque miro quodam modo vitam gratiæ auget, et perficit. Hæc minime inficiamur: at non eodem plane modo utrumque Sacramentum robur, et augmentum, imo et perfectionem tribuit. Eucharistia id efficit ut alimentum, et adversus morbos inte-

riores nos munit. Confirmatio ut quid intrinsecum adversus exteriores hostes nos firmat, ac plenitudinem ætatis Christianæ nobis confert. Utrumque ad perfectum Christianum requiritur: quemadmodum ut corpus viribus et robore vigeat, non satis est, ut cibis etiam optimis nutriatur, nisi firma simul valetudine gaudeat. Rem optime explicat S. Thomas de Eucharistiæ Sacramento agens (*Part. III quæst. LXXIX art. I*) » Restat, *inquit*, ut cum ipsum » Sacramentum realiter sumitur, quod gratia au» geatur, et vita spiritualis perficiatur; aliter tamen » quam per Sacramentum Confirmationis, in quo » augetur, et perficitur gratia ad persistendum » contra exteriores impugnationes inimicorum Chri» sti. Per hoc autem Sacramentum augetur gratia, » et perficitur spiritualis vita, ad hoc quod homo » in se ipso perfectus existat per conjunctionem » ad Deum . . . ».

De donis et fructibus Spiritus Sancti abunde et egregie disserit *Natal. Alexand.* Tract. de Confirm. cap. III art. II. et III.

§. II.

Secundus Confirmationis effectus, qui est character.

OBSERVANDA.

I. Fidei dogma est, Confirmationem characterem imprimere: idque a nobis parte 1.ª hujus libri

probatum est. Cum autem character signum quoddam sit animæ impressum, quod deleri non potest; sequitur, quod hoc Sacramentum non magis iterari possit, quam Baptismus ipse. Hæc veteris Ecclesiæ, et omnium temporum traditio fuit; neque necesse est in hoc argumento longius morari; unum adjicimus eumque notissimum locum ex Ep. ad Hebr. cap. VI; quem antiqui Patres passim de Confirmatione interpretati sunt. Verba Apostoli sunt... *Ad perfectiora feramur, non rursum jacentes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, et fidei ad Deum, Baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, et judicii æterni ... Impossibile enim est eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœleste, et participes facti sunt Spiritus Sancti... et prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam* ... Veteres, ut *Augustinus*, *Ambros.*, *Hieronymus*, *Chrysostomus*, *Theodoret.*, *Teophilactus* etc. hanc vocem *impossibile* stricta et propria significatione accipiunt, et Apostoli textum ita interpretantur; quod homo, qui per Baptismum illuminatus, et manuum impositione consignatus iterum prolapsus fuerit in peccatum, non possit iterum Baptismo, et ea, quæ Baptismum præcedit, pœnitentia renovari, aut denuo manuum impositione accepta particeps fieri Spiritus Sancti. Hæc nimirum Hebræis inculcare necesse fuit, qui cum in Judaismo crebris Baptismatibus uterentur, facti Christiani putabant, pari modo se posse peccata iterato Baptismo abluere, et amissum Spiritum Sanctum nova manuum impositione recuperare. Si

hæc non plene probant sensum Apostoli, probant tamen sententiam Patrum.

II. Sed alia nunc oritur non levis quæstio de iis, qui ab hæresi aut schismate ad Ecclesiam redibant, quos quidem cum manuum impositione, et interdum chrismatione adjuncta Ecclesia recipiebat. Exinde ita videtur inferri posse: Si illa manuum impositio, aut chrismatio unum quid fuit cum Confirmatione; clarum est, Episcopos in ea fuisse opinione, quod Sacramentum hoc possit iterari; ignorare enim non poterant, plerosque, qui baptizati fuerant extra Ecclesiam, etiam fuisse confirmatos, cum ea tunc consuetudo esset, ut statim post Baptismum daretur Confirmatio. Respondemus 1.° illud nullo modo sequi, quod dicitur. Nemo Catholicorum unquam docuit, hoc Sacramentum iterari posse, id est, Confirmationem, quæ vera Confirmatio esset, pluries posse administrari. Si qui Episcopi eos, qui ex Hæreticorum castris veniebant, confirmandos esse judicarunt, id ex alio errore, profluxit; putarunt nempe Hæreticorum Sacramentum nullum esse, profanum, et contaminatum esse eorum chrisma; neque discernebant, ut ait *S. Augustinus* (*Lib. II cont. lit. Petil. cap. CIV*), » visibile Sanctum Sa» cramentum, quod esse et in malis potest, ab » invisibili unctione charitatis, quæ propria bono» rum est . . . ».

2.° Quod illa manuum impositio, de qua supra dictum est, unum quid fuerit cum Sacramento Confirmationis probari non potest, neque id concedunt plerique Theologi. Primum quidem illud

extra omnem dubitationem positum est, Apostatas, qui antea legitimo ritu in Ecclesia confirmati fuerant, cum redibant, ita susceptos fuisse, ut manuum impositio, aut chrismatio ad pœnitentiam adhiberetur, non ad Confirmationem. Quod ad illos attinet, qui Confirmationem extra Ecclesiam acceperant, major difficultas est. *Maldonatus (De Confirm. q. II)*, et *Morinus* (*Lib. IX de pœnit. cap. V*), sentiunt, eos ad Ecclesiam revertentes Sacramento Confirmationis fuisse munitos, quia prior Confirmatio irrita censebatur, et nulla. Verum falsam esse hanc doctissimorum virorum sententiam ab aliis Theologis abunde probatum est. Nam tametsi particulares quædam Ecclesiæ potuerint in hoc errore aliquamdiu hærere, communis tamen Ecclesiæ doctrina semper fuit, quod Confirmatio in hæresi suscepta non minus valeret, quam Baptisma ipsum. Ille autem ritus, quo Hæretici conversi recipiebantur, mera erat cæremonia, qua Ecclesia conversos recipiebat ad pœnitentiam. Cf. *Tournel. Wiest* op. maj. histor. de Confirm. *Natalis*, *Gerbertus* tom. IV cap. VIII etc.

PARS TERTIA.

DE SANCTISSIMO EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

De præcipuo nunc legis novæ Sacramento agendum est, quo nihil est in Religione Christiana sanctius, nihil excellentius. In hoc inenarrabili mysterio divitias omnes sui erga nos amoris effudit Salvator optimus; quoniam non fontem tantum gratiarum hic nobis aperuit, sicut in cæteris Sacramentis, sed se ipsum nobis inserit intimius, ac propria nos carne pascit et confortat. Hic lignum vitæ est in medio Paradisi plantatum, cujus fructus immortalitatem præstat edentibus: hic manna de cœlo descendens, quod omnem in se continet saporis suavitatem: hic ipsa nobiscum se commiscet incarnata Sapientia, cujus deliciæ sunt esse cum filiis hominum: hic Pastor bonus oves suas pascit proprio cruore: hic nobiscum manet Jesus noster omnibus diebus, ut et cibus sit peregrinantibus, et futurorum bonorum pignus certissimum.

Superfluum esset humana ratione metiri velle tanti amoris Sacramentum. Num difiniet paupercula ratio, quid possit omnipotentia efficere, quid possit suadere bonorum infinita dilectio! Divinum prorsus hoc opus est, ac plus hic proficit simplex fides, et purus a labe animus, quam curiosa, et plena temeritatis investigatio. Sed neque hoc satis est, nosse donum Dei; tota felicitas in possessione est. Beatus, qui cœlestis cibi dulcedinem degustat, et consors factus divinæ naturæ, vehementius in Dei amorem exhardescit; ut totus in eo sit, quem totum in se recipit. Hoc est enim quod amantissimus Salvator dixit de hoc Sacramento loquens. (Joan. VI) . . . . *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in eo. . . .* Et iterum. . . . *Qui manducat me, et ipse vivet propter me . . .*

Dubii aliquantulum hæsimus, quam tractandi rationem in tam magno et difficili argumento sequeremur. Id enim in primis curandum erat, ut omnia recto ordine collocarentur, ne ex rerum confusione veritas ipsa pateretur detrimentum. Primum quidem satius visum est, omnia, quæ ad sacram Eucharistiam pertinent, hoc libro comprehendere, neque *Sacrificium* a *Sacramento* distrahere. Quis enim separare audeat, quæ non tantum sibi cohærent intimo nexu, sed quæ unum quid sunt et idem. Unum est enim divinum Sacramentum, quod a fidelibus adoratur et sumitur, et in altari offertur a Sacerdotibus.

Deinde et illud cogitanti statim occurrit, omnia

quæ vel de Sacramento, vel de Sacrificio fides Ecclesiæ docet, a Catholico præsentiæ realis dogmate pendere, et ex hoc veluti ex sua radice exsurgere: ideoque necesse esse, ut ante omnia præsentiæ realis doctrina, sicut eam Catholica Ecclesia semper tenuit, ex genuinis Revelationis principiis eruatur, et contra Adversariorum calumnias vindicetur. Hac parte orthodoxæ fidei, quæ nos a Novatoribus maxime dividit, semel constituta, reliqua, quæ Sacramentum et Sacrificium speciatim concernunt, recto ordine sequentur, et firmissimo huic fundamento innixa, secura stabunt, et inconcussa.

Ita tria exsurgunt hujus argumenti capita. *Primum* aget de mysterio præsentiæ realis: *secundum* de Eucharistia, quatenus est Sacramentum: *tertium* de Eucharistia, quatenus est etiam Sacrificium.

CAPUT PRIMUM.

DE MYSTERIO PRÆSENTIÆ REALIS

Quæ de magno hoc præsentiæ realis mysterio dicenda sunt, commode possunt in quatuor partes distribui. Prima ipsum realis præsentiæ dogma adstruit, tres autem, quæ sequuntur, modum determinant, quo corpus et sanguis in Eucharistia continentur. Cum de modo loquimur, non intelligimus rationem explicandi hoc inscrutabile mysterium, et Theologorum diversas, ac sæpe inutiles questiones; sed eam præsentiæ rationem, quæ nobis ex fide Catholica cognita est. Igitur quatuor Articulis totum hoc argumentum complectemur, eundem prorsus ordinem sequentes, quem *Concilium Trident.* Sess. XIII in suis de hoc mysterio Decretis secutum est Can. I II. III et IV.

Ostendemus 1.° quod corpus et sanguis Christi vere et realiter in Eucharistia contineantur.

2.° Quod tota panis et vini substantia mutetur in corpus et sanguinem Christi.

3.° Quod Christus totus præsens sit sub utraque specie, et sub singulis cujuslibet speciei partibus.

4.° Quod Christus præsens sit modo permanenti.

Antequam has quæstiones aggrediamur, præmittenda sunt quædam de Hæreticorum, qui hoc mysterium impugnarunt, sententiis.

SS. Eucaristiæ impugnatores usque ad Sæculi XVI initia.

I. Nullus primorum sæculorum hæreticus reperitur, qui fidem realis præsentiæ directe impugnasset. Equidem *S. Ignatius* ad Smyrnenses scribens quosdam commemorat, de quibus ait . . . » Eucharistias, et oblationes non admittunt, eo quòd » non confiteantur, Eucharistiam esse carnem Sal» vatoris nostri Jesu Christi . . . ». Verum optime observat *Bellarminus* (*De Sacr. Euch. lib. I cap. IV*), ideo eos circa hoc Sacramentum errasse, quia de Incarnatione perverse sentiebant; nam Christum corpus tantum phantasticum habuisse, non verum et reale commenti sunt. » Quare, per» git idem auctor, nullus Veterum, qui de hære» sibus scripserit, hunc errorem in Catalogo posuit; » neque ullus Veterum contra illum disputat ». Imo rem propius indaganti facile patebit, a primis sæculis Patres ad revincendos Hæreticorum errores, a Christi in Eucharistia præsentia, tanquam a re utrinque concessa argumenta sumpsisse. Cf. *Gerberi* tom. XII de præsent. Ch. in Euch. cap. III.

II. Quis igitur non miretur Protestantium quorundam ignorantiam, aut malam fidem, qui hac communi veteris Ecclesiæ consensione posthabita,

dogma præsentiæ realis sæculo IX in Ecclesiam invectum fuisse somniarunt? Auctorem assignant quendam *Paschasium Ratbertum* Corbeiensem Monachum, qui A.° circiter 831 librum edidit, de corpore et sanguine Domini. Nihil certe fingi potest absurdius, quam librum a simplici Monacho conscriptum, et paucis hominibus notum, subito totius orbis fidem in re tanti momenti immutasse, quin tam insolitæ mutationis ullum appareat indicium. Sed et Paschasio ea mens non fuit, ut antiquam fidem immutaret; sed ut veram, et ubique confessam Ecclesiæ doctrinam exponeret... » Nefarium scelus est, ait, orare cum omnibus, et » non credere, quod ipsa veritas testatur, et ubi» que omnes universaliter verum esse fatentur ».

Opponunt Adversarii plures, eosque gravissimos sæculi IX. Scriptores, *Amalarium, Rabanum Maurum, Ratramnum*, aut *Bertramnum*, et *Joannem Scotum*, qui et *Erigena* seu *Hibernus* dicitur. Hi omnes, ajunt, Paschasii librum de reali Christi præsentia acriter insectati sunt: quo perspicuum fit, novam tum fuisse eam fidem, et a Paschasio recens in Ecclesiam invectam. Sed non est, cur tantopere glorientur Novatores. Certum enim est, neque *Rabanum*, neque *Amalarium*, neque *Bertramnum* unquam in fide realis præsentiæ nutasse, ut ex ipsis illorum Auctorum testimoniis ad oculum demonstrarunt ex nostris multi, et eruditissimi viri. Unum hic excipimus *Scotum Erigenam*, virum levioris ingenii, et in rebus theologicis parum instructum, quem facile concedimus Adversariis. Ejus

liber non extat amplius: at scimus eum, simul ac in lucem prodiit, in pluribus Conciliis fuisse damnatum. Sit ergo, quod nono Ecclesiæ sæculo primus occurrat realis præsentiæ oppugnator, qui fidem nullibi invenit, et nullam ex nomine suo sectam reliquit. Cæteris, quos supra indicavimus, piis et orthodoxis viris nulla cum Paschasio circa Christi præsentiam controversia erat; et si in ejus libro quædam digna reprehensione judicarunt, quod in dubio relinquimus, non erat de ipso dogmate quæstio, sed de ratione illud explicandi. Scilicet, ut scite doctiss.' *Gerbertus* observat (*Tom. cit. cap. VIII et IX*,) errant Adversarii, cum fidem quæ dogma proponit, a Theologia; quæ explicat, non satis distinguunt. Primis sæculis fides in Ecclesiis conclusa, tuta latebat sub arcani disciplina, solisque initiatis tradebatur simpliciter et absque contentione. At sæculo nono, cum Scholæ monasticæ jam florerent, veluti in campum deducta est, atque inde cœperunt in varias quæstiones distrahi ingenia; et cum in re ipsa convenirent, multum de modo et ratione etiam occultissimarum rerum disputare. Cf. D. *Boileau* Doctoris Sorb. notas et Præfat. in lib. Bertramni de Corp. et Sang. J. C. Item *perpetuité de la Foi* etc. lib. VIII Ch. XII. Et in primis Doctissimi et Religiosiss. viri *Mabillonii* Præfat. in Sæc. IV Ordinis S. Bened.

III. Sæculo undecimo *Berengarius* patria Turonensis, et Ecclesiæ Andegavensis Archidiaconus impios errores sparsit contra divinum Altaris Sacramentum, pluresque impietatis suæ veneno infe-

cit; unde vulgo Sacramentariorum velut parens habetur. Statim ac in lucem prodiit nova hæresis, multos reperit fortissimosque oppugnatores. Præcipui sunt *Adelmanus* Berengarii olim sub Fulberto condiscipulus, postmodum Episcopus Brixiensis; *Lanfrancus* primum Cœnobii Beccensis Prior, deinde Cantuariensis Archiepiscopus; *Hugo* Episcopus Lingonensis; *Durandus* Toarnensis Abbas; *Guitmundus* ex Monacho Aversanus Archiep. Notandum est, omnes qui contra novellam doctrinam scripserunt, illud in primis sectariis objecisse, quod adversus totius orbis, et universæ Ecclesiæ fidem sentirê auderent.

Eodem tempore plures Synodi contra Hæreticos habitæ sunt, quæ eandem Ecclesiæ fidem perpetuam, et omnium gentium consensione firmatam, novæ hæresi opposuerunt. Præcipuas indicabimus. Duæ sub *Leone* XI A.°. 1050 coactæ sunt, una *Romæ*, altera *Vercellis* A.°. 1055 sub *Victore* II, alia habita est. *Turonibus* in Gallia, cui *Hildebrandus*, qui postea *Gregor*. VII fuit, Apostolicæ Sedis Legatus præfuit. A.° 1059 *Nicolaus* II iterum Romæ synodum coëgit CXIII Episcoporum. Hanc secutæ sunt Rothomagensis A.° 1063, et *Pictaviens* A.° 1075. Plerisque Conciliis Berengarius interfuit, pluries hæresin suam data professione ejuravit; sed semper ad vomitum reversus est. Demum, cum post solemnes et repetitas abjurationes non desisteret scriptis et verbis hæresin suam profiteri; iterum Romam vocatus est, ubi duo contra eum Concilia habita sunt a *Gregorio* VII. In secundo quod anno

1079 celebratum est, denuo sub juramento abdicavit hæresin, fidemque Catholicam professus est. Verum ne tum quidem in fide constans permansit, et valde probabile est, eum anno adhuc 1083 in pristino errore hæsisse: vicit tamen gratia, ac diu reluctantem sibi animum subdidit; communis enim sententia est, eum sincere conversum et pœnitentem ultimos vitæ annos peregisse, et anno 1088 in fide et communione Ecclesiæ diem suum obiisse.

Frustra laboravit Mabillonius, ut probaret, Berengarium transubstantiationem tantum negasse, non realem præsentiam. Id forsan a subtilioribus quibusdam ejus discipulis factum est, qui, ut in aliis sectis contigit, parte hæresis abjecta, aliam retinuerunt. At Berengario tum Scriptores coævi, qui eam ex professo impugnarunt, tum Concilia, in quibus error ejus damnatus est, diserte hoc objiciunt, quod doceret, Eucharistiam non esse verum et substantiale corpus Christi, sed ejus tantum figuram et imaginem. Neque id movere nos debet, quod quædam ejus dicta videantur ad realis præsentiæ doctrinam satis accommodata. Hoc enim hæreticis quovis tempore solemne fuit, ut captiosis verborum tenticulis animas deciperent, sensumque perversum sermonis ambiguitate velarent. Notum est autem tortuosum et callidissimum Berengarii ingenium fuisse, et ad omnem simulationem exercitatum.

IV. Duodecimo sæculo plures exorti sunt Hæretici, qui præter alios errores Berengarii quoque labe erant infecti, ut *Petrus de Bruis*, a quo

Petrobrusiani dicti sunt; et *Enricus*, a quo dicti *Henriciani*. Hi quidem Christum in ultima cum Discipulis cœna panem in corpus suum convertisse fatebantur; sed negabant Sacramentum ab eo fuisse institutum, aut eam potestatem ad Apostolos eorumque successores transiisse. Omitto *Albigenses* et *Tolosanos* sic dictos quod in iis regionibus hæreses suas disseminassent, qui ut in aliis plurimis, ita in hoc Catholicæ fidei dogmate vehementer errarunt.

PROTESTANTIUM ERRORES.

Lutherus.

Sæculum XVI nova Ecclesiæ mala genuit; tum enim factiosi homines, et novarum rerum avidi in sanctissima quæque Religionis dogmata irruentes ipsum augustissimum altaris Sacramentum multis modis impugnare, et evertere aggressi sunt. Horum errores, et pugnantes sententias et fallendi artes eleganter præter cæteros descripsit illustriss. Meldensium Episcopus, quem potissimum in hac brevi expositione secuti sumus; *Histoire des Variationes*. *Lutherus* omnium qui hac ætate proruperunt, primus fuit, et cæterorum antesignanus. Multa quidem is contra sacram Eucharistiam falsa et impia docuit, attamen eo adduci nunquam potuit, quo postea præceps error Saramentarios impulit, ut veram Christi in Altaris Sacramento præsentiam negaret. Ita enim verba Christi: *Hoc est corpus meum*, ani-

mum ejus penetraverant, ut nihil inveniret, quo vim eorum, et naturalem sensum posset eludere. Hæc doctrina postea *Augustanæ Confessioni* inserta fuit, (*Art. X*) et paulo post uberius exposita in hujus Confessionis *Apologia* (*In Articulum X Confess.*), quæ apud Protestantes eodem est loco, ac ipsa confessio. Hæc Apologia, quæ a Melanthone concinnata fuit, realem et substantialem præsentiam ita adstruit, ut ostendat eam esse antiquam et communem, non Romanæ modo, sed et Orientalis Ecclesiæ doctrinam.

II. Lutherus, cum realem præsentiam adstruxit, ingenue fassus est Epist. ad Argentinenses, se rei veritate victum hoc egisse, et contra animi propensionem, cum nihil vehementius percuperet, quam Papistis, ut loquitur, nocere. Verum ita cohibere non potuit odium, quo in Romanam Ecclesiam ferebatur, ut non de suo etiam aliquid adderet, et veterem Ecclesiæ fidem, si non penitus auferret, adulteraret saltem. Hinc docuit, panem in Eucharistia superstitem manere; corpus Christi in pane quodammodo contineri, ut vinum in dolio, aut ita in pane esse, ut ignis est in ferro candenti. Mirum, quod idem ille vir, qui realem præsentiam totis viribus propugnavit, ne a verborum Christi naturali sensu discederet: nunc hæc ipsa verba miseris sophismatibus a genuina et naturali significatione detorserit, ne Catholicorum transubstantiationem profiteri cogeretur. Sed quis a novitatum fabricatoribus id exigat, ut sibi constent? Ubi semel a vero recesserunt, malunt in absurdissima

Digitized by Google

currere, quam referre pedem. Sic *Osiandro* et quibusdam ejus discipulis in mentem venit, panem sic fieri corpus Christi, et vinum ejus sanguinem, ut Verbum divinum homo factum est; ita ut vera esset in Eucharistia *impanatio*, uti in utero virginis vera fuit *incarnatio*. Hoc opinionis monstrum pene ab omnibus, et a Luthero ipso fuit repudiatum, quamquam ex ejus doctrina hoc ipsum tanquam consectarium fluat: neque aliter explicari possit, qua ratione panis, si in Eucharistia remanet, corpus Christi vocari possit, dicente Domino: *Hoc est corpus meum*.

III. Hinc merito credimus, Osiandri sententiam ideo tantum displicuisse Luthero, quia alterius erat, non quia absurda; nihil enim homini illi placuit, quod suum non esset. Id certum, Lutherum, quid melius responderet, non habuisse. Inde frequens ejus circa hoc dogma fluctuatio. Ut illud taceam, quod in antiquissimis Augustanæ Confessionis, et Apologiæ editionibus Art. de Cœna iis verbis conceptus fuerit, quæ cum mutatione substantiæ optime concordant (*Vid. Hist. des Variat. lib. III Discussion amical, lettre VII*); ex ipsis Lutheri scriptis palam est, quam parum consenserit ipse sibi. Primum liberum cuilibet permittit judicium, deinde contra regem Angliæ scribens transubstantiationem aperte impugnat, eamque impiam pronuntiat et blasphemam: scribit quoque ad Waldenses, ita se jam velle credere, ut Papistis molestiam inferat. Hæc anno 1523 acta sunt: nihilominus anno 1545 quibusdam Italiæ Ecclesiis concessit, ut

in hac fide transubstantiationis permanerent. In Confessione fidei majore, quam anno 1528 evulgavit, id parvi interesse ait, panem in Eucharistia agnoscere, an ab ea removere: addit tamen, illud sibi probabilius videri in ea esse *panem carneum*, et *vinum sanguineum*, qui modus loquendi prorsus absonus vel impanationem Osiandri significat, vel aliquam commixtionem novam, quam, qualis illa sit, fingere sibi nemo potest. Hinc Melanchthon ægre admodum tulit tantam insaniam, quamvis imperioso Dictatori contradicere non auderet.

IV. Quam parum Lutherus absurdissimas opiniones refugerit, hoc ipso tempore novo exemplo probavit, cum monstruosum *ubiquitatis* dogma in lucem protulit. Scilicet, ut Sacramentariorum argumentis occurreret, qui negabant, corpus posse simul in pluribus locis existere, ipse docuit, sicut divinitatem, ita et humanitatem Christi ubique esse diffusam, eo quod cum divinitate esset hypostatice unita (*V Tom. III. lib. IV hujus operis, de idiomatum communicat.*) Hanc sententiam post Lutherum *Brentius*, *Westphalus*, aliique ex ejus discipulis acriter propugnarunt: at restitit Melanchthon, eamque ultra modum insulsam esse duplici capite probavit: tum quia in Christo naturarum differentiam tolleret, et humana cum divinis confunderet; tum quia Eucharistiæ mysterium hoc ipso destrueret; nam si Christi corpus in Eucharistia ideo est, quia ubique est; sequitur illud non aliter esse in Sacramento, quam in quocunque pane, aut ligno et lapide.

V. Alius Lutheranorum error est, corpus, et

sanguinem extra usum non adesse. Hæc Lutherus ab initio non docuit. Certum illi erat, quod et Ecclesia Catholica semper tenuit, statim præsens esse corpus Christi prolatis verbis, et perstare, quamdiu integræ manerent species. Verum anno 1536, cum Wittembergæ de pace inter reformatorum sectas ageretur, et *Bucerus* cum suis quoad realem præsentiam ad Lutheri doctrinam accederet, hic paulum sedato animo illud quoque Bucero concessit, » corpus et sanguinem diu non permanere ». Facile est in hac ancipiti professione tortuosum Buceri ingenium agnoscere. Quæri utique poterat: An ergo extra usum jam aliqua esset panis et corporis Christi conjunctio, et quando illa fieret, et quamdiu permaneret? An, si diutius servetur Hostia, corpus Christi discederet, ac iterum reverteretur, cum Hostia sumitur? Sed hæc parum curant fraudis subdoli fabricatores ad hoc unum intenti, ut fidei Confessiones struant ambiguas et flexiloquas, quæ omnibus convenirent etiam diversa sentientibus.

VI. Accidit nunc, quod bene præsenserat Bucerus, ut Lutherani labefactato semel præsentiæ permanentis dogmate, passim in eam sententiam concederent, quæ Christum in usu tantum præsentem esse asserit; præsertim cum Melanchthon totum se ad tuendam hanc doctrinam convertisset. Id autem Melanchthon in Sacramentariorum gratiam egisse creditur, ut Sacrificium Missæ, et adorationem corporis Christi, quæ Lutherus ad hæc usque tempora retinuerat, destrueret. Intellexit enim, neque Sacrificium negari posse, neque adorationem prohi-

beri, si Corpus Christi præsens sit in Altari. Verum ne in hoc quidem substitit vir ille dubii semper animi, et in omnem partem mobilis; nam eam etiam, quam in verbis adhuc retinere videbatur, momentaneam præsentiam novo opinionis figmento ita explicavit, ut magis destrueret. Docuit autem corpus Christi præsens esse in usu tantum legitimo, neque illud esse cum pane conjunctum, sed cum ipso homine, cujus gratia institutum est Sacramentum: ex quo sequitur, etiam cum sumitur Sacramentum, corpus neque sub pane esse, neque in pane, sed illud ad panis præsentiam hominem accipere quemadmodum in Baptismo ad aquæ præsentiam Spiritus Sancti gratia infunditur.

SACRAMENTARII.

Carlostadius. — Zwinglius.

I. Quemadmodum Ecclesia Catholica in ea, quam ab Apostolis accepit, fide constans semper, et immota permansit; ita Hæreticorum hoc proprium et insitum malum est, ut mox divisi in sectas, mutuis se se odiis insequerentur. Sed hoc ipso Ecclesiæ, a qua exierunt, census suos deferunt, et cum se mutuo erroris convincunt, non sibi, sed Ecclesiæ vincunt. Vix Lutherus caput extulerat, cum *Carlostadius*, quo hucusque in reformationis opere adjutore usus fuerat, vir rudi et aggresti ingenio, Wittembergæ libellos aliquod edidit contra realem Christi in Eucharistiæ præsentiam. Excanduit Luthe-

rus, egitque, ut Carlostadius urbe pelleretur; eo quod nulla accepta missione (!) nova moliri, et Scripturæ verba alio quam Lutherus sensu intelligere auderet!! Eodem hoc tempore *Zwinglius* apud Tigurinos in Helvetia grassari cœpit, sociumque sibi adscrivit *OEcolampadium*, qui id fuit Zwinglio, quod Melanchthon Luthero. Novæ factionis duces in eo in primis a Luthero dissentiebant, quod præter transubstantiationem etiam realem Christi præsentiam negarent. Igitur verba Christi figurate intelligenda esse clamabant, ita ut sensus sit: » Hoc » significat corpus meum ». Ex quo illud sponte fluebat, nullum in Eucharistia miraculo locum esse; quod Zwinglius tam alte Discipulorum suorum animis indiderat, ut nunquam communionem inire cum Luthero voluerint vel hac sola ratione, quod Lutherus in explicanda Sacramenti doctrina ad omnipotentiam confugeret; cum in re, ut dicebant, quæ nihil habet mirabile, necesse non sit omnipotentiam intervenire.

II. Lutherus fidem præsentiæ realis adversus novos Hæreticos Scripturæ et Traditionis auctoritate acerrime defendit; ac mire gloriabatur, melius se, quam omnes Papistas, litteralem sensum propugnasse. Verum nihil efficit, cum ipse certam credendi regulam non haberet. Riserunt sensus figurati assertores hominis jactantiam. Lutherum in littera hærere ajebant, se verborum non apices, sed spiritum tenere; neque ad litteram sumi posse Christi verba, nisi admissa etiam substantiæ mutatione. At Lutherus non cessavit, eos violatæ fidei dam-

nare, illudque gravissime tulit, quod Zwinglius scripsisset, se jam Anno 1516, cum nondum innotuisset Lutheri nomen, novum Evangelium prædicasse apud Hælvetios; ita sibi nomen primi Reformatoris adimi conqueritur in Epist. ad Argent., in qua et illud habet de Sacramentariis loquens . . . » Nihil » res ista habet medium; vel ego, vel illi sunt » satanæ ministri . . . (1)».

Calvinus.

I. Per quindecim jam annos circa Christi in Eucharistia præsentiam disputatum fuerat inter Heterodoxos, quando *Calvinus* in arenam descendit. Hic tum sensum realem Lutheri, tum figuratum Zwinglii repudiavit; quippe illi constitutum erat, non sentire cum aliis, sed aliis quid sentire debeant, imperare. Unde difficile dictu est, in quos sinus et flexus contorserit subtile et astutum ingenium, ut novus videretur, et aliquid adstrueret, quod medium quodammodo esset inter Lutheranorum et Tigurinorum doctrinam. At irritus labor fuit; nam cum multa contraria et pugnantia diceret, et sensum ambiguitate verborum involveret, caliginem pro luce dedit; et Bucerum, cujus fidei confessiones callide et artificiose constructas reprehenderat, ipse tortuosis flexibus non imitatus tantum est, sed etiam superavit.

II. Inde est, quod in Calvini scriptis *(Vid. Instit. lib. IV cap. XVII Tract. de Cœna Dom. Dilucida expósit. Confessio fidei Catechism. etc.)*

multa occurrant, quæ videntur aperte realem præsentiam adstruere. Ait, nobis sub signis vere corpus et sanguinem distribui; non virtutem tantum nos recipere, sed ipsam substantiam Dominicæ carnis. Illa Christi verba: *Caro non prodest quidquam,* quæ Calviniani nobis solent objicere, ipso cum Augustino, et Catholicis sic interpretatur, quod caro adsit quidem in Sacramento, sed nihil prosit ad salutem indigne sumentibus. Sensit etiam non volens his verbis: *Hoc est corpus meum,* divinam virtutem subesse non minus quam illis; *Fiat lux:* neque hunc animi sensum penitus exuere potuit. Verum ne falli nos sinamus a versipelli Hæretico. Idem Calvinus cum Bucero docet, nos per solam fidem conjungi cum Christo; verba institutionis per metonymiam exponenda esse, in qua signum pro re ponitur; corpus et sanguinem Christi æque a nobis distare, quam cœlum a terra. Quando ergo ait, verum corpus adesse, et veram corporis substantiam, non virtutem tantum, id ita intelligit, quod Eucharistia figura sit veri corporis, non alieni aut phantastici; quod non virtus tantum corporis, sed corpus ipsum præsens nobis exhibeatur per fidem, cum cœnæ Dominicæ participamus. Cæterum nemo miretur, si non omnia conciliari possunt, quæ ab hæretico simulatore scripta sunt. Sæpe inani verborum pompa nihil dicit, sed id solum intendere videtur, ut fucum aliis faciat forsitan et sibi. Hanc desultoriam animi levitatem in confessionibus publicis quam maxime prodidit, ubi etiam tempori et personis, siquis alius, servire visus est.

III. Magistrum imitati sunt discipuli. Eadem fluctuatio, eadem verborum involucra. Quando e re sua videbatur, ut mitius cum Lutheranis agerent, aut etiam Catholicorum odium declinarent; confessiones fidei emittebant, quæ cum sensu figurato ne vix quidem conciliari poterant: at, quando pacem quærebant cum Helvetiis, aliæ iterum præsto erant confessiones a prioribus diversæ. Donec tandem, cum jam omnis simulandi ratio abesset, ad Zwinglianorum doctrinam plene et aperte accesserint. Nec mirum; nam Calvinus, ut vidimus, cum mediam aliquam viam a se inventam gloriaretur, revera nihil invenit præter fallaces umbras, et inanes vocum structuras; neque fieri potuit, ut ejus discipuli diu in hoc medio, quasi in vacuo aliquo suspensi hærerent.

Anglicani.

Anglicanæ Ecclesiæ doctrina nihil hac in re a Calviniana differt. Quando sub *Eduardo* VI schisma in apertam hæresin degeneravit, nova fidei professio, nova Liturgia auctoritate regia prodiit, in quibus Sacramentariorum errores nude et absque ambagibus continebantur. Novæ mutationes factæ sunt sub Elisabethæ regimine. Melius tunc ad alliciendos fallendosque animos visum est, si ea, quæ præsentiam Christi in Eucharistia spectant, iis exprimerentur verbis, quæ quilibet posset in suam sententiam interpretari, aut nihil saltem adderetur, quod offendere posset realis presentiæ assertores. Ita *Bur-*

netus scriptor Anglicanus ingenue fatetur non videns, quantum hæc sectæ suæ noceant. Quæ enim hæc Christi Ecclesia est, quæ ita ludit in rebus maximi momenti? Quæ, cum publicam fidei confessionem emittit, vocum fallaci textura hoc tantum quærit, ut nihil decidat? (*Vide etiam novissimas pactiones inter Protestantium Ecclesias initas*). Neminem hæc fallere possunt, nisi volentem. Nihil quidem circa realem præsentiam decretum fuit; reperiuntur etiam Anglicani Doctores, qui veram corporis et sanguinis præsentiam adstruere videntur: verum cum constet, hanc Ecclesiam totam esse veneno Calviniano infectam, quæ ejus communis et quasi propria circa Eucharistiam sententia sit, facile est dijudicare. Vide *Discuss. amicale.*, lettre VII habetur egregii hujus operis germanica traductio edita Viennæ 1822.

Recentiores Protestantes.

I. Non abs re erit de Protestantium modernorum doctrina quædam subjicere. Calvini sententia, quidquid ille egerit, ut contrarium persuaderet, ab illa Zwinglii in re ipsa non differebat; nihil enim medium est inter sensum realem, et figuratum; et si Eucharistia Christi corpus realiter non continet, illud significat tantum. Unde fieri aliter non potuit, quam ut Calvini sectatores proprio pondere acti, in Zwiglianismum delaberentur. Illud magis mirandum, quod Lutheri discipuli pene omnes hodie ab illa præsentiæ realis doctrina discesserint, quam

Lutherus voluit absque omni verborum fuco nude et aperte prædicari, et quam ipse ad finem vitæ usque acerrime defendit: ita ut omnia anathemata, et diræ execrationes, quas ille contra Sacramentarios vibravit, in eos nunc recidant, qui se Discipulos ejus esse gloriantur. Verum parum hoc curant discoli filii, qui id unum a Patribus didicerunt, nullam sibi credendi regulam præfigere, præter innovandi libidinem, et superbi ingenii figmenta. In hac arte non credendi ita profecerunt Protestantium sectæ, ut omnes nunc in Socinianismi luto hæreant, nec aliud quidquam videant in divino Sacramento, quam nudum signum omni supernaturali virtute vacuum, cujus is unus fructus esse potest, ut nobis optimi Magistri amorem, et eximiam in toleranda morte patientiam in memoriam reducat, nosque hac recordatione ad imitationem, et melioris vitæ propositum excitet. Necesse non est testimonia quærere in re tam nota. Vid. Doctiss. *Wiest*, op. maj. tom. VI §. 144. Theoduls Gastm. etc.

II. Liceat tamen silentio non præterire illud, quod nuperrime Moguntiæ editum est (28 *Novemb. A.*° 1822), pacis et concordiæ instrumentum inter Lutheranorum, et Calvinianorum Ecclesias §. II. tanquam principium præmittitur, doctrinam de cœna Domini solum essentiale divisionis punctum esse inter utramque Ecclesiam. Sed ecce! jam hæret animus, illudque quam primum occurrit sincero lectori: Quomodo ergo uniri possunt, qui in puncto essentiali dissentiunt? Ergone unum sunt, manente hoc dissensu? Aut, si pars una ad alteram accedit,

an non necesse est, ut ea, quæ alteri consociatur, essentiale aliquid deperdat? Sed videamus porro. Patet ergo ex illo §. II hanc de Eucharistia quæstionem præcipuam, et pene unicam fuisse, quæ alicujus momenti visa sit pacis conciliatoribus. Quis igitur non expectasset apertam et nudam eorum, quæ in hac materia credenda sint, professionem? Nihil certe facilius fuisset, quam brevi compendio edicere: » Omnes credimus corpus Christi vere et » realiter manducari»: aut illud contrarium: » certum » habemus, ore non percipi Christum, sed fide » tantum . . . ». Pro ejusmodi professione fida et definita, sequitur explicatio captiosa, anceps, astuta, quæ multis ambagibus multa dicere videtur, et re ipsa nihil dicit; ita ut tota videatur ex Buceri, aut Calvini calamo fluxisse. Mox nova se offert occasio clare fidem suam profitendi. Interrogatione 2.ª quæritur: quomodo ergo intelligenda sint hæc Christi Servatoris verba: *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus?* Nullis hic circuitionibus opus est; dicatur categorice, an litteralem sensum admittere oporteat, an figuratum. Sed lege! vide effugia, vide latibula! Respondent hæc clara fieri per verba Apostoli I Cor. XI!! An non eadem hic redit quæstio; quis ergo genuinus verborum Apostoli sensus sit? Aut an clariora sunt Apostoli verba, quam hæc a Christo in solemni Sacramenti administratione prolata: *Hoc est corpus meum?* Hæc cum mente revolvo, nescio, an plus indignatione movear in callidos simulatores, an commiseratione in populum, qui misere luditur in re gravissima (2).

ARTICULUS I.

De reali, et substantiati corporis et sanguinis Christi præsentia in Eucharistia.

PROPOSITIO.

In sanctissima Eucharistia corpus et sanguis Christi vere, realiter, ac substantialiter continetur.

Concilium Trident. Sess. XIII Can. I.

» Siquis negaverit, in sanctissimæ Eucharistiæ » Sacramento contineri vere, realiter, et substantia- » liter corpus et sanguinem, una cum anima et » divinitate Domini nostri Jesu Christi, ac proinde » totum Christum: sed dixerit, tantummodo esse » in eo ut in signo, vel figura, aut virtute; ana- » thema sit ».

In Decreto Concilii dicitur 1.°: Christum adesse *vere*, contra omnes Sacramentarios, qui Christum in signo tantum et figura adesse existimant: dicitur 2.° *realiter*, propter eosdem Hæreticos, qui ut incautos fallerent, non raro verum Christi corpus adesse confessi sunt, sed ita, ut fide veluti præsens exhiberetur, non in re ipsa adesset. 3.° Concilium addit, *substantialiter*, quia Calvinus, quamvis subin catholice loqui videretur; hoc tamen constanter

docuit, corpus Christi quoad substantiam esse tantum in cœlis, ejus autem nescio quam virtutem et vigorem exinde ad nos manare.

Argumenta, quæ nobis ad probationem Catholici dogmatis præcipua videntur, in tria genera distingui possunt. Ad *primum* pertinent Scripturæ testimonia: ad *secundum*, testimonia Sanctorum Patrum: *tertium* illud argumentum evolvet, quo nullum est ad evertendas omnes hæreses magis comparatum, præscriptionem nempe, et unanimem omnium Ecclesiarum fidem.

ARGUMENTA EX SCRIPTURIS.

Argument. I. *Ex verbis promissionis* Joan. VI.

Illustre et luculentum argumentum Veteres pene omnes depromunt ex Sermone illo mirabili, quem Christus Joannis VI cum Capharnaitis habuit, in quo cum magna asseveratione promisit, daturum se corpus suum in cibum, et sanguinem in potum.

Verba promissionis hæc sunt v. 52 et seq.... *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo Judæi, dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Dixit ergo eis Jesus: Amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Flii hominis, et biberitis ejus sanguinem non habebitis vitam in vobis.... Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus* etc....

Hæc verba de vera Christi carne, et de vero ejus sanguine intelligi debent, et de vera manducatione, non de spirituali tantum per fidem. Ergo etc.

Probat. ant. 1.° Christus eo loco novi aliquid promisit quod daturus esset in futurum: atqui spiritualis manducatio per fidem nec nova erat, neque pro futuro tantum; multi enim jam tum in eum crediderant. 2.° Tum Judæi, tum Discipuli verba Christi, *Panis quem ego dabo caro mea est*, de vera ejus carne intellexerunt. ... *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Cur ergo Christus, si de spirituali tantum manducatione ipsi sermo erat, mentem suam non ita est interpretatus, ut nullus superesset offensioni locus? Verum adeo emollire Verba sua noluit, ut ea magis ac magis confirmarit.... *Amen amen dico vobis* etc. ... 3.° Nisi hic verborum sensus esset, sequeretur, Divum Joannem, qui reliqua Christi mysteria tam diligenter prosequitur, hoc unum amoris divini mysterium silentio præteriisse, nusquam enim alibi Eucharistiæ meminit. 4.° Si Christus hoc loco de Eucharistia non loquitur, dicendum est, eum nusquam hujus Sacramenti fructum et effectum explicasse, cum tamen Baptismi effectus tam sæpe in Evangelio commendetur: dicendum quoque est, nullibi de percipiendo hoc Sacramento traditum fuisse præceptum; quod enim ait Apostolis: *Hoc facite in meam commemorationem*, illud proprie præceptum non est, sed regula, quæ docet quo modo, et quo fine illud faciendum sit. 5.° Illud solemne fuit, et usitatum Christo Domino,

ut majora mysteria ante insinuaret, quam ea traderet, uti de morte sua, resurrectione, ascensione, adventu Spiritus Sancti factum ab eo et prædictum legimus; unde Apostoli cum Christus in ultima cœna hoc Sacramentum instituit, et dixit eis: *Hoc est corpus meum*, nec rei novitate turbati sunt, nec de re tam insolita dubitarunt, cum antea a Christo jam instructi fuissent. 6.° Manifestum est, verba promissionis, quæ a nobis citata sunt, magnam habere similitudinem cum illis quæ Joan. III leguntur de Baptis. Sicut ibi dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua* etc.: ita Joan. VI habetur: *Nisi manducaveritis* etc. Sic et promissionis verba, cum institutione Eucharistiæ quam maxime concordant. In institutione Christus ait: *Manducate ... hoc est corpus meum. Bibite... hic est sanguis meus.* Joan. VI dicitur: *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem* etc.: et quemadmodum Christus Joan. VI dixerat: *Panis quem ego dabo caro mea est:* ita in cœna hæc verba adhibuit: *Hoc est corpus meum: quod pro vobis tradetur...* 7.° Demum hæc omnium Patrum una et constans sententia fuit, Christum Dominum hoc loco de vera et reali sui corporis præsentia locutum fuisse: atque his Christi verbis usi sunt adversus Arianos, Nestorianos, et alios Hæreticos. Et si Ecclesia per sexcentos et amplius annos eam consuetudinem habuit, ut etiam infantibus Eucharistiam tribueret, non alio argumento ad id adducta fuit, quam hac Christi sententia: *Nisi manducaveritis* etc.

Argument. II. *Ex verbis institutionis.*

Quod Christus ante promiserat; se corpus suum et sanguinem daturum esse in cibum et potum, hoc in extrema cum Discipulis cœna implevit. Verba institutionis referuntur *Matth.* XXVI; *Marc.* XIV, *Lucæ.* XXII, et I ad *Cor.* XI. Cuilibet autem legenti apparet, Christum verbis usum esse tam apertis et perspicuis, ut nullum dubitationi, aut infidelitati locum reliquerit. Verba consecrationis panis ab omnibus ista referuntur: *Hoc est corpus meum.* S. Lucas addit: *quod pro vobis datur.* Apostolus autem: *quod pro vobis frangitur.* Verba consecrationis calicis apud *Matth.* et *Marc.* hæc sunt: *Hic est sanguis meus novi testamenti.* Apud Lucam: *Hic est calix novum testamentum in meo sanguine.* Apud Apostolum: *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine, qui pro vobis fundetur...* Planum est, quod ex his verbis efficitur argumentum: Hæc verba realem Christi in Eucharistia præsentiam efficaciter probant, si in sensu proprio intelligi debent, et figuram omnino non patiuntur; atqui in sensu proprio intelligi necessario debent. Ergo etc.

Major ex ipsa Adversariorum confessione certa est.

Prob. itaq. minor. Communis interpretationis regula est, verba Scripturæ in sensu proprio et nativo accipienda esse, nisi aliud necessaria quædam ratio exigat, in primis quando verba ipsa tam clara sunt, ut sensus figuratus sit omnino ab usitato lo-

Digitized by Google

quendi modo alienus, neque animo unquam se offerat, nisi præjudiciis jam occupato. Atqui sensum figuratum in Eucharistiæ institutione non tantum ratio nulla suadet; sed contra verba Christi proprie, et de vero corpore, ac vero sanguine esse intelligenda omnis generis argumenta evincunt.

1.° Illud exigit Christi ipsius persona. Si Christus per hæc verba: *Hoc est corpus meum* signum tantum corporis sui instituere voluisset, in errorem ineluctabilem traxisset Apostolos; nam qui hominem gravem et prudentem audiunt; hi, nisi prius alium sensum verbis subesse præmoniti fuerint, verba accipiunt eo modo; quo homines cordati et sapientes vulgo loquuntur. Quis autem vir sapiens, qui serio loquitur, et ea mente, ut intelligatur, ita sensus suos exprimeret, sicuti Adversarii Christum fecisse contendunt? Qui fieri potuit, ut veritas ipsa et sapientia sub verbis tam apertis, et in quibus nullum alicujus figuræ indicium occurrit, sensum tam abstrusum, et a sermonis humani ratione tam alienum reconderet?

2.° Observandum est, quod Christus illos tunc allocutus fuerit, qui ejus Apostoli erant, et amici, quibus datum erat nosse mysteria regni Dei; et quidem eo tempore, quo morti proximus sermonem ad eos habuit amoris, et tenerrimæ sollicitudinis plenum. Certe, si quod vitæ momentum est, in quo homines solent aperte loqui amicis suis, et intima mentis arcana detegere; tum certe ita loquuntur quando ex hac mortali vita excedendum est.

3.° Firmissimum argumentum ex eo deducitur,

quod Theologi vocant *materiam* institutionis. Scilicet Christus instituens Eucharistiam 1.° *Novum condidit testamentum*. Quemadmodum Moyses Exod. XXIV., quando vetus testamentum sancitum est, sanguinem vituli et hirci sparsit in populum, hæc verba proferens: *Hic est sanguis testamenti*, *quod mandavit ad vos Deus*..... Ita Christus eandem formam adhibuit in cœna, et non alibi.... *Hic est sanguis meus novi testamenti.* Jam vero testamentum nullum verbis figuratis, sed planis et apertis perficitur. 2.° Christus novum percussit fœdus, novum dogma tradidit Ecclesiæ, novum instituit Sacramentum. Verum hæc omnia non obscuris verbis et metaphoricis, sed propriis et perspicuis exprimi oportuit. 3.° Accedit summa Evangilistarum consensio in enarranda hujus Sacramenti institutione. Nam cum Evangelistæ in aliis minoribus causis sibi vicissim opitulentur, et siquid ab uno fuerit obscurius dictum, illud ab alio exponatur; omnes tamen hac in re mire consentiunt, atque tum tres Evangelistæ, tum Paulus Apostolus, rem ipsam iisdem plane verbis enarrant, quamvis diversis scripserint et locis et temporibus.

Argument. III. *Ex verbis Apostoli.*

Duo sunt præcipui loci apud Apostolum, in quibus de usu et fructu Eucharistiæ ita loquitur; ut perspicuum sit, eum de vero Christi corpore loqui, non de ejus figura. Alter cap. X alter XI Epist. I ad Cor. legitur. I.° Cap. X ait Apostol. v.

16. . . . *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* Ex contextu et scopo Apostoli patet, quod per hæc verba *communicatio*, *et participatio*, quæ Apostol. per eandem vocem κοινωνία exprimit, intelligenda sit realis inter corpus Christi et corpora nostra conjunctio; non autem societas quædam, et confœderatio tantum. Illud probant sequentia. . . . *Quoniam unus panis, et unum corpus multi sumus, qui de uno pane, et uno calice participamus* . . . et ea quæ Apostolus præmittit v. 15. . . . *Ut prudentibus loquor, vos ipsi judicate, quod dico* . . . . Hæc enim ita dixit, quasi volens loqui de summo mysterio.

Alter Apostoli locus cap. XI ejusdem Epist. legitur. Eam partem loci hujus, quæ verba institutionis refert, jam supra citavimus. Postquam Apostolus commemoravit, panem et vinum a Domino consecratum fuisse, et datum Apostolis, subjungit. . . *Probet autem se ipsum homo, et sic de pane illo edat, et de calice bibat; qui enim manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat, et bibit non dijudicans corpus Domini* : . . . Luce clarius est, Apostolum hic de reali, et substantiali præsentia corporis Christi loqui. — Cf. Catech. Rom. de Euchar. quæst. XXIII.

ARGUMENTA AB AUCTORITATE SS. PATRUM PETITA.

Etsi Protestantes veteres Patres contemnere soleant, quando eos sentiunt sibi adversari, in hac tamen quæstione aliquid eis tribuere videntur. Certe laborant, quantum possunt, ut eos ad se pertrahant, et Catholicos a veterum doctrina recessisse credulis saltem, et ignaris hominibus persuadeant. *Calvinus* in ultima admonitione ad Westphalum ita scribit. . . . Constat, vetustos omnes Scriptores, qui totis quinque sæculis post Apostolos vixerunt, uno ore nobis patrocinari. Hæc tam aperte falsa sunt, ut etiam in Calvino vix credibilis videatur tanta impudentia. Qui Patrum testimonia, quæ realem præsentiam adstruunt, enumerare vellet, et expendere, opus susciperet immensi laboris, et integra volumina impleret. Sunt autem hæc testimonia non omnia ejusdem generis, ita ut facile possent in certa capita distribui. 1.° Alia Scripturæ sensum interpretantur, et verba promissionis et institutionis docent de vero corpore et sanguine Christi esse intelligenda. 2.° Alia hoc ipsum dogma tam clare edicunt, ut nonnisi de vero ac proprio corpore, intelligi possint. 3.° Sunt iterum, quæ expresse figuram excludunt. 4.° Demum quam plurima occurrunt, in quibus Patres de S. Eucharistia ea adstruunt, quæ necessario exigunt realem præsentiam.

Nobis, ne propositæ brevitatis limites egredia-

mur, duæ tantum erunt testimoniorum classes. *Prima* quædam exhibebit ex tribus capitibus supra indicatis selecta. *Secunda* ea, quæ ad 4.^{m} caput pertinent, summatim complectetur. Ex prioribus tantum sæculis testes citabimus, quoniam ad hæc potissimum appellant Adversarii. Porro non desunt ex nostris magni nominis theologi, tum superioris, tum et nostræ ætatis, qui hac de re docte et copiose tractarunt. Inter cæteros nominamus Eminentiss. Cardinales *Perronium* et *Bellarm.*, deinde *Tournelium*, Auctores præclari operis: *Perpétuité de la foi* etc. Opus majus D. *Wiest* tom. III §. 345, *Discussion amicale*, lettre X etc.

I.^{a} *Testimoniorum classis.*

Sæcul. I et II *S. Ignatius*, qui S. Joannis Discipulus fuit, in Epist. ad Smyrnæos de quibusdam temporis sui hæreticis ait. . . . . » Eucharistias et » oblationes non admittunt, eo quod non confi» teantur, Eucharistiam esse carnem Salvatoris » nostri Jesu Christi, quæ pro peccatis nostris » passa est ». *S. Justinus* Philosophus et Martyr in Apol. II ad imperatorem Antoninum ita de sacra Eucharistia loquitur. . . . » Non ut communem pa» nem, neque communem potum hæc sumimus; » sed, quemadmodum per verbum Dei caro factus » Jesus Christus Servator noster et carnem et san» guinem salutis nostræ causa habuit; sic etiam » eam, in qua per preces verbi ejus ab ipso pro» fecti gratiæ actæ sunt, alimoniam, unde sanguis

» et caro nostra per mutationem aluntur, incarnati » illius Jesu carnem et sanguinem esse edocti su» mus. . . . ». *S. Irenæus* S. Polycarpi Discipulus disputans contra hæreticos, qui resurrectionem carnis negabant lib. IV advers. hæres. cap. XVIII hæc habet . . . » Quomodo dicunt carnem in cor» ruptionem devenire, et non percipere vitam, quæ » a sanguine Domini, et corpore alitur? . . ». Et lib V cap. II . . . » Quomodo carnem negant ca» pacem esse donationis Dei, quæ est vita æterna, » quæ sanguine et corpore Christi nutritur »?

Sæcul. III. *Tertullianus*, qui ineunte sæculo tertio floruit, plura habet ad hoc argumentum pertinentia. Sic lib. IV contra Marcionem cap. XL ait . . . » Acceptum panem, et distributum Disci» pulis, corpus suum fecit, hoc est corpus meum, » dicendo . . . ». Et lib. de resurrectione carnis . . . » Caro corpore et sanguine Christi pascitur, ut » anima de Deo saginetur . . . ». *Origenis* quoque plura sunt testimonia. Duo hæc sufficiant: primum ex homil. V in Diversa, ubi de puero centurionis tractat . . . » Quando vitæ pane, *inquit*, et poculo » frueris, manducas et bibis corpus et sanguinem » Domini; tunc Dominus sub tectum tuum ingre» ditur: et tu ergo humilians teipsum, imitare hunc » Centurionem, et dicito: Domine, non sum dignus, » ut intres sub tectum meum. Ubi enim indigne » ingreditur, ibi ad judicium ingreditur acci» pienti . . . ». Secundum ex Hom. VII in lib. Numer. desumptum est . . . . » Tunc in ænigmate » est Manna cibus; nunc autem in Specie caro

» Verbi Dei est verus cibus, sicut ipse dicit, quia » caro mea vere est cibus. . . ». Tertius testis hujus Sæculi est *S. Cyprianus*, qui multis in locis de reali præsentia loquitur. Serm. V de lapsis eos reprehendit, qui post negatum Christum ad Sacramentum Eucharistiæ nondum pœnitentia perfuncti accedebant... » Corpus Domini invadunt, *inquit*,... » vis infertur corpori ejus, et sanguini, et plus » modo in Dominum manibus, atque ore delin» quunt, quam cum Dominum negarunt . . . ».

Sæcul. IV et V. Infinitus esset, qui omnia vellet horum, et sequentium sæculorum Patres recensere, aut singula cujusque testimonia colligere. Insignia extant loca ex Sæc. IV *Concilii Nicæni* I, *Athanas*, *Hilarii*, *Cyrilli*, *Ambrosii*, *Basilii*, *Optati*, utriusque *Gregorii*, *Ephrem*, *Epiphanii*, etc. Ex sæc. V *Gaudentii*, *Hieronymi*, *Augustini*, *Cyrilli Alexandrini*, *et Concil. Ephes.*, *Theodoreti*, *Leonis M.* etc. . . . Quæ legi possunt apud *Bellarminum*. Pauca tantum hic posita sint exempli loco. Sic *Cyrillus* Jerosol. cujus laus est in II Synodo Generali, tam diserte et proprie de hac re locutus est, ut nihil possit apertius dici. Catechesi IV mystagogica ait . . .
» Cum Christus ipse sic affirmet, atque dicat de » pane : Hoc est corpus meum, quis deinceps » audeat dubitare? Ac eodem quoque confirmante » ac dicente : Hic est sanguis meus, quis inquam » dubitet, et dicat, non esse illius sanguinem?... » *Et ibidem* . . . Sic Christophori erimus, hoc est, » Christum ferentes, cum ejus corpus et sangui» nem in membra nostra receperimus . . .

S. Ambrosius lib. de initiandis cap. IX... » Hoc, » *inquit*, quod conficimus corpus ex Virgine est... » Vera utique caro Christi, quæ crucifixa est, quæ » sepulta ... ». *S. Chrysostomus* Hom. LXXXIII in Matth.... » Multæ Matres post partum aliis mu- » lieribus infantes dederunt, quod ipse facere no- » luit, sed proprio corpore nos alit ... ». Constat ergo vetustissimos Patres realem Christi præsentiam clare, frequenter, et constanter docuisse; neque illud quisquam nisi ostinatæ mentis sit, inficiari potest.

II. *Testimoniorum classis.*

Et hoc argumentorum genus varium est, et multiplex, ita ut ejus partes præcipuas indicare tantum possimus, adjectis paucis testimoniis.

I.° Veteres omnes existimarunt, in Eucharistia summum esse miraculum. Hinc maxima quæque miracula congerunt ex Scriptura, ut probent, illud quoque fieri a Deo posse, ut corpus Christi vere, sub specie panis contineatur. Sic *Justinus* in Apologia antea citata exemplum affert Incarnationis Verbi. Et *S. Hilarius* de Trinit. lib. VIII n.° XIII ait... » Vere Verbum caro factum est, et nos vere » Verbum carnem cibo dominico sumimus ... ». Ita et *Ambros.*, *Chrysost.* etc. — Alio exemplo utitur *Cyrillus Jeros.* Catech. IV ... » Aquam aliquando » mutavit in vinum in Cana Galilææ sola voluntate, » et non erit dignus, cui credamus, quod vinum » in sanguinem suum transmutaverit?...». *S. Am-*

brosius cap. XI de iis, qui mysteriis initiantur... » Quantis igitur utemur exemplis, *ait*, ut probemus, » non hoc esse, quod natura formavit, sed quod » benedictio consecravit, majoremque vim esse » benedictionis, quam naturæ: quia benedictione » etiam natura ipsa mutatur. Virgam tenebat Moy» ses projecit eam, et facta est serpens...». Deinde enumeratis multis V. T. miraculis concludit... » Quodsi tantum valuit humana benedictio, ut » naturam converteret, quid dicimus de ipsa con» secratione divina, ubi verba ipsa Domini Sal» vatoris operantur ? ... »

II:° Notum est, nullum ex Veteribus reperiri, qui verba Christi: *Hoc est corpus meum*, vel in Homiliis, vel in Scripturæ commentariis, vel in Catechesibus in sensu figurato interpretatus fuerit, aut fideles admonuerit, ne ista verba in sensu litterali, et omnibus obvio intelligerent. Contrarium prorsus in eorum operibus reperimus. De S. Eucharistia passim loquuntur tanquam de mysterio, quod sensus omnes, rationemque hominum excedit. Ideo frequenter monent, sensibus fidem adhibendam non esse, neque humana ratione metienda, quæ divina auctoritate firmantur; Deo credendum, apud quem non est impossibile omne verbum: quod utique non fecissent, si in ea fuissent sententia, quod panis sola significatione et figura corpus Christi esset. Ne in colligendis Testimoniis nimium occupemur, unum audiamus *S. Chrysostomum*, Homil. LXXXIII in Matth. . . . » Credamus ubique » Deo, nec repugnemus, etiamsi sensui, et cogi-

» tationi nostræ absurdum esse videatur, quod di-
» cit.... Nam verbis ejus defraudari non possumus,
» sensus vero noster deceptu facillimus est: illa
» falsa esse non possunt; hic sæpius, atque sæpius
» fallitur. Quoniam ergo ille dixit, hoc est corpus
» meum, nulla teneamur ambiguitate...» Cf. præter auct. jam cit. *Maldonat.* de Euchar. part. II quæst. II Tertii gen. arg. — *Gerbertum* tom. XII cap. VI et VII.

III. Aliud, illudque certissimum argumentum ex veneratione depromitur, quam antiqui Patres Eucharistiæ tribuebant; quæ tanta est, ut majorem ei non tribuerent Sacramentarii, si crederent corpus Christi adesse. Et certe Calvinus Lutherum acriter reprehendit, quod, cum asserat corpus Christi in Eucharistia dari, eam tamen adorari prohibeat. Sed Patres id non tantum non prohibent, sed etiam docent, et exigunt. Vid. *Chrisost.* Hom. LXI ad popul. Antioch. — *Theodoret.* Dial. II *Cyrill. Jerosolym.* Cat. V. *Ambros.* lib. III de Spir. S. *August.* cap. CXX etc. Quæ autem a patribus Eucharistiæ tribuitur adoratio, ea ipsa est, quæ cultus Latriæ vocatur; idque tum ex Patrum scopo et contextu manifestum est, tum ex *Concilio Nicæno* II Generali VII, quod. Sess. VI declarat Eucharistiam propterea semper fuisse adoratam a Christianis vere et proprie, quia non figura esset corporis, sed ipsum corpus Christi.

IV. Patres passim docent in tota veteri Ecclesia tantum venerationis tributum Eucharistiæ, ut gravis culpæ rei putarentur, qui eam negligenter tracta-

rent. Sic *Origenes* Hom. XIII in Exod.... » Nostis, » *inquit*, qui divinis mysteriis interesse consuevistis, » quomodo, cum suscipitis corpus Christi, cum » omni cautela et veneratione servatis, ne ex eo » parum quid decidat, ne consecrati muneris ali» quid dilabatur. Reos enim vos creditis, siquid » inde per negligentiam decidat... ». Dicunt item Christum unum nobiscum fieri, non tantum per dilectionem et fidem, sed corporaliter: Nos fieri cum Christo *concorporales*: Christum se ipsum in ultima Cœna propriis gestasse manibus: nos, cum Eucharistiam manibus tenemus, ipsum Christum manibus contrectare: Eucharistiam corporibus nostris immortalitatem imprimere, hæcque corpore et sanguine Christi alta, veluti fermentari ad resurrectionem futuram. Hæc aliaque ejus generis Patrum dicta certo argumento sunt, Veteres exstimasse, Christum vere et substantialiter præsentem esse in Eucharistia. Vid. *Tertull.* de corona militis cap. XIII, — Item de resurrect. carnis cap. VIII — *Cyrilli. Jerosolym.* Catech. IV et V — *Iraeneum* lib. IV cont. Hæret. cap. XVIII et XXXVI — *Gregor. Niss.* Orat. catechetica magna cap. XXXVIII — *August.* in Psalmo XXXIII *Chrysost.* pluribus in locis etc.

ARGUMENTUM PRÆSCRIPTIONIS.

Hactenus in via discussionis versati sumus. Hujus argumenti magna utique est utilitas, si ii qui

convincendi sunt, æquos se præbent veritatis indagatores, talesque sint, qui animum possint ad longiorem, et difficiliorem controversiam intendere. Verum plerisque ad instituendum examen aut otium, aut doctrina, aut ingenii acumen deest; alii non veritatem, sed effugia, et erroris sui latibula quærunt, et cum Scripturæ loca, et Patrum testimonia sigillatim in contentionem vocantur, mirum est, quot exceptionibus et cavillationibus illi sciant res etiam claras et obvias pervertere et implicare. Agunt enim quod causarum malarum patronos agere noscimus, qui, cum rationibus vincere non possunt, infelici prorsus et iniqua arte moras nectere sciunt, et lites ex litibus trahere; ut ita ab uno ad aliud transcurrendo saltem permisceant quæstionem, et eos, qui examen instituunt, novis semper difficultatibus fatigent.

Nunc aliud argumenti genus proponimus, quo nullum est refellendis erroribus magis idoneum. Nam facillimum est, et compendiosum, atque ita invictum, ut repugnare nemo possit, nisi nervos omnes adversus veritatis evidentiam intendat. Hoc argumentum *praescriptionis* vocatur, et in hanc pene formam includitur: Quando Sæculo XVI. Sacramentarii impios et nefandos circa Eucharistiam errores spargere cœperunt, is erat universæ Ecclesiæ sensus, corpus et sanguinem Christi Domini, vere et realiter in Eucharistiæ Sacramento contineri. Ergo hæc fides eadem semper fuit, neque alium præter Christum habere potuit auctorem.

Probat. I antecedens iisdem fere rationibus, quas

supra retulimus cum de septenario Sacramentorum numero ageretur (*Part. I cap. II pag.* 227.). Notum est, quæ universæ Occidentalis Ecclesiæ doctrina fuerit, quando initium sumpsit nova reformatio. Illud quoque certum est, nullam fuisse Christiani nominis Ecclesiam in toto terrarum orbe, quæ cum Ecclesia Romana in hoc dogmate non consenserit. Græcorum Schismaticorum fides ex antiquissimis eorum Liturgiis et Euchologiis manifesta est, idque disertis verbis confitetur Apologia Augustanæ Confess. in Art. X. » Comperimus, ajunt, non tantum » Romanam Ecclesiam affirmare corporalem præ» sentiam Christi, sed idem et nunc sentire, et » olim sensisse Græcam Ecclesiam, ut testatur ca» non Missæ apud Græcos ». In hac fide constanter permanserunt Græci omnes; quamvis a Novatoribus multis artibus tentati fuerint et pellecti. Imo hac occasione nova dederunt fidei suæ præclara argumenta. *Sic Jeremias* Patriarcha Cp. anno 1570 hæc rescripsit novis Hæreticis.... » Multa de vobis » referuntur, quæ a nobis nullo pacto probari pos» sunt. Ecclesiæ igitur sanctæ illud judicium est, » in sacra cœna post consecrationem et benedictio» nem panem in illud ipsum corpus Jesu Christi, » et vinum in illum sanguinem virtute Spiritus San» cti transire, et immutari....». Hæc fidei professio confirmata fuit in Synodo Græcorum Jerosolymit. anno 1668, et altera Bethlehemitica anno 1672.

Eandem cum Græcis fidem profitentur Russi, seu *Moscowitae*. Hæc Ecclesia Græcæ propago est,

et quamvis hodie propriam Synodum habeat, cujus auctoritate res Ecclesiasticæ reguntur, ritus tamen, et doctrinam Græcorum constanter retinet, neque a fide, quam ab illis didicit, avelli se unquam passa est. Certa quoque est Ecclesiarum omnium Orientalium cum Ecclesia Catholica de Sacramento Altaris consensio. Et quoniam longum esset ire per singulas sectas, quarum aliquæ a quinto jam sæculo a communi matre scissæ sunt, Adversarios ad illos remittimus, qui in hoc genere demonstrationis felicius versati sunt, imprimis ad egregium opus, *Perpetuité de la foi Catholique sur l' Eucharistie*, quod novis testimoniis auxit, et a Novatorum cavillationibus vindicavit Clariss. *Renaudot.*

Probatur II. consequentia. Invicta est, quæ ex præmissis eruitur consequentia. Nunquam totius orbis Christiani, et omnium ætatum ac regionum consensus potuisset in unam præsentiæ realis fidem conspirare, nisi ab initio dogma illud fuisset omnibus Ecclesiis traditum. Aut dicant Adversarii, qua ratione fieri potuerit, ut tota Ecclesia post Apostolorum tempora in novum dogma concesserit, ab antiqua fide æque, quam a sensibus, et communi judicandi ratione remotum. Quis sibi persuadeat, tantam subito conversionem factam in re tanti momenti atque ad praxim et usum quotidianum pertinente; quin aliqua tam insolitæ mutationis in Ecclesiarum monumentis mentio occurrat, quin ulla Synodus novitatem proscripserit, ulli Episcopi adversus eam se armarint. Sed reponunt, Sæculo nono innovationem factam esse, eamque ex Paschasii

libro de corpore et sanguine Domini fluxisse. Quam insulsum sit ejusmodi commentum, jam suprà monstratum fuit. Quis enim id in animum suum inducat, illorum temporum Episcopos, Presbyteros, Monachos omnes inauditam hactenus doctrinam ultro amplexos, citra ullam disceptationem, et contentionem? Et quod magis mirere, id ipsum evenisse in omnibus sectis Orientalium tot retro sæculis a Romana Ecclesia divulsis, neque ullam extare hujus innovationis memoriam? Quid? Ineunte Sæculo undecimo nemo mutationem ejusmodi suspicatus est. Nam cum *Berengarius* contra realem præsentiam docere cœpit, omnes, ejus doctrinam exhorruerunt, et qui contra eam stylum verterunt, omnes testati sunt, neminem ante ipsum in hunc furorem insaniisse. Magna iterum eo tempore inter Græcos et Latinos contentio exarserat: at quamvis sibi multa mutuo exprobrarent, atque etiam de azymo et fermentato in Eucharistia magna esset dissensio; tamen circa realem corporis et sanguinis Christi præsentiam nullum alicujus dissidii vestigium reperitur. Constat ergo dogma realis præsentiæ, cum Ecclesia Catholica initium sumpsisse, neque fieri unquam potuisse, ut propagata jam et stabilita per Apostolos Christi doctrina, contra antiquam fidem irreperet, ac totam Ecclesiam pervagaret. Accedit, quod consensus tam constans et unanimis in ea tantum doctrina haberi possit, quæ vere divina est, et ex uno fonte ad omnes dimanat. At nunquam tanta cogitari potest in errorem consensio, quia error multiplex est, et ab humanis

affectionibus pendens. Hinc optime *Tertullianus* ait de Præscript. cap. XXVIII . . . » Ecquid enim verisimile est, ut tot et tantæ Ecclesiæ in unam » fidem erraverint! Nullus inter multos eventus unus » exitus est; variasse debuerat error doctrinæ Ec» clesiarum. Quod apud multos unum invenitur, » non est erratum, sed traditum . . . ».

OBJECTIONES HÆRETICORUM REFELLUNTUR.

Objiciunt I. *contra Argument. ex verbis promissionis deductum.* Caput VI Joannis ad Sacramentum Eucharistiæ non pertinet, sed de cibo spirituali agit, seu de spirituali manducatione, quæ fit per fidem in Christum; uti ex multis locis patet. Sic, v. 35 dicitur . . . *Ego sum panis vitæ, qui venit ad me, non esuriet, et qui credit in me, non sitiet unquam* . . . . quod aliter, quam de fide intelligi non potest.

Resp. Non unum est hujus capitis argumentum; idque obvium est omnibus, qui illud paulo attentius perlegunt. Agitur autem 1.° de cibo materiali, seu de illustri miraculo, quo Christus quinque hominum millia quinque panibus satiavit. 2.° v. 26 transitus fit ad rerum spiritualium studium: a cibi materialis et corruptibilis appetitione, ad cibum spiritalem et incorruptum, atque imprimis fides commendatur in Christum incarnatum . . . . *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille* . . . Hoc argumentum continuatur usque ad v. 52. Hac ratione Christus animos præparare voluit, ad ea quæ postea sequuntur de manducatione sui corporis sacramentali. Ut nempe prius fidem haberent in rem ipsam Sacramenti, seu in Verbum incarnatum, et ita

aptiores fierent ad tam sublime mysterium intelligendum. Prius enim est fide credere; deinde ore sumere, et præclare *S. Leo* (*Serm. VI de jejun. septimæ mensis.*), » frustra de corpore et sanguine in Eucharistia satagi» mus, si contra illa de propria Christi persona dispu» tamus, hoc enim ore sumitur: quod fide creditur...».

» INST. I. Christus de illa manducatione loquitur, quæ dat vitam æternam, et sine qua nemo potest habere vitam æternam. Atqui utrumque de manducatione tantum spirituali dici potest, non de sacramentali: nam multi corpus Christi manducant et moriuntur; multi etiam non manducant, et vivunt, ut parvuli, qui ad hoc Sacramentum non admittuntur.

RESP. NEGO MIN. Utrumque de Eucharistiæ sacramento optime dicitur. Primo, si qui sunt, qui corpus Domini in judicium sibi manducant, illud provenit ex indispositione suscipientis, non ex ipso Sacramento, quod ex se semper est efficax. Unde cum Christus ait v. 59... *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*... illud, sicut aliæ promissiones omnes sub aliqua conditione vel intellecta, vel expressa accipi debet. Sic Lucæ XI dicitur.... *Omnis, qui petit, accipit*... id est qui bene petit. Et Joëlis II... *Omnis, qui invocaverit nomen Domini salvus erit*... id est, qui invocaverit, sicut oportet. Et si Christus ipse pronuntiat... *Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit*.... Quis non conditionem subesse videt?

2.º Verba Christi: *Nisi manducaveritis* etc. ex quibus Adversarii argumentantur, necessitatem quidem imponunt manducandi carnem Filii hominis, sed iis tantum, qui possunt manducare; semper enim præcepta affirmativa sic intelliguntur. Nihil ergo cogit, verba illa de manducatione per fidem intelligere; neque hac ratione tolleretur difficultas. Nam si sermo est de manducatione,

quæ per fidem fit, et sine ea nemo potest vitam æternam habere, quomodo habent vitam æternam infantes; qui moriuntur antequam per fidem manducaverint carnem Christi?

Instant. II. In postrema parte capitis VI Christus satis aperte declarat, se de manducatione carnis figurata et metaphorica per fidem locutum esse. Ergo etc.

Prob. ant. Cum Christus vidisset, ea, quæ de carnis suæ manducatione dixerat, male fuisse a Judæis intellecta; falsam eorum opinionem corrigens addit... *Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius?* id est, quando videritis corpus hoc sursum elevari in cœlum, tunc tandem intelligetis, non posse illud a vobis manducari carnaliter; adeoque spiritualiter sumenda esse, quæ de manducatione carnis meæ ad vos locutus sum. Ergo etc.

Resp. Nego eum esse sensum verborum Christi; quem Adversarii illis affingunt. Si Christus voluisset de spirituali manducatione intelligi, facillimum illi fuisset unico verbo omnem dubitationem a Judæorum cordibus auferre: illud autem Christus non egit, sed, quæ dixerat, magis adhuc inculcavit, uti in probatione dictum est. Nunc ad objectum ex cap. VI locum quædam respondenda sunt. Illius loci: *Hoc vos scandalizat* etc., duplex tantum interpretatio dari potest, quæ cum verborum contextu cohæreat. Prima, quam plures Veterum secuti sunt, ait, Christum adducto in medium majori et splendido miraculo, Ascensionis nempe, probare voluisse, se posse etiam id facere, de quo Judæi dubitabant, videlicet dare carnem suam ad manducandum. Altera sententia est, verba Christi non docentis esse, sed reprehendentis; ita ut primum augeat difficultatem, deinde solvat. Ait enim: si hoc vos nunc scandalizat, quod carnem meam me daturum dixerim, cum tamen me præsentem

ceruitis; quid ergo facturi estis, cum in cœlum abiero? Quomodo credetis carnem meam a vobis manducari, cum eam videbitis in cœlum illatam? Hoc ipsum est, quod hodie offendit Hæreticos.

INSTANT. III. Quod Christus de spirituali manducatione corporis sui intelligi voluerit, apertum est ex his ejus verbis, quibus Judæos obmurmurantes repressit.... *Spiritus est qui vivificat etc.* Ergo etc.

RESP. NEGO ANT. Ex illis Christi verbis id tantum sequitur, quod corporis et sanguinis mysterium neque credi, neque percipi possit cum fructu, nisi ab iis quos Spiritus vivificat. Nam cum Judæi existimarent, Christum daturum esse carnem suam in frusta concisam, et more aliorum ciborum manducandam, hunc pravum eorum intellectum correxit, eosque docuit, se corpus suum traditurum, vere quidem, sed non carnali modo manducandum: neque omnes, qui carnem ejus acceperint, vitam habituros, sed qui digne, id est, cum fide et dilectione acceperint. Quod *Augustin.* pulchre explicat. Tract. XLVII in Joan. ... » Quid est ergo: Caro non » prodest quidquam? Non prodest quidquam, sed quo» modo illi intellexerunt, quomodo in cadavere dilania» tur, aut in macello venditur; non quomodo spiritu vegetatur. Proinde sic dictum est: Caro non prodest » quidquam, quomodo dictum est, scientia inflat.... » Sola sine charitate ... Ideo adjunxit: Charitas vero » ædificat. Adde scientiæ Charitatem, et utilis erit scien» tia.... Accedat spiritus ad carnem, quomodo accedit » Charitas ad scientiam, et prodest plurimum. Nam si » caro nihil prodesset, Verbum caro non fieret, ut in» habitaret in nobis ... ».

Potest etiam per hæc verba: *Caro non prodest quidquam,* humanum ingenium, aut carnalis sensus intelligi, qui mysteria divina non assequitur, nisi spiritus excitet

fidem et intelligentiam. Quod hic sensus sit hujus loci valde nobis probabile videtur. Quomodo enim Christus de sua carne dixisset, eam nihil prodesse? Nam et nata, et crucifixa multum profuit. Constat etiam carnem, quando in Scripturis spiritui opponitur, non pro natura carnis, sed pro infirmitate: et carnali intelligentia sumi, quæ ex corruptione humanæ naturæ nascitur; ut multis Scripturæ locis probari potest. Sic Joan. III... *Quod natum est ex carne, caro est, et quod natum ex Spiritu, Spiritus est*...Cf. *Maldonat.* de Euchar. quæst. II.

Inst. IV. Complures ex sanctis Patribus totum caput VI Joannis spirituali quodam modo sunt interpretati, vel de verbo Dei, quo alimur, vel de doctrina Christi, aut ejus adventu. Imo *S. Augustin.* manducationem realem expressis verbis excludit Tract. XXV in Joann. ubi in hæc Christi verba. *Operamini escam, quæ non perit,* ait . . . *Quid paras dentes, et ventrem? Crede, et manducasti.* . . .

Resp. Notum est, Scripturas a Patribus, et litterali, et spirituali sensu exponi: sed nusquam illi litteralem hujus capitis sensum rejiciunt, imo adstruunt potius innumeris in locis. Id etiam ultro confitemur, Christum, cum de manducatione sacramentali corporis sui loquitur, spiritualem manducationem non excludere, sed exigere magis. Porro a versu 26 usque ad 51 tantummodo de cibo spirituali et fide in Christum sermo habetur; huc et illa verba versus 27 pertinent. . . . *Operamini cibum qui non perit* . . . Eaque *S. August.* optime est interpretatus. *Quæritis me*, ait Christus v. 26 *quia manducastis ex panibus, et saturati estis.* Sed *operamini cibum* meliorem, qui dentibus non teritur, neque in ventrem abit, sed cibum quo mentes reficiuntur, et *qui permanet in vitam æternam.*

Objiciunt. II *contra Argument. ex verbis institutio-*

nis. Quando Christus usus est his verbis... *Hoc est corpus meum*, signum tantum corporis præbere voluit Apostolis. Nihil enim frequentius in Scripturis occurrit, quam ejusmodi propositiones, in quibus signo ipsi ratio et nomen rei significatæ tribuitur. Pauca exempli loco afferamus. *Genes.* XVII. Circumcisio pactum vocatur, cum signum tantum fœderis fuerit. *Ibid.* cap. XLI Josephus ad Pharaonem ait... *Septem boves pulchræ, septem ubertatis anni sunt* . . . id est, significant. *Daniel.* II. Propheta somnium explicans Nabuchodonosoris ait... *Tu es caput aureum* . . . Apostol. I ad Cor. X.... *Petra erat Christus* . . . Sed et Christus ipse de se loquens ait . . . *Ego sum ostium*... *Ego sum vitis vera, et Pater meus agricola est*... Joan. X et XV. Demum, quod ad hanc rem præcipuum est, Exod. XIII, legitur: *Agnus est Phase Domini.* Hic quippe signo nomen rei significatæ tribuitur citra omnem præviam admonitionem, et in ipsa ritus sacri institutione. Ergo etc.

Resp. I. Nunquam figuratus sensus, qualem Calviniani inducunt, verbis Christi aptari poterit; is enim a communi hominum sensu prorsus abhorret. Nomen rei significatæ unnquam signis ipsis tribuitur, nisi nota hæc sint, et jam in signum rei constituta, aut sensus ex verborum contextu, aut circumstantiis appareat. At nihil ejusmodi in Christi verbis reperitur. Panis ex natura signum corporis Christi non est, cum huic significando ex naturæ suæ conditione destinatus non fuerit: neque illud significare potuit ex communi usu, cujusmodi nullus tunc fuerat; neque demum ex institutione Christi; cum enim ibi jam dicatur corpus Christi, debuisset Apostoli antea institui, et de hac significatione admoneri. At nihil ejusmodi occurrit. Quorsum ergo verba in alienum et figuratum sensum contorquent Adversarii, cum proprium et naturalem habeant intellectum, qui ultro

se omnibus offert, adeo, ut ab omnibus per orbem Ecclesiis in sensu nativo et proprio semper fuerint accepta? Aut dicant, quibus tandem verbis Christus uti debuisset, si voluisset proprium nobis corpus et sanguinem præbere? An alia adhibere potuisset magis propria, et perspicua? Atque illud certe mirum videri debet, quod viri isti, qui ubique clamant; tam apertas esse Scripturas, ut nihil eorum, quæ ad Christi doctrinam pertinent, absconditum sit et obscurum; verba tamen institutionis tam pauca, tam simplicia, tam obvia, in tot diversas expositiones torqueant, ut a nonnullis ducentæ numerentur discrepantes sententiæ.

Resp. II. Quæ ex Scripturis proferuntur exempla, nihil probant. 1.° Cum Deus Circumcisionem instituit, non ait, eam fœdus esse, sed conditionem fœderis, et signum illius perpetuum; v. 11 ... *Circumcidetis carnem preputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me et vos....* 2.° Nunquam Joseph Patriarcha Pharaoni dixisset, septem vaccas pulchras esse septem ubertatis annos, nisi somnii narratio præcessisset. Quid, si Josephus alium quemcunque, cui hoc Pharaonis somnium ignotum fuisset, ita subito esset allocutus..... *septem boves pulchrae septem ubertatis anni sunt?* .... Nemo ita loqui posset, nisi forte jocandi gratia. — Idem ad hæc Danielis verba respondendum ... *Tu es caput aureum....* Quæ Nabuchodonosori dici ab homine sano non potuissent, nisi somnium indicatum prius fuisset. 3.° Quando Apostolus de veteri lege loquens ait: *Petra erat Christus* ... jam præparati erant legentium animi, ut petram deserti figuram Christi esse intelligerent; id enim in iis quæ præcedunt verbis diserte indicatur. ... *Bibebant autem de spiritali, consequente eos; petra: petra autem erat Christus* .... 4.° Quæ ex parabolis desumpta sunt exempla, uti cum dicit Christus: *Ego sum*

ostium, ego sum vitis, nihil ad hoc præsens argumentum pertinent. Quis enim non statim videt metaphoricas esse illas expressiones, et per eas aliquam Christi virtutem et proprietatem designari? Cæterum non advertunt Adversarii, hanc propositionem: *Hoc est corpus meum*, non esse similem huic directe propositioni: *Ego sum vitis, Ego sum ostium.* Has, ut valeret comparatio, invertere oporteret, et dicere monstrando ostium, aut vitem: *Hoc est Christus.* Quod genus enuntiationis penitus esset ridiculum. 5.º Nihil etiam ad nostram quæstionem attinet celebris ille Exod. XII locus, in quo Zwinglius vim præcipuam sententiæ suæ posuit. Narrat enim se, cum noctu de verbis Christi disputare sibi videretur, spectrum vidisse, quod nesciebat utrum esset, an album; illudque sic eum compellasse: Cur ignare, non respondes illud Exodi: *Agnus est Phase Domini?* Hæc narratio nihil probat præter Zwinglii, et spectri illius, a quo edoctus fuerat, inscitiam. Illud enim, quod agnus Phase aut transitus Domini dicitur, merus est Hebraismus, ubi victimæ nomen subintelligitur: quemadmodum hostia pro peccato, etiam peccatum dici solet. Cæterum v. 27 expressis verbis dicitur: *Victima transitus Domini est.*

INSTANT I. Evangelistæ, cum Eucharistiæ institutionem describunt, uno et eodem verborum contextu narrant, Christum accepisse panem, benedixisse, fregisse, et dedisse Discipulis. Ergo Discipuli panem manducarunt; id enim manducarunt, quod acceperunt, illud autem acceperunt, quod Christus benedixit, fregit, et dedit. Ergo etc.

RESPOND. DIST. CONSEQ. Apostoli illud, quod Christus benedixit etc. acceperunt, sed mutatum, et in corpus Christi per ipsa ejus verba conversum, *conc.* Illud acceperunt non mutatum, *nego.* Hæc est propositionum ejusmodi, quæ practicæ dicuntur, proprietas, ut illud, quod

dicunt, operentur. Sic cum Deus dixit: *Fiat lux*, facta est lux. Sic siquis librum mihi porrigens ait: Hic liber nunc tuus est, hoc ipso meus efficitur liber; neque fallax esset propositio aut obscura, si diceret: Hic *meus* liber nunc tuus est. Cæterum inusitata non est illa loquendi ratio, ut multa verba ad rem eandem referantur, et tamen res non perseveret eadem, sed mutetur, prout postulat vis verborum. Ita, ut unico exemplo rem illustremus, *Luc.* IX Christus dicitur accepisse septem panes, benedixisse, fregisse, dedisse Discipulis, Discipulos turbis, turbas fuisse saturatas; ubi omnia verba ad septem panes referuntur: tamen quando dederunt, et turbæ saturatæ sunt, panes illi jam non erant septem panes, sed mutati in multo plures.

INSTANT II. In hac propositione . . . *Hoc est corpus meum*, pronomem *hoc* non potest nisi panem demonstrare: atqui panis non potest reipsa corpus Christi esse: ergo necesse est, ut ejus figura tantum sit.

RESP. NEGO MAJ. Nos e contra contendimus pronomem *hoc* nulla ratione panem demonstrare. Vel enim adjective pronomem illud accipitur, vel substantive. Si adjective, debet concordare cum substantivo; ideoque non potest demonstrare panem, quia nomen panis Græce et Latine masculini generis est. Ergo reliquum est, ut substantivum sit σῶμα, id est corpus, quod neutrum est. Similiter in altera specie, vinum Græce est masculini generis, et sanguis neutri; Dominus autem non dixit ἔτος, *hic*, sed τουτο, *hoc*. Latine e contrario vinum est neutri, et sanguis masculini; et tamen omnes legunt: *Hic est sanguis*, non *hoc*, vinum scilicet, est sanguis. Si pronomen *hoc* substantive accipitur, ita ut illud τυτο, *hoc*, subjectum sit totius propositionis, tunc sensus erit: Hoc, quod vobis trado, aut hæc res est corpus meum. Sed hoc iterum panem demonstrare non potest, ac si

Christus diceret: Hic panis est corpus meum; inepta enim hæc locutio esset; non enim potest dici *hoc* de re aliqua, quæ cernitur et aperte cognoscitur, nisi res illa generis neutri sit. Nemo fratrem suum demonstrans diceret: Hoc est frater meus . . . Cf. Majores Theologi.—Card. *du Perron.*, *Maldon.*, *Tournel.* etc. qui diffuse de hac materia disputarunt. In primis doctiss. Card. *Bellarmin.* cujus est responsio hæc, quam attulimus.

Addit autem et hoc argumentum, quod non exigui roboris est. — Si pronomen *Hoc* demonstraret panem; ergo in consecratione vini, vox *hic* aut Græce *hoc* etiam demonstraret vinum. Sed aperte repugnat S. Lucas, ubi cap. XXII sic legitur . . . Τȣ̃το, τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαδήκη εν τῷ ἅιματι μȣ τὸ ὑπερ ὑμων εκχυνόμενον. *Hic calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vovis effunditur.* Ubi, *qui effunditur*, non conjungitur cum his verbis: *In sanguine meo*, sed cum illis: *Hic calix*, ut ex Græco textu manifestum est. Ergo calix dicitur effundi: cum autem vas ipsum effundi non possit, ergo illud quod erat intus. At certe non vinum, quod non est pro nobis effusum; sed verus sanguis. Patet ergo hæc verba: *Hic calix*, non significare calicem vini, sed calicem sanguinis.

Illud quoque in hac re notandum est, discrimen esse inter speculativam propositionem, et practicam. Speculativa objectum non facit, sed supponit, et ideo unum tantum habet objectum, in quo nulla concipitur facta mutatio. Practica subjectum ut mutationi obnoxium spectat, quod alio modo se habet sub initium, alio sub finem propositionis: ac reipsa duplex est in eis subjectum, seu duplex terminus, unus a quo, alter ad quem fit mutatio.

Scholion. Adversarii quando de Scripturæ verbis agitur a genuino sensu detorquendis, infiniti sunt

in congerendis tricis et sophismatibus, quibus imperitis fucum faciunt. At fides nostra non ad abstrusas dialecticæ tricas exigenda est, sed ad Scripturæ et traditionis normam, et ad communem hominum intellectum. Optime Cardin. *Perronius*, cum de Hæreticorum jejunis et sophisticis cavillationibus loquitur, quibus clara hæc Christi verba: *Hoc est corpus meum*, obscurant, ait (*Lib. II de Euchar. cap. XXVII*), vanitatem ejusmodi subtilitatum facile deprehendi, si ad alia exempla transferantur. Si Moyses v. g. convertendo aquas in sanguinem, aut virgam in serpentem dixisset: *Hic est sanguis: Hic est serpens:* si Christus aquam in vinum mutans dixisset: *Hoc est vinum:* an non similiter quæri posset, quid pronomen *hic* vel *hoc* demonstret? Sed quidquid argutiarum congeratur; clara erit propositio, si ex communi et simplici hominum sensu judicetur.

Dicent forsan, etiam inter Catholicos magnam esse de hujus pronominis intellectu dissensionem. Respondemus, ejusmodi controversias in omnibus rebus, etiam apertissimis occurrere, quando mens inquieta, sensu obvio non contenta, metaphysicos anfractus, et tenues subtilitates persequitur. Nihil evidentius est, quam nos cogitare, velle etc. cum ideas ipsas consulimus, quas hæ voces statim cuilibet imprimunt: sed ubi curiosius in rem ipsam inquirimus, mirum est in quantas nos induimus difficultates. Cæterum bene observandum est, Catholicorum opiniones dogmatis substantiam non attingere, omnesque Novatorum errori pariter esse infensas: omnes pene ad grammaticales aliquas tricas reducuntur. Sic plures voluerunt,

pronomen *hoc* neque corpus Christi demonstrare, neque panem, sed vage et indefinite illud quod Christus manibus tenebat: alii eo pronomine corpus Christi designari putant; alii panem ipsum exprimi volunt, sed non in sensu Novatorum; nam hanc significationem dicunt transitoriam tantum esse, quia illud, quod ab initio propositionis panis est, corpus Christi efficitur. Hæc utique facile in unam et integram coalescunt sententiam; in primis si ad illud attenditur, quod supra de natura Propositionis practicæ diximus.

Objiciunt III. *Contra argument. ex PP. et præscriptione.* Rarissima sunt veterum Patrum testimonia, neque satis aperta et definita, ut ex illis argumentum erui possit Catholici dogmatis. Ergo etc.

Respond. 1.° Ex probatione apertum est, non ita rara esse Veterum Testimonia, ut Adversarii volunt, sed sicut auctoritate, sic et numero ponderosissima. 2.° si ex illis temporibus, quæ proxima fuerunt Apostolis, tanta non adest testium copia, quantam postea reperimus, ratio aperta est. Pauca admodum illorum temporum scripta supersunt, neque de hoc mysterio mota erat controversia. Pro ipsa Religionis Christianæ summa tunc decertandum erat; neque a mysteriorum fide quisquam aberat, qui Christi doctrinam, tanquam cœleste ac divinum munus ex animo amplectebatur. 3.° Notum est Veteres mysteria nostra ex præcepto Christi et Traditione Apostolica summo studio occultàsse non paganis tantum, sed et Catechumenis; nusquam autem major illis cura fuit quam ubi de Eucharistia verba faciebant. Inde usitatæ illorum formulæ; *Norunt omnes.* Inde illud Origenis (*Lib. VIII contra Celsum*), cum de Eucharistia loquitur: „σῶμα ἅγιον τί, „ corpus quoddam sanctum „. Sic et *Augustinus* Epist. 120 ad Honoratum qui adhuc Cathechumenus erat, de mysterio quidem gratiæ, de quo

magna tum cum Pelagianis controversia erat, aperte disputat; sed obscurius de Eucharistia disserit, quam N. T. sacrificium vocat .... » Ubi, inquit, et quando, et » quomodo offeratur, cum fueris baptizatus invenies... ». Hoc ipsum autem, quod hac de re subobscure sæpius, et quasi ænigmatice locuti fuerint, multo magis Catholicam doctrinam confirmat; et Patres, suam sententiam paganis, iisque, qui initiati nondum fuerant, occultando, eam nobis quam maxime prodiderunt; nam si ea doctrina imbuti fuissent, quam Sacramentarii tuentur; panem scilicet Eucharisticum signum tantum esse, et figuram corporis Christi, profecto non videtur, cur tantam adhibuissent diligentiam, ne profanis Sacramentum hoc innotesceret. Quæ enim paganis fuisset cavillandi ratio in re tam obvia, quæ nihil haberet sensibus contrarium, aut ab humana judicandi ratione alienum? An non potius, ut omnem calumniandi occasionem præcluderent, diserte et dilucide edicere debuissent, se verum Christi corpus in Eucharistia non manducare, neque sanguinem bibere; sed panem tantum et vinum sumere in sui, a quo instituti fuerunt, Magistri memoriam? Sed longe hæc erant a mente Patrum. Nihil ab iis unquam prolatum est, quod dogmati realis præsentiæ esset contrarium; hæc enim eorum, et totius Ecclesiæ fides erat. Sed vetabat arcani disciplina, ne, quando Catechumeni et nondum initiati aderant, apertius dogma exponerent. Tunc quibusdam loquendi formulis utebantur, quæ fidelibus mysterium satis aperte significabant, cæteris occultabant.

Instant. I. Patres, cum de sacra Eucharistia loquuntur, iis nominibus eam designant, quæ cum reali præsentia conciliari non possunt. Dicunt enim corpus Christi in Eucharistia repræsentari, in ea manducari spiritualiter; Eucharistiam panem vocant, item figuram, typum, imaginem, Sacramentum corporis Christi. Ergo etc.

Resp. nego ant. Nihil a Patribus de Eucharistiæ mysterio dictum est unquam, quod cum reali præsentia non optime cohæreat. Et quæ contra afferuntur, argumenta vanæ sunt heterodoxorum cavillationes.

1.° Verbum *ræpresentare* apud Veteres sæpe idem est ac solvere, aut rem aliquam præsentem exhibere. Ita hanc vocem sumunt *Tertullian.*, *Ambrosius*, *Hieronymus* etc. Vid. *Maldonat.* (*De Euchar. quæst. II secunda conject.*, *et duodecim*).

2.° Patres de spirituali manducatione eodem sensu loquuntur, quo Christus ipse Joann. VI dixerat.... *Spiritus est qui vivificat* etc... Primum enim carnalem illum sensum excludunt, quem Judæi animo conceperant. Deinde docent corporalem manducationem non prodesse, sed multo magis nocere indigne sumentibus. Ita ergo manducandum esse corpus Christi, ut Christus in nobis maneat, et nos in Christo, quæ comedendi ratio bonis tantum propria est.

3.° Heterodoxi magno labore ex Patribus testimonia solent corradere, quibus Eucharistiam panem appellant, aut figuræ, signi, imaginis etc., nominibus designant: sed hæc a Theologis nostris toties depulsa sunt, ut mirum sit, eadem semper cum tanta fidentia repeti posse. Longum certe esset, et infinitum ire per singula; hinc pauca tantum a nobis observanda sunt, quibus tota disputationis moles corruit. Duo sunt, quæ se in Eucharistia menti nostræ offerunt: nempe corpus Christi, quæ est pars hujus Sacramenti præcipua, et species panis, quæ oculis cernitur. Nihil autem inter homines usitatius est, quam ut rebus vocabula inponantur, quæ rem ex parte tantum designant. Inde Patres signi, figuræ, imaginis, imo et panis voces sæpe adhibuerunt, et nos quotidie adhibemus; et cum aliunde certum sit, corpus Christi cum specie sensibili esse conjunctum, simul ac

Digitized by Google

signum exprimimus, etiam ideæ Sacramenti, et corporis Christi subeunt animum. Unde multum opinione sua fallitur, qui ex solis his vocibus signi, figuræ etc. quæ fuerit Veterum sententia, colligit; non enim ex iis vocabulis Sanctorum Patrum circa Eucharistiam fidem, sed potius ex eorum fide cognita perspectum habemus vocabulorum sensum. Aliter enim Calvinista his vocibus utitur, aliter Catholicus. Dantur utique figuræ, quæ veritatem ipsam non continent, ut de veteris Testamenti figuris liquet, sed datur etiam figura, quæ veritatem continet. Hinc quando certis argumentis constat, Patres, qui ejusmodi voces, figuræ, aut typi adhibent, omnino persuasos esse corpus Christi in Eucharistia substantialiter contineri, tunc certe obscurum esse non potest, eam ab illis figuram intelligi, quæ rem ipsam includat. Christus ergo panem corporis sui figuram fecit, ut *Tertull.* loquitur (*Lib. III cont. Marc. cap. XIX*), quia voluit corpus suum sub hoc quasi involucro latere. Ita et typi et imaginis vocabulum Patres usurpant, item Sacramenti, mysterii; quia Eucharistia ex duabus rebus componitur, ex terrena et cœlesti; una oculis cernitur, altera fide intelligitur; una typus tantum est, aut imago illius corporis, quod aliena specie tegitur. » Sub diversis speciebus, si» gnis tantum, et non rebus latent res eximiæ ».

Ne longior fiat hæc discussio, pauca hæc adjicimus. 1.° Eos præcise Patres frequentius voces signi, typi, figuræ etc., usurpare, quorum sententia circa realem præsentiam tam certa est, et manifesta, ut omne prorsus dubium excludat. Sane *Cyrillus Jerosol. Ambrosius, Chrysostom, Cyrillus Alexand.* etc. tam dilucide sententiam suam de præsentia corporis et sanguinis Christi aperuerunt, ut ne Scholasticici quidem Theologi accuratius loqui possint. At *Cyrillus Jeros.* vocem antitypi adhibet, (*Catech. V*), *Cyrill. Alex.* typi vocabulum aliquoties usur-

pat, *Chrysost.* Eucharistiam Symbolum vocat, *(Hom. LXXXIII in Matth.), Ambros. (De init. cap. IX et X)* Sacramentum, seu rei sacræ signum. Patet ergo voces illas in mente Patrum nihil habere, quod cum vera et reali præsentia puguet. Vid. auctores supra citatos.

Neque illud prætermittendum est, antiquos Patres confidentius usos fuisse, ejusmodi vocabulis, quæ mysterii ipsius natura, et fidelium usus invexerat; cum nondum Sacramentarii exorti essent, qui ea postmodum contra Ecclesiæ Doctrinam detorquebant: Adde, quæ de arcani disciplina priore responsione diximus.

INSTANT. II. Si dogma realis præsentiæ a primis sæculis fuisset in Ecclesia pervulgatum, id procul dubio scivissent gentiles et Christianis objecissent: at altum est apud illos de hoc mysterio silentium. Ergo etc.

RESP. I NEGO MAJ. Argumentum ex Paganorum silentio deductum nullius est ponderis: jam enim a nobis probatum est, *(V supra objection. III Item demonst. Catholica)* Christianæ Religionis Sacramenta, et præ cæteris illud Eucharistiæ non fuisse primis sæculis temere propolata. Hoc *Tertullianus* in Apol. non dissimulat.... » Unde, inquit, extraneis notitia? Cum etiam piæ initiationes arceant profanos, et arbitriis careant? . . .

RESP. II NEGO MIN. Quæcunque fuerit Christianorum in occultando Eucharistiæ mysterio sollicitudo, id tamen impedire non potuerunt, ut non aliqua, quamvis obscura et confusa illius cognitio ad gentiles pervenerit. Inde pervagata apud illos adversus Christianos calumnia, infantem ab iis occisum, et farina obductum manducari. Quid autem egerunt Christiani ut hoc a se flagitium repellerent? Constanter professi sunt, etiam acerrimis cruciatibus tentati: tantum scelus Christianis per summam calumniam impingi, nihil in eorum ritibus reperiri, quod non esset pietate et sanctitate plenum; attamen my-

sterium non prodiderunt; quod utique intelligi non posset, si de Eucharistia non aliter ac Calvinistæ sensissent; in promptu enim fuisset responsio: Christianos verum panem manducare, qui signum esset Christi pro nobis mortui; eam manducationem non aliud quidquam esse præter mortis ejus commemorationem, aut meditationem. Ruit ergo Calvinianorum argumentum, aut certe eos magis premit, quam Catholicos. Nam si Eucharistia penitus incognita fuit Ethnicis, de ea utique loqui non potuerunt: si autem imperfectam aliquam ejus notitiam habuerunt, et persuasum illis fuit, in cœna Eucharistica carnem humanam edi instar alterius cibi; tunc manifestum est, Christianos præsentiam realem agnovisse.

Objiciunt IV. Fides Eucharistiæ, qualis nunc a Catholicis prædicatur, intellectu difficilior est, quam ut a multitudine capi possit: ergo non potuit ita proponi ab Apostolis, qui rem tam incredibilem prædicando nuspiam reperissent fidem.

Resp. nego conseq Eucharistia id habet cum aliis Religionis Catholicæ mysteriis commune, quod humana ratione capi non possit; et eam sibi ubique consentientem non habeat, cum nuda est, et a fide destituta. Verum hæc ipsa ratio, si sana est optime novit, se non posse ultra constitutos a fide terminos excurrere, et Deum multo plura posse facere, quam illa possit intelligere. Cæterum de fide mysteriorum in ipso limine harum institutionum eginus. Id autem hoc loco observandum putamus, hanc Protestantium concludendi rationem recta via ad naturalismum ducere, neque mirum esse, si in hoc luto nunc hæreant plerique eorum Doctores. Lutherani, cum ex ratione pugnarunt contra transubstantiationem Catholicorum, Calvinianis arma subministrarunt contra realem præsentiam. Sed mox Sociniani et Naturalistæ iisdem armis usi sunt, ut omnem mysteriorum

fidem everterent. Plebs Christiana fidem revelatis veritatibus libenter adhibet, hac ratione contenta, quod Deo nihil sit impossibile, neque de modo, quo res fieri possit, anxie quærit, Dei et Ecclesiæ auctoritate munita. Rem ita esse, magno id est argumento, quod totus Christianus orbis usque ad Reformatorum tempora eodem prorsus modo Eucharistiæ Sacramentum intellexerit, quod Catholici, et nulla reperiatur Christianorum Societas, quæ ante Zwinglium Sacramentariorum doctrinam tenuerit.

Inst. I. Fides, si vere a Deo est, non potest impossibilia proponere: atqui fides realis præsentiæ plura continet, quæ ratio prorsus judicat impossibilia. Ergo etc.

Prob. min. Illud certe contradictionem implicat; ideoque impossibile judicari debet, quod corpus in loco sit, et tamen locum non occupet, quod totum adsit cum omnibus suis partibus, et tamen absque dimensione et extensione adsit: atqui hæc admittere necesse est in sententia realis præsentiæ. Ergo etc.

Resp. ad primum Argum. Duo sunt in hac materia probe examinanda: nempe an fides vere a Deo sit; et an aliquid proponat intrinsece impossibile. Primum dijudicari potest ex criteriis Revelationis, quæ certa sunt, et omnium captui accommodata: secundum vix unquam cum aliqua certitudine determinari potest, quia rerum etiam naturalium species quidem intuemur, intimam autem naturam non cognoscimus. Unde ita potius verti debet argumentum. Fides si vere a Deo est, non potest impossibilia proponere: atqui fides realis præsentiæ vere a Deo est: ergo nihil proponit impossibile. Scilicet sana ratio dictat, ut incertum ex certo probetur, non autem, quod clarum est, ex occulto dijudicetur.

Resp. ad probationem argumenti. Nego majorem.

Heterodoxi de corporum natura philosophantur juxta consuetum naturæ ordinem, et eas affectiones corporum, quæ illis naturaliter insunt. At fides mysteriorum ad philosophicas rationes exigi non potest; non enim hic quæritur, quid naturaliter fieri possit; sed quid Deus possit efficere ut creaturarum dominus: nos autem scimus non esse impossibile apud Deum omne verbum. Hic ergo Calvinianis respondere possumus, quæ in simili causa Augustinus respondit philosophis Ethnicis (*Lib. XXI de Civit. Dei cap. VIII*)..... » Sicut non » fuit impossibile Deo, quas voluit naturas instituere; » ita ei non impossibile, in quidquid voluerit, quas » instituit, mutare naturas.... «. Nihil ergo evincunt Adversarii, nisi probent ad essentiam corporum pertinere, ut locum occupent, illas quoque corporis dotes, quas extensionem, impenetrabilitatem, et divisibilitatem nominamus, esse unum quid et idem cum essentia; et quidem extensionem externam et visibilem, ex qua fluit actualis impenetratio. Verum id evincere nunquam potuerunt. Id potius a nostris Theologis multis argumentis probatur, ejusmodi proprietates naturaliter quidem corporibus inesse, ad essentiam autem non pertinere. Et certe corpus concipi potest absque dimentionibus, et quin simul concipiatur occupare locum. Quod autem ad essentiam rei non pertinet, id Deus potest ab ea avellere: ergo Deus potest corpus phisicum avellere a dimensione, et impedire, ne occupet locum. Porro quod Deus illas proprietates avellere possit a corporibus, quæ illis ex naturali earum conditione insunt, etiam Calviniani negare non possunt, nisi velint Deo potestatem denegare patrandi miracula. Si autem Deus efficere potest, ut v. g. grave non ponderet, ut lucidum non luceat, ut calidum non calefaciat etc., quidni et illud efficere poterit, ut corpus in loco sit, quin locum occupet? An non

Scripturæ ipsæ testantur, Christum ingressum esse ad Discipulos per fores clausas? Sed, pugnat hoc aperte cum actuali extensione et impenetratione corporis.

INSTANT II. Admisso dogmate realis præsentiæ, illud quoque necesse est admittere, quod Christi corpus simul præsens esse possit in pluribus locis: atqui nihil est, quod magis sanæ rationi repugnet: sequeretur enim idem corpus simul unum esse et multiplex; seu unum, et non unum, divisum a se, et indivisum, quo nihil potest cogitari absurdius.

RESP. Nego illud contradictionem involvere, quod corpus in pluribus locis simul esse dicatur. Nam, ut optime observat Maldonatus (*De Euch. P. II 2. Hypoth.*), si in eo esset contradictio, nulla res posset esse simul in pluribus locis: sed anima hominis tota est in singulis corporis partibus, et Deus ipse plane indivisus, totus tamen in cœlo est, et totus in terra; et si alium conderet mundum, ab eo qui creatus est longissime distantem, in eo tamen totus extaret. Frustra hic objiciunt Calviniani, exempla a nobis desumi ex spirituali natura; nihil enim ad hanc quaestionem pertinet, an spiritualis sit, vel corporalis natura quae multis locis simul inesse dicitur. Utrobique enim res a se ipsa divitur, et causa, quae impedire videtur, quominus corpus unum sit in diversis locis simul, non est magnitudo rei, sed unitas essentiae.

Ergo vanum est adversariorum argumentum ab impossibili duductum. Libenter concedimur Christi corpus simul in pluribus locis esse non posse naturaliter; sed asserimus, id fieri posse divinitus, et per miraculum: ita ut, si non sit in iis locis circumscriptive, vel per dimensionem suam, et quantitatem, uti quidam Theologi asserunt; possit tamen in illis esse per suam substantiam et indistantiam. Hac ratione enim res potest esse

in loco, quin occupet illum, quemadmodum Deus est in cœlo, non quia vel occupat cœlum, vel ab illo circumscribitur, sed quia est præsens. Si hæc cogitatione assequi non possumus, ratio in mentis nostræ imbecillitate quærenda est. Nos de corporum præsentia ex sensuum impressionibus solemus judicare: sensus autem de iis tantum judicant, quæ apparent; quid intus lateat, quæ intima rerum natura sit, omnino ignorant. Optime *S. Augustinus* (*Lib. XXI de Civ. Dei cap.*) de Philosophis ait, qui corporum resurrectionem negabant.... » Cum » hoc dicunt, quid aliud dicunt, nisi quod sensu cor» poris homines, et experientia collegerunt? Nullam » enim carnem nisi mortalem sciunt, et hæc est eorum » tota ratio, ut quod ipsi experti non sunt, nequaquam » esse posse arbitrentur... ».

Instant III. 1.° Veteres ut *August.*, *Grysost.* etc. dicunt carnem Christi loco circumscribi; Christi corpus ita in cœlum fuisse sublatum, ut jam in terra non sit etc. 2.° Si corpus Christi præsens est in Eucharistia, contradictoria prædicari possunt de eodem corpore; idem enim corpus simul moveretur, et non moveretur, manducaretur et non manducaretur etc.... 3.° Multa quoque sequuntur Deo prorsus indigna; ut, Deum in pyxide includi, corrumpi, conculcari etc. Ergo etc.

Resp. ad I. Quis non videt, Veteres ita subinde loqui, cum de præsentia Christi in Eucharistia mentio non fiebat; tunc enim de præsentia corporum loquebantur, ut naturaliter se habent, et sensus nostros afficiunt. Realis Christi in Eucharistia præsentia est extra naturæ ordinem, neque ultro se offert animo, nisi cum actu de hoc Sacramento cogitamus. Patres ergo cum de corporum natura philosophantur, de omnipotentia Dei non dubitant, cui omnis natura subjecta est, et Religionis mysteria ex verbo Dei unice stabiliunt. de eo parum

solliciti, an illa cum Philosophiæ placitis consentiant. En! quid inter cæteros *S. Chrisostomus* de corpore Christi habet hom. II ad populum Antiochen. ubi Christum cum Elia comparans ait ..... » Elias vestem discipulo, » filius autem Dei ascendens in cœlum suam nobis carnem reliquit; sed Elias quidem exutus, Christus autem ascendens et suam carnem nobis reliquit, et eam » ferens ascendit ...... ».

Resp. ad II. Quæ de Christi corpore prædicantur, primo intuitu videntur contradictoria, sed non sunt; non enim prædicantur de eodem sub eodem respectu, quia idem Christi corpus in variis locis reproductum, non habet eundem præsentiæ modum. An non de una eademque anima contradictoria dici possunt relate ad partes corporis diversas? Sic potest moveri in capite, et non moveri in brachio etc. Consuetudo sensuum est, ut jam diximus, quæ impedit, quominus mens concipiat, rem unam existere in pluribus locis. Audiamus iterum *S. August.*, qui Arianos simili ratione argumentantes ita retundit, (*L. de Agone Christ. Cap. XVI*) ... » Nesciunt quid loquuntur; et de his rebus, quas per » oculos carneos videre consueverunt, vanas imagines » ad disputationes suas transferunt ... »

Resp. ad III. Præclare de hac re et luculenter disserit Doctiss. Maldonatus (*Loc. cit. II genus arg.*); ex quo hæc pauca decerpimus. Proprium hoc est Ethnicorum et hæreticorum argumentandi genus, ut tanquam indigna Deo repellant, quæ fides catholica contra humana eorum commenta docet; atque ita cachinis et prætextu honoris Dei disrumpant Religionem. Sed convenit illis responsum, quod Christus olim Sadducæis dedit similia garrientibus ... *Erratis nescientes Scripturas, et virtutem Dei.* (*Matth. XXII v.* 29.) ... Corpus Christi in Eucharistia vere sumitur, sed non atteritur; distri-

buitur, sed non frangitur; comeditur, sed in secessum non abit; non corroditur, non corrumpitur etc. Quamquam realiter adsit in Eucharistia, non est tamen in ea more et conditione corporum, sed potius more Spirituum. Mutationes, quæcunque illæ sint; species tantum attingunt, corpus attingere nulla ratione possunt. Si illud indignum videtur Calvinianis Deum sub panis specie latere, in pyxide includi, per os nostrum ingredi; respondeant ipsi Incredulis, qui similia objiciunt ad irridendum Incarnationis mysterium; indignum nempe esse Deo in virginis utero includi, sub infantilibus membris contineri, cruci clavis effigi etc. Nisi forsan malint, retento Christianorum nomine eorum se partibus adjungere, qui quidquid in Religione sacrosanctum est, impio ore conspuunt.

Cf. præter Theologos jam citatos continuatorem Tournelii Tom. VIII edit. Paris.

Scholion. Si ulterius quærunt Heterodoxi, cui usui sit corporalis Christi manducatio; cum vita animæ in fide et Charitate sita sit, et tantum quisque fructum corporis Christi et passionis illius percipiat, quanta fides illius est, et Charitas in Christum? Respondemus, eadem ratione contra Verbi incarnationem, contra resurrectionem corporum, aliaque Religionis mysteria pugnasse veteres Hæreticos. An non potuisset Deus sine incarnatione Filii nos liberare? An si Deus homo factus est, non potuit nos una sanguinis gutta redimere? An si veram carnem non assumpsisset, sed solam ejus similitudinem, non potuisset æque generi humano prodesse, cum spiritus sit, qui vivificat, caro autem

non prosit quidquam? Hæc, et multa alia quærere possunt superbi et curiosi rerum divinarum scrutatores; sed contingit illis, quod Scriptura dicit. *(Proverb. cap. XXV 27)* .... *Qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria.* .... Demus Adversariis, nullam probari posse absolutam necessitatem hujus tam admirabilis præsentiæ, an non eo magis patet immensa divinæ Charitatis in nos profusio? Voluit quippe Christus quam maxime nos sibi non fide tantum, sed etiam corpore copulare: voluit non animas tantum vegetare gratia, sed et carnem carne sua nutrire: voluit, ut caro ejus incorruptibilis pignus futuræ resurrectionis, et semen quoddam immortalitatis fieret corporibus nostris: voluit nobis memoriale relinquere suorum mirabilium, et Sacrificium in Ecclesia sua instituere eo excellentius, quo magis umbram veritas, et lex nova veterem præcellit. Demum nihil voluit omittere amantissimus Salvator, quo possit et suum nobis testari amorem, et vehementius animos nostros ad fiduciam, pietatem, et charitatem accendere. Hinc etiam abunde constat quotidiano experimento, quantæ utilitates, quanta bona ex hoc divino mysterio in fideles Christianos redundent. Cf. *Bellarmin. Maldonatum.* etc.

ARTICULUS II.

De Transubstantiatione.

OBSERVANDA.

I. Expedita nunc gravissima controversia de reali Dominici corporis præsentia, altera sequitur, quæ a priori divelli omnino non potest. Quæritur nempe, quo pacto corpus et sanguis Christi adesse incipiant in Eucharistia: an substantia panis et vini permaneat; aut an vera fiat et integra ipsius substantiæ conversio, ita ut tota panis substantia divina virtute in totam substantiam corporis Christi et tota vini substantia in totam substantiam sanguinis convertatur. Hæc ultima sententia sola et antiquissima est, et verissima; hanc tenet et semper tenuit Ecclesia Catholica, quæ admirabilem hanc conversionem convenienter et proprie *transubstantiationem* appellat, quemadmodum sacra Trid. Synodus docet Sess. XIII cap. IV.

II. Quid Lutherus de hoc transubstantiationis dogmate docuerit, supra adnotavimus; ubi etiam de portentoso *impanationis* systemate quædam dicta sunt. Hæc Osiandri sententia, quæ hypostatica panis cum Christo conjunctio adstruitur, paucos tantum sectatores habuit: cæteri Lutherani omnes (de iis loquor, qui adhuc Lutherani sunt,) *consubstantiationem* admittunt, id est, docent panis substantiam manere cum substantia corporis Christi;

sed non conjungi in unitatem personæ. Sacramentarii Catholicum dogma acriter insectantur tanquam sceleratam hæresin, et rem prorsus impossibilem; verum cum his nobis controversia non est; ut quid enim de modo disputabimus, quo Christus præsens est cum iis, qui ipsam ejus præsentiam negant? Hoc tantum in præsenti causa observandum est, Sacramentarios in eo nobiscum una voce conspirare, quod Transubstantiatio ita sit cum reali præsentia conjuncta, ut hæc intelligi non possit, nisi admissa substantiæ mutatione. Hinc constanter asserebant, per verba Christi: *Hoc est corpus meum*: mutationem aliquam fieri, vel moralem, ut ipsis videbatur, vel realem et substantialem, ut Catholici docent; et *Beza* sensum, ut a Catholicis exponitur, minus alienum esse existimat a verbis institutionis, quam uti a Lutheranis accipitur.

III. Præter Heterodoxorum errores, qui cum fide orthodoxa pugnant, aliæ quoque quæstiones a Scholæ Doctoribus fuerunt agitatæ, quæ cum levioris momenti sint, leviter etiam attingi debent. Hoc potissimum ab illis controverti solet, qua ratione fiat illa substantialis mutatio, quam Ecclesia transubstantiationem vocat. Pugnant, ut alias sæpius, *Scoti* et *Thomæ* Discipuli; illi *productivam* asserunt conversionem, hi *adductivam*, ut vocant. Prima est, quando conversio fit per annihilationem unius, et productionem, vel creationem alterius substantiæ: sed palam est, ejusmodi conversionem non esse mutationem unius substantiæ in aliam; sed unius in locum alterius substitutionem; neque illud in

Eucharistia locum habere potest, in qua corpus Christi non tunc primum producitur, sed tantum præsens fit sub speciebus panis; est enim illud ipsum corpus, quod Christus in terris habuit, et quod sursum elevatum est in cœlum. Adde quod illud, quod ab Ecclesia transubstantiatio vocatur, una tantum actio sit, qua desinit panis substantia, et succedit corpus Christi; in sententia Scoti autem duplex actio requiratur, una, quæ panem in nihilum redigit, et alia, quæ Christi corpus producit. His, aliisque argumentis adducti Theologi plerique *S. Thomæ* sententiam amplexi sunt, eam admittentes conversionem, quæ *adductiva* dicitur ideo, quia non facit ut corpus Christi tunc simpliciter esse incipiat, sed ut incipiat esse sub speciebus panis; non quod ipsum corpus assumptum e cœlo descendat, sed quod panis et vinum in corpus et sanguinem transmutentur. Sed forsan nimium jam in hac quæstione versati sumus. Melius est Patrum sequi vestigia, qui fidem divina auctoritate stabilitam firmiter tenuerunt, de illis argutiis et difficultatibus, quæ ex humana Philosophia emergebant, parum solliciti. — Scite admodum ad hanc rem loquitur Scholasticorum parens Magister sententiarum (*Lib. IV Dist. XI*). . . . » Si quis modum, quo id fieri » possit, quærit, breviter respondeo: Mysterium fi- » dei credi salubriter potest, investigari salubriter » non potest . . . ».

PROPOSITIO.

Christus in Eucharistia præsens est per transubstantiationem.

CONCILIUM TRIDENT. Sess. XIII Can. II.

» Siquis dixerit in srcrosancto Eucharistiæ Sa» cramento remanere substantiam panis et vini, » una cum corpore et sanguine D. N. Jesu Christi, » negaveritque mirabilem illam, et singúlarem con» versionem totius substantiæ panis in corpus, et » totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus » dumtaxat speciebus panis et vini, quam quidem » conversionem Catholica Ecclesia aptissime tran» substantiationem appellat; anathema sit . . . ».

PROB. I. *Ex Verbis Christi.*

Hujus doctrinæ, quam Ecclesia solemni decreto sancivit, firmum et stabile fundamentum habemus in Christi Domini verbis: *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus.* Christi verba figurate intelligi non possunt, uti Art. I probatum est; sed veram et realem Christi præsentiam significant. Hoc posito ita concludimus: Christi corpus præsens est, vel per *impanationem*, vel per *consubstantiationem*, vel per *transubstantiationem*: primum, et secundum verba institutionis non admittunt. Ergo tertium.

PROBAT. MIN. I. Impanationis systema tam absur-

dum est, ut a Lutheranis etiam fuerit explosum: Vid. sup. pag. 146. Et vero si impanatio fieret in Eucharistia, Verborum Christi hic esset sensus. Hic panis per unionem hypostaticam est corpus meum. At falsus esset sensus iste; nam unio hypostatica rei naturam non mutat, et panis tam parum Christi corpus fieret, quam natura Christi humana per unionem hypostaticam mutata est in divinam.

II. In sententia illorum, qui consubstantiationem, admittunt, hic esset sensus verborum Christi: *Hic* vel *in hoc pane est corpus meum.* Sed et hic sensus contortus est, et falsus. Verba Christi nisi violenter torqueantur, nihil aliud significant, quam quod illud, quod Christus manibus gerebat, id est panis, finita propositione, fuerit corpus Christi: quod necessario mutationem substantiæ importat; fieri enim non potest, ut una res non mutetur, et tamen fiat alia. Porro pronomen *hoc* per *hic* nullo modo explicari potest, quando res, quæ videtur, ad aliam continendam non sit destinata, neque prævia admonitione præparati fuerint audientium animi. Sed panis neque ex natura sua, neque ex hominum institutione ad hoc destinatur, ut corpus Christi contineat. Unde nihil efficiunt exempla ab Adversariis allata. Sic ex quotidiani sermonis usu solemus dicere dolio vini indicato: *Hoc est vinum:* quia dolium ex natura sua comparatum est, ut vinum contineat: quis autem non rideret hominem, qui aurum in pane includens, panemque porrigens diceret: *Hoc est aurum?*

Tam clara est, et obvia hæc nostra argumen-

tandi ratio, ut omnes illi Novatores, qui realem Christi præsentiam non admittunt, hoc nobiscum statuant generale principium. Verba Christi mutationem significare panis et vini: hanc, nisi figurata sit et metaphorica, certe esse realem et substantialem: ergo cum figurata non sit ex Articulo I, sequitur eam esse veram et substantialem.

PROBAT. II. *Ex testimoniis Patrum.*

Veterum Patrum testimonia multa sunt, et gravissima. Quædam jam laudata sunt, cum de fide præsentiæ realis tractaremus. Dicunt autem Patres, cum de hoc mysterio loquuntur, panem corpus Christi effici: non manere substantiam panis, quamvis accidentia maneant: panem mutari, transmutari in corpus Christi . . . » Panis iste, ait *Cyprian.* » *(Serm. de cœna Dom.)*, quem Dominus Discipulis porrigebat non effigie, sed natura mutatus » omnipotentia Verbi factus est caro . . . ». *Cyrillus Jerosolym.* in Catech. mystag... » Hoc, inquit, » sciens pro certissimo habe, hunc panem, qui nobis videtur, non esse panem, quamvis gustus » panem esse sentiat, sed esse corpus Christi...». Quid clarius his *Gregorii Nyss.* verbis *(Orat. Catech. cap. XXXVII)* . . . » Panis statim per Verbum transmutatur, sicut dictum est a Verbo: » *Hoc est corpus meum* ». Idem *S. Ambros.* lib. de initiandis docet, multisque ex V. T. exemplis confirmat.. vid. supra pag. 166... » Qui potuit ex » nihilo facere, quod non est, ait cap. XI, non

» potuit ea, quæ sunt, in id mutare, quod non » erant? Non enim minus est, novas rebus dare, » quam mutare naturas...». *S. Chrysost.* Homil. LXXXIII in Matth... » Nos ministrorum ordinem » tenemus; qui vero hæc sanctificat, et transmutat, » ipse est...».

Probat. III. *Argumento præscriptionis.*

Hic redit totum illud argumentum, quo superius usi sumus. Neminem latere potest, sicut realis præsentiæ, ita et transubstantiationis fidem ante Novatorum defectionem per omnes tum Orientis, tum Occidentis Ecclesias fuisse diffusam, quod certo argumento est, eam idem habuisse cum Religione Christiana initium. Quis enim, nisi a mente destitutus, sibi persuadeat, hanc fidem pluribus demum post Apostolos sæculis orbem Christianum invasisse, ita ut Ecclesiæ omnes, nemine repugnante, subito de transubstantiationis dogmate inter se convenirent? Sed debuit esse novitatis initium. Quo ergo auctore incepit? Quo loco nata est nova hæc, et Veteribus incognita fides? An Græcorum fœtus est? Et hunc errorem Romanæ fidei contrarium æquo animo tulissent Latini! Et non tulissent modo, sed in eam concessissent omnes, et ita concessissent, ut neminem factæ mutationis vel levis invasisset suspicio! At forsan a Latinis error exiit? Quis credat, tam faciles se in hac re præbuisse Græcos illos, qui circa ritus mere ecclesiasticos tantas Latinis moverunt lites? Ergo illæ Græcorum Ecclesiæ,

quæ eo tempore, quo mutatio facta dicitur, jam magnis odiis in Romanam Ecclesiam exarserant, suam antiquam et Apostolicam fidem sponte novæ Latinorum doctrinæ accommodassent? Et Photianæ Ecclesiæ exemplum illico secuti essent, omnes quæ per Orientem disseminatæ sunt. Hæreticorum sectæ, non minus Photianis, quam Romanæ Ecclesiæ infensæ? Et, quod magis stupendum, hæc mutatio facta fuisset per genus aliquod transubstantiationis, nullo tamen interveniente numine. Nam doctrinæ substantia mutata fuisset, nemine id vidente, nemine reclamante; et ita in omnes Liturgias illatum fuisset novum dogma, ut tamen constanter persuasum fuisset omnibus Ecclesiis, se in nullo a Patrum suorum doctrina deflexisse. Qui plura in hanc rem desiderat, adeat jam laudatum opus: *Perpetuité de la foi etc. Discussion amicale* lettre IX. Item Lettres du Père *Scheffnacher* Tom. II Lettre II. Optandum esset, ut hujus egregii operis nova ederetur traductio Germanica magis sæculo nostro accommodata.

OPPOSITIONES.

Opponunt I. Catholicorum transubstantiatio nova est, et veteribus plane incognita. Ergo etc.

Resp. dist. ant. Nomen illud transubstantiationis novum est, neque a veteribus usurpatum, *conc.* Nova est res ipsa, quæ hoc nomine exprimitur, *nego.* Stultum est, cum de re constet, litigare de nomine; constat autem transubstantiationis fidem omnium ætatum, et Christianorum fuisse, quamvis notum non esset vocabulum. O-

nes Liturgiæ etiam vetustissimæ, tum Orientalis, tum Occidentalis Ecclesiæ idipsum a Deo postulant, ut Spiritum suum mittat, qui ex pane corpus, ex vino Christi sanguine efficiat; id autem, quid aliud est, quam ipsa transubstantiatio, quam fideles omnes divinæ attribuunt virtuti. Post plura demum sæcula, quando Hæretici contra Eucharistiæ mysterium surrexerunt, Ecclesia, ut eorum argutiis occurreret, necessarium judicavit, ea adhibere vocabula in suis definitionibus, quæ nullo modo poterant in falsum sensum detorqueri. Sic *Concilium Lateranense* IV Anno 1215 ab Innocentio III coactum Cap. *Firmiter* definivit, corpus, et sanguinem J. C. in Sacramento Altaris sub speciebus panis et vini veraciter contineri.... » transubstantiatis pane in corpus, et vino in sangui» nem potestate divina... » Jam ante hoc Concilium ii, qui contra Berengarium disputarunt, eundem sensum reddiderant per *substantialem transmutationem*, et *Tournelius* (*De Euchar. quæst. III art. 1*), probat, vocem *transubstantiari* a plurimis XII sæculi auctoribus fuisse usurpatam.

Porro, si *Concilium Nicænum*, in quo CCCXVIII Episcopi aderant, ut Arianorum cavillationibus aditum intercluderet, in Symbolo ponere potuit vocabulum ὁμουσιος, *consubstantialis*, quod ante in Ecclesia non fuit usitatum; cur Lateranensis Synodus ex MCCLXXXV Prelatis coacta non potuisset nomen *transubstantiationis* probare, quod auctores vetustissimi multo ante tempore appellarunt aliis vocabulis idem pene significantibus, ut *mutationis*, *convertionis*, *translationis*, *transelementationis etc.* Hoc vocabulum adeo Græcos non offendit, ut illud ultro sint amplexi, et vocem Græcam μετουσιώσεως in publicis fidei professionibus adhibendam censuerint, antiquam fidem novo vocabulo profitentes. Valet ergo et hic illud *Vincentii* in Commonit... » Ecclesia plerum-

» que propter intelligentiæ lucem non novum fidei sen» sum, novæ appellationis proprietate signat . . . ».

Opponunt II. Sensuum testimonium constans et unanime certum est veritatis argumentum: atqui in Eucharistia etiam post consecrationem sensus omnes constanter nihil aliud referunt, quam panem et vinum. Ergo etc.

Resp. dist. majorem. Nisi certo nobis constet, non esse fidendum sensibus, *conc.* Ubi hoc nobis aperte fuit divina auctoritate revelatum, *nego.* Sensus rerum externarum impressiones recipiunt, neque falluntur, cum de his qualitatibus sensibilibus judicant. Quando igitur in Eucharistia speciem panis et vini, figuram, ac cæteras qualitates sensibiles percipiunt, certo testantur, has qualitates adesse. Verum de natura ipsa et substantia rerum sensus testari nihil possunt, de his judicat ratio: quæ ex sensuum relatione ad objectum concludit. Verum equidem est hoc judicium, si legitimum sit sensuum testimonium, in lege naturæ fundari, cujus Deus ipse auctor est; ita ut Deus ipse nos deciperet, si non posset ejusmodi testimonio fides adhiberi: sed hæc ad ordinem rerum naturalem pertinent, non ad ea, quæ vires omnes naturæ excedunt, et ubi Deus ipse tam aperte monet, magnum adesse divini amoris miraculum non sensibus sed fide percipiendum. *Si sensus deficit, ad firmandum cor sincerum, sola fides sufficit.*

Opponunt III. 1.° Fieri non potest, ut accidentia sint sine subjecto. 2.° Illud adhuc magis absurdum est, accidentia, quamvis sua spoliata sint substantia, omnes tamen hujus substantiæ proprietates retinere, ut sunt nutritio etc. Ergo etc.

Resp. neg. antec. Ad I. Certum est, panem et vinum in Eucharistia non remanere; certum quoque est, etiam facta mutatione sensus ita affici, ac si panis et vinum adessent; quomodo hæc fiant, explicare non pos-

sumus. Ajunt nonnulli, qui Scoti sententiam sequuntur, Deum in sensibus nostris et anima easdem impressiones per se ipsum operari, quas panis excitabat ante consecrationem. Sed contra est, quod hæc sententia non satis Ecclesiæ decretis respondeat, quæ diserte dicunt vini et sanguinis species remanere. Communius igitur Theologi cum S. Thoma sentiunt, accidentia panis et vini in Eucharistia existere sine subjecto; ideoque ea vocant absoluta . . . » Quoniam ea accidentia Christi corpori » et sanguini inhærere non possunt, ait *Catech. Rom.* » (*De Euch. quaest. XXXVII.*), relinquitur, ut supra » omnem naturæ ordinem ipsa se, nulla alia re nisa » sustentent . . . » Sed ajunt, ad accidentium essentiam pertinere, ut substantiæ inhæreant. Hoc ipsum est, quod probandum esset Adversariis. Nam prius est accidens esse, quam substantiæ inesse; prius est quantitatem existere, quam quod corpori dimensiones præbeat. Sicut enim de essentia substantiæ non est, ut per se subsistat, cum natura humana Christi non subsistat per se: sic non erit quoque de accidentis natura, quod actu inhæreat, sed quod possit inhærere (3).

Ad II. Huic objectioni jam fecimus satis, cum diximus, accidentia ita vicem gerere substantiæ, ut eodem prorsus modo agant, et corporum actiones ita excipiant, ac si panis adesset substantia. Cum enim Deus in mysterio Altaris nullum sensibile miraculum operari velit, sed totus latere ad fidei nostræ experimentum, necesse est, ut peracta consecratione symbola Eucharistica eosdem effectus producant, quam ante consecrationem. Adde, quod panis in Eucharistia non annihiletur: nam ubi res in nihilum abit, nihil omnino superest; in Eucharistia autem manent accidentia; substantia autem panis transit in aliud, nempe in verum Christi corpus. Hinc quando per alterationem specierum adsunt dispositiones ad aliam

formam introducendam, Deus novam substituit materiam, Vid. *Bellarmin.* de Euchar. lib. III cap. XXIV.

ARTICULUS III.

An Christus totus præsens sit sub utraque specie, et sub singulis cujuslibet speciei partibus.

OBSERVA.

Hanc Catholici dogmatis partem ita explicat *Trident.* Sess. XIII cap. III . . . » Semper hæc fides » in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem » verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis et vini specie una cum ipsius » anima, et divinitate existere; sed corpus quidem » sub specie panis, et sanguinem sub vini specie » ex vi verborum: ipsum autem corpus sub specie » vini, et sanguinem sub specie panis, animamque » sub utraque vi naturalis illius connexionis, et » concomitantiæ, qua partes Christi Domini, qui » jam ex mortuis surrexit, non amplius moriturus, » inter se copulantur; divinitatem porro propter admirabilem illam ejus cum corpore et anima hy» postaticam unionem: quapropter verissimum est, » tantundem sub alterutra specie, atque sub utra» que contineri; totus enim et integer Christus sub » panis specie, et sub quavis ipsius speciei parte,

» totus item sub vini specie, et sub ejus partibus
» existit. . . . ».

Hæc verba satis clara sunt, neque commentario indigent. Propterea notandum est, non agi hic de usu calicis, de quo postea occurret disserendi occasio.

PROPOSITIO.

Christus totus præsens est sub utraque specie, et sub singulis cujuslibet speciei partibus.

Concilium Trident. Sess. XIII Can. III.

. . . » Siquis negaverit, in venerabili Sacramento
» Eucharistiæ sub unaquaque specie, et sub sin-
» gulis cujusque speciei partibus, separatione fa-
» cta, totum Christum contineri; anathema sit. . . . ».

Probat. I.° I ad Cor. XI ait Apostolus... *Quicunque manducaverit panem hunc*, vel *biberit calicem indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini*... Ubi particula *vel* indicat Christum integrum accipi sub utraque specie. Quod autem Christus totus sub singulis cujusque speciei partibus contineatur, ex Evangelistis facile colligitur. . . . » Neque
» enim credendum est, ait Catech. Rom. (*Part. II*
» *cap. IV quæst. XXX*), singula panis frustra
» propria verborum forma a Domino consecrata
» esse; sed eadem simul omnem panem, qui ad
» sacra mysteria conficienda, atque Apostolis di-

» tribuenda satis futurus esset; id quod de calice » factum esse apparet; cum ipse dixit: accipite et » dividite inter vos. . . . ».

Accedit Ecclesiæ auctoritas. Verba Tridentini super retulimus. His consonat Decretum *Eugenii* IV ad Armenos, et veteris Ecclesiæ praxis, quæ illud in usu habuit, ut post consecrationem eandem Hostiam frangeret in plures partes, easque fidelibus distribueret; quemadmodum et calicem eundem distribuit juxta Evangelium.

III.° Idem ratio necessario concludit ex fidei principiis. Nam Christus divisus non est; Christus resurgens ex mortuis jam non moritur. Ergo sicut propter unionem hypostaticam humanitas non potest a divinitate separari; ita post resurrectionem corpus non potest esse sine anima et sanguine. Ergo etiam sub qualibet parte totus est Christus, quia in partes dividi non potest corpus vivum et immortale, et ubicunque est, totum est.

OPPONITUR.

I. Ex institutione Eucharistiæ clarum est, corpus Christi sub specie panis contineri, sicut et sanguis continetur sub vini specie. Ergo non potest esse totus Christus sub utraque specie. II Si fracto Sacramento Christus totus est sub quavis parte; sequitur corpus Christi in illis particulis præsens fieri per fractionem, non per consecrationem. Falsum cons. Ergo etc.

Resp. ad I. neg. conseq. . . . » Sciendum est, ait *S.* » *Thomas.* (*Part. III quæs. LXXVI art. 1*) quod ali- » quid est in hoc Sacramento dupliciter: uno modo

» quasi ex vi Sacramenti; alio modo ex naturali conco-
» mitantia: ex vi Sacramenti est sub speciebus id, in
» quod directe convertitur substantia panis, et vini....
» Ex naturali autem concomitantia est illud, quod rea-
» liter est conjunctum ei, in quod prædicta conversio ter-
minatur. ». Panis directe et vi verborum convertitur in corpus, reliqua per concomitantiam necessario adsunt, ubi Christi corpus adest verum, et vivum.

Resp. ad II. neg. majorem. Christus non est in Eucharistia modo naturali, sed sacramentali, non circumscriptive, sed definitive modo spirituum, et quomodo anima est in corpore. Ergo etiam antequam *Hostia* divisa sit in partes, Christus totus est in qualibet parte, quemadmodum anima tota est in toto corpore. Corpus Christi præsens est per modum substantiæ, ut *S. Thomas* observat (*Loc. cit. art. III*), non per modum dimensionis; ad rationem autem substantiæ pertinet, ut sit tota sub qualibet parte dimensionum, sub quibus continetur. Cum igitur corpus Christi succedat in locum substantiæ panis, debet esse, ubi erat substantia panis: ergo sicut substantia panis erat ante consecrationem in singulis partibus panis; sic corpus Christi post consecrationem debet esse in omnibus Hostiæ partibus.

ARTICULUS IV.

An Christus in Eucharistia præsens sit modo permanenti.

OBSERVANDA.

I. Cum Sacramentariis nobis de hac re controversia non est: eccur enim de præsentia perma-

nente disputaremus cum illis, qui Christum etiam in usu præsentem esse negant? Jam, cum notum sit Lutheranos hodie passim cum Calvinianis sentire, vix non inutilis videri posset hæc quæstio, nisi probanda essent, et ab Hæreticorum calumniis vindicanda Ecclesiæ Catholicæ dogmata. In historica synopsi N.° V et VI ostendimus, *Lutherum* ab initio factæ scissionis a Catholico dogmate in hac etiam parte non recessisse; nam corpus Christi in Eucharistia vere contineri, et extra usum permanere professus est, uti ex libro, quem ad Waldenses scripsit, perspicuum est. Anno demum 1536 *Bucerus*, quo Lutheranos cum Zwinglianis facilius conciliaret, hanc excogitavit opinionem, ut Christi corpus in ipsa sumptione adesse diceret, non item extra usum aut sumptionem. Hinc *Bucerus* primus hujus sententiæ auctor dicitur, quam Lutherus, et omnes deinde Lutherani secuti sunt, ea potissimum ratione, quod viderent per eam destrui adorationem Eucharistiæ, et alia nonnulla, quæ in usu erant apud Catholicos. Notandum tamen *Chemnitium* aliosque ex Lutheri Discipulis, ut Patrum testimonia facilius eluderent, nonnihil hanc sententiam temperasse. Docent enim corpus Christi præsens esse in tota Cœnæ actione, nimirum, cum benedicitur, frangitur, distribuitur, manducatur, imo cum statim ad ægrotos defertur manere Sacramentum; non item, cum in pyxide asservatur.

II. Ecclesiæ Catholicæ doctrinam nusquam melius quam a *Concilio Trident.* discimus. Sancta Synodus ita habet Sess. XIII cap. III. . . . » Semper

» hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis, et vini specie, » una cum ipsius anima et divinitate existere...... ». Ex hoc dogmate sponte fluunt quædam consectaria, quæ Concilium eadem Sessione explicat Cap. V et VI. Videlicet cultus adorationis, quem Ecclesia sacræ Eucharistiæ semper exhibuit: consuetudo eam asservandi: item ad infirmos deferendi, aut solemni pompa in processionibus circumgestandi etc.

PROPOSITIO.

Christus in Eucharistia præsens est modo permanente.

Concilium Trid. Sess. XIII Can. IV

... » Si quis dixerit, peracta consecratione, » in admirabili Eucharistiæ Sacramento non esse corpus, et sanguinem Domini N. J. C.; sed » tantum in usu, dum sumitur, non autem ante » vel post; et in hostiis, seu particulis consecratis, quæ post communionem reservantur, vel » supersunt, non remanere verum corpus Domini, anathema sit... ».

Prob. I. Argumento ex ipsa institutione Eucharistiae desumpto, quo etiam Tridentina Synodus utitur, cum Cap. III XIII.ae Sess. ait ... » Reliqua Sacramenta tunc primum sanctificandi vim

» habent, cum quis illis utitur; at in Eucharistia » ipse sanctitatis auctor ante usum est; nondum » enim Eucharistiam de manu Domini Apostoli » susceperant, cum vere tamen ipse affirmaret, » corpus suum esse, quod præbebat...». Et vero cum Christus tam expresse dixerit: *Hoc est Corpus meum*, antequam Apostoli manducarent: et: *Hic est sanguis meus*, antequam biberent: quis affirmare audebit nec corpus, nec sanguinem tunc adfuisse? Novum huic argumento pondus accedit ex eo, quod Christus adeo Apostolos ad manducandum et bibendum hac ratione invitet, quia illud, quod manu tenebat, non jam panis et vinum, sed corpus ejus esset, et sanguis; nam ideo particulam *enim* usurpat. ... *Bibite ex hoc omnes; hic est enim sanguis meus*... Adde, quod verba Christi I ad Cor. XI ita referantur... *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine*... Ergo sanguis erat in calice, antequam esset in ore sumentium.

Prob. II. *Auctoritate Patrum, et veteris Ecclesiae praxi.* In hac re testimoniis et exemplis plena est antiquitas, eaque quamplurimi recentiores Theologi contra Novatores collegerunt. Ex innumeris autem Veterum auctorum locis hæc manifesta sunt, quæ sequuntur. 1.° Mos fuit a Græcis jam antiquitus usitatus, quem etiam Latina Ecclesia in die Parasceves observat, ut per totam Quadragesimam, si Sabbatha et Dominicos dies exceperis, Sacerdos non consecraret Hostiam, sed jam præsanctificata aut consecrata uteretur. 2.° Fideles non raro sacram Eucharistiam in suis domibus servarunt, ut ea priva-

ctim vescerentur. Cujus rei præ cæteris testis est *Tertullian.* (*Lib. II ad uxorem cap. V*), qui hortans uxorem, ne post ejus mortem maritum duceret infidelem, inter alia hoc affert... » Non sciet ma» ritus, quid secreto ante omnem cibum gustes... ». *S. Basilius* hujus praxis originem repetit ex persecutionibus (*Epist.* 289.). 3.° Constat, Christianos olim cum navigarent, aut longius proficiscerentur, Domini corpus detulisse tanquam firmum in itinere præsidium, ut ex *S. Ambrosio* patet. (*Orat. de obitu fratris*). 4.° A prima Ecclesiæ ætate consuetudo viguit, ut Eucharistia per Diaconos perferretur ad absentes, et Episcopi eam ad aliarum civitatum Episcopos mitterent in mutuæ communionis testificationem: *Justin.* Apol. II — *Iranæus.* Epist. ad Victorem, teste Eusebio (*Lib. V histor. cap. XXV*) 5.° Communio nullo non tempore ægrotis in extremo vitæ positis ministrata fuit, eaque Eucharistiæ participatio propterea ἐφόδιον, sive *viaticum* dicebatur. Huc inter alia illud pertinet, quod *Dionysius Alexandr.* apud Eusebium (*Lib. VI cap. XLIV*), de Serapione quodam sene refert, qui cum morti proximus esset, rogavit puerum, ut aliquem ex Presbyteris accerseret; ait autem, Presbyterum qui præ ægritudine incedere non poterat, » puero » Eucharistiæ exiguam partem didisse, præcipien» do, ut eam madefactam in os senis infunderet ». — Narrat quoque *Paulinus* in vita S. Ambrosii, Honoratum Presbyterum Dei voce admonitum, ad Sanctum Præsulem jam ultimos spiritus agentem Domini corpus attulisse. Ex his aliisque multis per-

» esse cultu latriæ etiam externo adorandum; atque
» ideo nec festiva peculiari celebritate venerandum;
» neque in processionibus secundum laudabilem
» et universalem Ecclesiæ ritum, et consuetudinem
» solemniter circumgestandum, vel non publice, ut
» adoretur, populo proponendum, et ejus adorato-
» res esse idololatras; anathema sit. . . ».

Prob. prima pars. I.° Argumento, quod Trid. Synodus exponit Sess. cit. cap. V... » Illum eundem » Deum præsentem adesse credimus, quem Pater » introducens in orbem terrarum dicit: Et adorent » eum omnes Angeli Dei; quem Magi prociden- » tes adoraverunt, quem denique in Galilea ab » Apostolis adoratum fuisse Scriptura testatur....». Facilis est hæc consecutio: Christus in Eucharistia præsens est non in usu tantum, sed modo permanente et statim facta consecratione: Christus Deus est vivus et verus: vero Deo debetur adoratio latriæ: ergo Christus in Eucharistia etiam extra usum est adorandus. Patet ergo adorationem Christi in Eucharistia iisdem omnibo Scripturæ testimoniis præcipi, quibus et divinitas Christi, et ejus in Eucharistia præsentia est constituta; et præsentiam realem, cum adoratione ita esse conjunctam, ut una ab altera divelli non possit. Idque nobiscum affirmant Calvinistæ, qui Christum ideo tantum non adorant quia præsentem non credunt. » Id enim si ita esse » crederem, ait Beza (*De cœna Dom. pag.* 270.), » illius profecto non modo tolerabilem, et religio- » sam sed etiam necessariam arbitrarem adoratio- » nem ». Cf *Discuss. amicale* lettre VII.

II. Aliud Argumentum non minoris momenti ex traditione erui posset, si vellemus continuam ætatum seriem prosequi. Quædam jam indicata fuerunt, cum Christi in Eucharistia præsentia demonstranda erat. Pauca nunc subjiciamus, ex quibus de cæteris poterit æstimari.

Chrysost. Hom. XXIV in Cor. ait: » Hoc corpus » in præsepi reveriti sunt Magi . . . Imitemur saltem barbaros, nos qui cœlorum cives sumus. . . . ». Ante Chrysostomum *Nazianzenus* in oratione funebri Gorgoniæ sororis suæ narrat, illam » ad Altare » cum fide procubuisse, ipsumque, qui super eo » honoratur, cum ingenti clamore invocasse. . . . » Notum est illud *Augustini* in Ps. XCVIII . . . » Nemo » illam carnem manducat, nisi prius adoraverit. . . . ».

Necesse non est plura congerere, cum certum sit nullam ante Novatores Christianam societatem fuisse, quæ Christum Dominum in Eucharistia præsentem non adoraverit. Quod Latini omnes adorent, in aperto est: hoc ipsum de Armenis, Russis, et Græcis omnibus tot argumentis, et publicis testimoniis probatum fuit, ut nihil sit in humanis factis certum, et confessum, si res tam nota, et tam manifesta in dubium revocetur.

Probat. secunda pars. Si Christus in Eucharistia cultu latriæ etiam extra usum adorandus est, ut Parte I.ª probatum est: quis Ecclesiam reprehendere poterit, si certum aliquem et publicum adorationis cultum præscribat, et modum determinet, quo hoc ipsum ex intimis fidei principiis deductum adorationis obsequium Christo exhibeatur? Neque

putandum, Ecclesiam ejusmodi aliquid nisi gravissimis motam rationibus statuisse. Sufficiat hic referre *Concilii Trid.* verba Sess. XIII cap. V.: » Declarat sancta Synodus, pie et religiose admodum » in Dei Ecclesiam inductum fuisse hunc morem, » ut singulis annis peculiari quodam, et festo die » præcelsum hoc et venerabile Sacramentum singulari veneratione, ac solemnitate celebraretur, » utque in processionibus reverenter et honorifice » illud per vias et loca publica circumferretur. Æquissimum est enim sacros aliquos statutos esse » dies, cum Christiani omnes singulari et rara » quadam significatione gratos et memores testentur animos erga communem Dominum ac Redemptorem pro tam ineffabili, et plane divino » beneficio, quo mortis ejus Victoria et Triumphus » repræsentatur: atque sic quidem oportuit victricem veritatem de mendacio et hæresi triumphum » agere, ut ejus adversarii in conspectu tanti » splendoris, et in tanta universæ Ecclesiæ lætitia » positi, vel debilitati, et fracti tabescant, vel pudore affecti et confusi aliquando resipiscant... ».

SCHOLION.

Insignis ergo Novatorum calumnia est, quando Catholicis idololatriæ crimen, seu, uti dicunt, αρτολατρειαν objiciunt. Quomodo Catholici panem adorare possunt, qui negant panem in Eucharistia manere? Sed neque species adoramus, quibus Christi corpus obtegitur. Christus ipse sub speciebus

latens, et cum symbolis conjunctus colitur, ut Rex veste indutus. Quod autem honoris genus symbolis debeatur, si separatim a Christo spectentur, ad fidem nihil attinet. Porro observandum est, quod Protestantes, etiamsi persuasum illis esset, Christum in Eucharistia præsentem non esse, Catholicos tamen, qui in persuasione omnino contraria sunt, idololatriæ accusare non possint. Hujus rei rationem claram et apertam affert ipse *Marc. Ant. de Dominis*, cujus hæc verba sunt (*Lib. VII de reb. Eccles. cap. XI*). » Respondeo, me nullum idololatricum crimen in illa adoratione, si recte » dirigatur intentio, agnoscere. Qui enim docent, » panem non esse amplius panem, sed corpus » Christi, illi profecto panem non adorant, sed » solum ex suppositione licet falsa (*Ita loquitur homo hæreticus et Apostata ex Calvinianæ Relig.* » *principiis)*, Christi corpus vere adorabile ado» rant ».

ADNOTATIONES.

(1) Pag. 151 — Von dieser Sekte der Sakramentierer schreibt Luther anderswo (Vorrede über das Büchlein Syngramma etc. an Johannem Aecolampadium, 1526). » Ich hoffe, solche gewliche Lesterung (der Sakramentierer) solls bald mit inen ein Ende machen; wiewol wir solch jemerlich Wesen und Secten wol werdienet haben durch unser Undankbarkeit und Verfolgung des Evangelii, und noch ergeres verdienen, das auch leider kommen wird. (Gewiss wahr gesagt!) Diese Secte ist so fruchtbar, dass sie inwendig einem Jar fünff oder sechs Köpffe hat gewonnen. Der erste war D. Carlstad mit seinem *Touto*, der ander Zwingel mit seinem *Significat*, der dritte ist Ecolampadius mit seiner *figura corporis*, der vierte keret die Ordung des Terts

(1) Pag. 151. *Di questa Setta de' Sacramentarj scrive Lutero altrove* (Prefazione al libretto Singramma, ec. a Giovanni Ecolampadio, 1526). » *Io spero, che questa solita bestemmia de' Sacramentarj avrà tosto un fine con loro; sebbene noi abbiam meritato questa calamità, e questa setta per la nostra ingratitudine e persecuzion del Vangelo, e meritiamo ancora di peggio, che ben anco accaderà pur troppo.* (detto certamente e con verità!) *Questa setta è sì feconda, che in un anno ha guadagnati cinque o sei capi. Il primo fu D. Carlstadt col suo* Touto; l'altro *Zuinglio col suo* Significato, *il terzo è Ecolampadio colla sua* figura corporis; *il quarto stravolge l'ordine del testo; il quinto è in via, che rimescola le parole; il sesto è ancora nel suo nascere, e giuoca le parole ai dadi;*

umb, der fünfte ist auf der Ban, der versetzt die Wort, der sechst steckt noch in der Geburt; und würffelt die Wort, der siebend wird vielleicht auch etwa kommen, und die Karten mengen, ein jeglicher wil hie Meister werden. Da sihe, ob uns nicht der Geyst Gottes gnugsam warnet für den Secten, die in jrem Unfang sich so theilet! (Er vergleicht nun diese Secten mit dem vielköpfigen Thiere in der Offenbarung, und fährt fort:) in ursachen und gründen anzuzeigen, hat yägliche Rotte ihre Köpffe, und ire weise zu lestern ec. (Hat nicht Luther heir sich selbst das urtheil gesprochen? So muss es ia geschehen, wen sich ieder seinen Glauben selbst machen kann. — Bald darauf tröstet sich Luther damit, dass diese Köpfe nach und nach absterben müssen.) Der erste Kopff, sagt er, Carlstads *Tuto* ligt schon, und hat nicht einen Buff mögen halten.... Desselben gleichen geht es auch des Zwingels *Significat*. das hat den Kopff niedergebeugt, und stirbt frey dahin; denn man kann kein *Significat* in der Schrifft aufs *Est* bringen. » — (Hier war Luter auch kein Prophet, denn bei den IIII. Prote-

verrà fors' anche il settimo, e mischierà le carte; ognuno qui vuol esser maestro. Or vedi, se lo spirito di Dio non ci avvisa abbastanza di guardarci da tal setta, che nel suo cominciamento si divide così! (Egli rassomglia ora questa setta alla bestia di molte teste nella rivelazione, e prosegue:) *per insegnare con ragioni e fondamenti, ciascuna fazione deve bestemmiare i suoi capi, e i suoi Sapienti, ec.* (E non ha qui Lutero pronunziata la sentenza a se stesso? Così deve certo succedere, quando ciascun da sè può stabilirsi la sua fede.—Tosto dopo si conforta Lutero coll'idea, che questi capi a poco a poco devono morire). *Il primo capo, dice egli, il* Tuto *di Carlstad giace di già, e non ha potuto sostenersi in nessun punto. A pari di quello vassi anche il* Significato *di Zuinglio, il quale ha abbassata la testa e se ne muore in pace; poichè nella Scrittura non si può portare alcun* Significato *sopra l'Est.»* —(Qui Lutero non fu profeta, poichè presso i Protestanti ha bensì *l'Est* molto abbassata la testa, ed è vicino al suo morire; ma all' opposto il *Significato* di Zuinglio se ne va con testa elevata).

stanten hängt wirklich das *Est* gewaltig den Kopf, und ist seinem Absterben nahe; hingegen gehet Zwingels *Significat* mit gehobenem Haupte daher).

(2) Pag. 156. Quid de ejusmodi agendi ratione sentiendum sit, ex ipso novæ reformatironis auctore discamus. In Epistola ad Francofurtenses, eos hortatur, ut procul a se repellerent simulatores illos, qui, licet cum Zwinglio sentirent, ita tamen subdole de Encharistia loquebantur, ut multi Lutherani ad eorum cœnam accederent...

So thut diese zweyzüngige Rotte auch sagen .. Es sey nit not, das der gemein Christen mensch wisse, wie Christus leyb im Sakrament sey... Was sind das für Cristen, die so menchelu, und scheuen sie ihre lere frey bekandt zu seyn, und verkaufen sie unter einem frembden schein, und deckel? Darauf gehört eine zwiefeltige Helle... Weiter.. Wer seinen Seelsorger öffentlich weiss, dass er zwinglisch leret, den soll er meyden, und ehe sein lebenlang des Sakraments emperen, eh ers von ihm empfangen sollt, ja auch ehe darüber sterben, und alles leyden. Ist aber sein Seelsorger der zweyzüngigen einer.. so geh, und sende zu ihm, und lass dir deutlich heraussagen, was das sey, das er dir mit seinen

Questa Setta bilingue dice di più: ... Non essere necessario che il semplice fedele sappia, come nel Sacramento vi sia il corpo di Cristo... Che cristiani son questi, che tradiscono in tal maniera, e si vergognano, che la loro dottrina venga pubblicamente conosciuta, e che cercano di venderla sotto un aspetto, e manto forastiero ... Di poi dice ... Chi sa che il suo curator d' anime insegna pubblicamente secondo la dottrina di Zwinglio, deve fuggirlo, e piuttosto star lontano vita sua durante dal Sacramento, che ricevèrlo da lui, si deve soffrir piuttosto ogni cosa. Se poi il suo curator d' anime è uno di questi bilingui...va o manda da lui, e fatti dir chiaramente, cosa è quello che egli ti dà colle sue mani,

Türcken und Jüden sind viel besser ... Aber diese gesellen müsten die rechten hohe Ertzteuffel sein, die nur eytel brod und wein geben, und liessen michs halten für den leyb und blut Christi, und so jemmerlich betrögen. Das wäre zu heiss, und zu hart, da wird Gott zuschmeissen in kurtzem. Darumb, wer solche Prediger hat, oder sich des zu jnen versihet, der sey gewarnt für jnen, als für dem leybliafftigen teuffel selbs ».

no credere di ricevere il vero corpo, ed il vero sangue di Cristo, e così miseramente m' ingannano. Questa sarebbe una cosa troppo empia e dura, e Dio in breve lo farà vedere. Perciò, chi ha un simile Predicatore, o si provvide d'uno d' essi, l' avverto che si guardi da essi come dal diavolo stesso.

(3.) Pag. 211. Præclare in hanc rem *Leibnitius* in systemate Theologico p. 228 edit. Mogunt. » Equidem » non patitur brevitas nostra, ut in Philosophiam lon» gius excurramus; illud tamen obiter attigisse suffece» rit, nos quoque non perfunctorie studiis mathematicis, » mechanicisque, et naturæ experimentis operam dedis» se, et initio in illas ipsas sententias, quas paulo ante » diximus, inclinasse fatendum est: tendem progressu » meditandi, ad veteris Philosophiæ dogmata nos reci» pere fuisse coactos. Quarum meditationum seriem, si » exponere liceret, fortasse agnosceretur ab his, qui » nondum imaginationis suæ præjudiciis occupati sunt, » non usque adeo confusas et inceptas esse eas cogitatio» nes, ac illis vulgo persuasum est qui receptorum do» gmatum fastidio tenentur, et *Platoni, Aristoteli*, et divo » *Thomæ*, aliisque summis viris tanquam pueris insul» tant ». — Et paulo post (pag. 243.) ... » In univer» sum necesse est, vel dari accidentia realia, sive ab-

» soluta, quæ non tantum moraliter a substantia differant, ut ea solent, quæ relationes appellamus; vel » omnem mutationem realem etiam esse essentialem, sive » substantialem, quod ne illi quidem admittunt, qui accidentia realia negant ». Hæc et plura alia, quæ in ipso opere legi possunt, a viro dicta sunt acutissimi ingenii, qui in rebus philosophicis vix unquam parem habuit, superiorem certe neminem. Alio loco Gallice ita sententiam suam exprimit (*Ex epist. inedita ad Arnald ... Veyez: Exposition de la doctrine de Leibnitz etc. Edit. de Paris. pag.* 417). » M.r le Baron de Boinebour sait, que de» puis quatre ans je me suis fortement occupé de mon» trer la possibilité des mystères de l'Eucharistie ... » Je crois et être venu heureusement à bout, lor» sque j'ai reconnu, que ce n'est pas dans l'étendue » que consiste l'essence du corps ... et même, que la » substance du corps est sans étendue ... Il a paru enfin » très nettement, en quoi la substance différait *des espè» ces;* et l'on â vû la raison, qui fait clairement com» prendre, que Dieu peut faire ensorte, que la sub» stance du même corps soit à la fois en plusieurs lieux » distans les uns des autres; ou ce qui revient au même, » existe sous plusieurs especes. *Nous prouverons aussi, » ce qui n'était venu en pensée a personne, que la Tran» substantiation, et la présence rèelle du même corps en » plusieurs lieux ne different pas en dernière analyse;* » et qu'on ne peut pas dire qu'un corps soit en plu» sieurs lieux distans les uns des autres autrement, qu'en » concevant, que sa substauce existe sous diverses espè» ces, ou apparences: car la substance seule du corps » n'est pas sujette à l'étendue, et par conséquent aux » conditions du lieu ... et par conséquent la *Transubstantiation*, pour me servir d'une expression très sa» gement employée par le Concile de Trente, et que j'ai

» éclaircie d'après *S. Thomas*, n'est point contraire à » la confession d'Augsbourg, et même en est une con» séquence . . . . ».

Operæ pretium non est, hic de recentioris Philosophiæ placitis disserere. Cito transeunt nova opinionum commenta, et quæ cum ingenti sapientiæ ostentatione se se extollunt, vix nata iterum decidunt, et vilescunt. Qui hac nova Philosophia ad impugnanda Religionis mysteria utuntur, ab aliorum temporum Incredulis verbis quidem, sed re ipsa non differunt; nam quæ ab illis objiciuntur, jam centies fuerunt a Religionis Christianæ defensoribus refutata. Qui autem operam in eo collocarunt, ut fidem mysteriorum ex novellæ Philosophiæ principiis demonstrarent, ii ingratum opus susceperunt, et inutile, et multa obscura dixerunt, quæ a nemine leguntur. Siquis tamen plura circa hanc materiam legere desiderat, adeat Doctissimi D. *Zimmer*, Theologiam specialem tom. III a §. 142 usque ad 182, et, si ea perlegerit, facile nobis ignoscet, si ab hac tractatione in nostra *dogmatica Theologia* abstinemus. Plura habet vir Doctissimus contra Kantianos egregie dicta, atque hoc passim evenit novorum Systematum patronis, ut facilius aliena destruant, quam sua confirment. Exempli loco hæc exscribimus ex §. 161 . . . ».

» Indessen gibt Kant zu, und muss es zugeben, dass die Leerheit der Ideen nicht beweisen kann, und fodert da gegen nur soviel, man solle zugeben, dass auch die Realität derselben nicht bewiesen werden könne. Diese beiderseitliche Unmöglichkeit vorausgesetzt welche eigentlich unter die kanti-

Intanto Kant accorda, e deve accordarlo, ch'egli non può dimostrare la vanità delle Idee, e pretende per contrario che anche a lui s'accordi non potersi nemmeno dimostrare la realtà delle medesime. Premessa questa scambievole impossibilità, che è propriamente uno dei principj fondamentali di Kant

Digitized by Google

schen Grundlehren gehört, wie können die Kantianer von theoretischen und praktischen Unmöglichkeiten bei der Lehre der Katholiken vom Abendmale sprechen?..

come possono i Kanziani nella dottrina dei Cattolici sulla cena eucaristica parlare d' impossibiltà teoretiche e pratiche.

Et certe nemo Catholicorum est qui non Kantianis concedat, nulla ratione philosophica probari posse, ideis, quæ de mysteriis habentur, aliquid reale subesse; sed sufficit nobis, etiam contrarium ex hac Philosophia probari non posse: manet ergo inconcussum argumentum ex Revelationis criteriis, id est, ex verbo Dei deductum.

Pergit D. Zimmer Kantianos alloquens...

» Wie könnt ihr von Unmöglichkeiten, von Aberglauben, von Pfaffenbetrug sprechen? Oder habt ihr vielleicht gar euern Meister übersprungen? Nun, so trettet auf... und bringet euere nöthigen Beweise aus euerm philosophischen Magazin hervor: denn merkt es wohl, aus euerer Philosophie müsst ihr es vollgültig beweisen... Machtsprüche gelten hier nicht; auch nicht das Hinweisen auf einige Schriften aus euerer Schule, am allerwenigsten auf die Schrift: Neue Erde, und neuer Himmel, das elendeste Produkt um die Philosophie zu beschimpfen, die zwar euer Pöbel heissbungrig verschlingt, übes die ich aber, wenn ich sie im Schlafe geträumt hätte, im Angesichte eines wahrhaft philosophischen Kopfes erröthen wür-

» *Come potete voi parlare d' impossibilità, di superstizioni, d' inganni dei Preti? Avete voi forse sorpassato il vostro stesso Maestro? Su via... portate in campo le necesserie prove cavate dal vostro Magazzino filosofico; giacchè il vedete bene, che dovete intieramente provarlo colla vostra Filosofia... Le Sentenze qui non hanno forza, nemmeno il citare alcuni scritti usciti dalla vostra Scuola, e meno di tutti il citare l' Opera:* La terra nuova, ed il nuovo Cielo; *prodotto il più infelice di tutti per oltraggiare la Filosofia, quantunque la vostra Plebe l' inghiotta avidamente, di cui io per altro mi vergognerei alla presenza d'un uomo veramente filosofo, se l' avessi anche solamente sognata... Intanto finchè siete in pronto colle*

de... Unterdessen bis ihr mit euern Beweisen fertig seyd, leget euerm ungezogenen Pöbel das Stillschweigen auf... Unter diesen Pöbel rechne ich nicht nur die Lehrlinge, sondern auch die öffentlichen Lehrer, die sich mit dem Studium der Philosophie nicht abgeben können oder mögen, und darum lieber euch nachbeten. Vorzüglich aber rechne ich darunter jene Geschäftsmänner, von jedem Stand, und Range; welche die hohe Meinung von der Philosophie haben, man könne sie aus Journalen und Litteratur-Zeitungen von Grund aus kennen lernen, und darum so gern über Philosophie absprechen ec. ec. ...

vostre prove, comandate silenzio alla vostra plebe malcreata... Sotto questa Plebe io non intendo solamente gli Studenti, ma anche i pubblici Professori, i quali perchè o non vogliono, o non possono impacciarsi collo studio della Filosofia, si contentano di ripetere le vostre parole. Ma in particolare io intendo quegli uomini d'alto affare d'ogni stato e condizione, i quali hanno l'alta opinione della Filosofia, che si possa impararla a fondo dai Giornali, e dalle Gazzette letterarie, e perciò tanto volontieri parlano della Filosofia.

Quam bene hæc! Sed cur de Kantianis tantum dicta sint?

CAPUT SECUNDUM.

DE EUCHARISTIA, UT EST SACRAMENTUM

De veritate corporis et sanguinis Christi in Eucharistia disputavimus. Posito nunc totius controversiæ fundamento, ad eas quæstiones progredimur, quæ ad Eucharistiam pertinent, quatenus est Sacramentum. Multa hic iterum occurrunt, quorum notitiam habere oportet Theologum, et quidem non vulgarem, sed solidam et eruditam; ut et ipse potens sit instruere fideles in doctrina sana, et eos, qui contradicunt, arguere. Totam hanc tractationem in quatuor articulos partimur. I Erit de natura Sacramenti: II de ejus materia et forma: III de causis extrinsecis: IV de necessitate ejus, et effectibus.

ARTICULUS I.

De natura Sacramenti Eucharistiæ.

OBSERVANDA.

I. Eucharistia recte dicitur: » Sacramentum a » Christo Domino institutum ad spiritualem animæ » refectionem, in quo corpus et sanguis ejus sub » speciebus panis et vini vere, realiter, et sub» stantialiter continentur.... ». Partes hujus definitionis omnes aut probatæ jam fuerunt, aut manifestæ fient ex hujus capitis decursu. Cæterum, quod Eucharistia novæ legis Sacramentum sit, nulla hactenus Christianorum societas negavit. Eucharistiæ vocabulum a Græco ἐυχαριςια desumptum est, quod gratiarum actionem significat. Illud autem optime huic mysterio convenit, tum quia Christus illud instituendo gratias egit, tum quia nos hanc purissimam hostiam offerentes, dignus Deo pro universis in nos beneficiis gratias referimus.... » Re» verenda ac salutaria illa mysteria, ait *S. Chrysostom. (Hom. XXXI in Cap. VIII Matth.)* » quæ in omni certe Ecclesiæ congregatione ce» lebramus, Eucharistia nuncupantur. Sunt enim be» neficiorum recordatio plurimorum caputque ipsum » divinæ erga nos charitatis ostendunt, nosque fa» ciunt debitas Deo gratias semper exsolvere... ».

II. Multa alia sunt hujus Sacramenti nomina,

Digitized by Google

vel ab institutione, vel ab effectis, vel a materia, aut re ipsa, quam continet, desumpta. Præcipua sunt: *Cœna Domini, mensa Domini, Sacramentum altaris, Viaticum, Panis, Fractio panis, Panis mysticus, Panis Angelorum, Corpus et sanguis Domini etc.* Non raro etiam *communio*, aut *synaxis* dici solet, quia fideles inter se, et cum suo capite arctissimo nexu conjungit.... *Quoniam*, ait Apostolus (*I Cor. X* 17.), *unus panis, unum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus*.... Unde merito *S. Augustinus* exclamat (*Tract. XVI in Joannem.*)... *O Sacramentum pietatis! O signum veritatis! O vinculum charitatis!*... Neque prætermittendum est *Eulogiæ* vocabulum, quod apud veteres Græcos sæpe Eucharistiam exprimebat. Ευλογειν idem est ac *benedicere*, et in Scripturis idem significat, quam ευχαριστειν *gratias agere*.... *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est?*... I Cor. X 16. — Communiter tamen *Eulogiæ* vocabantur illæ consecratæ Eucharistiæ partes, quæ in signum mutuæ communionis et charitatis ad absentes Episcopos et Presbyteros mitti solebant. Quando postmodum, hoc more abrogato, partes panis ex oblatione fidelium superstites, quas Sacerdos singulari benedictione sanctificabat, loco Eucharistiæ mittebantur, his panis reliquiis mansit Eulogiarum nomen.

III. In Altaris Sacramento duo in universum occurrunt, actiones nimirum, quæ cito transeunt, ut consecratio, manducatio; et res ipsæ, quæ permanent, ut panis solus in sensu Sacramentariorum,

panis cum corpore Christi in sensu Lutheri, in sensu autem Catholicorum species panis et vini, cum corpore et sanguine Christi. Exinde multiplex oritur controversia. Quæritur enim an Sacramentum in usu consistat, aut an panis in Eucharistia Sacramenti habeat rationem? quæ heterodoxorum sententiæ sunt, quas capite I.° refutavimus. Ibi enim confectum est, Eucharistiam illud, præ cæteris Sacramentis proprium habere, quod consistat in re permanente. Sed et panem Sacramenti rationem habere non posse, ex dogmate transubstantiationis perspicuum est: non potest esse Sacramentum, quod non adest, quod etiam si adesset non posset *signi* locum tenere. Substantia quippe nihil proprie significat, nec est res sensibus objecta, hoc enim proprium est accidentium. Catholici cum hæreticas doctrinas communi voce repellunt, non tamen omnino consentiunt inter se. Sunt, qui Sacramenti hujus naturam in ipsa consecratione posuerunt; sed hæc sententia non est multorum, omnes fere res ipsas quæ permanent, Sacramenti rationem habere dicunt; sed hi iterum disputant, an corpori Christi soli, an speciebus solis, an utrisque, et speciebus et corpori Christi Sacramenti ratio conveniat? Prima sententia vix adhuc defenditur; secunda inter Thomistas videtur esse communior, eique adstipulari videtur Catechismus Romanus de Eucharistia Quæstio VIII .... ». Ipsæ » panis et vini species, inquit, veram et abso» lutam hujus nominis rationem habent ... ». Nihilominus maxima Theologorum pars tertiam sen-

tentiam amplectitur. Sed hic iterum magis in verbis discrimen est, quam in re; omnes enim concedunt, nec corpus sine specie, nec speciem sine corpore Sacramentum esse. Qua ratione autem subtiliter in hac materia distingui possit, ex his Doctiss. *Bellarmini* propositionibus intelligimus (*De Euch. I IV C. VI) Propos. V*..... » Etsi tam species » panis et vini, quam corpus et sanguis Domini » ad essentiam Sacramenti Eucharistiæ pertineant; » ratio tamen *Sacramenti* magis convenit specie- » bus, ut continent corpus, quam corpori Christi » ut est sub speciebus.... *Propos. VI*.... Ratio » *Sacrificii*, nec non pignoris, et alimenti divini, » magis convenit corpori Domini, ut est sub » speciebus, quam speciebus ut continent corpus » Domini.... ». Ratio primi est, quia Sacramentum præcise ut tale est signum sensibile rei sacræ; nempe vel gratiæ, ut in cæteris Sacramentis, vel auctoris gratiæ, ut in Eucharistia: ex quo sequitur solas species ut corpus Christi continent proprie rationem habere Sacramenti; solæ enim species sunt signum sensibile, realis, sed invisibilis præsentiæ Christi.... Ratio secundi est, quia ut *Bellarminus* ait, quod offertur Deo Patri non sunt species panis, sed id, quod in cruce fuerat oblatum; et similiter pignus amoris, et alimentum non in significatione, sed in re ipsa consistunt.

Digitized by Google

PROPOSITIO I.

Ipsa Consecratio non est Sacramentum.

Prob. 1.° Eucharistia est aliquid permanens: Consecratio autem est aliquid transiens, quemadmodum et sumptio. Ergo, sicut Sacramentum adest, antequam sumatur, sic etiam manet peracta consecratione; et fideles, qui Eucharistiam in domibus servabant, eamque némine præsente sumebant, numquid non accipiebant Sacramentum? 2.° Duplici modo intelligi potest consecratio: vel est ipsa panis in corpus Christi conversio, vel prolatio verborum, quibus perficitur illa conversio: atqui primum Sacramentum dici non potest, cum sit aliquid occultum et prorsus insensibile; neque secundum, nam verba illa efficiunt Sacramentum; ideoque Sacramentum ipsum esse non possunt. 3.° Si consecratio Sacramentum esset, nulla adesset Sacramenti materia; nam panis, qui consecratur, non est consecrationis materia, sed subjectum, sicut homo, qui baptizatur.

PROPOSITIO II.

In Eucharistia nec solæ species, nec solum Christi corpus rationem Sacramenti habent, sed species simul cum corpore et sanguine Christi.

Prob. 1.° Quæ huic Sacramento tribui solent a SS. Patribus, quod sit cibus animæ, quod sit cultu

latriæ adorandum, quod Christi verbis: *Hoc est corpus meum* perficiatur; hæc et alia id genus plurima, quæ in ore fidelium versantur, non solis speciebus, sed corpori et sanguini Christi tribuuntur. Ergo etc. — 2.° Ex altera parte multæ et graves rationes, et varia SS. Patrum testimonia id quoque evincunt, panis et vini species non ipsum corpus et sanguinem proprie Sacramentum dici. Nam Concilium Trid. Sess. XIII Can. 1 declarat: corpus et sanguinem Christi in Eucharistiæ Sacramento contineri: quod autem in Sacramento continetur, non est ipsum Sacramentum. Certum quoque est, Sacramentum in re sensibili positum esse, corpus autem Christi ita est in Eucharistia præsens, ut sensibus sit penitus subductum.

Patet ergo utrumque ad Sacramenti essentiam requiri, tum species, tum corpus. Hinc si Patres species panis et vini Sacramentum vocant, eas certe non solas, et separatim sumunt, sed quatenus corpus et sanguinem continent. Ita, si Sacramentum hoc corpus et sanguinem Christi appellant, species sensibiles a ratione Sacramenti non excludunt, sed a potiori parte Sacramentum Eucharistiæ designant.

QUÆRITUR.

An Eucharistia unum sit Sacramentum an duplex?

Resp. Etsi duplex sit in hoc Sacramento materia, duplex forma; etsi duo sint signa, species panis, quæ corpus, et species vini, quæ sanguinem

significant, tamen unum est Sacramentum. Nam res quæ arte potius constant quam natura, non ex partium unitate, sed ex earum perfectione, et coaptatione suam consequuntur unitatem; ut in domo, et aliis artefactis videre est. Sic in Eucharistia species panis et vini unum sunt et integrum signum rei sacræ, et ad eundem finem et effectum referuntur. Nam et spiritualem animæ refectionem, et passionem Christi, et fidelium communionem, et corpus Christi, quod est Ecclesia, significant.

ARTICULUS II.

De materia et forma Sacramenti Eucharistiæ.

Quantum Eucharistiæ Sacramentum a reliquis omnibus differat, ex iis, quæ hactenus dicta sunt, abunde colligitur. Cætera Sacramenta in usu consistunt, seu in actione transeunte, neque ulla fit materiæ aut elementi in aliam naturam mutatio. Inde est, quod in his Sacramentis idem sit esse Sacramentum, et fieri; nam non sunt, nisi, cum fiunt, et idem Sacramentum constituit, quod illud efficit. Non ita Eucharistia. Hæc conficitur, ut sit, et permaneat. Hic ergo aliud est esse Sacramentum, aliud fieri. Cum Sacramentum conficitur, requiritur materia, quæ in corpus et sanguinem Christi consecratione transmutatur, et forma, qua conversio substantiæ perficitur. De hac materia et forma

nunc agendum est. Hæc, ut ex probatis manifestum est, Sacramentum ipsum, ut in se est, non constituunt: non panis, qui non adest amplius: non verba consecrationis, quæ non manent, cum tamen maneat Sacramentum.

§. I.

De materia Sacramenti.

OBSERVANDA.

I. Duplex est hujus Sacramenti materia, quemadmodum est duplex pars Sacramenti. Una est panis ex tritico confectus, altera vinum ex vite expressum. Circa primam materiæ partem errarunt veteres quidam *Gnostici*, quorum impios et abominandos ritus satius est hic præterire. Alii ex eadem Gnosticorum familia retento panis usu, vini elementum sustulerunt. De *Ebionitis* ita refert *Epiphan.* (*Hæresi XXX N.*° 16): . . . » Ex Ecclesiæ imitatione mysteria quædam quotannis celebrant, in » quibus panes azymos, et ad alteram mysterii » partem meram aquam adhibent . . . ». Eundem ritum secuti sunt Manichæi ex falsa, qua laborabant opinione, quod vinum esset a malo principio conditum. Si qui postea reperti sunt, qui ex simplicitate et ignorantia aquam aut lac, aut aliud quid pro vino adhibuerunt, ii pauci fuerunt, et facile SS. Pontificum et Conciliorum decretis fuerunt re-

pressi. Cæterum quæ communis Ecclesiæ praxis et traditio a Christi tempore fuerit, tam apertum est, ut probatione non indigeat. Omnes enim tum Orientis tum Occidentis Ecclesiæ id semper magno consensu tenuerunt, quod panis, et vinum ex vite sola sint materia idonea Sacramenti. Ita legimus Eucharistiam a Christo fuisse institutam...; *Accepit Jesus panem, et benedixit etc. . . . Et accipiens calicem gratias egit etc.* . . . Manifestum est calicis nomine illud intelligi, quod in calice continebatur: vinum autem in calice fuisse hæc probant, quæ statim sequuntur . . . *Dico autem vobis, non bibam amodo de hoc genimine vitis etc.* . . . Neque exemplum tantum habemus, sed expressum mandatum. . . . Nam post panis consecrationem additur. . . . *Hoc facite in meam commemorationem* . . . Luc. XXII. Similiter ad calicis porrectionem . . . *Hoc facite, quotiescunque bibetis in meam commemorationem* . . . I Cor. XI.

II. Materia, ex qua tam in Ecclesia Græca, quam Latina conficitur panis Eucharisticus, est triticum. De hoc ita habet Catech. Rom. (*De Euch. Quæst. XII*) . . . » Salvatoris verba ostendunt, panem ex » tritico confici oportere; communi enim loquendi » consuetudine, cum panis absolute dicitur, panem » ex tritico intelligi satis constat . . . . ». Eadem *S. Thomæ* sententia est (*P. III Q. LXXIV Art. III*). Vid. *Card. Gotti* de Euch. quæst. 1.ª Cui etiam Concilii Florentini verba consonant; quot in litteris unionis ita ait . . . » Definimus in azimo, sive » fermentato pane *triticeo* Christi corpus veraciter » confici . . . ». Cæterum Theologi disputant, quid

sub ratione tritici comprehendatur, et quidam volunt sub communi vocabulo alias etiam frumenti species intelligi posse, quæ non substantia, sed accidentibus tantum ab illo tritico differunt, quod speciatim, et quasi per excellentiam ita vocatur.

III. Quod alteram materiæ partem attinet, omnium sententia est, requiri vinum de vite expressum, quale communi usui inservire solet. Unde nec acetum, neque vinum congelatum idonea consecrationis materia est. Vino aquam admiscendam esse, constans fert Ecclesiæ traditio; et si Græcis ab Innocentio III objicitur, quod vinum sine aqua offerant, non ii intelligendi sunt, qui proprie a nobis Græci vocantur, sed Orientales quidam a magna Græcorum Ecclesia separati. In *Concil. Trullano* A. 692 Armeni hujus erroris accusantur; neque eum deposuisse videntur postmodum, ut ex Decreto *Eugenii* IV colligi potest ad eosdem Armenos dato A. 1439, in quo Pontifex statuit . . . » ut Armeni » se cum universo orbe Christiano conforment, » eorumque Sacerdotes in calicis oblatione paulu» lum aquæ admisceant vino. . . . ». Protestantes vino utuntur sine aqua, aquæ tamen admixtionem pro re indifferenti habent. Falluntur autem, aut fallere volunt, quando asserunt Catholicos aquam in Eucharistia de necessitate Sacramenti habere, cum paucissimi id asserant.

IV. Sæculo XI acris inter Græcos et Latinos controversia exarsit circa panis azimi aut fermentati usum. Auctor ejus fuit *Michael Cerularius* CP. Patriarcha, qui primus contra Latinos defendit,

nullam esse et irritam consecrationem in azymo, eosque, qui cum Romana Ecclesia hoc pane utebantur invidioso nomine *Azymitas* appellavit. Quando usus azymi apud Latinos invaluerit, non constat inter Theologos. Ex eo, quod *Michael Cerularius* primus fuerit, qui hanc litem movit Romanis, *Photius* autem, qui nono sæculo eodem in Latinos odio et calumniandi studio flagrabat, hac de re penitus siluerit, multi concludunt, medio illo, quod inter *Photium* et *Cerularium* effluxit, intervallo azymorum usum institutum fuisse in Ecclesia latina. Hæc est *Jacobi Sirmondi*, insignis e S. J. Theologi sententia. Contra alii doctissimi viri contendunt, fermentati usum nunquam fuisse in Ecclesia Latina receptum. Mediam inter hos opinionem statuit *Card. de Bona* (*Lib. I rerum Liturgicarum C. XXIII*), vir sicut pietate, ita et eruditione eminentissimus. Docet autem 1.° Græcos usum fermentati constanter retinuisse. 2.° Apud Latinos primis Ecclesiæ sæculis promiscuum fuisse azymi et fermentati usum; neque ante sæculi decimi initium azymum lege generali fuisse receptum.

PROPOSITIO I.

Ad Sacramenti substantiam nihil refert, an in pane fermentato, an in Azymo consecratio fiat; convenientior tamen videtur panis azymi usus, quem Ecclesia Latina sancivit.

Probat. I pars. Uterque panis veram habet panis substantiam; et quamvis Christus azymum adhibuerit, legem tamen necessitatis non imposuit. ... » Neque enim, inquit Algerus (*L. II de Sacr.* » *corporis etc. C. X*), eo pane usus est, quia res » quæ fiebat, id exigebat; sed quia Cœna, in qua » hoc factum est, alium panem non exhibebat...». Hinc Ecclesia Latina Græcorum consuetudinem nunquam improbavit, et cum Sæculo XI primum hac de re controversia fieret, Leo IX. Cerularium non redarguit, quod ipse cum Orientalibus in fermentato consecraret, sed quod Latinos velut Hæreticos insectaretur. Voluit S. Pontifex, ut sua utrique Ecclesiæ consuetudo maneret, quod postmodum in Florentina Synodo, cui tam Græci quam Latini subscripserunt, statutum fuit his verbis. ... » Definimus insuper in axymo, sive fermentato pane » triticeo corpus Christi veraciter confici; Sacerdo- » tesque in alterutro corpus Domini conficere de- » bere, unamquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ » Occidentalis, sive Orientalis consuetudinem ... ».

Probat. II. pars. 1.° Ecclesiæ Latinæ consuetudo nititur exemplo Christi, qui Pascha celebravit primo die azymorum, ut *Matth. Marc.* et *Lucas* narrant, quo tempore nihil fermentati domi habere Judæis licebat. Quæ contra opponuntur tanti non sunt, ut in Demonstr. Christ. (*Part. II C. I Art. I §. III Obj. VII*) ostendimus. 2.° Azymus melius significat corpus Christi, quod sine corruptione conceptum est. 3.° Panis azymi consecratio, ut *Catech. Rom.* observat (*De Euch. Q. XII*), quam maxime convenit integritati, et mentis munditiæ, quam fideles ad hoc Sacramentum afferre debent, secundum illud Apostoli I Cor. V... *Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiae et nequitiae, sed in azymis sinceritatis, et veritatis . . .*

Notandum tamen neque Latinos, neque Græcos posse indifferenter aut fermentatum, aut azymum adhibere. Unusquisque morem sequatur suæ Ecclesiæ, ut in Concil. Florent. declaratum fuit... » Unde sicut peccat Presbyter in Ecclesia Latinorum » celebrans de pane fermentato; ita peccaret Presbyter Græcus in Ecclesia Græcorum celebrans » de pane azymo, quasi pervertens Ecclesiæ suæ » ritum . . . ». *S. Thom.* P. III quæst. LXXIV Art. IV.

PROPOSITIO II.

Ab Ecclesia præceptum est Sacerdotibus, et quidem convenientissime, ut aquam vino immisceant in Eucharistia.

Probat. I.° Usus aquam vino miscendi in Eucharistia antiquissimus est, eumque non Ecclesia modo Latina, sed et Græca constanter retinuit. Id testantur veteres Liturgiæ S. *Jacobi*, *S. Chrysostomi* etc.; tum et Patres antiquissimi, *Justinus* Martyr, qui Apol. II ait, » in Christianorum cœtibus offerri » poculum aquæ et vini. *Irenaeus*, qui lib. IV cap. XXXIII calicem vocat *temperamentum*, et lib. V cap. II, ubi ait . . . » Quando ergo factus panis, » et mixtus calix percipit verbum Dei, et fit Eu- » charistia corporis et sanguinis Domini . . . ». *Cyprianus* quoque Epist. 63 ad Cæcilium totus est, ut ostendat ex traditione, vinum aqua esse miscendum. Sequentium sæculorum testes sunt *Ambros.* lib. V de Sacramentis, *Augustin.* de Eccles. dogmat., *Concil. Carthag.* III A.° 397, *Concil. Trullanum* Can. 32 etc.

Merito igitur *Florentini* Patres in Decreto ad Armenos dicunt, antiquas omnes tum Latinorum tum Græcorum Ecclesias semper in Sacrificio obtulisse vinum aqua mixtum. Merito etiam *Tridentina Synodus* adversus Novatores ita decrevit Sess. XXII Can. IX . . . » Si quis dixerit . . . aquam non mi-

» scendam esse vino in calice offerendo, eo quod
» fit contra Christi institutionem; anathema sit...».

II. Rationes hujus ritus præter Ecclesiarum perpetuam consuetudinem a *Concilio Trid.* Sess. cit. cap. VII, et Catech. Rom Quæst. XV afferuntur sequentes: 1.° Quia id a Christo factum esse et Conciliorum auctoritate, et S. Cypriani testimonio comprobatur: constat autem consuetudinem gentis Judaicæ fuisse semper vinum aqua diluere, juxta illud Proverb. IX... *Bibite vinum, quod miscui vobis*... 2.° Quia ex latere Christi in cruce pendentis manavit sanguis et aqua. 3.° Quia aqua vino admixta fidelis populi cum Christo capite conjunctionem significat: quod *Cyprian.* ita explicat in Epist. supra cit... » Quando in calice aqua vino
» miscetur, Christo populus adunatur, et creden-
» tium plebs ei, in quem credit, copulatur, et
» conjungitur: quæ copulatio et conjunctio aquæ et
» vini sic miscetur in calice Domini, ut commixtio
» illa non possit separari...».

Addit *Catech. Rom.* Quæst. XVI. » Quamvis
» aquæ admiscendæ ita graves rationes sint, ut
» eam sine mortali peccato prætermittere non liceat;
» ea tamen si desit, Sacramentum constare posset.
» Illud autem Sacerdotibus animadvertendum est,
» quemadmodum in sacris mysteriis aquam vino
» adhibere oportet, sic etiam modicam infunden-
» dam esse; nam Ecclesiasticorum Scriptorum sen-
» tentia et judicio aqua illa in vinum convertitur».

Notandum tamen, Catechismum, cum ait aquam primum in vinum converti, antequam san-

guis Christi efficiatur, ex *S. Thomae* sententia loqui. Omnes quidem Auctores unanimi voce pronuntiant, aquam vino mixtam reipsa in sanguinem converti: an autem prius in vini substantiam transeat, et sic convertatur in sanguinem, quæ conversio mediata dicitur, an potius in propria manens substantia immediate, ut dicunt, simul cum vino in sanguinem Christi mutetur, inter Theologos controvertitur, neque necesse est hanc dirimere litem.

§. II.

De forma Sacramenti.

OBSERVANDA.

I. Sicut materia Eucharistiæ duplex est, ita et formam duplicem esse necesse est... *Accedit verbum ad elementum, et fit Sacramentum* . . . Non est ergo de hoc disputandum. Illud tantum quæritur, quæ verba sint in hujus Sacramenti confectione adhibenda. Hæreticorum discordes sunt sententiæ. *Calvinus* Catholicorum formam magicam incantationem appellare non veretur (*Institut. lib. IV C. XVII N.° 29*): ipse autem cum aliis Novatoribus docet, verba institutionis per modum lectionis aut concionis esse recitanda ad instruendam fidem, non ad elementum consecrandum: quod quam sit absurdum jam alio loco ostensum est, cum de Sacramentis in universum ageremus. *Chemnitius* econtra cum Lutheranis plurimis ait, verba non ad instruen-

dum tantum requiri, sed etiam ad consecrandum; in quo magis quidem accedit ad Catholicorum doctrinam: qua ratione autem hæc conciliet cum aliis suæ sectæ principiis, nostrum non est inquirere. Sed et moderni Protestantes hoc labore se liberant, et cum omnia, quæ supernaturalis ordinis sunt, excludant, id saltem consequuntur, ut sibi constent. Ubique nihil.

II. Alia est Latinos inter et Græcos controversia de forma consecrationis. Notum est, in nostra etiam Liturgia consecrationi præmitti preces, quibus Deum oramus, ut panem in corpus, et vinum in sanguinem transmutare dignetur. Apud Græcos non tantum præmittitur oratio, sed recitatis Christi verbis statim subjicitur ... » Fac quidem » panem hunc pretiosum corpus Christi tui, quod » autem est in hoc calice, pretiosum sanguinem » Christi tui, immutans Spiritu Sancto tuo ». Hanc orationem illi vocant *invocationem Spiritus Sancti*, neque desunt inter eorum Theologos, qui eam partem esse dicunt necessariam consecrationis. Inter nostrates vir magnæ eruditionis D. *Le Brun* Gallicani Oratorii Presbyter adstruere conatus est (*Explication de la Messe, liv. V.*), formam Eucharistiæ non in verbis tantum Christi sitam esse, sed etiam in precibus, quæ apud Latinos Domini verba præcedunt, et apud Græcos consequuntur; ita ut ex illis verbis et precibus integra coalescat Eucharistiæ forma. Sed hæc non est communior sententia; passim enim Latini formam in precibus positam esse negant.

III. Ad theologicas concertationes hæc in primis pertinet: An ipse Christus Dominus aliqua verborum forma usus fuerit in Eucharistiæ institutione? Quidam existimarunt, eum vi propria et potestate excellentiæ citra ullam verborum formam consecrasse, et deinde distribuendo Sacramentum ea protulisse verba, quibus deinceps in Ecclesia panem et vinum consecrare oporteret. Alii Christum consecrasse dicunt non sola benedictione, sed certis verbis nobis incognitis. Alii iterum, de quibus S. Thomas loquitur, somniarunt, Christum verba ista: *Hoc est corpus meum* bis pronuntiasse, primo secrete ad consecrandum, secundo manifeste ad instruendum. Cf. *S. Thom.* Part. III Quæst. LXXVIII Art. I. Sed has aliasque hujusmodi quæstiones postea leviter attingemus, postquam decisum fuerit, quod gravius est.

PROPOSITIO.

Sola hæc verba: Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus, *vel:* Hic est calix sanguinis mei, *sunt forma consecrationis essentialis et necessaria.*

Probat. I. Christus, cum hoc Sacramentum instituit, et primus confecit, neque concionem habuit, neque preces fudisse perhibetur; sed prout in Evangeliis legitur panem porrigens Apostolis dixit: *Hoc est corpus meum.* Et tradens, calicem: *Hic est*

sanguis meus. Ita et Apostolus, cum in I.ª Epist. ad Corinth. ritum conficiendæ Eucharistiæ tradit, quem a Deo acceperat, nullius orationis aut concionis mentionem facit. Sed neque Veterum aliquis tradidit, Christum aliis verbis usum esse, præter ea quæ in Scriptura narrantur. Ut quid enim preces adjicere necesse esset, cum verba Christi vim habeant ex se, et illud, quod significant, efficiant. Optime quidem Ecclesia agit, cum certos ritus, certasque preces præscribit in tanti mysterii celebratione; sed hoc ipsum probat ad essentiam non pertinere preces istas, cum sint ab Ecclesia institutæ, et variæ in diversis Ecclesiis recitentur.

Prob. II. Idem liquet ex testimoniis veterum Patrum, quorum alia non fuit sententia, quam verbo Christi consecrationem fieri. Ex multis hæc tantum adjicimus. *Tertullian.* lib. IV contra *Marc.*, Cap. XL disertis verbis ait.... » Acceptum panem, » et distributum discipulis corpus suum effecit, » *hoc est corpus meum*, dicendo.... ». Ex *Irenaeo* supra exscriptus est locus (§. *I proposit. II*), *S. Chrysostomus*, hom. I de proditione Judæ n. VI, ritum et formam consecrationis ita declarat.... » Sacerdotis ore verba promuntur, et Dei virtute » consecrantur, et gratia. *Hoc est*, *ait*, *corpus* » *meum*. Hoc verbo proposita consecrantur.... ». Huc etiam pertinent *S. Ambrosii* apertissima verba lib. IV de Sacram. C. IV, ubi postquam admonuit ex pane post consecrationem fieri corpus Christi, mox docet, quibus verbis consecratio perficia-

tur . . . ». Consecratio quibus verbis est; et cujus » sermonibus? Domini Jesu. Nam per reliqua omnia, » quæ dicuntur, laus, Deo defertur, oratio præmit» titur pro populo, pro regibus, pro cæteris; ubi » venitur, ut conficiatur venerabile Sacramentum, » jam non suis sermonibus sacerdos, sed utitur » sermonibus Christi . . . . »

Probat. III. *Ex praxi et traditione Ecclesiae.* Et quidem Latinæ Ecclesiæ doctrina manifesta est omnibus, eamque disertis verbis exprimit *Eugenius* IV in decreto ad Armen. dato Florentiæ, præsentibus adhuc Occidentis Episcopis . . . » Forma hujus » Sacramenti, ait, sunt verba Salvatoris, quibus » hoc Sacramentum conficitur. Sacerdos enim in » persona Christi loquens hoc conficit Saramen» tum; nam ipsorum verborum virtute substantia » panis in corpus Christi, et substantia vini in san» guinem convertuntur. . . . ». Hoc idem tradit, et egregie evolvit Catechis. Rom. quæst. XVIII de Euchar. Quin etiam ad oculum demonstrat ritus ille per totam Occidentalem Ecclesiam diffusus, quod in Missa verbis Dominicis prolatis, statim Hostia populo adoranda proponatur.

Quod Græcos attinet, nulla videtur inter eos, et Occidentales hac de re controversia fuisse ante *Concilium Florentinum*. In hoc autem Concilio Græci cum Latinis suspecti essent, ab *Eugenio* IV non semel fuerunt interrogati: sed ita mentem suam explicarunt, ut eos fratres in fide secum conjunctos appellare non dubitaverit. Declararunt autem, se per preces, quas post Christi verba adjiciunt,

non postulare, ut simpliciter fiat corpus Christi, sed ut nobis fiat; id est, ut nos fructum ejus spiritualem percipiamus. Et paulo post aiunt. . . . » De » mysteriis autem fatemur ea consecrari per Do- » mini voces: licet nos postea invocando dicamus : » Fiat corpus et sanguis Christi. » Cum autem *Marcus Ephesinus*, ut pacem disrumperet, adjectas preces ad consecrationem necessarias esse aperuisset, ita eum ex ipsa Græcorum liturgia confutavit Cardinalis *Bessarion*, . . . » Sacerdote verba illa » (*Hoc est corpus meum*) alta voce, ut vos Græci » soletis, pronuntiante, assistens populus respon- » det : Amen : quasi dicat: vere ita est, ut dicis. » Amen enim cum affirmandi apud Hebræos ad- » verbium sit, græce idem quod *vere* significat. » Idem legitur apud *Goarium* in notis ad Miss. S. Chrysost., qui et illud ex S. Chrysostomi liturgia affert, quo statim prolatis verbis Evangelicis, Diaconus ad Sacerdotem vicinius accedat, et ambo ter adorent ante sanctam mensam.

Adde, quod communis Ecclesiarum fides semper fuerit, duplicem fieri consecrationem in Eucharistia; id est, primum panem in corpus Christi converti, deinde vinum in sanguinem, quemadmodum a Christo factum esse Scripturæ omnes testantur. Sed una tantum est oratio apud Græcos, quæ post omnia verba Evangelica pronuntiatur; ex quo sequeretur, una et eadem oratione simul fieri panis et vini consecrationem.

Digitized by Google

OBJECTA SOLVUNTUR.

Objiciunt I. Communis Patrum doctrina est, Eucharistiam consecrari oratione, benedictione, mystica prece etc. Ergo preces ad formam Sacramenti pertinent.

Resp. nego conseq. Quamvis contra hanc sententiam nihil fuerit ab Ecclesia expresse definitum; merito tamen tanquam falsa rejicitur a Theologis, ut in probatione nostræ assertionis ostensum est. Patres per consecrationem interdum accipiunt totam liturgiam, aut certe totam actionem, quam nos *canonem* vocamus; et quia in ea actione sunt preces, invocationes etc., ideo nunc ab una parte, nunc ab alia totam actionem denominant. Cæterum aliis in locis, ubi indicare volunt, quibus verbis proprie fiat consecratio, separant verba Evangelica a precibus, quæ ea comitantur. Ita *Bellarminus* (*De Euchar. lib. IV cap. XIV*), qui huic rationi hanc alteram adjungit: a Patribus nempe Sacramentorum formas sæpe *precum*; *invocationis*, *benedictionis* nominibus designari: quod ex multis Veterum testimoniis colligitur. Sic *S. Chrysost.* hom. de proditione Judæ jam supra laudata ait, stare Sacerdotem, qui figuram implet, et *deprecatur*, illa verba pronuntians: *Hac est corpus meum.* Et *Augustinus* lib. V de Bapt..... » Quomodo ergo » exaudit Deus homicidam deprecantem vel super aquam » Baptismi, vel super Oleum, vel super Eucharistiam? ... », Ubi etiam formam Baptismi deprecationem vocat. Et vere ita vocantur omnes Sacramentorum formæ; nam cum a Ministro proferuntur cum intentione Sacramentum faciendi, implicite continent invocationem divinæ virtutis, quæ est causa primaria effectus sacramentalis.

Nota. Qua ratione Græcorum ritus explicari

commode possit, superius dictum est. Plura ex *Bellarmino* et *Perronio* affert *Tournel.* de Euch. tom. I pag. 450. edit. in 8.°

Objicitur II. Multi et magni nominis Theologi in ea fuerunt sententia, quod Christus in ultima cœna panem et vinum interna et occulta benedictione consecraverit, aut certa aliis verbis, quæ Evangelistæ non referunt, et quæ prolata fuerunt a Christo, antequam carnem suam sub specie panis Discipulis tradens diceret: *Hoc est corpus meum.* Ergo in his verbis sita non est forma consecrationis.

Resp. nego cons. I. Hæc sententia non est nostræ assertioni contraria. Nos de forma consecrationis agimus, quam Christus Ecclesiæ reliquit.... » Dici potest, ait » *Innocent.* III (*Lib. IV Mysteriorum Missæ cap. VI*), » quod Christus virtute divina confecit, et postea formam expressit, sub qua posteri benedicerent. Ipse » namque per se virtute propria benedixit, nos autem » ex illa virtute, quam indidit verbis.... ».

II. Fatendum equidem est, in hac sententia facilius elidi Hæreticorum argutias circa significationem pronominis *Hoc*, et aliorum verborum, quæ a Christo prolata sunt. Ita enim Christus corpus suum primum præsens effecisset per benedictionem, idque Apostolis tantum declarasset per hæc verba: *Accipite et comedite, hoc est corpus meum.* Sed Theologi est inquirere, non quid sit facilius ad intelligendum, sed quid ad regulam Scripturæ et Traditionis sit verius. Quis autem sensus fuerit veteris Ecclesiæ ex probatione patet. Non alia de causa Ecclesia semper his verbis consecravit; *Hoc est corpus meum*, quam quia, ut *Cyprianus* declarat, persuasum illi erat; Christum his verbis consecrasse.

Instant. Christus panem prius *benedixit;* Benedictio

autem illa non potuit non esse efficax. Ergo benedictione consecratus est panis, antequam Christus illum distribuens diceret: *Hoc est corpus meum.*

Resp. Non desunt, qui verba Evangelistarum ita interpretantur: Accepit panem, et gratias agens benedixit dicens, id est benedixit, hæc verba proferendo: *Hoc est corpus meum.* In hac sententia benedictio esset ipsa consecratio. Sed necesse non est ad hanc interpretationem recurrere, quam et textus vix patitur. Benedictio Christi fuit quasi præparatoria quædam divinæ potentiæ invocatio, quæ efficax quidem non fuit per se sola, sed verbis consecrationis vim et efficaciam impetravit. Sic Christus, quando Lazarum suscitavit, dicitur elevatis sursum oculis Patrem orasse. (Joan. XI 41.). Quam hæc oratio efficax fuerit, monstravit eventus. Attamen non statim effectum est assecuta, sed tunc tantum, quando Christus voce magna clamavit: *Lazare, veni foras....*

QUÆSTIONES.

I.° *Quæri solet, an verba Christi sola ita sufficiant, ut haec, quae praemittuntur:* Qui pridie quam pateretur, accepit panem etc. *necessaria non sint ad Sacramentum?*

Resp. Fuerunt, qui ea necessaria esse existimarunt ea ratione moti, quod, nisi præmittantur, Sacerdos magis in sua quam in Christi persona loqui videatur. At aliter nobis sentiendum videtur; nam omnes Veteres consecrationem solis Christi verbis fieri censuerunt, et intentio Ministri satis est, ut verba dici possint ex persona Christi prolata.

II.° *An illa Christi verba: Quod pro vobis tradetur: sint omnino necessaria?*

Resp. Græci quidem illa usurpant verba, non item Latini. Servet quælibet Ecclesia suos usitatos ritus. Non leguntur apud *Mattheum* et *Marcum*; et quamvis certum sit, ea fuisse prolata a Christo, non sunt tamen necessaria ad formæ essentiam. Forma Sacramenti ea est, quæ efficit, quod significat: sed illa Christi verba. *Hoc est corpus meum*: id satis significant, quod efficitur.

III. *An verba omnia, quæ nunc in consecratione adhibentur, ad formæ essentiam pertineant?*

Resp. Ita quidem visum est D.^vo Thomæ, et nonnullis aliis ex Schola Theologis. Sed communis sententia est, necessariam consecrationis formam in his solis verbis esse constitutam: *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus.* Et quidem de consecratione panis non est disputandi locus; nam particula *enim* ideo tantum addita fuit, ut verba consecrationis cum antecedentibus conjungerentur; Evangelistæ eam in consecratione panis non referunt; solus *S. Matthæus* ea utitur in consecratione calicis. Forma consecrationis calicis, quam Ecclesia Romana ab antiquissimis sæculis usurpavit, et quam Occidentales Ecclesiæ omnes a communi matre acceperunt, partim ex Scripturæ verbis, partim ex antiqua traditione fluxit.

1.° Ad consecrationem procul dubio verba hæc sufficerent a *Matthæo* et *Marco* allata: *Hic est enim sanguis meus.* Sed maluit Ecclesia ita formam enuntiare ... *Hic est enim calix sanguinis mei...* Nomen

enim *calicis* apud *Lucam* et *Paulum* legitur ac multo magis, ut *Maldonatus* observat (*De Euchar. P. I. Q. VII*), hac voce exprimitur Sacramenti significatio. Nomen enim *sanguinis*, absolute sanguinem significat; at ubi nomen *calicis* additur, magis Passionis Christi admonemur juxta illud: *Transeat a me calix iste*, et sanguinem cogitamus ut potabilem, sicut nobis in Eucharistiæ Sacramento exhibetur.

2.° Verba ista: *Qui pro vobis et pro multis effundetur*: nullus Evangelista habet simul; sed *Matth.* et *Marc.* dixerunt, *pro multis*; *Lucas* et *Paulus*, *pro vobis*. Ecclesia illa conjunxit, ut declararet, hæc verba *pro vobis*, etiamsi ad personas Apostolorum dicta videantur, non tam individue accipienda esse, sed generaliter, ut sit sensus: *Pro vobis*, id est, pro hominibus. Hinc *S. Lucas* dixit: *Pro multis*. Constat autem ex aliis Scripturæ locis (Rom. V), multos etiam poni pro omnibus.

3.° Continet quoque forma nostra verba aliqua, quæ nec ab Evangelistis, neque a *S. Paulo* referuntur. Ubi *Matth.* ait: *Sanguis meus novi Testamenti*, in forma consecrationis dicitur: *novi et æterni Testamenti*. Verbum *aeterni* ab Ecclesia additum est, ut magis declararet utriusque testamenti differentiam; vetus enim sanguine victimarum dedicatum, aliquando desiturum erat: novum autem dedicatum est sanguine Christi, æternum duraturum. Illud etiam verbum, *mysterium fidei*, in Scripturis non legitur, sed ab Ecclesia fuit adjunctum: significat autem non tantum occultum esse hoc Sacramentum,

atque ab oculorum sensu remotissimum; sed in mysterio hoc veluti summam, et fundamentum consistere nostræ fidei. Hic enim agitur redemptionis opus, et illud magnum pietatis Sacramentum, de quo *Paulus* ad Timotheum loquitur: atque inde facile judicari potest, cur in consecratione calicis tantum hæc verba adjiciantur; hac enim consecratione repræsentatur sanguinis effusio, et mors cruenta victimæ nostræ piacularis Christi . . . » in quo » habemus redemptionem per sanguinem ejus re- » missionem peccatorum . . . *in quo complacuit* » *Patri*. . . reconciliare omnia in ipsum, pacificans » per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, » sive quæ in cœlis sunt . . . . ».

Porro certum est, hanc additionem, quemadmodum et integram formam, qua Ecclesia latina utitur, in antiquissimis Liturgiis reperiri, neque post Apostolos vestigium aliquod factæ mutationis occurrere: ut igitur non improbabilis sententia sit, eam fuisse a *S. Petro* Ecclesiæ Romanæ traditam. Hinc et gravis peccati se reum faceret, qui in forma Consecrationis aliquid omitteret, aut immutaret contra præceptum, et usum constantem Ecclesiæ. De illa particula: *mysterium fidei*, doctissime pro more suo disserit D. *Binterim*.

Siehe: Der Katholik, eine religiöse Zeitschrift; V. Band. S. 33, und VI. Band. S. 129.	*Vedi: Il Cattolico. Gazzetta periodica religioso al Tomo V Pag. 33 al Tomo VI pag.* 129.

§. I.

De Ministro Sacramenti.

OBSERVANDA.

I. Eucharistiæ Minister duplex distingui potest; unus qui conficit Sacramentum, alter qui distribuit. Antiqui quidam Hæretici, quorum errores *Irenaeus* (*Lib. I cap. XII n.° 2.*), *Augustin.* (*Hebr. XXXVII*), aliique Veteres recensent, Christiano cuilibet potestatem fecerunt consecrandi Eucharistiam, nimirum sublato inter Populum et Clerum, Laicos et Sacerdotes discrimine. Hic quoque Novatorum sæculi XVI communis error fuit, quod omnes Christianos Sacerdotes esse dicerent, quamvis ad evitandam confusionem eos tantum ad Eucharistiæ administrationem admittendos esse velint, qui ad hoc munus legitime sint vocati. Waldenses Laicos quidem ad Sacerdotale munus admittunt; sed ii in alio errore versantur; nam vim et efficaciam Sacramentorum a fide et probitate Ministri suspendunt, quod a nobis alio loco refutatum est. In Ecclesia Catholica numquam dubitatum est, quin soli Sacerdotes divinam potestatem haberent consecrandæ Eucharistiæ.

II. Extra controversiam est, Episcopos et Presbyteros, qui soli Eucharistiam conficiunt, eam quoque dispensandi facultatem habere. Constat

etiam munus dispensandæ Eucharistiæ a primis Ecclesiæ temporibus Diaconis commissum fuisse tum in Oriente tum in Occidente...» Qui apud nos vocan» tur Diaconi atque Ministri, *ait Justinus* (*Apolog.* » *II*) distribuunt unicuique præsentium ... et ad ab» sentes perferunt...». Occidentalium Ecclesiarum usum multa et evidentissima testimonia probant. V *August.* de S. Laurent. Serm. XXXVII. — *Ord. Roman.* — *Concilium Aquisgranense* A.° 810 cap. VII sic loquitur ...» Sicut in Sacerdote consecratio, » ita in Ministro dispensatio Sacramenti est: ille » oblata sanctificat, hic sanctificata dispensat». Non tamen proprio jure et ordinario hoc sibi officium arrogare possunt Diaconi; ministri enim sunt, et ad hoc ordinati, ut possint ab Episcopis et Presbyteris ad id munus assumi...» Diaconus, (ait Conc. » Carthag. IV Can. XXXVIII)..præsente Presby» tero Eucharistiam corporis Christi populo, si ne» cessitas cogat; jussus erogat . . . ». Patet ergo Diaconum vi Ordinationis ministrum quidem esse dispensandæ Eucharistiæ, sed extraordinarium tantum.

PROPOSITIO.

Ad solos Sacerdotes pertinet conficere Sacramentum corporis et sanguinis Domini.

PROB. I. Hujus doctrinæ fundamentum in Eucharistiæ institutione reperimus; nam Christus Dominus

in ipsa panis et vini consecratione hæc verba addidit... *Hoc facite in meam commemorationem...* Luc. XXII — I ad Cor. XI. Quis neget Apostolis hæc dicta fuisse, et eorum in Sacerdotio successoribus? Verba Christi non potestatem tantum continent, sed et præceptum consecrandi, atque iisdem concessa fuit potestas, quibus datum est præceptum: sed præceptum ad omnes Christianos non pertinere etiam adversarii fatentur. Ergo etc.

Prob. II. Siquid obscuritatis in Christi verbis remanet, id adhibita traditionis face penitus evanescit. Hanc Ecclesiæ perpetuam traditionem ne ipsi quidem negare audent, qui contra nos sentiunt. Auctores Ecclesiastici omnes, cum loquuntur de Eucharistia, eam docent a Sacerdotibus tantum fieri, et fuisset portento simile in veteri Ecclesia, si quis non ordinatus Sacerdos hoc Sacramentum conficere attentasset. Sic *Justinus* in Apolog. II prope finem ait, solis Apostolis dictum esse, *hoc facite etc. Tertullianus* in libro de præscript. irridet Marcionistas, quod laicis sacerdotalia munia committant. *Athanas* in II Apolog. adversus Arianos refert epistolam Synodi Alexand., in qua probant Patres Ischiram Arianum non potuisse sacro calice uti, quod non esset ordinatus a vero Episcopo. *Hieronym.* frequenter hoc asserit, non posse nisi Episcopos et Presbyteros Eucharistiam conficere. In Dialogo adversus Luciferianos docet Hilarium, qui Diaconus tantum erat, non potuisse Eucharistiam conficere, eo quod Episcopos et Presbyteros non haberet. *S. Chrysost.* non raro ait, Sacerdotes An-

gelos ipsos dignitate superare ob eximiam potestatem consecrandæ Eucharistiæ. Ita etiam *Cyprian.*, *Basilius*, *Ambros.*, *August.* aliique. Sed et Patres Concilii Nicæni I manifeste hanc sententiam exprimunt; nam cum Can. XVIII prohibent, ne Diaconi Presbyteris Eucharistiam distribuant, hanc afferunt rationem . . . » quod nec canon, nec con» suetudo tradidit, ut qui offerendi potestatem non » habent, iis, qui offerunt, dent corpus Christi...».

Constat præterea ex Veterum monumentis, fideles grassante persecutione Eucharistiam in domos suas detulisse, ut ea opportuno tempore uterentur. Constat Presbyteros cum summo vitæ periculo in carceres irrepsisse, in quibus martyres detinebantur, ut ibi sacra peragerent, eosque sacra communione munirent. Constat nafas habitum a SS. Patribus, si morbo aut persecutione sæviente Presbyteri relicto grege aufugerent, et ita fideles in tanto discrimine sacra Eucharistia privarentur. Constat Anachoretas in vastissimis solitudinibus delitescentes acceptam a Sacerdote Eucharistiam per integros annos servasse; et *S. Epiphan.* Ep. ad Joann. Hierosolymit. scribit, se in Monasterio S. Hieronym. Presbyterum ordinasse .... » ne multitudo fratrum » ibi degentium sacris privarentur mysteriis, cum » non haberent, qui sibi divina Sacramenta con» ficerent....». Ita scilicet toti Ecclesiæ nullo non tempore persuasum fuit, solis Presbyteris competere Eucharistiæ conficiendæ ministerium.

Digitized by Google

CAVILLATIONES.

Dicunt I.° Verbum Christi: *hoc facite in meam commemorationem*, omnibus dictum est, præsentibus et futuris, qui panem illum ederent, et poculum biberent: quidquid ergo ibi collatum est, omnibus collatum est. Ita Lutherus. Et certe consecrandi potestas per hæc verba: *Hoc facite* etc. non magis ad Apostolos, eorumque in Sacerdotio successores restringitur, quam potestas baptizandi per hæc alia: *Docete omnes gentes, baptizantes eos* etc.

Resp. Verba Christi: *Hoc facite*, fatentibus adversariis integram Christi actionem complectuntur. *Hoc facite*, id est, id facite, quod me videtis facere; et quemadmodum ego consecravi panem, consecratum ipse manducavi, eumque vobis manducandum distribui; ita et vos debetis primum conficere Sacramentum, tum sumere, et sumendum porrigere fidelibus. Vides omnia ad Apostolos referri; neque mandatum hic esse totius Ecclesiæ, ipsumque præceptum sumendi Eucharistiam, in quantum fideles generatim spectat, mediate tantum in Christi verbis contineri; nam quia jubentur Apostoli ut consecrent, et distribuant, consequens est, fidelibus præcipi ut accipiant.— Adde, quæ supra diximus, verba Christi: *hoc facite*, fatente etiam Luthero, vim præcepti habere. Ergo, si omnibus dicta fuissent, sequeretur etiam pueris et feminis mandatum fuisse ut consecrent, quo nihil absurdius dici potest.

Manet ergo ad solos Sacerdotes pertinere præceptum istud; hunc enim sensum esse verborum Domini probat constans traditio, et consensus totius Ecclesiæ. Neque hic valet exemplum Baptismi, eandem quippe traditionis regulam sequimur, cum asserimus, Baptismum laici-

posse administrari, idque suadet summa Sacramenti necessitas.

Dicunt II. In Scripturis Christiani omnes vocantur Sacerdotes. Sic I Petri II . . . . *Vos autem genus electum; regale Sacerdotium, gens sancta*... Et Apocalyps. V.... *Fecisti nos Deo nostro regnum et Sacerdotes* . . . Ergo etc.

Resp. nego conseq. Fideles omnes ut reges, ita et Sacerdotes vocantur, utraque voce latiore sensu usurpata. S. Petrus aperte alludit ad illud Exodi XIX ... *Vos eritis mihi in regnum sacerdotale, et gens sancta*. . . Et tamen in lege Mosaica magnum erat inter populum, et Sacerdotes discrimen. Nolunt animadvertere Adversarii, duo esse genera Sacerdotii in Scripturis; aliud esse Sacerdotium externum et proprie dictum, quod Christus in ultima cœna instituit; aliud spirituale, de quo S. Petrus eodem cap. v. 5. ait . . . *Ipsi tanquam lapides vivi superædificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum* . . . Cæterum fideles Christiani non tantum hostiam laudis, sed et hostiam divinam, quam solus Sacerdos consecrat, ipsi cum Sacerdote offerunt, atque incruenti sacrificii participes efficiuntur, vel reali, vel saltem spirituali corporis Christi manducatione.

Dicunt III. Extant Canones antiquissimi Conciliorum *Arelatensis* A.° 314, *Ancyrani* ejusdem anni, et *Laodiceni* A.° 320, ex quibus colligi potest, Diaconos olim potestatem habuisse offerendi, seu consecrandi Eucharistiam. Ergo etc.

Resp. nego ant. Etiamsi, de vera consecratione agerent Canones illi, nihil aliud probarent, quam Diaconos quosdam hoc sibi jus arrogasse, sed ab Ecclesia mox repressam fuisse tantam temeritatem. Verum nihil cogit canones citatos de consecratione Eucharistiæ intelligere; Verbum enim *offerre* sæpe etiam significat ministrare,

Sacerdoti porrigere, aut fidelibus distribuere. Copiosius hac de re agit *Tournel*, de Euch. quæst. V art. II.

§. II.

De subjecto Sacramenti.

OBSERVANDA

I. Hæc pars controversiæ in plures iterum quæstiones dividitur; sed pauca sunt, quæ longiore disquisitione indigeant. Quæritur primum, quis admitti possit ad divinum Altaris Mysterium, seu quodnam sit subjectum capax percipiendæ Eucharistiæ? Ecclesia ab hoc Sacramento semper repulit, et necessario repellit: 1.° Omnes, qui membra Christi per Baptisma effecti non sunt; Baptisma enim janua Sacramentorum merito appellatur. 2.° Eos, qui veram Christi fidem non profitentur, aut extra communionem versantur Ecclesiæ. Hæc ita breviter complectitur antiquissimus *Justinus* Apol. II. . . . » Alimentum hoc apud nos vocatur Eucharistia, » quod nulli alii partecipare licitum est, quam ve» ram esse doctrinam nostram credenti, et lavacro » propter remissionem peccatorum, et regenera» tionem abluto, et ita, ut Christus tradidit, vi» venti . . . ».

Præter rationes, quæ necessario arcent ab hoc divino Sacramento, aliæ sunt quæ ad disciplinam Ecclesiæ pertinent, neque cogunt semper, et ubique.

Sic infantibus olim data est Eucharistia, hodie non datur: in quibusdam Ecclesiis sacra communio denegatur reis ultimo supplicio afficiendis, in aliis quam plurimis conceditur: peccatores publicos a sacra mensa arcendos omnes affirmant: quis autem in hoc numero computari debeat, non est inter omnes concessum: legimus Eucharistiam moribundis, qui ob graviora crimina a sacra communione exclusi fuerant, in veteri Ecclesia nonnunquam fuisse denegatam, in primis ante Concilii Nicæni I tempora: hodie peccatores, quicunque illi sint, si morti proximi signa dent pœnitentiæ, et sacram communionem expetunt, a Sacramenti participatione non excluduntur . . . » Observatio prior durior, *ait Innocent. I (Epist. III ad Exuperium.),* posterior, » interveniente misericordia inclinatior . . . ».

In illis etiam, qui nulla lege Ecclesiastica a sacra mensa prohibentur, certe requiruntur dispositiones, quæ, ubi desunt, non tantum nihil prodest divinum munus, sed magis exitium affert, et mortem sempiternam. Multa de hac materia in Catecheticis instructionibus habentur, multa a vitæ sanctioris magistris reperiuntur egregie dicta. Vid. Catech. Rom. part. II cap. IV quæst XII et seq.... atque ipsum Trid. Concilium Sess. XIII cap. VII et VIII » Probet ergo seipsum homo, et sic de » pane illo edat, et de calice bibat; qui enim » manducat, et bibit indigne, judicium sibi man» ducat, et bibit, non dijudicans corpus Domini. » *I Corinth. XI.*

Inter dispositiones, quæ corpus spectant, illa

est procul dubio præcipua, quod Eucharistia a jejunis tantum perfici aut sumi debeat. Hæc lex divina quidem dici non potest, cum notum sit, Christum Eucharistiam Discipulis distribuisse non jejunis: verum constat, eam in Ecclesia constanter fuisse observatam; idque, ut cætera prætermittamus, unum hoc S. Augustini testimonium luculenter probat (*Ep.* 54 *alias* 118 *ad Januarium* 7 *et* 8)... » Liquido » apparet, *inquit*, quando primum acceperunt Di- » scipuli corpus et sanguinem Domini, non eos » accepisse jejunos: numquid propterea calumnian- » dum est universæ Ecclesiæ, quod a jejunis sem- » per accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui San- » cto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Chri- » stiani prius Domini corpus intret, quam cæteri » cibi; nam ideo per universum orbem mos iste » servatur ... ». Valet hic ejusdem sancti Patris regula (*Lib. IV de Bapt. cap. XXIV*)... » Quod » universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, » sed semper retentum est, nonnisi Apostolica au- » ctoritate traditum rectissime creditur...». Tanta ergo est legis hujus auctoritas, ut nemo ab ea eximatur, nisi in casu a jure, vel Ecclesia concesso. V *Tournel.* loc. cit. art. III.

ARTICULUS IV.

De necessitate et effectis Sacramenti.

§. I.

De Sacramenti necessitate.

OBSERVANDA.

I. Potest hæc quæstio dupliciter poni; quatenus nempe ad subjectum Sacramenti, aut ad rem ipsam attenditur. Quæri primum potest, an omnibus, qui capaces sunt Eucharistiæ percipiendæ, etiam incumbat illius percipiendæ obligatio. Alterum est, quid recipere debeant, qui communicant, an utraque species requiratur, an una sufficiat. Primum controversiæ punctum duo iterum capita complectitur; nam et de *adultis* quæstio movetur, et de *parvulis*. Una omnium Theologorum vox est, Eucharistiam *adultis* esse necessariam ea necessitate, quæ vocatur *praecepti;* sed disputant, an non etiam necessaria sit necessitate *medii*, si non in re, tamen in voto saltem implicito. Mittamus hæc minime necessaria. Omnes in eo consentiunt, quod Sacramentum hoc necessarium non sit ad primam gratiam, cum per se ad remissionem peccatorum non fuerit institutum: consentiunt etiam, adultum

qui Eucharistiam non perciperet, aut ejus percipiendæ votum non haberet, vel sola hac ratione a salute excludendum fore, quia præceptum Domini est, et salvari non possit, qui voluntatem non haberet servandi mandata.

Jam *parvulorum* alia omnino est ratio; hic enim Eucharistiæ perceptio nulla ratione est necessaria, neque præcepti necessitate, neque medii. Ita enim decernit *Concil. Trid.* Sess. XXI Can. IV . . . . » Siquis dixerit, parvulis, antequam ad annos di» scretionis pervenerint, necessariam esse Eucha» ristiæ communionem; anathema sit . . . ». Rationem præcipuam hanc affert Concilium Sess. citata cap. IV . . . » Siquidem per Baptismi lavacrum » regenerati, et Christo incorporati adeptam jam » filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non » possunt . . . ». Neque obstat quod Ecclesia olim etiam infantibus Eucharistiam dispensaverit, statim atque aqua Baptismi fuerint abluti, idque in Orientali Ecclesia etiamnum servetur: Hic enim usus ad disciplinam pertinet, et ut Tridentinum loco citato ait: » Sicut sanctissimi Patres sui facti probabilem » causam pro illius temporis ratione habuerunt, » ita certe eos nulla salutis necessitate fecisse » sine controversia credendum est ». Hinc persuasum semper omnibus fuit, parvulos, qui baptizati ex hac vita decedunt, etiamsi Eucharistia muniti non fuerint, participes esse vitæ æternæ; ita Græci et Latini Patres constanter docuerunt: et quamvis consuetudo illa Eucharistiam simul cum Baptismate ministrandi in Ecclesia latina desierit,

nunquam tamen legitur hac de re litem fuisse motam a Græcis, quamvis hi alia bene multa levioris momenti Latinis objecerint. Si adversarii objiciunt, hanc Christi sententiam : *Nisi manducaveritis* etc. Joan. VI, nullam pati exceptionem, sed generalem esse perinde ac illam: *Nisi quis renatus fuerit* etc., respondemus: primum præceptum ad adultos tantum pertinere, secundum ad omnes; hoc enim suadet rei, de qua agitur, diversitas, et quod præcipuum est, traditio Ecclesiæ, quæ optima est verborum Christi interpretatrix.

III. Nunc ad illud accedimus, quod secundum Quæstionis caput est, et de quo major nobis est cum Heterodoxis concertatio: utrum omnes teneantur ex divino præcepto sub utraque specie Eucharistiam sumere. Ita enim videtur Lutheranis et Calvinianis, et qui eos præcesserunt, Waldensibus, et Hussitis. Noti sunt, qui inter Hussitas *Calixtini* vocabantur, quia usum calicis in Eucharistia postulabant (*V Demonst. Cath. Synops. hist. p.* 8). Lutherus circa hanc quæstionem varius fuit, et inconstans. Primum quidem, Christum sub utraque specie integrum contineri, Lutherani inficiari non possunt ex sectæ suæ principiis . . .

Das glaub ich auch, sagt Luther (*Luth. Schriften* 1 *B. Jena*, 219 *S.*), das Christus nich stücklich, sondern gantz und gäntzlich unter einer jeglichen Gestalt sey . . .	*Lo credo anch' io, dice Lutero* (Scritti di Lutero I tom. Jena alla p. 219), *che Cristo non sia in parte sotto ogni specie, ma tutto ed intiero.*

In Apologia Augustanæ Confessionis, quæ ejusdem

ac ipsa Confessio auctoritatis est apud Protestantes Art. de Euchar. dicitur .... » Loquimur de præ- » sentia vivi Christi; scimus enim, quod mors ei » ultra non dominatur .... ». In id ergo incumbunt, ut ostendant, præceptum Domini esse, ut Sacramentum Eucharistiæ sub utraque specie populo porrigatur. Verum in hac etiam sententia non parum nutarunt sectæ principes. Melancton, in locis communibus, hanc quæstionem inter adiaphora ponit. Luthero nihil fixum firmumque fuit, præter contradicendi studium. Nota sunt hæc ejus verba *(In formula Missae)* ... » Si quod Concilium sta- » tueret, aut permitteret utramque speciem, nos » nequaquam utraque uti vellemus, sed in despe- » ctum Concilii, ejusque statuti, aut una, aut neutra » et minime utraque uti vellemus... ». *Calvinus* lib. IV institut. cap. XVII n.° 47 et seq. in Ecclesiam Catholicam acerbissime invehitur, quod partem Sacramenti, ut ait, populo fideli eripuerit. Non inepte quidem ratiocinatur, posito, quod Eucharistia Christum reipsa non contineat, sed figura tantum sit, et symbolum ejus, quod pro nobis traditum est, corporis; ejus, qui pro nobis effusus est, sanguinis. Sed hanc ipsam ejus sententiam falsam, et hæreticam esse supra ostendimus.

---

quia tunc sacrificii rationem habet; potest tamen sub una specie distribui, quia ad Sacramentum profecto nihil deest, cum una tantum species sumitur. Adest signum externum, species scilicet panis, aut vini; adest Christus integer sub utraque specie; adest idem effectus, non enim parte aliqua gratiæ frustrari potest, qui Christum ipsum auctorem gratiæ sub una specie integrum sumit; adest significatio refectionis spiritualis animæ, quæ in specie panis sufficienter indicatur; adest etiam significatio unionis fidelium inter se et cum Christo in una panis specie, juxta illud I ad Cor. X. . . . *Unus panis, et unum corpus multi sumus, qui de uno pane participamus. . . .*

PROB. III. PARS. 1.° Concedimus ultro Adversariis, Sacramentum Eucharistiæ in ultima cœna a Christo Domino sub utraque specie fuisse celebratum. In illa enim solemni actione simul Sacerdotium novæ legis institutum est, atque omne illud Apostolis traditum, quod postmodum non tantum sumi debuit a fideli populo, sed etiam in Altari a Sacerdotibus offerri. Nunquam igitur Adversarii ex verbis Christi evincent, præceptum esse fidelibus, ut utraque specie uterentur. Neque ex eo, quod Christus Eucharistiam instituens, Apostolis utramque speciem porrexerit, inferre licet, utramque nunc divino jure esse necessariam: » Non quæ» cunque Christus fecit, dixit, instituit, ad ipsam » institutionis substantiam pertinent. Fregit quoque » panem, nec sine mysterio, cum et illud addiderit: » *Hoc est corpus meum, quod pro nobis frangitur.* Et

» tamen Lutherani non urgent, neque usurpant
» fractionem illam dominicæ in cruce fractionis,
» et vulnerationis testem. Unde fixum illud, ad sa-
» lutem sufficere cœnam, eo modo sumptam, quæ
» ipsam rei substantiam, atque institutionis sum-
» mam complectatur. Substantia autem hujus Sa-
» cramenti ipse Christus ». Ita *Bossuet* in resp. ad cogitationes privatas Abbatis *Molani (Edit. de Lebel. tom. XXV. pag.* 440*)*. Alio loco idem Illustriss. Præsul. fusius probat, Protestantes, nisi in hanc regulam nobiscum consentiant, in se ipsos judicium ferre; cum apertum sit, in Baptismi et Eucharistiæ celebratione plura, ab eis servari, quæ cum Christi instituto parum videntur cohærere (*Voyez Traité de la commun. sous le deux espèces — et: La tradition défendue sur la matière de la commun. sous les deux espèces — Edit. de Lebel. tom. XXIII et XXIV*).

2.° Quid in Eucharistiæ celebratione necessarium sit, et ex divino præcepto servandum, non potest certius colligi quam ex verbis et factis Christi, et iis, quæ ab Apostolis acta legimus. Nihil autem a Christo aut Apostolis dictum vel factum reperimus, quod necessitatem probet utriusque speciei, idque manifestius fiet, quando ad Adversariorum argumenta respondebimus. Plura econtra reperiuntur communionis sub una specie non obscura indicia. Probabile est Christum *Luc.* XXIV. Eucharistiam Discipulis in Emmaus administrasse. Vid. v. 30 et 31. Sed et Acta Apostolorum, cum de Neophitis sermo est, qui post Baptismum sa-

cram Eucharistiam percipiebant, de sola fractione panis loquuntur, *Actor.* II v. 42 et 46. — Paulus item in I.ª ad Cor. Epistola, post factam institutionis hujus Sacramenti mentionem, subdit . . . . . *Itaque quicunque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini*. . . . Particula vel innuit, liberum fuisse alterutram sumere speciem. Cur autem additur, reum fore corporis et sanguinis Domini? Recte omnino, quia Christus totus et integer continetur sub utraque specie. Hæc si tanta non sunt, ut omne dubium depellant, id tamen probant, quod etiam Adversarii nihil certi possint ex Scripturæ testimoniis colligere; atque hoc solum in hac quæstione sufficeret. Nam cum illi perpetuo nobis, et cum magno clamore ingerant, edictum æterni Dei esse, ut omnes calicem sumant, ipsorum utique esset, quod tam fidenter asserunt, certis rationibus ex Scriptura probare.

3° Omnem demum dubitationem tollit argumentum, quod ex usu Ecclesiæ, ex sacris ritibus ubique terrarum observatis eruitur. Nam, quid Christus docuerit, et cunctis post sæculis servandum præceperit, id utique ab ortu suo didicit, et credidit, et servavit instituta ab ipso, et ab Apostolis edocta Ecclesia: jam vero constat Ecclesiam, quamvis per plura sæcula Eucharistiam sub utraque specie fidelibus distribuerit, persuasum tamen semper habuisse, utramque vi institutionis non esse necessariam, sed totum Sacramentum, et gratiam Sacramenti æqualiter haberi in una specie, sicut

in duplici. Hujus rei argumenta plurima afferuntur, et magna ex parte eadem, quæ jam supra indicata sunt, ubi probatum fuit, Christum in Eucharistia præsentem esse modo permanente; præcipua sunt: 1.º Is semper in Ecclesia usus obtinuit, ut Eucharistia asservaretur, et ad ægrotos deferretur: et quamvis dubitari non possit, nonnunquam binas etiam species ægrotis datas fuisse, quando id opportune fieri poterat; constat tamen plerumque, atque in primis quando ex asservata Eucharistia communio deferenda esset, unam panis speciem fuisse traditam. Unde inter vasa, quibus olim legimus asservatam fuisse Eucharistiam, nullum notatur vino asservando destinatum. Vide exempla supra citata pag. 219. 2.º Huic non dissimilis est alius veteris Ecclesiæ ritus, quo fideles Eucharistiam, idque maxime persecutionis temporibus, domum perferebant; quod postea constat ab iis etiam factum esse, qui solitariam vitam in eremis degebant; aut iter aliquod subire cogitabant longum et periculosum. Vid. pag. 218 et 219. — 3.º Eucharistiam olim sub una specie administratam fuisse probat etiam communio infantium, quibus certum est, solam vini speciem tributam fuisse antiquitus; unde et hæc infantes communicandi consuetudo adhuc hodie apud Græcos perseverat. Verum equidem est, hanc consuetudinem posterioribus sæculis fuisse mutatam; sed ita, ut loco sacrati sanguinis, jam Eucharisticus panis solus tribueretur; quod certo argumento est, ut advertit *Bossuetius*, eam semper Ecclesiæ fidem fuisse, unam speciem suf-

ficere. 4.° Hæc, quamvis ex domestica, aut privata communione desumpta, probant tamen quod volumus; nam si ex vi institutionis divinæ una species non potest ab alia disjungi, nunquam licuit Ecclesiæ sub una tantum specie Sacramentum administrare. Sed et alia adsunt argumenta, quæ clare ostendunt id in publica etiam liturgia contigisse, ut sub una tantum specie communio sumeretur. Illustre hujus rei argumentum deducitur ex *Missa Praesanctificatorum*, quæ apud Græcos per totam quadragesimam celebratur. In hac omnes una pani Eucharistico comunicabant, qui præcedenti Dominica consecratus in vase huic usui destinato, quem Græci αρτοφοριον vocant, asservabatur. Ecclesia Occidentalis sola die Parasceve hostia jam præsanctificata, aut consecrata utitur. — 5.° Insuper liberum fuisse fidelibus, etiam cum Sacrificio adstabant, in panis tantum specie communicare, ex Veterum testimoniis perspicuum est. Præ cæteris illud notandum, quod de Manichæis narrat Leo M. Serm. IV de Quadragesima. Ait autem, Manichæos, ut hæresin suam tegerent, panem Eucharisticum sumere solitos fuisse cum Catholicis, non tamen calicem bibisse, quia vinum veluti fel draconis aspernabantur. Jam si Romæ libera non fuisset communio sub una panis specie, quomodo Manichæi latere potuissent, qui sanguinem Domini nunquam sumebant? Inde etiam factum est, ut, cum difficillimum fuerit hac ratione hæreticos homines a veris Christianis secernere, non multis post annis *Gelasius* necessarium duxerit lata lege statuere,

ut quotquot ad sacram mensam deinceps accederent, utramque perciperent speciem.

PROPOSITIO II.

Ecclesia usum calicis laicis subtrahere potuit, justisque de causis subtraxit.

Prob. I pars. Dubium esse non potest, quin ad Ecclesiam omnino pertineat, ea auctoritate sua constituere, quæ ad Sacramenti substantiam non spectant, ut jam alio loco pluribus exemplis monstravimus; quo et illud Apostoli pertinet I Cor. XI. . . . *Caetera, cum venero, disponam.* Vid. *Concil. Trid.* Sess. XXI. Cap. II.

Prob. II pars. Rationes, quibus adducta fuit Ecclesia, ut consuetudinem sub una panis specie communicandi, non solum approbaret, sed etiam decreti auctoritate firmaret, hæ præcipue numerantur in Catechismo Conc. Trid. (*Part. II cap. IV quaest. 50*): » Primum maxime cavendum erat, ne » sanguis Domini in terram funderetur, quod quidem facile vitari posse non videbatur, si in magna populi multitudine eum ministrare oportuisset ». (Adde, quod major sit irreverentia in effusione sanguinis, qui rursus colligi nequit, quam si consecratus panis decideret.) 2.° » Cum sacra » Eucharistia ægrotis præsto esse debeat, magnopere timendum erat, ne, si diutius vini species » asservaretur, coacesceret. 3.° Permulti sunt, qui » vini saporem, ac ne odorem quidem perferre

» ullo modo possint..... Accedit 4.° quod in plu-
» ribus provinciis summa vini penuria laboratur.
» 5.° Quod maxime ad rem pertinet, convellenda
» erat eorum hæresis, qui negabant sub utraque
» specie totum Christum esse. » . . . Latere insuper neminem potest, rationes, quas modo attulimus, crescente populi fidelis multitudine vim semper majorem obtinuisse, sicque, nulla adhuc lege cogente, invaluisse usum unius speciei; ita ut Ecclesia, ne ex inæqualibi ritu, et diversa comedendi ratione rudiores scandalum paterentur, aut discussionibus daretur occasio, necessarium duxerit, id, quod libere jam plerique observabant, in Concilio Constantiensi (1415) generali lege sancire.

SATISFIT OBJECTIONIBUS.

Objicitur I. contra I,am propos. Christus in Eucharistiæ institutione calicem porrexit Apostolis his verbis: *Bibite ex hoc omnes* (Matth. XXVI); addens et hæc, quæ aperte mandatum continent... *Hoc facite, quotiescunque bibetis, in meam commemorationem.* I Cor. XI.... Ergo etc.

Resp.!...» Etsi Christus Dominus, (ait Tridenti-
» num *Sess. XXI cap. I*), in ultima cœna venerabile
» hoc Sacramentum in panis et vini speciebus instituit,
» et Apostolis tradidit, non tamen illa institutio et tra-
» ditio eo tendunt, ut omnes Christi fideles statuto Do-
» mini ad utramque speciem accipiendam adstringan-
» tur . . . ». Voluit Christus, ut sub utraque specie conficeretur Sacramentum, et offerretur a Sacerdotibus; sed nullo modo probari potest, eum non minus plebi,

quam consecranti utriusque speciei usum præcepisse. Eodem modo et illud intelligi debet ... *Hoc facite etc.* ... Non enim jubet, ut omnes bibant, sed ut ii, qui calicem consecratum biberint, id faciant in suæ mortis memoriam. Cum autem Christus ait... *Bibite ex hoc omnes;*... Apostolos tantum intelligit; nam *S. Marcus* hoc Domini præceptum in ipsa cœna impletum fuisse docet, cap. XIV. . . . *Et accepto calice, gratias agens dedit eis, et biberunt ex illo omnes* . . .

INSTANT I. Non sine ratione Christus, qui de pane dixit tantum . . . *Accipite et manducate* . . . , postea calicem porrigens hæc verba subjunxit . . . *Bibite ex hoc omnes* . . . prævidit enim fore nonnullos, qui calicis usum prohiberent. Ergo etc.

RESP. 1.º Unde sciunt Protestantes, Christum non dixisse: *Manducate ex hoc omnes*? An ergo omnia scripta sunt ab Evangelistis? Ego libentius Ecclesiæ crederem, quæ ex Apostolica traditione edocta in sacro Canone Missæ dissertis verbis ponit, Christum dixisse ... *Manducate ex hoc omnes* ... 2.º Etsi admittatur argumentum, nihil tamen juvat adversarios; nam ratio diversitatis in promptu est. Christus panem fregit, et unicuique partem suam dedit; ideoque non fuisset necessarium dicere: *Manducate ex hoc omnes*. At calicem dedit unum et eundem, ex quo biberent omnes.

OBJ. II. In illo sermone, quem Christus *Joan.* VI habuit, expresse fit mentio Eucharistiæ sub specie panis et vini; atque generatim omnibus dicitur ... *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, et biberitis ejus sanguinem; non habebitis vitam in vobis* . . . Ergo etc.

RESP. NEGO CONS. Hanc difficultatem præclare iterum solvit Tridentina Synodus loco citato . . . » Sed neque » ex sermone illo apud Joannem sexto recte colligitur, » utriusque speciei communionem a Domino præceptam

» esse, utcunque juxta varias sanctorum Patrum et Do- » ctorum interpretationes intelligatur; namque qui dixit: *Nisi manducaveritis etc.* Dixit quoque: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum* (v. 52) Et qui dixit: *Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam* (55),... dixit etiam: *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita* (52)... Et denique, qui dixit ... *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo* (57) ... Dixit nihilominus: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum* (59)..» Multiplex ergo datur responsio a Theologis. 1.° Potuit illud præceptum universæ Ecclesiæ dari, non singulis fidelibus. 2.° More hebraicæ linguæ, quam Evangelistæ sæpe imitantur, particula *et* pro disjunctiva sumi potest: *Si neque manducaveritis — neque biberitis etc.* . . . Ut cum dicitur Exod. XXI . . 5 . . . . *Qui percusserit Patrem et Matrem morte moriatur* . . . id est: Patrem, vel Matrem. Sic et Actor. III dicitur: *Argentum et aurum non est mihi*... i. e. neque argentum neque aurum. 3.° Præceptum ibi ad rem ipsam referendum est, quæ sumitur, non ad modum quo sumitur: constat autem sub una etiam specie carnem et sanguinem sumi. Et certe Capharnaitæ non inter se litigabant, an sub duplici specie carnem et sanguinem sumere oporteret, sed absurdum ipsis videbatur carnem Christi edere, aut sanguinem potare. Ex toto quoque contextu apertum est, de carne ibi agi potissimum, de sanguine autem quasi per concomitantiam tantum. Inde illa Capharnaitarum interrogatio: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?*

Obj. III. *Paulus* I Cor. XI inquit, se a Domino accepisse, quod tradidit fidelibus: tradidit autem usum utriusque speciei, sicut clare ostendit textus. Ergo etc.

Resp. dist. min. Tradidit usum utriusque speciei, i.

e. narravit, quæ a Christo in ultima cœna gesta sunt, *conc.* — i. e. præcepit, ut omnes utramque speciem sumerent. *neg.* Non est ibi præceptum, sed narratio, prout contextus aperte probat.

OBJ. IV. 1.° Notum est ex historia utramque panis et vini speciem infirmis fuisse ministratam. 2.° In Missa præsanctificatorum olim vinum ex calice etiam fidelibus distribuebatur. Porro hoc vinum consecratum putabatur ex contactu corporis Christi. 3.° Constat, tum ægrotis et parvulis, tum et fidelibus in communione publica panem consecratum porrectum fuisse pretioso sanguine intinctum, qui usus adhuc hodie in Ecclesia Orientali perseverat.

RESP. AD I. Quæ ex Historia afferuntur exempla, hoc unum probant, nonnunquam binas etiam species ægrotis fuisse allatas; in primis Episcopis, Presbyteris, Monachis, viris nobilibus, aliisque, qui vel oratoria privata habebant, aut prope Ecclesiam commorabantur; ita, ut vel Missa dici potuerit in eorum præsentia, aut ex peracto mox Sacrificio utraque ipsis species opportune deferri. At, quando non aderat hæc opportunitas, et communio ægrotis ex reservata Eucharistia deferenda erat, unus ipsis Eucharisticus panis tradebatur.

AD II. Ecclesia nunquam credidit, vinum ex contactu corporis Christi revera consecrari, et mutari in sanguinem: sed illud ut sacrum aliquid, et sanctificatum habebat. Hinc *S. Bernardus* Epist. LXIX., illos, qui hoc vino in sacra communione utebantur, laudat. » ... Ar-» bitrantes, *inquit*, liquorem, etsi non ex consecratione » propria et solemni in sanguinem Christi mutatum, » sacrum tamen fuisse ex contactu corporis sacri ... ».

AD III. *Communionis intinctæ* usus olim ignotus fuit tum in Orientali, tum in Occidentali Ecclesia. Prima ejus mentio occurrit A.° 675. in Concilio Braccarensi, a quo damnatus, et proscriptus est. Postmodum, cum in

quibusdam Ecclesiis recrudesceret, denuo Ecclesiæ auctoritate fuit repressus. In Oriente hic comunicandi ritus serius obtinuit, Anno adhuc 692 *Concilium Trullanum* confirmavit morem antiquum, Eucharistiam in manibus recipiendi, quod certe de pane madefacto, et sanguine Christi stillante intelligi non potest. Hodie Sacerdotes apud Græcos parvo cochleari utuntur, quo S. Eucharistiam intinctam in ora fidelium immittunt. — Cæterum ex hoc ipso Græcorum ritu duo concludimus ad rem nostram pertinentia: *primo*, eandem rationem, qua potissimum Latini commoti fuerunt, ut communionem sub utraque specie abrogarent, etiam Græcos impulisse, ut intinctum sanguini corpus distribuerent, nempe effundendi sanguinis periculum: *secundo*, Ecclesiæ quovis tempore persuasum fuisse, se posse in Sacramentorum administratione, salva eorum substantia, quædam statuere et mutare, quæ suscipientium utilitati, aut Sacramentorum venerationi magis expedire judicaverit. Nemo enim non videt ritum *intinctæ communionis* longe ab eo distare, quem Christus in ultima cœna observasse legitur. Christus scilicet corpus et sanguinem separatim distribuit, et expresse dixit calicem porrigens: *Bibite ex eo omnes*...

Totam hanc de communione sub utraque specie materiam solide, et cum multa eruditione explanatam reperies apud præcipuos Theologos. Vid. etiam *Selvaggio* edit. Mogunt. tom. V pag. 143. — Lettres du P. *Scheffmacher* tom. II lettre III. — Sed nemo diligentius hoc argumentum prosecutus est, quam Illustriss. Meldensium Episcopus in duobus opusculis superius citatis.

§. II.

De effectibus Eucharistiæ.

OBSERVANDA.

I. Quanta in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento bonorum omnium affluentia et copia inclusa sit, satis jam ex ejus dignitate et excellentia intelligitur; nam si cætera Sacramenta totidem rivuli sunt gratiarum in Ecclesia jugiter manantes; Eucharistia fons omnium gratiarum merito dicitur, cum fontem ipsum cælestium charismatum et donorum, omniumque Sacramentorum auctorem Christum Dominum admirabili modo in se contineat. Hæc quidem generatim ostendunt, immensas utilitates ex hoc Sacramento in fidelem populum redundare. Antequam autem præcipua gratiæ munera, et multiplices effectus, qui huic Sacramento proprii sunt, speciatim enumeremus, quæ sit, aut potius, quæ fuerit olim Novatorum sententia, videamus.

II. *Bellarmin.* lib. IV de Euch. cap. XVII Lutheri aliorumque Reformatorum paradoxas ac impias assertiones copiosius perstringit. *Lutherus* effectum Eucharistiæ primarium ponit in remissione mortalium peccatorum; ac tanto aptiorem aliquem esse ad Eucharistiam ait, quo plurium et majorum peccatorum sibi conscius est. — *Calvinus* multa dicit, quæ videntur inter se omnino pugnare. Instit.

lib. IV cap. XVII ait n. 40. » Cibus hic spiritualis, si » in animam inciderit malitia nequitiaque pollutam, » majore eam ruina præcipitat ». Ibid. autem n. 41 aperte Catholicos reprehendit, quod digne manducare eos dicerent, qui in statu gratiæ essent: in statu autem gratiæ esse, idem ipsis significare, ac purum purgatumque omni peccato esse.—Omnes Catholici adversus Novatores docent, Eucharistiam per se ac directe non remittere peccata mortalia, ac proinde necersariam esse in suscipiente præviam sanctificantem gratiam, ut digne ac cum fructu ad hoc Sacramentum accedat... » Quo magis sanctitas et » divinitas cœlestis hujus Sacramenti viro Christiano » comperta est, inquit *Trident. (Sess. XIII cap.* » *VII)*, eo diligentius cavere ille debet, ne ab» sque magna reverentia et sanctitate ad id perci» piendum accedat: præsertim cum illa plena for» midinis verba apud Apostolum legamus: Qui » manducat et bibit indigne, judicium sibi mandu» cat et bibit, non dijudicans corpus Domini...». His concors est Patrum sententia. Ut alios multos prætereamus, *S. Chrysostomus* de hoc Sacramento ait *(Hom. XLVI in Joan. cap. XVI)*... » Si» cut est magnum et admirabile, ita si pure ac» cesseris, ad salutem accessisti: sin prava con» scientia, ad pœnam et supplicium...». et *S. August.* (*Tract. XXVI in Joan.*)... » Quam multi » de altari accipiunt, et accipiendo moriuntur... » Non quia malum accepit, sed quia bonum male » malus accepit. Videte ergo fratres; panem cœ» lestem spiritualiter manducate, innocentiam ad

» altare apportate ... ». Accedit aliud argumentum ex ipsa Sacramenti natura desumptum. Constat Eucharistiam institutam esse per modum alimenti spiritualis ... *Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus*... Joan. VI 56. Unde, quemadmodum mortuis corporibus naturale alimentum nihil prodest ita etiam animæ, quæ spiritu non vivit, sacra mysteria prodesse non possunt: ac propterea panis et vini speciem habent, ut significetur, non quidem revocandæ ad vitam animæ, sed in vita conservandæ causa instituta esse.

III. Nunc qui sint veri et proprii Eucharistiæ effectus brevi oratione explicabimus. Hinc quoque ad Sacramenti naturam attendendum est; nam quos usus corporis panis et vinum affert, eos omnes animæ saluti et jucunditati, ac meliori quidem, et perfectiori ratione Eucharistiæ Sacramentum præbet. *Primus* Eucharistiæ effectus est *intima fidelium cum Christo conjunctio,* qua ipse in nobis, et nos in ipso manemus... *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo* ... (Joan. VI 57.) Qui enim pietatis et Religionis studio affecti hoc Sacramentum sumunt, ita Filium Dei in se recipiunt, ut ejus corpori tanquam viva membra inserantur, atque ita *concorporei,* fiant, et *consanguinei* Christi, ut ait *S. Cyrillus Jerosol.* Catec. XXII.

Secundus effectus est *gratia* ... » Ut corpus, » ait, *Catech. Rom. (Part. II cap. IV quaest. XL),* » cibo naturali non conservatur modo, sed etiam » augetur, gustusque novam quotidie ex eo volu-

» ptatem et suavitatem percipit; ita etiam sacræ Eu-
» charistiæ cibus non solum animam sustentat, sed
» vires illi addit, efficitque, ut divinarum rerum de-
» lectatione magis, ac magis commoveatur....». Ita et *S. Thomas* (*Part. III. quæst. LXXIX. art. I.*)... » Omnem effectum, quem cibus et potus
» materialis facit quantum ad vitam corporalem,
» quam sustentat, auget, reparat, ac delectat; hoc
» totum facit hoc Sacramentum quantum ad vitam
» spiritualem....». Pulchre etiam *S. Cyprian.* de hoc Eucharistiæ effectu loquitur (*Epist. LXIII*)...» Spi-
» ritus Sanctus dicit: Calix tuus inebrians quam
» peroptimus: quod scilicet calix Dominicus sic bibentes inebriat, ut sobrios faciat, ut mentes
» ad spiritualem sapientiam redigat, ut a sapore
» isto sæculari ad intellectum Dei unusquisque re-
» sipiscat.

Tertius est, *quod per hoc Sacramentum peccata venialia remittantur.* » Hoc expresse docet *Tri-
» dentina Synodus* cum ait (*Sess. XIII cap. II*)
» Eucharistiam sumi tanquam antidotum, quo li-
» beremur a culpis quotidianis. Et *S. Ambrosius*
» lib. V de Sacram.... Iste panis quotidianus su-
» mitur in remedium quotidianæ infirmitatis....». Præterea cum cœlesti hoc alimento charitas augeatur in cordibus nostris; charitas autem a peccatis venialibus animam expurget, consequens est, peccata venialia hoc Sacramento dimitti.

Quartus est, *quod digne recipientes a futuris peccatis præservet.* — Ita *Trident.* loc. cit. Idque ratio ipsa docet; nam cum hoc Sacramentum cibus

sit, et medicamentum animæ, sequitur, quod infirmitatem nostram sanet, et vitam spiritualem adaugeat per charitatis incrementum. Unde quemadmodum ex una parte concupiscentia, quæ peccatorum fomes est, debilitatur, » nutrimentum quippe » charitatis est diminutio cupiditatis, » ut *August.* ait (*Lib. LXXXIII quæst.* 36.): sic ex alia parte vis et robur adversus internos et externos hostes infunditur. Inde illud *S. Crys....* (*Hom. LXI ad pop. Antioc.*) » Tanquam leones ignem spirantes ab illa » mensa recedamus, facti diabolo terribiles. . . ». Notum quoque, Christianos sæviente persecutione præsidium potissimum in Eucharistiæ comunicatione quæsivisse. » Idoneus esse non potest ad mar» tyrium, ut *S. Cyprianus* scripsit ad *Cornelium* Papam (*Epis. LIV*), qui ab Ecclesia non ar» matur ad prælium; et mens deficit, quam non » recepta Eucharistia erigit, et accendit. ».

Quintus demum effectus est, *quod vim maximam habeat ad æternam vitam comparandam* ». Hinc et pignus dicitur futuræ resurrectionis, et felicitatis æternæ..... *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum....* Joan. VI 69. — et vers. 55.... *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam, et ego resuscitabo illum in novissimo die....* Hujus ergo virtute Sacramenti ad æternam gloriam et beatitudinem ascendimus, non secus atque Elias, qui supercinericei panis *fortitudine ambulavit usque ad montem Horeb.* III Reg. XIX — His nunc finem facimus huic quæstioni, quæ, ut attendenti perspicuum est, arctis-

sime conjuncta est ei, quæ de præparatione ad sacram communionem tractat. Uberior hujus rei explicatio magis ad eos pertinet, qui recte et pie vivendi normam ac mædia præscribunt, et ad sanctitatem erudiunt fideles. Multa sunt hujus generis egregia opera, a viris conscripta sanctitate æque ac prudentia ac doctrina præcellentibus.

Digitized by Google

CAPUT TERTIUM.

DE EUCHARISTIA UT EST SACRIFICIUM.

Eucharistia hoc peculiare habet, quod non tantum Sacramentum sit omnium, quæ Christus Dominus instituit, longe præstantissimum; sed sacrificii insuper rationem habeat, quo sacrificium illud cruentum, quod semel in cruce peractum est, repræsentetur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneat, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ a nobis quotidie committuntur, peccatorum applicetur. Ita *Trident.* (*Sess. XXII cap. I*); addit *Cathechis. Roman.* (*Part. II de Euch. quæst. LXXVII*).... » Differunt autem plurimum » inter se hæ duæ rationes: Sacramentum enim » consecratione perficitur; omnis vero sacrificii vis » in eo est, ut offeratur. Quare sacra Eucharistia » dum in pyxide continetur, vel ad ægrotum de» fertur, Sacramenti, non sacrificii rationem habet: deinde etiam ut Sacramentum est, iis, qui divi» nam hostiam sumunt, meriti causam affert, et » omnes illas utilitates, quæ supra commemoratæ

» sunt; ut autem sacrificium est, non merendi so-
» lum, sed satisfacendi quoque efficentiam continet.
» Nam, ut Christus Dominus in passione sua pro
» nobis meruit, ac satisfecit; sic, qui hoc sacrifi-
» cium offerunt, quo nobiscum communicant, Domi-
» nicæ passionis fructus merentur, ac satisfaciunt ».

Igitur postquam ea, quæ ad Sacramentum pertinent, pertractata fuerunt; nunc de eadem sacratissima Eucharistia dicendum, quatenus est verum et unicum novæ legis sacrificium; atque quemadmodum stabilitis iis, quæ Ecclesia Catholica de præsentiæ realis mysterio docet, facilius fuit Sacramenti rationem definire; ita et ea, quæ sacrificium concernunt sponte nunc fluent eodem fonte deducta.

Hostes in hac causa alios non experimur præter eos, quos jam cap. I debellavimus; optime enim observat *Bossuetius* (*Exposit. doctr. Cath.*), omnem hanc controversiam redigi ad controversiam de reali Christi præsentia, et hac admissa negari non posse sacrificium Missæ. Ad dogma enim realis præsentiæ id quoque pertinet, ut Christum non in usu tantum præsentem credamus, sed modo permanenti, et statim ac verba consecrationis prolata fuerint: hoc autem posito, nec sacrificium auferri potest, nec adoratio denegari Christo. Neque de hac re dubium fuit Melanchthoni, aliisque Lutheri discipulis, qui ideo potissimum figmentum momentaneæ præsentiæ commenti sunt, ut Missæ sacrificium destruerent. Imo, teste *Calixto* (*Boss. hist. des var. liv. VI*), multi ex Novatoribus ideo lubentius ad Sacramentariorum doctrinam accesserunt, quod per-

suasum illis fuerit, nulla ratione certius Missam, et totum papisticum cultum exterminari. Maluerunt enim omnia tollere, ne cum reali præsentia etiam permanentem, et cum permanente præsentia etiam sacrificium admittere cogerentur. Lutherus pluribus in locis furiose invehitur in Missam Catholicorum (*De captiv. Babyl. — De abroganda Missa priv. — De verbis cœnæ etc.*), eamque caudam draconis appellat, et omnium abominationum pessimam. Ut autem sciremus, quo magistro ipse blasphemare didicerit divina mysteria, non erubuit confiteri, a diabolo edoctum se fuisse, et persuasum, ut Missam tanquam cultum impietatis et idololatriæ plenum aboleret. En ubi fabricata fuerint illa ignita tela, quæ contra Catholicum dogma vibravit novus Evangelista! Sicut diabolum Lutherus, et ita Lutherum *Chemnitius, Illyricus, Brentius,* aliique, qui ad hanc sectam pertinent, secuti sunt: omnes negant Eucharistiam Deo offerri posse, et debere.

Cum magnum hoc et amplissimum argumentum tractandum sumimus, timor iterum mentem occupat; nam breves esse polliciti sumus, et jam ultra, quam sperabamus, excrevit operis moles. Sed moram affert et vel invitos retardat rerum abundantia et gravitas. Prodesse volumus, non novis institutis, et modernæ levitati consulere. Vehementer enim dolemus, hoc nostro sæculo ita neglectum jacere Theologiæ studium, ut vix inveniri possit compendium, quod sua brevitate satis esset docentium et discentium usibus accomodatum. Ita ex levi compendiolo leviores instituuntur Theologi, qui ne id

quidem sciunt, quænam illa sint, quæ scire oporteret. Igitur, quo cœpimus, pede pergimus, ad id tantum intenti, ut non exurgat infelix operis summa, in qua aut partes quædam deessent, aut non omnes inter se essent apte et justa proportione connexæ.

Agemus I de sacrificii Eucharistici existentia: II de ejus natura: III de quibusdam ejus circumstantiis: IV de ejus effectis.

ARTICULUS I.

De Sacrificii Eucharistici existentia.

OBSERVANDA.

I. Sacrificium idem est, ac sacrum factum, atque ita per excellentiam vocatur, quia est præstantissima et propria religionis actio, quæ solius Dei honori dedicata est. Ex sacris litteris hanc colligere possumus veri et proprie dicti sacrificii definitionem: » Sacrificium est oblatio externa facta soli » Deo, qua ad agnitionem nostræ subjectionis, et » professionem divinæ Majestatis a legitimo Mini» stro res aliqua sensibilis et permanens ritu my» stico consecratur, et transmutatur . . . ». Dicitur 1.° *Oblatio*, ut genus definitionis indicaretur. Hoc enim ex Scripturæ consuetudine discimus, tum solum adesse sacrificium, quando res aliqua sacra

offertur Deo. Hinc, qui Sacramentum conficit, is, quamvis rem divinam et sacram faciat, sacrificium tamen facere nonnisi absurdissime diceretur. Sed, tametsi nullum sit sacrificium sine oblatione, non tamen omnis oblatio sacrificium est: nisi velis a Judæis tum filios in sacrificium fuisse immolatos, quando post purificationis cæremonias Domino sistebantur. 2.° Cum dicimus: *oblatio externa,* significamus sacrificium esse actum externum religionis, qui quidem, ut Deo gratus esse possit, conjunctus esse debet cum pio animi affectu; seu, ut Patres loquuntur, cum interna oblatione, qui idcirco non raro invisibile sacrificium vocatur, late sumpto sacrificii nomine. Aliud ergo est offerre sacrificium, aliud sacrificium offerre acceptabile Deo. Dicitur 3.° *Soli Deo,* quia hæc oblatio ex eo genere actionum est, quæ soli debentur Deo, quæque *latriae* nominis censentur. Finis enim omnium sacrificiorum generalis est, Deo cultum exhibere, quem ei creatura debet; et sicut Sacramenta proxime ad hominem referuntur, quem sanctificant; ita sacrificia Deum respiciunt, cum offeruntur: quod in definitione his verbis exprimitur: » qua nostram » subjectionem, et divinæ majestatis excellentiam » profitemur ». — 4.° Notio veri sacrificii exigit, ut a *legitimo Ministro* offeratur, et ita privatæ oblationes a ratione sacrificii excluduntur; ait enim expressis verbis Apostolus ad Hebr. V. . . . *Omnis Pontifex ex hominibus...constituitur in iis, quae sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia.* — 5.° Res, quæ offertur debet esse *sensibilis et permanens;*

dantur enim aliæ actiones externæ, ut psalmodiæ, preces, genuflectiones etc., quæ fiunt ad honorem Dei, et tamen sacrificia proprie non dicuntur, quia non offertur res sensibilis et permanens.—6.° Demum non sine gravi ratione dicitur, necessarium esse, ut illud quod offertur, *ritu aliquo mystico* consecretur et transmutetur; hæc est enim omnium sacrificiorum forma. Requiritur, ut res, quæ Deo offertur, certo aliquo ritu ex profana sacra fiat, et simul ut destruatur, id est, ita mutetur, ut desinat esse id, quod ante erat. Ita sacrificium distinguitur a primitiis et oblationibus, quæ Deò offerebantur, sed citra operationem ejusmodi mysticam. Scite ergo et præclare *S. Thomas* observat (*II* 2.^{æ} *quaest. LXXXV Art. III*), in eo sitam esse rationem sacrificii, ut circa rem Deo oblatam aliquid fiat, quo res sacra quodammodo conficeretur. Sicut quando animalia occidebantur et comburebantur; aut quando panis benedicitur, frangitur, comeditur.

II. Notandum tamen est, sacrificii nomen in Scriptura multis rebus imponi, quas nos a sacrificii ratione excludimus: sed facilis est responsio; constat enim sacrificium in Scripturis, dupliciter sumi, proprie, et translate: nos, quid sacrificium in se sit, indicavimus, reliqua ita vocantur, quia habent aliquam cum vero sacrificio affinitatem aut similitudinem. Sic Christus de se ipso dicit: *Ego sum vitis vera*, non per proprietatem, sed per similitudinem. Non absimili modo *Paulus* de iis, qui Christi sunt, ait, quod *carnem suam crucifixerint cum concupiscentiis* (*Galat. V* 24), quod per Baptisma

consepulti fuerint Christo, quod vetus homo fuerit *crucifixus*, et *corpus* peccati destructum. De se autem dicit . . . *Mihi mundus crucifixus est*, *et ego mundo* (*Ad Rom. VI*), et iterum . . . *Christo confixus sum cruci* (*Gal. cap. VI*). Quis hæc audiens verum sepulchrum cogitat, vel crucem, in qua Paulus pendeat, aut mundus, aut concupiscentia? Patet ergo, qua ratione intelligenda sint hæc et similia Scripturæ loca: . . . *Sacrificium Deo spiritus contribulatus* Psal. L. . . . *Obsecro vos*, *ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem*. Rom. XII. . . . *Immola Deo sacrificium laudis*. Psal. XLIX id est, ut Paulus ad Hebr. XIII interpretatur . . . *fructum labiorum confitentium nomini ejus*. Item quod ibid. Apostol. ait . . . *Beneficentiae nolite oblivisci*; *talibus enim hostiis promeretur Deus* . . . In omnibus his testimoniis sacrificii aut hostiæ vocabulum latissima significatione usurpatur, et per metaphoram, aut alium tropum transfertur ad omne opus bonum, quod ad cultum Dei refertur. Sic corpus nostrum hostiam Deo offerimus, cum mortificamus membra nostra, ut corpus mortuum sit peccato, vivat autem Deo. Non raro per oppositionem bona opera tum interna, ut contritionis etc., tum externa, ut beneficentia, sacrificium vocantur, ut ostendatur magis ea placere Deo, quam sacrificia his operibus destituta. Quemadmodum de jejunio dicitur Isaiæ LVIII... *Nonne hoc est magis jejunium*, *dissolvere colligationes impietatis etc*. . . . Ejusmodi opera etiam vocantur spirituales hostiæ: ut distinguantur ab iis, quæ simpliciter hostiæ aut sacrificia appellantur:

imo his etiam expresse opponuntur; ut liquet ex illis Osee VI.... *Misericordiam volo, et non sacrificium* . . et I Reg. XV. . . . *Melior est obedientia, quam victimae* . . . Et cum Propheta ait Psalmo XXXIX . . . *Sacrificium et oblationem noluisti* . . numquid contritionem intelligit, aut beneficentiæ opera.

III. Eucharistia prout est sacrificium variis nominibus a priscis Patribus designatur. Cum sacrificium nihil sit in re ipsa a Sacramento diversum, et unum idemque sit, quod consecratur, offertur, et sumitur: mirum non est quod quædam vocabula Sacramento propria, etiam ad designandum sacrificium quandoque adhibita fuerint; quemadmodum et ea, quæ sacrificio speciatim conveniunt, toti sæpe actioni tribuebantur, id est iis quæ consecrationem antecedebant, aut sequebantur. Sacramenti denominationes quasdam supra jam indicavimus. Præcipua nomina, quæ a Græcis divino Altaris sacrificio tribuuntur hæc sunt: μυςαγωγια, quod idem est ac secreta actio; aut introductio ad mysteria, unde mystagogiæ dictæ sunt quædam Catecheses S. Cyrilli Hierosolym. συναξις, de qua voce jam dictum est: ελετη—quod idem est, ac initiatio, consecratio, perfectio. Item ἱερυργια — ευλογια — λατρεια, — Ξυσία etc. . . . Sed omnium frequentior est vox λειτυργια, quæ apud Grammaticos quodcunque publicum munus denotat. Strictiore quodam sensu ab Ecclesia ad cultum publicum denotandum adhibetur, ac speciatim sacrificium Eucharisticum significat, in primis cum adjectum habet epitheton *sacra*,

vel *mystica.* — Latinorum præcipua nomina sunt, 1.° *Collectae*, vel *Collecta*, quia populus in unum colligitur, ut Sacrificio intersit. 2.° *Dominicum*, quia est summa et sacratissima actio, ex Domini institutione peragenda. Inde illud S. Cyprian. . . . » Numquid ergo *Dominicum* post cœnam celebrare » debemus? » . . . 3.° *Agenda*; sicut enim *facere* apud sacros et profanos auctores significat *sacrificare*, ita ipsum sacrificium *Agenda* nuncupatur. Placet in exemplum afferre illud Genes. IV. . . . *Nonne si bene egeris, recipies?* Quæ verba LXX sic legunt: *Nonne si recte offeras*, quam lectionem etiam Veteres plurimi sequuntur; agitur enim ibi de sacrificiis. Hinc *Theodotion* pro *recipies* habet, *acceptabile erit*, id est munus tuum. 4.° *Oblatio*, quæ vox non indiget interpretatione.

IV. Ex omnibus tamen nominibus, quibus incruentum N. L. sacrificium appellari solet, nullum est apud Catholicos usitatius, quam nomen *Missæ*, de cujus origine et significatione pauca nunc dicenda sunt. Heterodoxis et vox ipsa, et res, quam designat, ita sunt invisæ, ut illud nomen ex quodam verbo apud Daniel. II deducant, quod, ut illi interpretantur, idolum Antichristi significat. Sed mittamus hæc impudentis animi deliramenta, et videamus, quæ sint sententiæ Catholicorum aut illorum Protestantium, quos invidia contra Catholicos non ad insaniam usque perduxit. Nonnulli putant vocem Missæ derivandam esse ab hebræo *Missach*, quod Deuteron. XVI reperitur, et oblationem significat. Alii originem ejus ducunt a voce græca

μυεσις a μυεω instituo, et spiritualiter initio. Sed vana hæc sunt; nemo enim ex græcis scriptoribus hac voce usus est, quod satis ostendit, eam nec græcæ originis esse, neque hebraicæ; quia etiam hebraica vocabula, quæ ab Ecclesia Catholica retenta sunt, et Sabaoth, Alleluja etc. Græcorum interpositu ad nos pervenerunt: constat præterea Missæ appellationem non a viris doctis, qui linguam hebraicam callebant, sed a plebe ipsa fuisse inductam. Nam viri eruditi, cum populariter loqui voluerunt, eam vocem adhibuere. Vocabulum ergo Missæ latinum est, a mittendo dictum; est enim missa idem ac missio, sicut remissam pro remissione dicebant antiqui (*Scriptores Africani*—Tertul. *lib. IV cont. Marc.*, Cypr. *de bono patient.*), aut collectam pro collectione (*Cicero lib. III de Orat.*), deductam pro deductione (*Cicero lib. II de legib.*). Cur autem Missa a mittendó dicta fuerit, non omnes eodem modo explicant: verissima sententia est, eam ita appellatam fuisse a missione, aut dimissione populi; id enim non in Ecclesiis modo, sed et in palatiis et prætoriis teste Avito Viennensi (*Epist. ad Gundobald. regem*), in usu erat, ut *Missa* fieri pronuntiaretur, quando dimittebatur populus. Missio autem ejusmodi duplex fiebat in Ecclesia, una post Evangelium, quando Catechumeni, infideles etc. dimittebantur: et hæc dicebatur *Missa*, seu missio *Catechumenorum:* altera cum re divina peracta omes initiati discedebant, clamente Diacono: *Ite, missa est:* et hæc *Missa fidelium* vocabatur. Quoniam autem Missæ denominatio a dimissione orta

est, dimissio autem tunc tantum locum habet, ubi est conventus, aut congregatio populi; usu inductum est, ut hæc ipsa congregatio missa diceretur, et hoc nomen tum integro officio divino, tum singulis fere officii partibus fuerit attributum. Imo, cum Missæ actio præcipua sit, quæ in die festo peragitur, ideo *Missa* non raro pro ipsa *festivitate* usurpata fuit, ut missa S. Joannis, vel S. Martini. Quoniam autem ad *Missas* ejusmodi vel *festivitates* magna sæpe populi frequentia confluebat; factum est, ut annuæ nundinæ his diebus annecterentur: unde apud Germanos nomen Messe, quod medio ævo nundinis impositum est —Cf. *Selvaggio* lib. III. *Bellarm.* de Miss. lib. I cap. I et in pr. præclarum opus Card. *Bona* Rerum liturgic. lib. I part. I cap. I.

V. In nostra cum Protestantibus concertatione de vero et proprie dicto sacrificio agitur, quale illud supra descripsimus. Ipsi enim libenter sacrificium admitterent, si vellemus sacrificii notionem ad eorum placita accommodare. In Confessione Augustana (*Art. de Missa*) primum conqueruntur, se falso accusari a Catholicis, quod Missam abolerent: deinde servari apud eos, ajunt, usitatas cæremonias fere omnes, iisque opus esse fatentur, ut doceant imperitos. Quæ autem postea adducuntur contra Missam Catholicorum magis animo calumniandi dicta sunt, quam veritatis studio; vel enim rem ipsam non spectant, sed abusus, quos boni omnes inter Catholicos detestantur: vel doctrinam nobis objiciunt, quæ nostra non est. Eadem fere in Apologia Confessionis occurrunt (*Iterum Art. de*

Missa). Ibi Melanchthon, qui auctor est illius Apologiæ, sacrificium vocat *Cæremoniam, vel opus, quod nos Deo reddimus, ut eum honore afficiamus.* Deinde dividit sacrificium in duas species, *propitiatorium* nempe, et ευχαριςικόν. Posteriore modo ait Missam posse vocari sacrificium, quia sumptio Eucharistiæ fieri potest in laudem Dei, sicut et cætera bona opera: at sacrificium prioris generis præter mortem Christi in cruce toleratam nullum existere. Ex his manifestum est, sacrificium proprie dictum a Novatoribus nullum admitti: omnes diligentissime cavent, ut observat *Bellarmin* (*De Miss. lib. I cap. V*), ne ulla fiat mentio oblationis. Nihilominus in hac etiam parte multa concessa sunt a viris, qui nobiliores inter eos erant, et moderatiores, ita ut difficile non fuisset ad pacem et concordiam revocare dissidentium animos. Abbas *Molanus* de pace Ecclesiarum agens cum *Bossuetio* ita de Eucharistiæ sacrificio loquitur, ut Bossuetius in sua ad Molani cogitata responsione aperte declaret: » Hæc, si eo modo, quo a summo viro dicta » sunt, proponantur, Catholicam doctrinam com» plectuntur integram. » Et paulo post ». Neque quis » merito refugerit, quin ipsa consecratio etiam a » manducatione distincta, præsensque Christi cor» pus res sit per se Deo grata et acceptabilis, » quod quidem nihil est aliud, quam illud ipsum » sacrificium ab Ecclesia Catholica celebratum. ». Lubentissime ex eodem auctore plura exscriberemus, quæ ad hujus controversiæ pleniorem notitiam quamplurimum conducerent; sed impediunt nos

arctiores operis limites. Plura in ipso auctore reperient, qui plura desiderant. Vid. *Histoire des Var.* lib. III n.° LI et seq. — et lib. VI n.° XXI et seq. *Expos. Doct. Cath.* n.° XIV. — *Projet. de réunion.* — *Molani cogitationes privatæ.* Edit. Lebel tom. XXV pag. 276. — et *Bossuetii in has cogitationes sententia*; ibid. pag. 436. — et iterum tom. XXVI pag. 39. — Adde auctores jam supra citatos. — Item *Wiest.* op. maj. tom. V §. 194 et seq.

PROPOSITIO.

Eucharistia verum est, ac proprie dictum novae Legis sacrificium.

Concilium Trid. Sess. XXII Can. I...

» Siquis dixerit in Missa non offerri Deo verum, et proprium sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, quam nobis Chistum ad manducandum dari; anathema sit. ».

Magna est argumentorum copia, quibus hoc Ecclesiæ Catholicæ dogma probari solet: nos præcipua tantum proferemus.

Argumenta ex veteri Testamento.

I. *Figuræ.* Patres passim docent Sacrificium Eucharisticum tam ante quam post latam legem variis sacrificiorum generibus, et in primis per immola-

tionem agni paschalis fuisse prænuntiatum. Verumtamen nullibi ejus imaginem clarius expressam videmus, quam in Melchisedec Sacrificio, quem Christi Domini figuram gessisse etiam adversarii negare non possunt; nam Christus vocatur Sacerdos secundum ordinem Melchisedec tum in veteri lege tum in nova. Celebris est Psalmi CIX locus, in quo Propheta insigniter de Christo ita vaticinatur.... *Juravit Dominus et non pœnitebit eum, tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec*.... Multa etiam præclara de Melchisedeco narrat Apostol. in Epistola ad Hebræos, cap. V VI et VII, ubi et verba Psalmi CIX repetitis vicibus ad eum applicat, qui melioris testamenti sponsor factus est, Jesum Christum. Habemus ergo sacerdotem magnum. Jam si in ipsum sacrificium intueamur, id est in rem oblatam, obvium est, quod ex Scripturæ testimoniis conficitur, argumentum: Christus quatenus Sacerdos est, debuit offerre sacrificium juxta illud Apostoli ad Hebr. V.... *Omnis Pontifex... constituitur in iis, quae sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis...* Quatenus autem Sacerdos secundum ordinem Melchisedec, eo ritu offerre debuit, quo ipse Melchisedec obtulit: de quo Genes. XIV 18. narratur.... *Melchisedec rex Salem, proferens panem et vinum; erat enim Sacerdos Dei Altissimi*.... Ergo Christus in pane et vino sacrificium obtulit: atqui nisi id fecerit in Eucharistia, nullibi fecit. Ergo etc. — Argumenta, quæ contra opponuntur, solvemus postea. Hanc nostram interpretationem et verba ipsa

docent, et communis Patrum consensus confirmat. Videri potest præter cæteros *Augustin.* lib. IV de doctrina Christiana cap. XXI . . . » Quis, inquit, » magis Sacerdos Dei summi fuit, quam Dominus noster Jesus Christus, qui sacrificium Deo » Patri obtulit, et hoc idem, quod Melchisedec » obtulerat, id est panem et vinum, suum scilicet corpus et sanguinem. . . . . ». Inde illud *S. Thomæ* in officio Corporis Christi. . . . » Sacerdos » in æternum Christus Dominus secundum ordinem Melchisedec panem et vinum obtulit. . . . ».

II. *Prophetiae.* Optime ait *Augustinus* Ep. XLIX quæst. III . . . » Nostrum sacrificium non solum » Evangelicis, sed etiam Propheticis libris demonstratum est. . . . ». Prophetarum vaticinia plura numerantur a Theologis. Huc pertinet illud Prov. IX . . . *Sapientia aedificavit sibi domum . . . . Venite, comedite panem meum, et bibite vinum, quod miscui vobis* . . . . Item *Isaiae* XIX . . . *In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti* . . . . et illud ejusdem Prophetæ cap. LXVI . . . *Assumam ex iis* (gentibus) *Sacerdotes et Levitas, dicit Dominus* . . . Quid altare? Quid Sacerdotes? Nonne propter sacrificium? Sed non possunt hic sacrificia V. L. intelligi, quæ neque altare habere poterant in Ægypto, neque Sacerdotes ex gentibus; lex autem nova præter Eucharistiam aliud sacrificium non habet, quod altare exigeret, et Sacerdotes.

Sed missis his, aliisque Prophetarum oraculis, illud Malach. I paulo attentius intueamur. Prium Sacerdotes Judæorum increpat Deus, tum per Pro-

phetam Judæorum abroganda sacrificia, atque in eorum locum Christianorum puram oblationem subrogatam iri prænuntiat. Versib. 10 et 11 sic legitur.... *Non est mihi voluntas in vobis, et munus non suscipiam de manu vestra; ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco sanctificatur, et offertur nomini meo oblatio munda....* Non potest hic aliud sacrificium intelligi, quam Eucharistia. Non sacrificium crucis, quod non offerebatur in omni loco: non sacrificium precum et bonorum operum; nam 1.° Propheta loquitur de quodam sacrificii genere, quod ante non fuit: sed spiritualia sacrificia in veteri etiam lege fuerunt. 2.° Malachias de sacrificio loquitur externo et visibili, per quod nomen Dei inclarescit; illudque opponit sacrificiis Judæorum, quæ polluta erant. Quænam autem esset hæc oppositio, si de spirituali sacrificio ageret? An ex parte offerentium? Sed etiam inter Christianos impuri esse possunt. Ergo in hoc oppositio est, quod res ipsa, quæ nunc offertur, immunda esse nequeat. Adde quod secum ipsis pugnent adversarii nostri; quomodo enim preces et bona opera, quæcunque illa sint, absolute oblatio munda dici possunt, cum ipsi actiones omnes, atque ipsas justitias nostras peccata esse contendant? Sed parum curant Hæretici, an pugnantia dicant, dummodo veritati contradicant.

enim: qui pro vobis *datur:* dari autem idem est ac offerri juxta illud ad Galat. I.... *Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris...:* idque ex eo clarius apparet, quod Christus non dixerit: *quod vobis datur*: sed: *quod pro vobis datur:* et apud *Matth.: qui pro multis effundetur....* Quod autem in præsenti tempore dicitur: *datur, effunditur:* probat, non de cruento crucis sacrificio agi, sed de oblatione et effusione, quæ tunc fiebat. Demum dubium non est, Christum præceptum dedisse Sacerdotibus sacrificandi per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem;* quod, interprete Chrysostomo, idem est, ac » facite, quod ego feci in mei commemo- » rationem, et quia ego sacrificavi, sacrificate....».

II. *Praxis Apostolorum.* In executionem tum exempli, tum mandati Christi Apostoli Eucharistiam celebrarunt, eamque obtulerunt ut verum sacrificium. Sic *Apostolus* I ad Cor. X fideles cupiens ab idolorum cultu deterrere, eo maxime argumento utitur, v. 21, *quod non possint mensæ Domini participes esse, et mensæ dæmoniorum.* Ne autem dicas, de *mensa* loqui Apostolum, in qua cibus sumitur, non de *altari,* in quo sacrificatur; nam illa mensa altare est; comparatur enim cum mensa dæmoniorum, per quam victimæ intelliguntur, quas gentes immolabant idolis, ex v. 20. Imo cum mensa Judæorum, quæ altare vocatur v. 18, *θυσιαςηριον, sacrificatorium.* Sed et alio loco, Hebr. XIII, mensa Christianorum altare vocatur expresso vocabulo... ***Habemus altare*** (**θυσιαςηριον**), ***de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo inserviunt....***

En ergo altare! En victimam, de qua edendi quidem potestatem habent! Sed non potest manducari victima, nisi prius immoletur; quomodo autem immolatur in cœna nisi consecratione panis, et illius in corpus Christi mutatione.

Argumenta ex Traditione.

I. *Patrum auctoritas.* Probationem, quæ ex Patrum testimoniis eruitur, fuse versant viri Doctiss. *Bellarminus* (*Lib. I de Missa.*), et *Petavius* (*De Incarn. lib. XII cap. XII XIII XIV*). Si vellemus hæc testimonia singillatim recensere, negotium lectori facesseretur. Sufficiat probationis capita summatim indicare. 1.° Dicunt Patres, Melchisedec verum fuisse sacerdotem, et obtulisse panem et vinum in sacrificium, atque hoc modo figurasse incruentum illud sacrificium, quod Christus in ultima cœna instituit. Augustini locum supra citavimus; unum addimus *Clementem Alexand.* qui lib. IV Stromat. ita habet.... » Melchisedec rex Sa» lem, Sacerdos Dei, qui vinum et panem sanctifi» catum præbuit cibum in figuram Eucharistiæ.... ». 2.° Malachiæ prophetiam, ut alia omittam Prophetarum oracula, antiquissimi Patres de singulari Eucharistiæ, ac Dominici corporis et sanguinis sacrificio intelligendam docent. Inter multos alios *S. Chrysostomus* in Ps. XCV allatis Malachiæ verbis ad ea sic disputat... » Vides, quam illustri et » splendido præconio mysticam mensam explicet, » nempe incruentum sacrificium!.... ». 3.° Patres

de Eucharistia ita locuti sunt, ut nemo, cui omnino persuasum est, eam verum esse et proprie dictum sacrificium, alio posset loqui modo, aut aliis uti vocibus. Usitatissimæ apud eos sunt voces *offerre*, *consecrare*, *immolare*, *sacrificare*. Item substantiva: προσφορα — et θυσια, seu *oblatio*, *victima*, *hostia*, *sacrificium*. At non simpliciter tantum sacrificium vocant, sed cum iis titulis, qui minime nisi vero sacrificio convenire potuissent. Dicunt enim, » salutare sacrificium, salutarem hostiam ». *Cyprianus* (*Lib. II Ep. III*) illud vocat, » plenum » ac verum sacrificium ». Et iterum (*Lib. de cœna*): » Sacrificium perpes, et semper permanens holocaustum ». *D. Chrysost.* (*Hom. XXI in Act.*): » Horrendum sacrificium; » et alio loco (*Hom. VI ad popul.*): » Tremendum et plenum timo» ris ... ». *D. August.* (*Lib. X de civit. Dei, cap. XX*) ... » Huic, inquit, summo verissimo sacri» ficio cuncta sacrificia falsa cesserunt. ... ». 4.° Requirunt *Altaria* ad celebrandam Eucharistiam: altaria autem non erigi, nisi ad celebranda sacrificia, etiam adversarii non negant. 5.° Ministros Eucharistiæ vocant *sacerdotes*: sed iterum concedunt adversarii sacerdotes proprie ordinari ad sacrificium. 6.° Dixerunt Eucharistiam celebrari posse pro vivis et defunctis, pro pace, aliisque necessitatibus, quod non potest convenire Sacramento, sed soli sacrificio.

II. *Auctoritas Conciliorum*. Canon. XVIII. *Concilii Nicæni* I ex interpretatione Dionysii exigui, vetat Diaconis, ne audeant Christi corpus Presbyteris

celebrantibus dispensare; » quia, ait, nec regula, » nec consuetudo tradidit, ut ab his, qui potesta» tem non habent offerendi, illi, qui offerunt, Chri» sti corpus accipiant ». *Ephesinum*, quod est generale III hæc habet. . . . » Sanctum, et vivificum, » incruentumque in Ecclesiis peragimus sacrifi» cium ». — Concilium *Chalcedonense* Eucharistiam vocat, » terribile et incruentum sacrificium ». — Demum *Tridentina Synodus* Sess. XXII totam hanc de Missæ sacrificio materiam accurate exposuit, et in subjectis canonibus definivit.

III. *Argumentum praescriptionis.* Hoc argumentum eodem plane modo conficitur, ac supra pag. 172, ubi de reali Christi præsentia disputavimus. Idem est consensus omnium Ecclesiarum, non apud Latinos tantum, sed etiam apud Græcos, omnesque hæreticorum sectas, quæ per Orientem diffusæ sunt. Omnes, quotquot unquam in orbe extiterunt Christianorum societates, aras habuerunt, in quibus immolarent, et sacerdotes, qui sacrificabant, et liturgias, quæ ritum offerendi et immolandi continebant: hæ autem Liturgiæ omnès nobiscum unanimiter conveniunt in substantia sacrificii, et in his omnibus, quæ fides orthodoxa de tanto mysterio credenda proponit. In hanc rem in primis legi meretur *Card. Bona,* rerum liturgic. lib. I. — It. lettres du P. *Scheffmacher* tom. II lettre I.

Theologicæ quaedam rationes.

Prima ex eo petitur, quod nulla unquam gens sine religione, nulla religio sine sacrificio fuerit.

De hac re ita disserit *Melch. Canus (De Loc. Theol.)*.... Lex et religio nulla est sine sacerdotii munere, atque functione: *Translato sacerdotio*, inquit Apost. *(Hebr., VII 12) necesse est, ut et legis translatio fiat.* . . . Si ergo Christiani legem, ac religionem habemus, habemus profecto et sacerdotium: at sacerdos omnis in hoc paratur, ut sacrificium offerat. Christiani ergo etiamnum sacrificium tenemus, sine quo nec sacerdotium, nec Religionem, nec legem tueri possumus. Et cum in Ecclesia non sit aliud sacrificium juge, præter id quod in altari offerimus, jure concludimus, nunquam in Ecclesia hoc sacrificium defuisse, neque unquam defuturum.

Secunda ex eo deducitur, quod in sacrificio Missæ omnia occurrant, quæ ad verum sacrificium requiruntur. Sic *Altare* certum sacrificii argumentum est, fatente ipso *Calvino*, qui idcirco Christianos altare habere negat, quia sacrificium negat.... » Mensam, ait (*Inst. lib. IV cap. XVIII n.° 12*), » nobis dedit, in qua epulemur; non altare, super » quod offeratur victima . . . ». Verum altare in Ecclesia semper fuisse, ex Apostolo supra probavimus, et antiquissimi Patres testantur. Sed et alia omnia adsunt. Adest *Minister*, ipse summus Sacerdos Christus, qui se ipsum visibili modo Sacerdotum ministerio Deo Patri offert. Adest *res externa et sensibilis*, quæ offertur, videlicet species panis et vini, sub quibus Christus realiter continetur. Adest *ritus mysticus, quo res sensibilis consecratur et transmutatur;* nam per verba consecrationis panis

mutatur in corpus, et vinum in sanguinem: per illud autem, quod utrumque seorsim consecretur, et species separatæ maneant; mors Christi cruenta figuratur, qui in cruce sanguinem suum fudit in remissionem nostrorum peccatorum. Adest etiam et illa necessaria conditio, quod hoc sacrificium *soli Deo* offeratur; id enim Ecclesia semper docuit, neque potest hac de re superesse dubium.

CONFUTATIO ADVERSARIORUM.

Objiciunt contra Catholicorum Argumenta.

Objiciunt I. Melchisedech panem et vinum protulit non ut ea in sacrificium offerret Deo, sed eo tantum fine, ut milites Abrahæ defessos reficeret. Ergo etc.

Resp. nego ant. Textus ipse Scripturæ hanc cavillationem elidit. Ut quid enim hæc verba adjicit Scriptura . . . *Erat enim Sacerdos Dei Altissimi?* . . . Ergo Sacerdos erat Melchisedec, sacrificium ergo offerebat Deo: at non legitur aliud, quam panem et vinum obtulisse. Non inficiamur equidem, panem et vinum prolata fuisse in refectionem Abrahæ et sociorum ejus; sed dicimus, prius fuisse Deo data, et consecrata, et tunc data hominibus, ut de sacrificio participarent.

Inst. I.° Vulgata editio particulam causalem ponit, sed falso; nam hebræum conjunctivam habet . . . *Et erat Sacerdos etc.* . . . Perperam ergo hæc verba ad panem et vinum trahuntur, cum referri debeant ad benedictionem, ita ut sensus sit: cum esset Sacerdos Dei Altissimi, benedixit ei. Ergo etc.

Resp. Frustra Protestantes Vulgatam lacerant: notum

enim est, particulam conjunctivam apud Hebræos frequentissime locum tenere causalis. En exemplum ... *Tu iratus es, et peccavimus* Isai. LXIV. Apertum est, particulam *et* poni pro causali, *quia*, vel *enim*; sensus enim est: *Tu iratus es, quia peccavimus* ... Porro post hæc verba: *et erat Sacerdos Dei Altissimi* in Hebræo invenitur accentus, qui sophpasuc dicitur, et indicat, ibi terminari periodum. Ergo ad ea pertinent, quæ præcedunt, et perperam omnino a Calvino et aliis Novatoribus ad benedictionem trahuntur.

INST. II.° Quodsi oblatio Melchisedec sacrificii Missalis figura esset, an Apostolus, obsecro, qui minima quæque excutit, rem adeo seriam et gravem fuisset oblitus? Ita *Calvin. (Instit. lib. IV cap. XVIII n.° 2.)*

RESP. Cur eam rem siluerit Apostolus ratio prima et notissima est, quia illud ad ejus propositum non faciebat. Hoc unum egit Apostolus in ea epistola, ut ostenderet, sacrificium Christi multo esse præstantius sacrificio Aaronis, et Christum ipsum non tantum Leviticis Sacerdotibus, sed et Moyse et Angelis longe esse majorem. Accedit, quod jam Veteres observarunt, Paulum dedita opera omisisse oblationem panis et vini, ne cogeretur mysterium Eucharistiæ Hebræis explicare; constat enim disciplinam arcani, quam vetus Ecclesia religiosissime servavit, ab Apostolis fluxisse: inter arcana autem, quæ non poterant infidelibus prodi, præcipuum locum tenuisse Sacramentum Eucharistiæ. Id satis clare indicat *Apost.*, qui cap. V. cum dixisset Christum appellatum fuisse a Deo Pontificem secundum ordinem Melchisedec statim addit: ... *De quo grandis nobis sermo et ininterpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti estis ad audiendum* ....

OBJIC. II. Oblatio illa munda, de qua Malachias vaticinatus est nihil est aliud, quam invisibile sacrificium

et cæremoniam sacrificandi. Et quod amplius est, non posset probari, ullum in veteri lege fuisse sacrificium proprie dictum; nam etiam veteris Testamenti Sacerdotes ea forma usi non sunt: *Offero tibi, aut sacrifico.* Christus non dixit: *Offero,* sed obtulit reipsa, et jussit non tantum ut dicamus, quæ ipse dixit, et ut, quod ipse fecit, nos quoque faciamus . . . *Hoc facite in meam commemorationem* . . .

Ad II. Duæ istæ lectiones, et in præsenti juxta græcum, et in futuro juxta Vulgatam non pugnant inter se. Verbum in præsenti, *effunditur,* denotat effusionem mysticam et incruentam, quæ in ipsa cœna a Christo facta est in representationem effusionis futuræ in cruce. Quoniam autem Christus hanc effusionem mox futuram esse prævidit, et simul voluit, ut in ejus memoriam deinceps mysticum Eucharistiæ sacrificium offerretur, bene etiam in futuro dicitur: *Effundetur.* Porro pro Eucharistico sacrificio, id quoque pugnat, quod I Cor. XI, ubi Vulgata habet: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*, in Græco legatur: *Quod pro vobis frangitur:* frangi autem non conveniat corpori Christi, nisi in specie panis. Item illud quod Lucæ XXII legitur . . . *Hic est calix novum Testamentum in meo sanguine, qui pro vobis fundetur* . . . in græco: *funditur* . . . Ubi vocem *funditur* non conjunxit cum voce *sanguine*, sed cum voce *calix*, ut jam alio loco ostendimus. Unde perspicuum est, agi ibi de effusione calicis, aut sanguinis in calice contenti, non autem de effusione futura in cruce.

Inst. Fuerunt etiam inter Catholicos insignes Theologi, qui negarunt Christum in ultima cœna se ipsum in sacrificium Deo Patri obtulisse; et fatente *Card. Pallavicino (Histor. Conc. Trid. Lib. XVIII cap. II)* multum hac de re disputatum fuit in Concilio Trident. Ergo etc.

Resp. Hæc quidem olim quorundam sententia fuit,

quod Christus in cœna sacrificium ipse non obtulerit, existimantes ante peractum in cruce sacrificium, non potuisse ejus memoriam celebrari per sacræ Eucharistiæ oblationem. Verum nos non tam de oblatione sacrificii agimus, quam de ejus institutione, quam nemo Catholicorum unquam negavit. Quamquam et illud verissimum sit, et ex Patrum testimoniis ac legitima Scripturæ interpretatione deductum, quod Christus primum se ipsum obtulerit, tum Apostolis ut id post ejus mortem facerent, mandaverit. Constat etiam ex eodem Pallavicino, cum controversia hæc agitaretur in Concilio Trid., omnes Theologos, etiam qui primum restiterant, in hanc sententiam abiisse. Hinc Concilium Sess. XXII cap. I disertis verbis docet: » Deus et Dominus noster... Sa» cerdotem secundum ordinem Melchisedec se in æter» num constitutum declarans, corpus et sanguinem suum » sub speciebus panis et vini Deo Patri obtulit.. ».

Objic. IV. Patres eodem sensu Eucharistiam vocant sacrificium, quo vocarunt corpus Christi, id est figurate. Id, ait *Calvinus* (*Loc. cit. n.*° 10.), passim apud eos reperies, non alia ratione vocari cœnam Domini sacrificium, nisi quod est imago, memoria, testimonium illius sacrificii, quo nos Christus expiavit. 2.° Patres negant Christum denuo immolari: ergo negant sacrificium.

Resp. ad I. Concedimus Calvinistis, Patres Eucharistiam ita vocare sacrificium, sicut vocant corpus Christi: hoc autem posito evidens est nostrum ratiocinium. Patres Eucharistiam corpus Christi dixerunt, non figurate, sed sensu proprio et reali, quod fusius a nobis Cap. I.° probatum est; ergo et sacrificium dixerunt verum et proprie dictum. Calvinus, cum de Missa disputat contra Catholicos, a consueto more non discessit; nam inverecunde prorsus et impudenter non argumenta, sed mendacia et convitia congerit. Falsum est, Euchari-

stiam a Patribus nulla alia ratione vocatam esse sacrificium, quam quod imago esset quædam, et repræsentatio sacrificii in cruce facti; nam Patres multa alia de Missæ sacrificio docuerunt, quæ nonnisi vero et proprio sacrificio conveniunt. Hæc cum jam a nobis indicata fuerint, denuo proferre necesse non est. Sed et illud non juvat Adversarios, quod Eucharistia imago vocetur, et exemplar veri sacrificii oblati in cruce; nam ex eo colligere minime licet, eam verum sacrificium non esse; eadem enim ratione concluderes, etiam veteris legis sacrificia vera sacrificia non fuisse, quoniam omnia figura erant, et imago unicæ illius hostiæ, quam Christus moriens immolavit: illa quidem mortem Christi futuram significabant, nostrum autem sacrificium præteritam repræsentat. Unde potius inferre licet, Eucharistiam nostram exemplar sacrificii Christi esse non posse, nisi esset quoque ipsa sacrificium. Quemadmodum enim cœna nostra, imago et exemplar non esset Dominicæ cœnæ, nisi manducaremus: ita nec Eucharistia nostra hostiæ Christi exemplar esse posset, et imago, nisi sacrificaremus.

Ad. II. Resp. disting. ant. Patres dicunt, Christum non immolari, seu mactari, quemadmodum in cruce immolatus, est, *conc.*; non immolari mistice, et incruento modo, *nego*. Non est, qui non videt, Patres nihil aliud asserere, quam Christum, qui mortuus est semel pro delictis nostris, jam non mori amplius. At non negant, sacrificium quod semel cruento modo oblatum est, quotidie mystice offerri in Eucharistiæ celebratione: imo summo consensu id affirmant innumeris in locis. Et certe *D. Chrysostomus* Homil. XVII in Epist. ad Hebr., ubi negat Christum nunc immolari, docet, eundem esse Christum qui nunc offertur in omnibus Altaribus, et qui in cruce oblatus est olim.

Alia quædam Adversariorum argumenta.

Argum. I. Apostolus in Epist. *ad Hebr.* de sacrificio N. L. disserens, ejus excellentiam ex eo in primis commendat, quod Christus *una oblatione consummaverit in sempiternum sanctificatos* (cap. X). In veteri lege victima pro peccatis populi singulis annis occidebatur, quia *impossibile est per sanguinem taurorum et hircorum auferri peccata: Christus autem ... introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa ... semel in consummatione sæculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit* (IX). Ergo præter crucis sacrificium nullum aliud lex nova patitur.

Resp. nego conseq. Scopus Apostoli erat ostendere, Sacrificia Aaronis vim ex se nullam habuisse remittendi peccata; sed figuras tantum fuisse mortis Christi, et in ea fuisse impleta. Hanc autem mortem tanti fuisse pretii apud Deum, ut non fuerit opus Christum mori nisi semel. Sed hæc cum oblatione Altaris nulla ratione pugnant: neque sacrificium Missæ, quod in Ecclesia Catholica offertur, aliud est sacrificium, et ab illo, quod in cruce oblatum est, diversum; idem in utroque est Sacerdos, eadem hostia.... » In divino hoc sacrificio, » quod in Missa peragitur, ait Trident. (*Sess. XXII* » *cap. II*), idem ille Christus continetur, et incruente » immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruente » obtulit: ».

Instant. Si Christus una oblatione exhausit omnia peccata, jam necesse non est iterum in Altari eandem offerre hostiam, quæ semel in cruce oblata totum mundum reconciliavit Deo. Ergo etc.

Resp. neg. conseq. Equidem mors Christi causa est generalis nostræ salutis, et fons, unde gratiæ omnes sca-

turiunt, neque alio indigemus sacrificio quantum ad pretii sufficientiam: verum necesse est, ut præter hanc causam universalem, aliæ habeantur particulares, quæ generalem illam quasi ad efficiendum applicent. Quod etiam naturalium rerum similitudine illustratur. An non Deus una illustratione mundum illuminavit, cum solem quasi sempiternum lumen accendit? Attamen hæc universalis causa quamvis in se perfecta, et sola ad omnes homines illuminandos sufficientissima, vix quidquam efficiet, nisi propriis causarum secundarum actionibus vis illa efficiendi communis ad singulos effectus adjungatur. Sic infinitum illud pretium, quod in cruce nobis comparatum est, in Missæ sacrificio applicatur. Neque putes unicam hanc viam esse, qua merita Salvatoris ad nos ex communi fonte deriventur; patent et aliæ viæ quam plurimæ, ut fides, charitas, preces, bona opera, Sacramenta. Videant ergo astuti reformatores, quo eos contradicendi libido deducat; nam si nihil requiritur, quo merita mortis Christi ad nos applicentur, vanum est orare, vanum bonis operibus se dedere, inutilis erit cœnæ manducatio, vanum illud Christi præceptum: *Baptizate omnes gentes* etc. ita in dissidiam animos conjicient, vitam adiment religioni, aut potius omnem religionem ex hominum animis extrahent radicitus.

Argum. II. In eadem ad Hebr. epistola Apostolus magnifice loquitur de *æterno Christi Sacerdotio*, et comparatione facta cum veteri Testamento ostendit, plures in lege fuisse Sacerdotes *idcirco, quod morte prohiberentur permanere;* Christum autem *eo quod maneat in æternum sempiternum habere sacerdotium.* Ergo in lege nova unicus est Sacerdos Christus, neque alii post eum institui possunt.

Resp. Quæ Calvinus tot verbis exornat et amplificat, tam trita sunt et pervulgata, ut etiam minutum theolo-

gum non fugiant. Christus æternum habet sacerdotium; nam, qui in nova lege Sacerdotes vocantur, Christo in sacerdotio non succedunt, sed unum idemque cum eo sacerdotium habent, ac ejus vices in terris obeunt; in nomine Christi, et in persona ejus accedunt ad Altare, vel potius Christus ipse se offert Patri Sacerdotum ministerio. . . . » Una enim et eadem est hostia, inquit » Trident. *(Loco cit.)*, idem nunc offerens Sacerdotum » ministerio qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola of» ferendi ratione diversa . . . ». Simili ratione dicitur Matth. XXIII. . . . *Magister vester unus est Christus* . . . An non Christus ipse Apostolos misit, ut docerent omnes gentes? An Christo injuriam fecerunt, qui ad hæc usque tempora docuerunt, et Magistri fuerunt fidelium? Et tamen manet æternæ veritatis effatum: unus est Magister noster Christus: nam ii quos ipse Ecclesiæ suæ dedit Pastores et Doctores (*Ephes. VI* 11), non se ipsos, sed Christum, non suam sed Christi religionem prædicant, idque non sua, sed Christi auctoritate. Ergo quemadmodum Christus unus est Magister perpetuo docens in Ecclesia per suos Ministros; ita etiam Sacerdos est unus et æternus, semper offerens se ipsum per manus Sacerdotum.

Argument. III. Eucharistia est Sacramentum, ac testamentum Christi, ergo non potest simul esse sacrificium.

Prob. consequent. 1.° Sacramentum donum est a Deo hominibus collatum; sacrificium autem est aliquid, quod nos Deo offerimus. Quantum ergo interest inter dare et accipere, tantum a Sacramento sacrificium differt. 2.° Simili ratione testamentum opus non est hæredis, sed testatoris: at sacrificium opus nostrum est. Quis autem hoc ferat, ut testator jam non largitor dicatur bonorum suorum, sed nostrorum potius acceptor?

Resp. ad utrumque argum. simul. 1.° Nos asserimus,

in Eucharistia tam Sacramentum, et Testamentum, quam Sacrificium esse Dei opus; idem enim Christus est, qui se ipsum nobis præbet in cibum, et per Ministros suos se ipsum offert in sacrificium. 2.º Vox Testamenti sæpissime non pro ipsa promissione usurpatur, sed vel illud significat, quo promissio veluti obsignatur, vel rem ipsam, quæ testamento est relicta; in utraque autem significatione testamentum non excludit sacrificium. Non, si primum assumitur, et testamenti nomine signaculum intelligatur divinarum promissionum; nobis enim videtur promissiones Dei, et fœdus quodcunque cum Deo initum nulla re melius obsignari, quam oblata victima; unde nec primum quidem testamentum sine sanguine dedicatum est (Exod. XXIV). Jam, si testamentum pro re ipsa accipimus, quæ testamento obvenit, quæ vocis acceptatio frequentius in Scripturis reperitur, sequitur calicem Christi ideo testamentum dici, quia id continet, quod potissimum nobis in testamento suo legavit Christus sanguinem nempe, quo redempti sumus. Sed nihil hic est, quod cum ratione sacrificii pugnet; quid enim vetat, ne, quæ beneficio testatoris habemus in ejus quoque honorem et cultum rependamus? An Deo offerri quidquam potest, quod non prius ab eo donatum sit nobis? Juxta illud I Paral. ult. . . . *Tua sunt, Domine, omnia, et quæ de manu tua suscepimus, reddimus tibi. . . .* 3.º Non repugnat, ut plura de eadem re dicantur sub diverso respectu. Nemo ita hebes est, et rudis ut dicat Eucharistiam, quæ sacrificium est, esse etiam Sacramentum, et econtra: sed alia ratione est Sacramentum, alia testamentum, alia iterum sacrificium. Sacramentum est, quatenus est signum efficax gratiæ; testamentum est, quatenus promissa Dei obsignat, et sanguinem testamenti continet; sacrificium est, quatenus Deo offertur.

ARGUMENT. IV. In omni sacrificio rei viventis requi-

ritur occisio, seu mactatio victimæ: atqui Christus in Eucharistia non mactatur; Ergo etc.

Resp. Ad sacrificii rationem non requiritur, ut victima vere occidatur, quod perspicuum est ex sacrificio Isaac, de quo *S. Chrisost.* ita habet (*Homil. in S. Eustathium Antioch.*) ... » Est sacrificium etiam sine sanguine... propterea et sacrificium Isaac sine sanguine » perfectum est ... ». Frustra hic aliquis veteris legis sacrificia objiceret; nam, præterquam quod etiam in veteri lege hostia prius oblata fuerit pro peccato, deinde mactata, ut constat ex Levit. XVI; manifestum quoque discrimen est inter antiqua sacrificia, et inter illam quæ in nova lege offertur sanctam et immaculatam hostiam. Olim, quæ ad oblationem ducebantur, animalia in forma rei viventis apparebant, mactari poterant, et victimæ iterum aliæ atque aliæ offerebantur. At Christus, quamvis vivens sit in sacrificio Missae, non apparet tamen in forma rei viventis, sed in forma rei inanimæ; deinde non potest occidi, quia mori amplius non potest: neque adest præter illum alia victima; sed ipse unica est hostia, quæ quotidie, et in omni loco offertur. In hoc ergo sacrificio, quod simul cruenti sacrificii mystica repræsentatio est, mystica etiam mactatio sufficit: hæc autem non gladio sed verbis perficitur, cum nempe panis et vinum seorsim consecrantur, et vi verborum sanguis mystice separatur a corpore, atque ita Christus in statu mortis exhibeatur. Inde est, quod Veteres interdum Eucharistiam *spirituale* sacrificium vocaverint, non eo sensu, ac si non esset verum et visibile sacrificium, sed propter diversos in veteri et nova Lege sacrificandi modos.

ARTICULUS II.

De sacrificii Eucharistici natura.

In hac controversia primum errores quidam Heterodoxorum confutandi sunt; deinde quæstiones quædam examinandæ, quæ circa hujus sacrificii naturam moveri solent a Theologis.

§. I.

Heterodoxorum errores.

OBSERVANDA

I. Quando de Sacrificii existentia tractationem instituimus, non sine ratione observavimus de sacrificio nos loqui vero et proprie dicto: fatentur enim Melanchton aliique Novatorum principes, Eucharistiam posse variis modis sacrificium dici: atque ea in primis ratione, quod cœnæ Dominicæ celebratio commemoratio aliqua sit, et repræsentatio illius Sacrificii, quod in cruce pro peccatis nostris oblatum est. Quod quidem a vero alienum non esset, si verum et proprium sacrificium admitterent; id enim Catholici concedunt, Missam non esse sacrificium *absolutum*, sed *relativum*, seu *commemorativum*, attamen verum et proprium. Sed viri illi non dicunt, *Christum in cœna offerri*, sed

tantum *cœnam sumi* in memoriam mortis Christi, quod veri sacrificii rationem excludit.

II Longius adhuc progressi sunt quidam Anglorum Theologi, et eorum Apologista Pater le *Courayer*, Ordinis Canonicorum regularium S. August. (*Vid hujus Auct. Défense de la dissert. sur la validité des ordinations anglaises.... Item ejusd. notas in historiam Conc. Trid. Pauli Sarpii.*), qui cum defensorem ageret Ordinationum Ecclesiæ Anglicanæ, in illud quoque paradoxum incidit, ut assereret, sacrificii naturam in sola mortis Christi repræsentatione consistere, et, ubicunque hæc reperitur, ibi adesse sacrificium, etiam non supposita reali Christi præsentia. Ex quo et illud concludere non veretur, Anglicanos, quamvis realem præsentiam explodant, omnia tamen habere, quæ ad sacrificii rationem necessaria sunt; ita ut inter eos et Catholicos nulla hac de re controversia maneat, nisi velint de vocibus magis, quam de dogmate litigare. Hæc opinio, ut primum in lucem edita fuit, Catholicorum animos vehementer concitavit, et in Gallia a pluribus magni nominis præsulibus A° 1727 gravibus censuris confixa est. Equidem, si auctor id unum contendisset, Missæ sacrificium in memoriam passionis et mortis Christi offerri, et ideo hujus mortis esse repræsentationem; nihil dignum reprehensione dixisset; potuisset et illud adjicere, hanc mortis Christi commemorationem ad sacrificii essentiam pertinere; verum, cum docuerit, in sola hac et nuda commemoratione totam sacrificii naturam positam esse, neque realem Christi

Google

præsentis oblationem requiri, merito impietatis ac violatæ fidei accersitus, et damnatus est. Inter omnes Orthodoxos hoc certum semper fixumque fuit, Missæ Sacrificium reale, verum, et proprie dictum ideo appellari et esse, quia realem, veram et proprie dictam Christi præsentis oblationem continet, ita ut præsentia Christi realis unicum sacrificii nostri principium sit, et fundamentum. Hæc sola vera et Catholica doctrina est, quam Tridentina Synodus ex puris revelationis fontibus haustam Sess. XXII Cap. I et II dilucide et accurate exposuit. Equidem inter Teologos finitum non est, an Missa Sacrificium *absolutum* dici queat: aut an *commemorativum* tantum sit, ut *relativum*. Verum in eo omnes concordant, quod *verum* sit, et *proprium* Sacrificium; verum autem dici non posset, si rem ipsam, quæ in cruce oblata est, non contineret. Sic enim non diceretur res ipsa, cujus mors repræsentatur, in sacrificium offerri, neque vere commemorativum sacrificium, sed potius signum tantum, et larva sacrificii esset. Hæc sufficiant; nam longiore disquisitione opus esse non credimus contra vanæ opinionis commentum, quod vix adhuc defensorem habet, et jam sufficienter confutatum est per ea, quæ de reali præsentia, et sacrificii Eucharistici existentia disputavimus. — Qui plura desiderant, adeant Doctiss. *Tournel.* de Euchar. Quæst. VIII Art. II Item *Tournelii Continuatorem* Tom. IX Edit. Metens. pag. 478.

III. Aliud est Protestantium multo vulgatius effugium, quod Melanchthon in Apologia Conf. Aug.

multis verborum ambagibus sibi, suisque paravit (*Art.* Quid sit Sacrificium *etc.*). Docet autem duas tantum esse Sacrificii species, nec plures. » Quod-» dam est, inquit, sacrificium *propitiatorium*, . . . » reconcilians Deum, seu placans iram Dei, seu » quod meretur aliis remissionem peccatorum.-Al-» tera species est sacrificium ευχαριστικον, . . . quod » fit a reconciliatis, ut pro accepta remissione pec-» catorum, et pro aliis beneficiis gratias agamus...». Jam nihil obesse, ait, quominus sacrificium *Eucharisticum*, vel gratiarum actionis in Ecclesia esse concedatur. At certe *propitiatorium* absque impietate et summa in crucis sacrificium contumelia admitti non posse. — Primum quidem animadvertendum est plures sacrificiorum species in hac divisione vitiose fuisse prætermissas; atque in veteri testamento plura quam duo sacrificiorum genera reperiri (*Vide Demonst. Christ. Part. II Cap. II Sect. I Art. II* §. *I*.... Observanda.). Quædam ad cultum Dei tantum erant ordinata, ut *Holocausta*: alia placando Deo pro admissis peccatis erant destinata, et *propitiatoria* vocabantur, vel hostia pro peccato: iterum alia in gratiarum actionem offerri solebant, et *Eucharistica* propterea dicebantur: alia impetrandi alicujus beneficii causa fiebant, quæ et *impetratoria* dici possunt. Atque hæc duo hostiæ pacificæ nomine comprehendi solent. Verum hoc non est, quod in Protestantium sententia potissimum reprehendimus. Nam plerique genera sacrificiorum ita definiunt, ut et cætera in iis includant. Sic illud, quod nos impetratorium dicimus, in genere propitiatorii

sacrificii collocant: quemadmodum, cum Eucharisticum nominant, illud etiam ad Dei honorem offerri et ita holocausti rationem habere concedunt.

IV. Duo sunt in hac controversia a veritate Catholicæ doctrinæ prorsus aberrantia. Primum, quod Missam laudis tantum et gratiarum actionis sacrificium appellari permittant; non autem propitiationis et impetrationis; ne, ut ajunt, evacuetur crux Christi, in qua Christus semel seipsum obtulit ad omnium exhaurienda peccata. Secundum est, quod etiam tunc cum dicunt Missam esse sacrificium Eucharisticum, longe adhuc aberrent a sensu catholico. Nihil enim dicunt, quod non possit Eucharistiæ convenire, etiamsi non esset aliud nisi Sacramentum. Nam, quod ajunt, laudis et gratiarum actionis sacrificium ibi offerri, id ita intelligunt, quod Christiani, cum cœnam Eucharisticam celebrant, ad cultum Deo exhibendum conveniant, et opus religionis exerceant, quod, quemadmodum et alia pia justorum opera, ad illas spirituales hostias pertinet, quas S. Petrus I Epist. Cap. II tanquam novo testamento proprias omnibus sine distinctione fidelibus commendat. Hoc hæreticæ opinionis commentum jam priori articulo dilutum est. Restat ergo primum controversiæ caput: scilicet an Missa sit vere et proprie sacrificium propitiatorium et impetratorium. Hæc quoque ex iis, quæ jam dicta sunt difficile non esset dissolvere. Juvat tamen ad clariorem rei intelligentiam paululum adhuc huic quæstioni immorari.

Digitized by Google

PROPOSITIO.

Sacrificium Missae non tantum latreuticum est, et eucharisticum, sed etiam propitiatorium et impetratorium.

Probatur generatim.

I. Ex decisione *Concil. Trid.*, quod Sess. XXII Can. III ait ... » Si quis dixerit, Missæ sacrificium » esse tantum laudis, et gratiarum actionis, aut » nudam commorationem sacrificii in cruce pera» cti, non autem propitiatorium; vel soli prodesse » sumenti; neque pro vivis et defunctis, pro pec» catis, pœnis, et satisfactionibus et aliis neces» sitatibus offerri debere; anathema sit.... ».

II. Quicunque Altaris sacrificium a Christo Domino institutum confitentur, in eo quoque consentiunt, quod omnia veteris legis sacrificia umbræ fuerint et figuræ hujus oblationis mundæ, quæ nunc per totum orbem Domino offertur. Quapropter *S. Chrysostom.*, *S. Augustin.*, *S. Leo*, aliique Patres passim docent, nostrum unicum et juge sacrificium in locum successisse omnium veterum hostiarum, atque earum differentias omnes in se colligere. Sequitur ergo, quod sicut olim victimæ pro peccato, et hostiæ pacificæ pro impetrandis a Deo beneficiis offerebantur, ita nunc Eucharistia tum pro peccatis offerri possit, tum pro consequendis beneficiis.

Probatur utraque pars singillatim.

Prob. I pars. 1.° Verba institutionis probant, in Eucharistia esse verum sacrificium ex Articulo I.: Si autem verbis Christi credimus, cum ait, corpus suum tradi, sanguinem effundi, quod idem est ac offerri; cur non credamus, cum ait illud tradi et sanguinem fundi *in remissionem peccatorum* Matth. XXVI.? 2.° Cum in lege nova sit sacrificium proprie dictum (Art. 1), necesse est, ut etiam sacerdotium habeat: sed sacerdotis proprium munus est offerre sacrificium pro peccatis, juxta illud Apost. ad Hebr. V. . . . *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis.* 3.° Idem veteris Liturgiæ tum grecæ, tum latinæ, et Patres antiquissimi declarant, quorum testimonia legi possunt apud *Bellarmin. (De Miss. lib. II cap. II).* Unum citamus *S. Augustinum*, qui Quæst. LVII in Leviticum loquens de Veterum sacrificiis ait. . . . Illis sacrificiis, quæ pro » peccatis offerebantur, unum hoc sacrificium si- » gnificatur, in quo vera fit remissio peccatorum ».

Prob. II pars. 1.° Si Sacrificium Missæ eam vim habet, ut Deum placare possit, et veniam peccatorum obtinere, cur non magis valeat ad impetranda spiritualia auxilia; vel etiam temporalia, quæ possunt homini proficere ad salutem? 2.° Constat ex Veterum testimoniis eam semper Ecclesiæ consuetudinem fuisse, ut sacrificium pro optinendis

bonis etiam temporalibus offerret. Pro salute Imperatoris oblatum fuit, teste *Tertulliano* ad scapulam Cap. II; pro pace, pro Ecclesiæ bono, teste *Eusebio* lib. IV de vita Constantini; pro omnibus, qui opis alicujus indigebant, teste *Cyrillo Jerosolym.* Catech. XXIII. — Illa quoque Apostoli verba I Tim. II.... *Obsecro fieri orationes* etc. . . . Patres exponunt de publicis precibus, quæ fiunt in Missa, et volunt Apostolum hoc præcepisse, ut sacrificium etiam offerretur pro temporali pace, et tranquillitate Ecclesiæ. Ita *August.*, *Chrysost.*, *Ambros.*, et alii.

OPPONUNT HETERODOXI.

Objectio I. Post Christi unicam in cruce oblationem, qua omnia expiata sunt delicta, nulla amplius opus est immolatione; idque pluribus docet *Apostol.* in sua ad Hebr. Epistola. Nam cum ostendisset Christum una oblatione peccata omnia expiasse, ita concludit, (X, 18).... *Ubi autem horum remissio, jam non est oblatio pro peccato* . . . et paucis interjectis v. 26. . . . *Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis jam non relinquitur pro peccatis hostia* . . . Ergo etc.

Resp. Hæc adversariorum argumenta jam supra diluta sunt, unde plura adjicere necesse non est. Omnis enim solutio in eo potissimum fundatur, ut causam redemptionis universalem distinguamus, a causis secundis et particularibus, quibus passionis fructus ad nos perveniat. Et quidem causa universalis unum est crucis sacrificium, cujus fructus perpetuo in nos redundant; causæ autem particulares sunt plurimæ; et ideo nulla sunt, quæ in Scripturis dicuntur delere peccata, quamvis non eodem modo ea deleant. Alio modo eleemosyna dicitur peccata

extinguere, alio modo Baptisma, alio iterum pœnitentia; ita et Altaris sacrificium pro peccatis offertur, non ut pro novis delictis, novum, quo redimantur, pretium acquiramus; sed ut pretium illud infinitum, quod uno crucis sacrificio comparatum est, nobis, aliisque applicemus. Ad illum Apostoli locum *voluntarie peccantibus . . . non relinquitur pro peccatis hostia* ... optime observat *Chrysost.* eum, qui dicit quibusdam peccantibus non relinqui pro peccatis hostiam, procul dubio significare, aliis peccantibus aliquam superesse. 3.° Porro apertum est ad rem nostram non pertinere locum istum; non enim ibi quæritur, an hostia aliqua supersit in nova lege; sed an illa supersit pro quibusdam voluntarie peccantibus; quod ad illam pertinet altam et perdifficilem quæstionem, de qua in eadem Ep. cap. VI v. 4 agitur: an nempe ii, qui semel sunt illuminati ... et prolapsi sunt, possint rursus renovari ad pœnitentiam.

Potest et alia responsio dari ad objecta loca, quæ nobis videtur scopo Apostoli maxime accommodata. Apostolus ad Hebreos scribens totus in eo est, ut probet vetera sacrificia vim remittendi peccata non habuisse, sed umbram tantum fuisse sacrificii crucis; et cum una hac oblatione omnia nunc consummata fuerint, pleno jure cessasse illa sacrificia, ita ut jam non sit oblatio (legalis) pro peccato. Eadem ratione ostendit, iis, qui Evangelio credentes regenerati fuerunt in sanguine Christi, *si post acceptam notitiam veritatis*, a fide Christi discesserint, nullam relinqui oblationem pro peccatis; seu nullam illis spem superesse in legalibus sacrificiis.

Object. II. Non potest intelligi, qua ratione sacrificium Missæ possit dici propitiatorium; nam neque offerenti peccata remittit, neque iis pro quibus offertur: non offerenti, qui nisi purus jam sit, ab Altari prohibetur: non iis pro quibus offertur, nisi velis peccatores etiam

inscios nihil de sua salute cogitantes justificari posse per actionem alterius, quod plusquam absurdum est.

Resp. Si Adversarii vellent propius ad ea attendere, quæ Synodus Trident. tam dilucide exposuit, nihil certe haberent, quod objicerent: sed nolunt intelligere, quia volunt criminari. En verba *Tridentini* Sess. XXII Cap. II. . . . » Docet Sancta Synodus sacrificium istud vere » propitiatorium esse; per ipsumque fieri, ut si cum vero corde, et recta fide, cum metu et reverentia con- » triti ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam » consequamur et gratiam inveniamus in tempore op- » portuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, » gratiam et donum pœnitentiæ concedens, crimina et » peccata etiam ingentia dimittit . . . » Sequitur itaque 1.° Quod Missæ sacrificium peccata gravia deleat, non ut causa proxima; constat enim pœnitentiæ Sacramentum ad remittendas culpas fuisse institutum; sed ut causa remota, quatenus Deus hostiæ salutaris intuitu gratiam nobis et pœnitentiæ donum impertitur. 2.° Oblatione hujus sacrificii remitti pœnam temporalem, et culpas leviores; et quidem modo excellentiori, quam per orationes, eleemosynas etc.; hæc enim vim habent ex pietate et honestate operantis, illa virtute rei oblatæ seu justificationis Christi. — Cæterum, quamvis certum sit per Missæ sacrificium merita Christi nobis applicari in remissionem peccatorum, sufficit, ut ea nobis conferat per impetrationem; et hoc sensu adhuc potest propitiatorium appellari. Sed de effectibus hujus sacrificii et quantum sit illius pretium, et qua ratione illud communicetur tam vivis quam defunctis, quædam adhuc dicenda sunt. — Vid. Opus m. D. *Wiest* Tom. V §. 194 Schol. 3. — It. *Veronii* regulam fidei.

§. II.

Sententiæ inter Thelogos controversæ.

Quæstiones, quæ inter Theologos circa hujus sacrificii naturam moveri solent, quoniam eas prætcrire non possumus, brevi compendio decurremus.

QUÆSTIO I.

An res, quae in Missae sacrificio offertur, sit panis et vinum, an Christus ipse, quatenus sub speciebus panis et vini continetur?

Resp. Hæc quæstio longiori discussione non indiget. Nam Christus instituens hoc sacrificium dixit: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur* etc. Et Concil. Trid. diserte docet (*Sess. XXII Cap. II*) . . . » In hoc sacrificio Missæ idem ille » Christus continetur, et incruente immolatur, qui » in ara crucis semel cruente se ipsum obtulit. . . ». Panis et vinum sunt quidem materia ex qua sacrificium conficitur, quia sunt materia consecrationi subjecta: at Christus ut subest speciebus panis et vini, est ipsa victima, quæ per consecrationem præsens sistitur. Quamvis autem species non pertineant ad essentiam sacrificii tanquam ejus partes; necessariæ tamen sunt ad modum hujus sacrificii constituendum, nempe ut sit visibile, mysticum, et incruentum.

Digitized by Google

QUÆSTIO II.

In qua Sacerdotis actione natura sacrificii consistat?

Resp. Theologi in varias sententias abeunt, quod ut bene intelligi possit, observandum est, plures in sacrificio Missæ actiones distingui, de quibus aliqua potest esse dubitatio. Prima est *oblatio panis et vini:* secunda *consecratio:* tertia *oblatio corporis et sanguinis Christi,* ante et post consecrationem: quarta *fractio et commixtio* Sacramenti: quinta *consumptio* Sacramenti a Sacerdote: sexta denique ea, quæ fidelibus fit, *distributio.* — De his nunc quæstio instituitur, an omnes, aut quænam ex illis ad sacrificii essentiam pertineant.—Ac primum ab hac quæstione removentur oblatio panis et vini, oblatio itidem corporis et sanguinis post consecrationem: fractio quoque sacramenti, ac ipsius permixtio, ac tandem Eucharistiæ distributio, quæ omnia non sunt ipsum sacrificium, sed ritus et cæremoniæ ab Ecclesia institutæ. Nullibi legimus Christum panem aut vinum obtulisse, antequam consecraret; neque etiam corpus suum obtulit Patri post consecrationem, sed statim Apostolis distribuit. Præterea, cum in Missa Christus ipse se offerat per manus Sacerdotis, non possunt ad essentiam sacrificii pertinere, quæ Sacerdos ex sua tantum aut Ecclesiæ persona pronuntiat, non ut personam Christi gerens. Ejusmodi autem sunt illa quæ post consecrationem dicuntur.... *Unde et memores nos*

servi tui . . . offerimus etc. . . . Demum, quamvis ad sacrificium necesse sit, utut oblationis rationem habeat, non requiritur tamen, ut Sacerdos verbis eam oblationem exprimat, sed satis est, si opere ipso, et sua intentione eam exprimat actionem.

Eadem est fractionis et distributionis ratio. Revera Christus panem fregit; sed ideo tantum, ut illum discipulis porrigeret; neque mystica fuit illa fractio, ut nostra, sed usualis tantum. Sic et distributio sacrificii tantum participatio est, non ipsum sacrificium; aliud enim est offerre sacrificium, aliud de sacrificio participare. Eucharistiam etiam Diaconi distribuunt: sacrificii autem Minister solus est Sacerdos. Adde, quod *Trident.* citata Sess. Can. VIII definierit, licitas esse Missas, in quibus solus Sacerdos communicat: manet ergo sacrificium etiamsi nulla fiat distributio.

Superest, ut de consecratione loquamur, et consumptione Eucharistiæ a Sacerdote facta. Et quidem consecrationem, quæ ipsa est realis oblatio, ad essentiam sacrificii pertinere, extra omnem dubitationem positum est. An autem sola ad sacrificium sufficiat, an etiam consumptio necessaria sit, major est, justiorque controversia. *Bellarminus*, *Melchior Canus*, *Tournel.*, aliique plures in ea sunt opinione, ut putent, eam consumptionem ad naturam sacrificii pertinere. Probabilius tamen videtur essentiam sacrificii in sola consecratione esse positam. Nam Patres solius consecrationis meminerunt; in sola consecratione Sacerdos proprie personam Christi sustinet, et Christi nomine loqui-

tur; quando autem sumit, suam, aut Ecclesiæ personam gerit. Sed an Christus ipse in ultima cœna Eucharistiam sumpserit, non satis constat, et tamen sacrificium integrum perfecit. Iterum, non potest ad naturam rei pertinere, quod est ipsa re posterius; at communio Sacerdotis postorior est sacrificio, cum sit ejus participatio, ideoque illud jam peractum supponat . . . » Cum Christus inquit » *Gregor. Nyss.* (*Orat. I de Christi resurr.*), cor» pus suum, edendum, et sanguinem bibendum » discipulis exhibuit, jam arcana et non aspecta» bili ratione corpus erat immolatum . . . ».

Contra hæc solent quidam opponere, rationem sacrificii exigere veram mutationem et destructionem victimæ. Sed clarum est, aliam mutationem aut mactationem admitti non posse, nisi quæ naturæ sacrificii conveniat. Destruitur victima, vel per realem et phisicam sanguinis effusionem, si sacrificium cruentum sit; vel per mysticam, si sit incruentum. Vid. superius dicta Art. I Object. IV. Quod secundo objiciunt, ad naturam sacrificii pertinere ut de illo Sacerdos participet, non est omni ex parte verum; nam holocausti nec sacerdos quidem erat particeps, siquidem totum igne consumebatur.

Observandum tamen, consumptionem hostiæ, si non ad essentiam sacrificii, certe tamen ad ejus integritatem et perfectionem pertinere. Sacrificium Eucharisticum instar convivii spiritualis celebratur, atque is finis est consecrationis, ut victimæ sanctæ participes essemus. Hinc Ecclesia præcepit, ut si

Sacerdos repentino morbo correptus consecratum panem aut sanguinem sumere non potuerit, alius Sacerdos etiam non jejunus ejus vices suppleat, et species consecratas consumat.—*Natal. Alex.* de Euch. Cap. VI.

QUÆSTIO III.

Utrum ad rationem sacrificii utriusque speciei consecratio sit necessaria?

Resp. Quamvis eadem actione reali et physica *Sacramentum* conficiatur, ac simul consecratio fiat et *oblatio*, non tamen eadem est utriusque ratio, et essentia. Natura Sacramenti sub una tantum specie salva est, et integra, non ita natura sacrificii; quia incruentum Missæ sacrificium, quod consecratione peragitur, imago est, et repræsentatio sacrificii crucis, ac mystica quædam mactatio, quatenus nempe vi verborum corpus et sanguis Domini per consecrationem utriusque speciei sacramentaliter separantur; tametsi natura sint, et concomitanter, ut loquuntur, conjuncta.—Ita præter alios *S. Thomas* docet Quest. LXXX Art. XII. . . . ». Repræ» sentatio Dominicæ passionis in consecratione pe» ragitur; ideoque non potest corpus sine sanguine » consecrari . . . ». An non Christus, qui tanquam Pontifex secundum ordinem Melchisedec Eucharistiam in pane et vino consecravit, Apostolis, eorumque in sacerdotio successoribus præcepit, ut idem in sui commemorationem facerent? — Vid. *Trident.* Sess. XXII cap. I.

QUÆSTIO IV.

Utrum Sacrificium Missæ a crucis et mortis sacrificio reipsa differat, et in quo positum sit discrimen?

Resp. Pervulgata et vera responsio est, hæc duo sacrificia in re oblata convenire, cum eadem utriusque sit victima; sed in aliis quibusdam differre inter se. Sacrificium crucis mactatione et morte oblatum est: sacrificium Missæ consecratione perficitur: illud cruentum fuit, hoc incruentum et prioris imago: illud redemptionem nostram effecit: hoc fructum ejus nobis applicat.

QUÆSTIO V.

An aliquid discriminis sit inter sacrificium ultimæ cœnæ, et nostrum Eucharisticum sacrificium?

Resp. Nulla est essentialis, sed accidentalis tantum differentia; nam in utroque non tantum eadem est res oblata, sed eadem actio, seu consecratio, idem quoque principalis Sacerdos Christus. At distant in quibusdam 1.° in ultima cœna Christus se ipsum immediate obtulit; nunc se offert per Ministrum. 2.° Ibi Christus se ipsum obtulit adhuc mortalem, nunc immortalis est, et gloriosus. 3.° In extrema cœna sacrificium ex parte Christi vim merendi habuit, et satisfaciendi: nunc Christus

non amplius in eo statu est, in quo mereatur, et satisfaciat; sed sacrificio Eucharistico utitur, ut merita passionis nobis applicet. 4.° Christus in cœna mortem suam expressit ut futuram; at nos eam repræsentamus ut præteritam. 5.° In cœna nullius incruenti sacrificii imago fuit, sed veritas veterum, et nostri exemplar; nostrum sacrificium veritas quoque est respectu sacrificiorum V. L.; at simul vera imago non tantum sacrificii crucis, sed et illius incruenti, quod oblatum est in extrema cœna.

ARTICULUS III.

De quibusdam circa sacrificium Missæ examinandis.

Quæ hactenus de sacrificio Missæ disputavimus, ad ipsam sacrificii existentiam et naturam pertinent: sunt autem alia plurima, quæ intrinsecam rei naturam non efficiunt quidem, sed circa rem ipsam versantur, et illius veluti circumstantiæ dici possunt. Ex his quædam a Novatoribus acriter fuerunt impugnata; nostrum est Ecclesiæ doctrinam, et fidei capita omnia tueri contra invidiosas criminationes. — Quæritur itaque 1.° cui, et a quo offerri debeat sacrificium. 2.° Pro quibus illud offerre liceat. 3.° An licitus sit Missæ privatæ usus.

Digitized by Google

§. I.

Cui et a quo offerri debeat sacrificium.

OBSERVA.

I. Ex sacrificii definitione jam notum est, illud soli Deo deberi; nam sacrificium divinus honor est, et actus præcipuus religionis. In veteri lege statuitur Exod. XXII . . . *Qui immolat Diis, occidetur, præterquam Domino soli* . . . Optime *S. August.* ait *(Lib. X de civit. Dei cap. IV.)* » Sacrificium certe » nullus hominum est, qui audeat dicere deberi, » nisi Deo . . . ». et paulo post . . . » Quis sacri» ficandum censuit, nisi ei, quem Deum aut scivit, » aut putavit, aut finxit? . . . ». Hanc doctrinam Ecclesia Catholica nullo non tempore tam aperte professa est, ut ex rudi etiam populo nemo sit, qui illam ignoret. Si protestantes Missas nobis objiciunt, quæ in honorem Sanctorum celebrantur, magnam produnt inscitiam, aut cæcam potius criminandi libidinem. — Vid. *Conc. Trid.* Sess. XXII cap. III.

II. Sacrificii Minister est solus Sacerdos; hæc ita inter se conjuncta sunt, ut divelli nullo modo possint. Unde et Rex Ozias pœnas suæ temeritatis dedit, quod sacrificium Deo offerre ausus esset, et Sacerdotis usurpare munus. Ad hoc ait *Apost.* ad Hebr. *omnis Pontifex constituitur, ut offerat dona et sacrificia.* Hinc Christus cum sacrificio simul

etiam instituit Sacerdotium; solis enim Apostolis, eorumque successoribus dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*. Nolumus quidem contendere, verbum *facite* idem hic significare; quod *sacrificate*, quamvis illud significare soleat plurimis in locis; sed quod sensus sit: facite, quod ego feci, in mei commemorationem, et sicut ego sacrificavi, ita sacrificate et vos. Cæterum hæc quæstio jam est finita, et in iis conclusa, quæ supra de Ministro Sacramenti disputavimus. Nam, cum una eademque actione et consecretur Eucharistia, et sacrificium offeratur, probatum autem fuerit, solos Sacerdotes consecrandæ Eucharistiæ habere potestatem; sequitur etiam offerendi potestatem solis Sacerdotibus competere.

§. II.

De iis, pro quibus offerri potest sacrificium.

OBSERVANDA.

I. Hæc quæstio iterum multiplex est; nam, ut *Bellarmin.* rite observat (*Lib. II de Miss. Cap. VI*), „ sex hominum genera sunt, de quibus dubitari „ posse videtur. Alii adhuc vivunt, alii mortui sunt: „ qui vivunt, aut sunt membra corporis viva, aut „ mortua, aut nullo modo; id est, aut sunt justi, „ aut peccatores, sed fideles; aut denique impii, et

» infideles: eorum qui mortui sunt, alii sunt in » purgatorio, alii in cœlo jam degunt, alii apud » inferos æternis suppliciis addicti sunt ». Si nunc vellemus ire per singula, et de quolibet hominum genere, an possit pro illis sacrificium offerri, operosius investigare, nimis diffunderetur controversia, et in novas nos moras conjiceret. Ergo brevi sermone perstringenda hæc sunt: idque eo facilius fieri poterit, quod quædam de hac re dicta jam fuerint superiori articulo; alia certa sint, neque in controversiam adducta a Protestantibus: alia demum ultimo harum institutionum libro reservanda ducamus, ubi data opera agetur de hominum in hac terra militantium, cum Ecclesia triumphante, et patiente connexione.

II. Sacrificium pro iis offerri posse qui intra Ecclesiam vivunt, sive justi sint, sive peccatores nullus est dubitandi locus. Idque ex iis, quæ de sacrificii hujus natura dicta sunt, necessaria consecutione deducitur; idcirco etenim impetratorium dicitur, et propitiatorium. Aut, dic quæso, qua ratione hanc vim suam exercere poterit, ut peccatores reconciliet Deo, ut cœlestia dona indigentibus impetret; si ne illis quidem prosit, qui membra sunt Christi et Ecclesiæ... » Quis offerat corpus Christi, *ait S. Au-* » *gust.* (*Lib. I de Origine animæ Cap.* 9), nisi » pro iis, qui sunt membra Christi? » Hinc quotiescunque Missa celebratur, in Canone dicitur, sacrificium offerri » pro omnibus Orthodoxis, atque Ca- » tholicæ et Apostolicæ fidei cultoribus . . . ».

III. Quid autem de iis censendum, qui extra

Ecclesiam versantur, de Excommunicatis, Hæreticis, Infidelibus? Nemo dubitat, quod pro his etiam, et pro omnibus hominibus mortalem vitam agentibus sacrificium offerri liceat, cum Deus velit omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. Sacrificium crucis pro omnibus oblatum fuit, cur igitur Missa non poterit pro omnibus offerri? *Tertullianum* jam supra citavimus; . . . » Sacrificamus pro salute Imperatoris, *ait,* sed Deo nostro » et ipsius...». Multa alia afferri possent Veterum testimonia; sed quis sensus Ecclesiæ sit, et semper fuerit, satis notum est. Quamvis enim lege Ecclesiastica cautum sit, ne Excommunicatorum, Hæreticorum, aut Infidelium nomina publice in precibus recitentur, aut sacrificium nominatim offeratur pro iis, qui extra Ecclesiam sunt; nihil tamen vetat, quo minus id fiat per secretam animi intentionem. Certe an non aliquo modo etiam pro infidelibus orare jubemur, cum in oblatione calicis ex Ecclesiæ institutione oramus, ut pro totius mundi salute in conspectu divinæ Majestatis ascendat?

IV. Defunctorum, uti diximus, tria iterum genera sunt. *Reprobis,* qui ad æterna suplicia damnati sunt, Missæ sacrificium prodesse nihil potest, neque pro illis offerre licet, cum sint a corpore Christi, et ab omni cum Ecclesia communione in æternum præcisi. Siqui olim existimarunt, nonnullos ex damnatis, si non liberationem omnimodam a pœna, tamen refrigerium aliquod ex hoc sacrificio percipere posse; ii pauci admodum fuerunt, et falsa opinione decepti sunt. Nobis cum Ecclesia sentien-

dum est, Ecclesia autem nunquam oravit pro reprobis... » Quid ita? ait *S. Augustin.* (*Lib. XII* » *de civit. Dei Cap. XXIV*). Nisi, quia jam in parte » Diaboli computatur, qui, dum esset in corpore, » non est translatus ad Christum . . . ».

Et hæc quidem extra litem posita sunt: illud potius in crimine nobis ponunt Adversarii, quod Missas in honorem Sanctorum celebremus, et Sacrificium offeramus pro defunctis. Quod ad Sanctos attinet, jam diximus, sacrificium Sanctis non offerri, sed neque pro Sanctis offerri potest, ut illi subsidium aliquod exinde percipiant . . . » Injuria » est, *inquit S. August.* (*Serm. CLIX de verbis* » *Apost.*) pro Martyre orare, cujus nos debemus » orationibus commendari . . . ». Quid ergo agit Ecclesia cum in honorem Sanctorum Missas celebrat, id agit, ut iterum *S. Augustini* verbis utar, » ut ea celebritate Deo vero de illorum victoriis » gratias agamus, et nos ad imitationem talium » coronarum atque palmarum eodem invocato in » auxilium, ex eorum memoriæ renovatione ad» hortemur . . . ». Merito igitur *Concilium Trid.* Protestantes Convitiatores ita retundit Sess. XXII Can. V . . . » Si quis dixerit, imposturam esse » Missas celebrare in honorem Sanctorum, et pro » illorum intercessione apud Deum obtinenda, si» cut Ecclesia intendit, anathema sit . . . ».

Illud quoque Advessarii objiciunt, et contumeliose carpunt, quod pro defunctis in purgatorio detentis sacrificium offeramus. Verum hic eorum error pars tantum est, et consectarium alterius;

docent enim non dari purgatorium, et animas defunctorum juvari non posse suffragiis viventium. Hunc errorem confutabimus postea. Igitur ab ulteriore inquisitione abstinemus modo, ne bis morari necesse sit in eadem materia.

§. III.

De Missa privata.

OBSERVANDA.

I. Missa privata *publicæ* opponitur. Hæc, quam aliis nominibus etiam solemnem, conventualem, majorem vocamus, illa proprie dicitur, quæ cum cantu, et solemni cæremoniarum et Ministrorum apparatu peragitur, populo offerente, respondente, et communicante. *Privata* ita vocatur vel a loco, quia in privato aliquo oratorio agitur: sive a tempore, quia non festis sed privatis diebus fit: sive ab assistentibus, quia vel unus dumtaxat, vel pauci ei intersunt: sive ex eo quod solus Sacerdos in ea communicet: sive alia quacunque ex causa (*Vid. Card. Bellar. de Miss. Lib. II Cap. IX*). Occurrit etiam Missæ *solitariæ* nomen, quam ita vocatam credimus, quia a solo Sacerdote fiebat nemine præsente, et respondente. Hic usus medio ævo clangulum in Monasteria quædam irrepsisse videtur; sed mox repressus fuit Conciliorum Decretis. Inter alia Concil. Mogunt. Sæculo IX. sub Leone III ita

habet C. XLIII . . . » Nullus Presbyter, ut nobis » videtur, solus Missam cantare valet recte; quo» modo enim dicet, *Dominus vobiscum* vel *sursum* » *corda* admonebit habere; et alia multa his simi» lia, cum alius nemo cum eo sit? . . . . ». Nota, quod priscis illis temporibus Missam cantare idem sit, ac dicere. Vid. *Card. de Bona* eruditissimum opus de rebus liturgicis lib. I Cap. XIII §. V.

II. In Missas privatas acerbe invehunt Heterodoxi, Patris sui Lutheri non dicam zelum, sed furorem æmulantes. Hic librum integrum edidit contra Missas privatas, quas per irrisionem clandestinas, et angulares vocat. Tot ibi abominanda evomit contra divina mysteria, ut eum diabolo præceptore usum fuisse non dubitares, etiamsi illud non ipse fateretur impudentissimus homo. Unde autem tantus, et tam imflammatus furor Hæreticorum? An Missas privatas ideo tantum detestantur, quia privatæ sunt? An propter abusus, qui possunt hominum vitio in res etiam sanctissimas irrepere? Ne credas: in ipsum sacrificium impetus dirigitur; nam cum ipsi Missam privatam publicæ opponunt, per illam, quam publicam vel cummunem appellant, nihil aliud intelligunt, quam cœnæ Eucharistiæ celebrationem. Ideo Missæ solemnis ritus eos tantum admittunt, qui sacrificium non sunt, ut cantum, Evangelii lectionem, concionem ad populum, publicas preces, aut Symboli recitationem etc.: quæ autem Sacrificii potissimum rationem habent, et a Sacerdote etiam non præsente populo peragi possunt, puta Canonem, oblationem et consecratio-

nem, contumeliose explodunt. Ideo populi frequentiam exigunt, et volunt ut populus communicet, quia Missa ipsis Sacramentum tantum est, non sacrificium, et ne Sacramentum quidem, nisi cum percipitur.

III. Ex his nunc palam est, necesse non esse ut singula Missæ privatæ genera contra Protestantes vindicemus; neque operosius examinandum, an licitæ sint Missæ, quæ in privatis oratoriis celebrantur? An, quæ dicuntur absque populi frequentia, et in quibus populus non communicat? Unum est, quod illi quærunt: An sit populi conventus ad celebrandam cœnam? In hoc ergo punctum controversiæ est: An Missam celebrare idem omnino sit, quam conventum populi facere, ad cœnam Domini manducandam? Ex quo et illud sequitur hanc controversiam in illas iterum quæstiones recidere, quas supra jam absolvimus, nempe an Missa sit verum et proprie dictum sacrificium; et an corporis et Sanguinis distributio ad Sacrificii essentiam pertineat. Ergo jam abunde satisfactum esset Novatoribus. Attamen ne quod illis effugium maneat, et ut omnem calumniam ab Ecclesia Catholica removeamus, ostendemus licitum esse Missæ privatæ usum, seu licite celebrari Missas, in quibus præter Sacerdotem nemo communicat.

PROPOSITIO.

Missæ privatæ legitimæ sunt ac licitæ.

Concil. Trid. Sess. XXII Can. VIII.

» Siquis dixerit, Missas, in quibus solus Sa-
» cerdos communicat, illicitas esse, adeoque abro-
» gandas, anathema sit. ».

Prob. I. Nullibi legimus a Christo Domino præceptum, ut Sacerdos nonnisi in publico et solemni fidelium cœtu, plebeque universa, aut maxima saltem ejus parte communicante, divinam liturgiam faceret; non vero privatim, et absque ullo secum communicante. Nihil de hoc præcepto in Evangelio legimus, nihil in scriptis Apostolorum. Atqui id tamen probandum esset Novatoribus, qui volunt solam Scripturam controversiarum judicem, et divinorum dogmatum regulam esse.

Prob. II. Missa privata omnia habet, quæ ad naturam et integritatem sacrificii pertinent. Adest oblatio soli Deo facta a Ministro legitimo: adest res sensibilis, quæ ritu mystico consecratur et mutatur. Missa igitur privata a solemni non distinguitur, nisi quoad accidentalia exterioris cultus, Ministrorum aut populi assistentiam, et alia ejusmodi, quæ ad majorem tantum, aut minorem pertinent solemnitatem.

Prob. III. Illud utique legitimum et licitum censeri debet, quod in Ecclesia perpetuo usu frequen-

tatum est: sed Missæ privatæ perpetuo usu in Ecclesia frequentatæ sunt. Ergo etc.

Prob. minor. Ne longiores efficiamur, libenter ea prætermus, quæ probant, Missæ sacrificium etiam extra Ecclesiam, in domibus, in carceribus, aliisque locis privatis, et absque populi frequentia fuisse celebratum. *Cyprianus* Epist. IV Sacerdotum meminit, qui apud Confessores in carcere constitutos offerebant. *Tertullian.* antiquissimus scriptor lib. de fuga in persecut. Cap. XIV ait . . . » Si colligere » interdiu non potes, habes noctem: non potes » discurrere per singulos; sit tibi et in tribus Ec» clesia . . . » id est, si minus potes cum multis Synaxin celebrare, privatim id facito, vel cum tribus.

Illud potissimum est in hac controversia, consuetudinem semper in Ecclesia viguisse, Missas celebrandi, nullo communicante, præter solum Presbyterum. *Gregor. Nazianz.* Orat. XIX in laudem Patris, eum in cubiculo suo sacrum egisse asseverat. *Uranius* in vita S. Paulini Nolani Episcopi tradit, eum morti proximum jussisse, ut altare sibi pararetur ante lectulum, moxque sacrificio peracto in Domino obdormivisse. *Barlaam* Presbyterum solum celebrasse, atque communicasse, testis est *Joan. Damascenus* in ejus vita. Notatu digna sunt, quæ *Leontius* narrat in vita *Joannis Eleemosynarii*, qui Sæc. VII Patriarcha Alexand. fuit. Hic, cum quadam die videret populum ab Ecclesia egredi post lectum Evangelium, et ipse exiit, et inclamans inter turbam dixit: *Ego propter vos descendo in Ecclesiam; nam Missas poteram mihi in Episcopio*

facere. Addit deinde Biographus, reipsa Joannem quotidie uno ministrante Missam celebrasse.

His accedunt Conciliorum statuta. Concilium Agathense A.° 511 præcipit sæcularibus, ut die Dominica audiant Missam; ad communionem autem eos non adigit, nisi ter in anno. *Concil. Tolet.* XII. A.° 681 habitum Can. V graviter reprehendit Sacerdotes, qui sacrificium offerentes non communicabant. . . . » Quale erit illud sacrificium, ait, cui » nec ipse sacrificans participasse cognoscitur? » Quod aperte indicat, Concilium solam Sacerdotis communionem ad sacrificii integritatem necessariam judicasse.

Constat quoque in veteri jam Ecclesia plures eodem tempore Missas celebratas fuisse in eadem Ecclesia: constat ex antiquissima consuetudine in die Natalis Domini singulos Sacerdotes ter Missam celebrasse: an in omnibus populus communicabat! Constat in multis Ecclesiis quotidie peractum fuisse sacrificium, quamvis populus a communione abstineret: quod ex *Chrysostomi* et *Ambrosii* testimoniis patet. Primus Hom. III in Epist. ad Ephes. . . . *Frustra est*, inquit, *quotidianum sacrificium, frustra adstamus Altari, nemo est, qui participet*... *Ambros.* Serm. XXXIV adhortatur eos, qui negotiis non distrahuntur, ut singulis diebus Missæ intersint, tum admonet, ut in Quadragesima die saltem Dominica offerant, et communicent.

Google

OPPONUNT ADVERSARII.

1.° *S. Chrysostom.* pluribus in locis Missas, quæ sine communicante fiebant valde improbat, idque ex ipsis, quæ supra citata sunt, verbis manifestum est: hæc enim: » Frustra est quotidianum sacrificium, frustra adstamus; » Altari, » conquerentis et improbantis verba sunt. 2.° Sacerdos cum celebrat in plurali numero loquitur: » Quot- » quot ex hac Altaris participatione. . . sumserimus »: et » iterum: » Quod ore contingimus, pura mente capiamus » etc. ». Ergo plures communicare necesse est, nisi velis Liturgiæ preces merum esse ludibrium.

Resp. ad I. Verba S. Chrysostomi non diriguntur ad Sacerdotes, qui offerunt, sed ad Christianos qui non participant. Dolet ille, et conqueritur de hominum illorum socordia, qui divina dona fastidiunt: verum an ideo ab Altari ipse discessit, an a sacrificii oblatione abstinuit? Ergo persuasum illi erat omnino, verum esse sacrificium et integrum, etiamsi, qui adsunt, non communicent.

Resp. ad II. nego conseq. Sacerdos, etiamsi solus communionem accipiat, vera tamen dicit, cum in plurali numero loquitur; nam quod ipse offert, hoc idem omnes ubique Sacerdotes offerunt, et quod ipse sumit, hoc omnes per orbem fideles sumunt, cum ad Mensam Eucharisticam accedunt, de hoc præsentes etiam spiritualiter saltem participant. Sacerdos non suo nomine agit, cum sacrificat, sed ministerii publici officium peragit, et pro communi omnium utilitate sacrificat. Vide ergo non esse proprie Missas privatas; apud nos omnes communes sunt, Ecclesiæ sacrificium sunt. Christi sacrificium sunt, commune bonum sunt.

Pro coronide Verba adjicimus S. *Tridentini Concilii*

Sess. XXII Cap. VI in eorum, quæ diximus, confirmationem . . . » Optaret quidem Sacrosancta Synodus, ut » in singulis Missis fideles adstantes non solum spiri- » tuali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ per- » ceptione communicarent, quo ad eos sanctissimi hujus » sacrificii fructus uberior proveniret; nec tamen si id » non semper fiat, propterea Missas illas, in quibus » solus Sacerdos sacramentaliter communicat, ut priva- » tas et illicitas damnat, sed probat, atque adeo com- » mendat; siquidem illæ quoque Missæ vere communes » censeri debent; partim, quod in eis populus spiritua- » liter communicet; partim vero, quod a publico Ec- » clesiæ Ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fi- » delibus, qui ad corpus Christi pertinent, celebrentur ».

SCHOLION.

Multæ aliæ sunt, non levis momenti quæstiones, quas tamen hic omnino præterimus, tum quia locus ea tractandi non suppetit, tum quia ea quæ ad praxin magis pertinent, et officia atque agendi regulas præscribunt, ad Theologiæ moralis et pastoralis dominium pertinent. Attamen de his multa etiam apud præcipuos Thologos reperiuntur, quos adire non pigeat juniores, si velint uberiorem rerum divinarum cognitionem acquirere. Ejusmodi quæstiones sunt: An, et quo jure fideles teneantur sacrificio Missæ interesse? An et quando Parochiam frequentare, et in ea Missam audire obligentur? Hæc, quemadmodum et ea, quæ ad frequentem populi communionem spectant, fuse exponit, et sapientissimis regulis concludit *Natalis Alexander*

Theol. Tom. III. — Præceptum Missæ parochialis, præ cæteris docte et copiose tractat *Tournel.* de Sacrif. Missæ Art. X.—Jam quæ ad Ministrum Sacrificii pertinent, quæ sint dispositiones ad celebrandum requisitæ; quo loco, quo tempore liceat sacrificium offerre; an, et qua ratione Sacerdotes offerre teneantur; et quæ ejusmodi sunt plura tuto et inoffenso pede percurri possunt apud eosdem auctores non doctrina minus, quam veritatis ac religionis studio insignes.

ARTICULUS IV.

De effectis hujus sacrificii.

OBSERVANDA.

I » Constat Eucharistiam duabus de causis » fuisse a Christo Domino institutam *(Catech. Trid. Part. II Cap. IV Quæst. LIV)*: altera est, ut » cœleste animæ nostræ alimentum esset, quo vitam spiritualem tueri, et conservari possemus: » altera, ut Ecclesia perpetuum sacrificium haberet, quo peccata nostra expiarentur, et cœlestis » pater sceleribus nostris sæpe graviter offensus, » ab ira ad misericordiam, a justæ animadversionis » severitate ad clementiam traduceretur. » Cum autem una sit eademque Eucharistia, quæ Sacramenti simul et sacrificii rationem habet, facile intelligitur mire sibi cohærere, et quodammodo com-

misceri utriusque effectus; nam sine sacrificio non est Sacramentum, neque offertur et sacrificatur corpus Christi, nisi ut sumatur.

II. Nihil necesse est, ut hic de sacrificii efficacia et admirabili virtute prolixius disseramus. Nam, quæ ad hanc partem controversiæ pertinent, jam pene omnia in iis conclusa sunt, quæ aut discussa jam fuerunt, aut in alium locum rejecta. Videlicet, cum probavimus, hoc sacrificium præter id, quod in laudem Dei, et gratiarum actionem offeratur, etiam propitiatorium esse, et vim impetrandi habere: cum illud prodesse monstravimus, non ipsi tantum sacerdoti, sed et aliis; non justis tantum, sed et peccatoribus; non fidelibus tantum, sed et infidelibus; non vivis tantum, sed etiam defunctis; quid aliter egimus, quam multiplices et immensas opes ostendere, ex hoc sacrificio in genus humanum jugiter exundantes.

III. Id quoque superfluum nobis videtur, in perplexis, et fastidiosis Scholarum opinionibus operam ponere, et anxius inquirere, qua ratione hoc sacrificium sit propitiatorium, aut impetratorium, et qua ratione vis ejus se exerat in vivos, qua iterum in defunctos. Pauca tantum strictim adnotanda sunt, non ut inter Theologorum opiniones judicemus, sed ut liberas ejusmodi et incertas sententias ab iis, quæ certa fide credenda sunt, secernamus.—Itaque 1.° » sacrificium nostrum pro» pitiatorium dicimus, sed non eo modo, quo » sacrificium crucis, ut Cl. *Henricus Holden* observat (*Divinæ fidei analys. Lib. II Cap. IV*). Sa-

» crificium enim crucis adeo sufficiens est, et abun» dans, ut nec altero, nec hujus iteratione opus » nullatenus sit in ratione redemptionis. Quapropter » vi solius Missæ nihil meretur nobis Christus, sed » per illud nobis applicantur (sicut et per Sacra» menta) fructus meritorum Christi ». Vide superius dicta. 2.° Quamvis certum sit, sacrificium Altaris in remissionem peccatorum offerri; nusquam tamen Ecclesia statuit, illud immediate fieri, quemadmodum cum peccata per pœnitentiæ Sacramentum tolluntur; atque optime doceri potest, illud mediate tantum propitiatorium esse, id est per impetrationem; nam is, qui veniam alteri impetrat, illum propitium reddidisse dicitur, quem suis precibus placavit. Neque a fide aberrant, qui contra communiorem sententiam docent, hoc non ad mortales tantum culpas pertinere, sed ad veniales etiam; et pœnæ reatum in hoc sacrificio non alia quam impetrationis via remitti. 3.° Certum equidem est, sacrificium Missæ quamplurimum valere ad bona spiritualia, aut etiam temporalia impetranda; at non æque concessum est, auxilia gratiæ ad justificationem, aut temporalia beneficia semper, et certa lege obtineri. 4.° Defunctis sacrificium istud nullo alio modo prodesse potest, quam remittendo pœnam temporalem. Docent autem plures insignes Theologi, id non fieri per modum satisfactionis et pretii, quemadmodum, cum vivis redemptionis meritum applicatur, sed tantum per modum orationis et suffragii.

IV. Quæritur adhuc inter Theologos. 1.° An

Sacrificium Missæ effectus suos producat *ex opere operato?* 2.° An valor sacrificii *infinitus* sit, an *finitus* tantum? Non est, cur de his longius disputemus, cum nihil sit ab Ecclesia definitum, et Scholasticæ disceptationes in argutiis quamplurimum consistant, et diversa verborum interpretatioue. Quod primum attinet, notandum est, 1.° hoc sacrificium vim habere applicandi merita et satisfactionem Christi, et præterea gratiæ auxilia, aliaque dona a Deo impetrandi, eamque habere vi institutionis et promissionis Christi. Hac ratione potest dici effectum producere *ex opere operato* . . . » Sacra oblatio, » inquit *Chrysostomus (Hom. II in II ad Timoth.)*. » sive Petrus, sive Paulus, sive cujusvis meriti Sa» cerdos offerat, eadem est, quam dedit Christus » ipse Discipulis, quamque Sacerdotes modo con» ficiunt. Nihil habet ista, quam illa, minus. Cur » id? Quia non hanc sanctificant homines, sed » Christus, qui ante sacrificaverat . . . ». Hic ergo fructus, quem Sacrificium propria sua virtute operatur, nec major fit a bono Administro, nec minor a malo: atque licet Sacerdoti malo offerenti non prosit sacrificium, sed noceat; in illis tamen, pro quibus offertur, effectum habet, et si eos dispositos inveniat, gratiam eis obtinet virtute illius cruenti sacrificii, a quo omnis gratia in nos influxit. 2.° Ex alia parte id quoque concessum est, Sacrificium Missæ gratiam non operari eo modo, quo Sacramenta operantur, quia gratia non ita est signo exteriori annexa, neque illam proxime efficit sacrificium, sed impetrat potius; nam cum vim suam

omnem habeat a sacrificio crucis, non potest ei efficientia attribui, quam hoc ipsum non habet. Constat autem, quod Sacrificium crucis immediate peccatores non justificaverit, sed placaverit Deum, et impetraverit, ut per debita media peccatores ad salutem perducerentur. Posset ergo etiam aliquo sensu dici, effectum non produci ex opere operato: quamvis communis sententia sit ad opus operatum nihil aliud requiri, quam ut effectus ex Ministri merito suspensus non sit, sed a re ipsa fluat, et ex virtute promissionis et institutionis divinæ. 3.° Cum unus sit, idemque Christus, qui in Altari offertur ut victima, et se ipsum offert tanquam Minister principalis, quidam distinguunt inter hæc; et præter id quod victima oblata producit ex opere operato, alium effectum attribuunt actioni Christi se ipsum offerentis, quem dicunt esse *ex opere operantis*. Hæc enim actio Christi, est vera Christi pro nobis intercessio, juxta illud ad Hebr. VII... *Semper vivens ad interpellandum pro nobis*... 4.° Alius est effectus *ex opere operantis*, quem sacrificium habet ex bonitate Ministri; atque hic valor absolute, et juxta usum semper intelligitur, quando Missa dicitur vim habere ex opere operantis. Sub hac ratione oblatio potest esse meritoria, satisfactoria, et impetratoria; est enim opus pietatis et religionis, vi cujus mereri quis potest; satisfacere, et multa tum sibi, tum aliis impetrare; hæc enim potest justus quivis, cum religiosis et piis actionibus navat operam. Igitur Sacerdos probus his potest eorum, pro quibus offert, commodis et utilitati servire;

tum per ipsum sacrificium, quod in se purissimum est, et oblatione etiam sacrilega inquinari non potest, tum suam operam et satisfactionem illis liberaliter impertiendo.

V. Altera Theologorum de valore Missæ disputatio, nimis molesta esset, et implicata, si vellemus ire per singulas partes, et minutas quæstiunculas dissolvere, in quas hæc controversia se diffundit. Si generatim proponitur quæstio, an infinitus sit valor sacrificii, an finitus tantum; vix est disputandi locus, et res tota in ambiguo et equivocatione posita videtur. Sacrificii valor infinitus est quoad sufficientiam, uti dicitur, sed non quoad efficientiam. Victimæ, et primarii offerentis summa est, et infinita dignitas; sed effectus, qui in nos redundat, finitus est, quem voluntas et promissio Christi metiuntur, non sola sacrificii excellentia... » Sicut Dei virtus » et potentia, ait *Canus (Lib. XII Cap. XII re- » spons. ad decimam.)*, sufficiens quidem est, ut » effectum infinitum edat, quoniam infinita ipsa est; » sed semper tamen edit finitum, quia infinitum ca- » pere res creata non potest: sic Christi sanguis » ubicunque reperiatur, sive in cruce, sive in altari, » infiniti pretii est, et idoneus, ut pro infinitis, si » essent, hominibus satisfaceret; sed quoniam sunt » finiti semper, effectus semper finitus est ». At non ex hominis tantum natura finita valor sacrificii circumscribitur, sed etiam ex Sacerdotis intentione, ex eorum, pro quibus offertur, dispositione, et demum ex Christi voluntate, qui gratias suas et redemptionis pretium in certa mensura dispensat,

prout illud requirit ordo divinæ providentiæ. Una quidem divinæ hostiæ oblatio ad omnia impetranda per se sufficeret; sed Deus voluit ut sæpius ad idem remedium curramus, et hoc modo a fidelibus assidue frequentaretur hoc sanctum sacrificium; quo sublato et cultus Dei, et religio ipsa brevi dilaberetur . . . Sanguis Christi, qui in altari offertur, pro nobis effusus est quidem; atque ideo noster est; sed eo modo, quo lux solis nostra est, nempe ut causa universalis, cujus vis major, minorve recipitur pro eo, ut subjectum magis minusve disponitur, et pro eo, ut causæ adjuvantes majus, minusve opis ferunt ad affectum.

Digitized by Google

APPENDIX

DE RITIBUS MISSÆ.

» Habet hoc sacrificium multos, eosque maxime » insignes et solemnes ritus, quorum nullus super» vacaneus et inanis existimandus est; verum o» mnes eo spectant, ut et tanti sacrificii majestas » magis eluceat, et salutaribus mysteriis intuen» dis ad rerum divinarum, quæ in eo sacrificio » occulta sunt, contemplationem fideles exciten» tur ». Ita *Catechis. Rom. (De Euch. Quæst. LXV)* qui in his, sicut in cæteris omnibus Concilii Trid. vestigia sequitur *(Vid. Sess. XXII Cap. V)*. Argumentum hoc, si vellemus ritus omnes ac cæremonias singillatim exponere, longiorem explicationem postularet, quam propositæ institutioni conveniat. Cæterum, ut idem Catechismus observat, innumerabiles pene libellos, et commentarios, qui de hac re a piis et doctissimis viris conscripti sunt, Sacerdotes in promptu habebunt.

Igitur quædam tantum contra Ecclesiæ Catholicæ obtrectatores dicemus ad nostrum institutum magis spectantia. Agemus I de Liturgia generatim.

Digitized by Google

II De præcipuis Liturgiis in specie. III De Canone Latinorum. IV de lingua adhibenda.

Legi hac de re possunt præter Theologos jam supra citatos doctissimi rerum Liturgicarum tractatores, in primis *Petrus Le-Brun, Edm. Martene, Renaudot*, et *Joan. Bona* Card. de rebus Liturgicis.

§. I.

De Liturgia generatim.

I. Christum in ultima cœna tremendum Corporis et Sanguinis sui sacrificium instituisse, unanimi consensu sancti Patres, et Theologi omnes asseverant. Hæc fides Catholica est, quam supra propugnavimus. Id quoque inficias ire nemo poterit, Ecclesias ab Apostolis institutas ritum aliquem offerendi hoc sacrificium, sive Liturgiam ab iisdem accepisse: quod expressum verbis asserit Tridentina Synodus, cum ait loco citato, Ecclesiam in Sacrificii celebratione cæremonias quasdam ex *Apostolica disciplina, et traditione* adhibere. Multi enim sunt ejusmodi ritus, in quibus omnes conveniunt tum orientales tum occidentales Ecclesiæ, et de quibus illa valet *S. Augustini* regula (*Lib. IV de Bapt. Cap. XXIV*).... » Quod universa tenet Ecclesia, » nec a Conciliis institutum, sed semper retentum » est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum re» ctissime creditur.... ».

In Actibus Apostolorum legimus, a primis Chri-

stianæ Ecclesiæ incunabulis Apostolos cum fidelibus sacram Synaxim celebrasse quotidie *frangentes circa domos panem.* Neque putandum est, omnia hic sola consecratione et sumptione fuisse peracta, sed lectiones, preces, cæremoniasque adhibitas, quibus sacrificii dignitas clarius elucesceret, et pietas fidelium ac fervor magis accenderentur: quod his verbis satis clare indicat *S. Chrysost.* (*Hom. XXVII in 1. ad Cor.*)... » Cum sacras illas cœ- » nas accipiebant Apostoli, quid tum faciebant? » Nonne in preces convertabantur, et hymnos? » Nonne in sanctas vigilias? Nonne in longam do- » ctrinam, et multæ Philosophiæ plenam?... ». Sed hæc ipsa, quæ in Actibus dicuntur (*Cap. II v.* 42.).... *Erant perseverantes in doctrina Apostolorum, in communicatione fractionis panis, et orationibus.*.... ». An non sacræ Liturgiæ ordinem veluti in compendio exhibent? His enim partibus omnis Liturgia componitur. 1.° Lectione Scripturæ, et, quæ eam comitari debet, interpretatione, et exhortatione.... *In doctrina Apostolorum.* 2.° Iis, quæ ad sacrificium propius spectant, ut oblatione, consecratione et fractione hostiæ, ejusque inter fideles distributione... *in communicatione fractionis panis.* 3.° Demum in variis precibus, quæ consecrationem ac sumptionem partim præcedebant, partim sequebantur.... *et orationibus.* Cur autem hæc omnia non explicatius Scripturæ referant, ratio in promptu est, cum constet rei divinæ faciendæ modum et Sacramentorum ritus primis sæculis magis ore tradita fuisse, quam scriptis. Hinc

Digitized by Google

Apostolus ad Corinthios scribens (*I ad Cor. XI*), cum de institutione Eucharistiæ locutus fuisset, addit v. 34.... *Cætera, cum venero disponam*....

Illud quoque prætereundum non est, quod Apostolus ad Timoth. scribit (*I ad Timoth. II*)... *Obsecro primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones*: hunc quippe locum *S. August.* aliique Patres ad sacrificium Missæ aptissime referunt. Ita enim Augustin. verba illa interpretatur (*Epist. ad Paulin. n.° 16.*). » Eligo » in his verbis intelligere, quod omnis, vel pene » omnis frequentat Ecclesia, ut precationes (in » Vulgata, obsecrationes) accipiamus dictas; quas » facimus in celebratione Sacramentorum, ante» quam illud, quod est in Domini mensa incipiat » benedici: orationes, cum benedicitur, et sancti» ficatur, et ad distribuendum comminuitur; quam » totam petitionem fere omnis Ecclesia Dominica » oratione concludit. Interpellationes autem, sive » ut nostri codices habent, postulationes fiunt, cum » populus benedicitur; tunc enim Antistites velut » advocati susceptos suos per manus impositionem » misericordissimæ offerunt pietati. Quibus pera» ctis, et participato tanto Sacramento, gratiarum » actio cuncta concludit.... ».

Equidem inter Veteres quidam reperiuntur, qui videntur in contrariam sententiam abiisse, ut *S. Ambros.* qui Lib. VII Epist. 63, morem Apostolorum fuisse scribit, sola oratione Dominica oblationes hostiam consecrare, additis procul dubio verbis consecrationis: at difficile non est hoc cum alio-

rum Patrum sententia conciliare, si dixerimus, ut Card. *Bona* observat, Apostolos utramque formulam prolixam et brevem diversis temporibus adhibuisse; brevem quidem, cum temporis angustia, et persequentium metu premebantur: prolixam vero, cum per tempus et occupationes licebat.

II. Magnificam quandam veteris liturgiæ imaginem in Apocalypsi descriptam reperimus. Nam, quæ *S. Joannes* de triumphantis Ecclesiæ gloria scribit, tam similia sunt iis, quæ Ecclesia in terris militans in suis cœtibus frequentat, ut nescias, an Apostolus nostram liturgiam in cœlum transtulerit, an cœlestem deduxerit in Christianorum cœtus. In illa cœlesti civitate, primum regem ipsum cœlorum conspicimus, antiquum dierum, similem filio hominis, sedentem super Thronum, et admirando quodam splendore coruscantem, tum et sedes viginti quatuor Seniorum ex utraque parte throni dispositas (*Apoc. I.* 13. *IV* 2, 3, 4.). Videmus vestes candidas, et coronas, et candelabra septem, et altare, et incensa, ac thymiamata multa librumque signatum (*Ibid. I* 12. — *IV* 4. *V* 8. *VIII.* 3. *etc.*). Ante thronum, et in medio seniorum Agnum quasi occisum, et Seniores et quatuor animalia prostratos coram agno, et subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei. (*Ibid. V* 6. 8. — *VI* 9. *etc.*). Demum choros conspicimus Angelorum multorum in circuitu throni, et turbam innumerabilem Electorum ex omnibus linguis et populis, concinentium, et cantantium canticum Deo et Agno (*Cap. V.* 11, 12. *etc.* — *VII* 9, 10. *etc.*)

Ex his nunc facile est, sibi cœtus fingere Christianorum. Sacris præerat Episcopus, qui in extrema parte Sanctuarii eminentiorem thronum occupabat. Erat is ætate et virtutum meritis venerandus, atque in medio fidelis populi quasi visibilis quædam imago Dei. Ex utraque parte sedes erant Seniorum seu Presbyterorum, quibus Episcopus quasi corona circumdatus erat. Diaconi cum cæteris ministris in pedes erecti Angelos exprimebant, administratorios videlicet Spiritus ad Dei capessenda jussa perpetuo paratos. In medio et ante thronum Episcopi altare positum erat cum septem candelabris, et in altari agnus quasi occisus; Christus scilicet, qui, licet mori amplius non possit, tamen mystico quodam et ineffabili modo se tanquam victimam offert in altari. Aderant quoque incensa et vestes sacerdotales ac leviticæ, preces fidelium, et tota multitudo in Dei laudes effusa; hanc enim indicat turba illa magna, quam vidit Joannes stantem ante thronum et in conspectu Agni. Neque illud significatione caret, quod in Apocalypsi animæ interfectorum subtus altare fuisse dicantur; constat enim usum hunc in Ecclesia a primis sæculis obtinuisse, ut altaria erigerentur super Martyrum sepulchra, aut certe ossa Martyrum sub altari conderentur. Quod autem de illa Electorum turba in Apocalypsi dicitur (*Apoc. VII* 17.)... *Agnus, qui in medio throni stat, reget eos, et deducet eos ad vitæ fontes aquarum, etc....* Clare ostendit non vanas esse et inanes cæremonias, quæ in Christianorum cœtibus peraguntur; ibi enim fontes manant gratiarum, quibus abluti, nutriti,

et corroborati fideles, ad vitam proficiunt immortalem.

III. Si hæc nostra interpretatio Protestantibus non arridet, nolumus hac de re cum illis litigare, quamvis *Binghamus* Auctor Anglus ipse fateatur (*Origin. Eccl. Lib. XIII Cap. II*), in Cap. VIII Apocalypsis Christi Ecclesiam repræsentari ut in cœlis, et ut in terris est. Id certe negari non potest, eam, quam modo expressimus, formam in omnium gentium Liturgiis reperiri, quamvis hæ in multis aliis discrepent inter se. Quod non exiguo argumento est, ab Apostolis communem aliquam sacri officii formam constitutam fuisse, et ita ex communi fonte emanasse in omnes gentes. Hanc primigeniam liturgiam variis deinde additionibus ab Apostolorum successoribus autem fuisse non diffitemur; id enim temporum illorum conditio, et nascentis Ecclesiæ status exigebat, inde illa diversitas in minoribus et quasi subsidiariis partibus. Si objicitur, omnes quas nunc habemus liturgias diu post Apostolorum tempora conditas fuisse, et quæ antiquiores ex illis sunt, vix ante finem quarti sæculi prodiisse: respondemus, tunc quidem scriptis evulgatas fuisse liturgias illas, non autem institutas. Mos erat antiquis mysteriorum ritus et formulas traditione magis quam litteris conservare, ne gentibus sacra panderentur. Sæculo autem V et VI, cum jam Apostolorum institutis, multa addita fuerint ab Episcopis, aliqua etiam aliena manu adjecta, aut depravata ab Hæreticis, necessarium visum est præclaris quibusdam et sanctissimis viris,

ea, quæ in Ecclesiis passim esse recepta videbant, in ordinem redigere, et retenta antiqua forma, quædam resecare, alia immutare, alia etiam ex suo addere.—Et certe quæ in his liturgiis continentur omnia fere jam in præcedentium Patrum scriptis sparsa reperiuntur: ut copiose probatum est a rerum liturgicarum Scriptoribus.

IV. Manet ergo Apostolos, antequam inter gentes dispergerentur, convenisse inter se de certa rei divinæ faciendæ norma, hancque ab iis dein in omnes mundi partes delatam, omnium deinceps liturgiarum fundamentum fuisse. Huic veritati etiam Protestantes non refragantur, ii saltem, qui sinceriores inter ipsos sunt; ut *Hugo Grotius* in voto pro pace, *Ernestus Grabbe*, cujus inter alia hæc verba referuntur a Doctiss. *Merato* (*Comment. in Gavant. n.° XI*). » Ecclesias ab Apostolis institutas formam » aliquam, et ritum offerendi sacrificium, cui tam » arcta sit, et præcipua cum Religione connexio, » non accepisse, quis sanus sibi persuadeat? Non, » quod tamen liturgias omnes Apostolicas iis, quo» rum nomine insigniuntur, adjudicare velim: suf» ficiat liturgiarum antiquiorum, si non scriptores » saltem primos auctores fuisse Apostolos ». Porro difficile non est, ea, quæ ex Apostolica traditione manarunt, ab aliis, quæ postmodum adjecta fuerunt, discernere; nam ea, quæ omnibus liturgiis communia sunt, hoc ipso etiam communem originem produnt, quæ alia non potest esse, nisi Apostolica. Sunt autem hæc fere: Psalmorum, et Hymnorum cantus; lectiones Scripturæ, Evangeliorum

Digitized by Google

in primis, hisque conjuncta interpretatio, et instructio; oblatio panis et vini aqua mixti; vivorum et mortuorum commemoratio; consecratio et fractio hostiæ; oratio Dominica; benedictio populo data, et post communionem gratiarum actio.

§. II.

De quibusdam liturgiis speciatim.

Plures circumferuntur liturgiæ Apostolorum nomine inscriptæ, ut *Petri*, *Jacobi*, *Matthæi*, *Marci* etc. Aliæ veterum Patrum nomina gerunt, ut *Clementis Rom.*, *Dionysii*, *Basilii*, *Cyrilli*, *Chrisostomi* etc. Aliæ demum nationum nominibus distinguuntur, ut *Coptica*, *Armena*, *Gallica*, *Mozarabica* etc. Notandum tamen, eandem liturgiam non raro diversis nominibus vocari; sæpe in minutis tantum differunt, ac eo fere modo, quo in Occidentali Ecclesia particularium Ecclesiarum ritus in quibusdam differunt, tametsi omnes Romanam liturgiam sequantur.

Orientales.

I. Liturgia inter omnes, quæ per Orientem divulgatæ sunt, celeberrima illa est, quæ *S. Jacobo* fratri Domini, et primo Hierosolymorum Episcopo adscribitur. Hanc primam fuisse dicunt, cæteras ad ejus normam compositas. Diffundebatur autem late per totam Syriam, et post exortas Eutychianorum sectas in communi usu permansit, tum Hæ-

reticorum, tum *Melchitarum*, qui fidem Concilii Chalced. tuebantur. *S. Cyrill. Hieros.* multa ex hac liturgia transtulit in quintam Catechesin Mystagogicam: unde dubitari non potest, S. Jacobum primum ejus auctorem fuisse, quamvis ultro concedamus, nonnulla addita fuisse a successoribus.

II. Non improbabilis opinio est, *S. Marcum*, qui conditor fuit Alexandrinæ Ecclesiæ, huic formam aliquam liturgiæ tradidisse, quæ diu ore transmissa, deinde a *S. Cyrillo Alexandr.* in ordinem redacta, et amplificata, mox *S. Marci*, mox *Cyrilli* nomine indicatur. Hæc in Copticam lingnam translata, in Eutychianorum secta, quæ in Ægypto *Coptarum* nomen retinuit, perduravit. Constat etiam *Æthiopes* vel *Abyssinios* ab his magnam officii sui partem mutuasse.

Inter Apostolicas liturgias quidam et illam recensent, quam *Dionysius* magnifico stylo describit C. III Eccles. Hierarchiæ. Verum concessum est hodie inter Eruditos, non esse Dionysii Areopagitæ opera, quæ illi tribuuntur, sed alicujus recentioris. Idem fere judicium ferendum est de *S. Clementis Romani* liturgia in libro Constitutionum Apostolicarum descripta. Passim tamen concedunt Eruditi, libros illos quarto sæculo, forsan etiam ante Concilium Nicænum conscriptos fuisse, et eum, quem continent Missæ ordinem, a Patribus secundi et tertii sæculi fuisse usurpatum.

III. Superest et de Liturgiis *S. Basilii*, et *S. Chrysostomi* pauca dicamus, quæ jam a multis sæculis per omnes Græcorum Ecclesias late diffusæ

sunt. Olim quidem *S. Jacobi* liturgia etiam Græci utebantur; sed *S. Basilius M.* hominum socordiam, et in deterius prolapsionem conspicatus, aliam breviorem adornavit. Inter illas, quæ hodie sub ejus nomine circumferuntur, tanta varietas conspicitur, ut difficile sit judicare, quinam purus sit et genuinus *Basilii* textus. Porro Græci Basilii Liturgia certis tantum diebus utuntur, reliquo anni tempore, eam sequuntur, quam *S. Chrysost.* composuit eadem, qua *S. Basilius* ratione inductus, ut nempe omnes humanæ ignaviæ prætextus evelleret. De hac ita scribit Doctiss. *Jacob. Guarius* in Euchologio Græcorum.... » Ut ritus et preces quosdam ab alterius » Hierurgi sacræ nimirum Liturgiæ conditoris ter » magni Basilii opere in suum transferre non est » veritus; ita Græcorum posteri nova quædam di- » cenda, facendave a Diacono vel Sacerdote hic » aut illuc pro suo nutu respergere sunt ausi...». Inde tanta non editorum duntaxat, sed et MSS. antiquorum varietas.

Occidentales.

I. Primum de illa Liturgia dicemus, quæ *Ambrosiana* vocatur, et quam Mediolanensis Ecclesia tanquam prætiosissimam hæreditatem nullo non tempore tam strenue tuita est, ut, cæteris Occidentis liturgiis abrogatis et ad Romanam redactis, hæc Ecclesia nunc sola sit, quæ ritum in sacris proprium et peculiarem retinuerit. Probabile non est *S. Ambrosium* primum hujus ritus institutorem

fuisse; nam quod Ecclesia Mediolanensis a primis sæculis formam aliquam officii habuerit, dubitari non potest, idque ex ipsis *S. Ambrosii* libris perspicuum est. Quapropter instaurator potius dicendus erit antiqui ritus, quem in ordinem redactum, auctumque, et a mendis purgatum primus forsan scriptis consignavit, quamvis quæ ab ipso instituta fuerit officii disciplina facile non sit definire. Id certum, etiam post *S. Ambrosium* mutationes factas esse; nam in recentioribus Missalibus quædam addita, alia imminuta, alia iterum ab anterioribus diversa, et immutata conspiciuntur.

II. Etiam Ecclesia *Gallicana* suam olim Liturgiam habuit a Romana diversam. Plurima videbantur ex Orientalium ritibus mutuata: nec mirum, cum notum sit, plures insignes Galliæ Ecclesias a viris Apostolicis fundatas fuisse, qui ex Oriente in eas regiones venerant: ut sunt *Photinus, Iræneus, Trophimus, Saturninus* etc. Gallicani ritus steterunt usque ad tempora Pipini et Caroli M., qui, cum essent religiosissimi principes, et Sedi Apostolicæ summa religione devincti, optime judicarunt, particularium Ecclesiarum splendorem non minui, sed augeri magis, si in omnibus ad mores et usus principales Ecclesiæ sese conformarent (1).

III. Liturgia Gallicana antiqua magnam cum illa affinitatem habet, quam Hispani quinto et sequentibus sæculis secuti sunt. Hispaniis a Mauris subactis, Christiani mixti inter Arabes vivebant, et ideo *Mozarabi*, vel *Mixtiarabes* vocati sunt. Inde factum, ut eorum etiam Liturgia *Mozarabica* dicta fuerit.

Hæc Sæculo XI Romanorum Pontificum, et in primis Gregorii VII auctoritate possessione sua deturbata, locum cessit Romanæ Ecclesiæ ritibus. Ne tamen oblivione omnino deleretur, sæculo XV exeunte vir summus, et omnium virtutum laude insignis Card. *Ximenes* officium Mozarabicum Toleti in aliquo templi Metropolitani sacello restituit; ministris in eo collocatis, qui sacra quotidie ritu Mozarabico celebrarent.

IV. Ita Romanorum Pontificum, quin et Episcoporum quam plurium, et principum Christianorum studio eo res perductæ sunt, ut a multis jam sæculis in toto pene Occidente una tantum Liturgia vigeat, quæ *Romana* dicitur, quia ab illa Ecclesia ortum habet . . . » cui, ut *Tertullianus* » inquit (*Præscript. Cap. XXXVI*), totam do» ctrinam Apostoli cum sanguine suo profude» runt . . . ». De origine hujus Liturgiæ, ejusque per omnes Ecclesias diffusione, ita habet *Walfridus* Abbas (*de reb. Eccles. Cap. XXII*), insignis noni sæculi Scriptor . . . » Romani quidem usum ob» servationum a B. Petro principe Apostolorum ac» cipientes, suis quique temporibus, quæ congrua » judicata sunt, addiderunt. Quorum morem ideo » in sacris rebus tam multæ gentes imitantur, quia » et tanti Magisterii ex apice Apostolico primordiis » clarent, et nulla per orbem Ecclesia, ut Romana » ab omni fæce hæreseon cunctis retro temporibus » pura permansit ...». His consentit antiquissima, et communis non Romanæ tantum et Latinæ, sed et Græcæ Ecclesiæ traditio. Hinc *Gelasius* Papa, qui

primus *ordinem* Romanum edidisse creditur, non est illius inventor, sed eum evulgavit, quem S. Petrus primum Romanos docuit, et quem S. Petri Successores, in primis Leo M. et ipse Gelasius variis additionibus auxerunt. Ultimam operi manum admovit Gregorius M. centum post Gelasium annis. Hic, teste Joanne Diacono, in ordine Gelasiano » multa subtraxit, pauca convertit, nonnulla adjecit ». Ita tandem prodiit illa *Liturgia Gregoriana*, quam Romana Ecclesia per duodecim jam et amplius sæcula sartam tectamque servavit.

§. III.

Qua lingua uti oporteat in sacrorum Officiorum celebratione.

I. Hæc quæstio multis gravibusque certaminibus famosa est, neque desiit ad hæc usque tempora pugnandi ardor. Primum cum Protestantibus tantum congrediendum erat. Verum cum Hæretici jam pene deficerent, et arma projicerent longo usu attrita, accesserunt eis nostris diebus auxiliares copiæ, quas non puduit iisdem armis pugnare contra Ecclesiam, et ex eo laudem sibi turpiter emendicare, quod heterodoxorum argumenta centies explosa, et jam penitus obsoleta ad nauseam repeterent. Habemus nos, qui Catholici sumus, regulam, a qua discedere nefas esset; nam Concilium Trid., in quo hæc causa propter Novatores diligentissime excussa fuit, Sess. XXII Can. IX. anathema contra eum pronuntiat,

qui dixerit lingua tantum vulgari Missam celebrari debere. Hoc Ecclesiæ statutum gravissimis niti momentis atque ad universalem Ecclesiæ praxin, et veterum Patrum et doctissimorum virorum sententias prorsus esse accomodatum, negare nemo potest, qui non in historia Ecclesiastica ignarus sit, aut cui non innovandi libido, et ingenium leve ac sæculo serviens rectum judicium abstulit.

II. Primum quidem ad pristina tempora revertenti quam primum occurrit, hanc fuisse Ecclesiæ constantem disciplinam, ut institutæ semel a Majoribus precandi formulæ in ea, quam ab initio habuerunt, lingua semper permanerent; tametsi linguæ illæ vulgares esse desierint. In Occidente nullæ reperiuntur antiquæ liturgiæ nisi latina lingua conceptæ. In Oriente quamvis diversarum linguarum nationes sint, veteres tamen liturgias non habent, nisi Græco aut Chaldaico sermone conscriptas, quibus Græci, Melchitæ, Maronitæ, Nestoriani et Jacobitæ per varias provincias dispersi utuntur. Nolumus hic litigare de quibusdam Orientis populis. Nam etsi assumatur Ætihopes æthiopice, Coptos coptice, Armenos armenice sacra sua peragere, maneret tamen, quod supra diximus, nullam gentem reperiri, quæ ab ea, in qua sacra semel instituta fuerunt, lingua unquam recesserit, quamvis cessaverit esse vernacula; et cessarunt omnes, et ita quidem ut nulla hodie natio sit etiam inter Orientales, quæ non divina sua officia peragat in lingua populo ignota, quam necesse est studio et labore comparare. Nam Græci hodierni antiquam Græcorum lin-

guam non intelligunt, sic et Syriaca et Chaldaica extinctis, turcica, arabica, aliæque linguæ in plerisque Orientalibus regnis successerunt. Latina nullibi in Occidente vernacula est; et jam olim Africa, quæ latinam liturgiam a Romanis simul cum fide accepit, hunc usum retinuit, quamvis populus punice loqueretur, ut ex S.° Augustino discimus.

III. Hæc Ecclesiæ praxis tam constans, tam concors ubique, etsi sola esset, utique sufficeret ad depellendas novellæ eruditionis captiones; nam, ut bene *Augustinus ait* (*Ep. LIV olim CVIII ad Januar.*), . . . » Siquid tota per orbem frequentat » Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare, insolen» tissimæ insaniæ est . . . ». Præcessit hujus disciplinæ exemplum jam in veteri testamento; nam licet populus Judaicus post captivitatem Syriace loqueretur, Psalmos tamen et Scripturas hebraice semper cantavit et legit: quem morem Hebræi etiam hodie in Synagogis observant. Quin et Romanis ea cura fuit conservandi in Sacris sermonis antiquitatem; nam carmina Saliorum, vis Sacerdotibus suis intellecta, ut ait *Quintilian.* (*Lib. I. Instit. Cap. VI*), nunquam mutarunt, quia vetabat Religio, et consecratis utendum erat. Intellexit autem Catholica Ecclesia, et vetus et nova, quantum id valeret ad sacrarum rerum majestatem, si non in ea lingua, quæ passim per vicos et popinas auditur, sacra fierent sed sacro quodam, et a primis Ecclesiæ fundatoribus tradito sermone. Intellexit, quam facile impurum aliquid et erroneum in divina officia irreperet, si possent a primæva lingua in recentiores

et vulgares transferri; constat enim singulis fere sæculis vulgare idioma mutari. Ex quo sequeretur, vel formulas officii frequenter esse immutandas cum magno depravationis periculo; vel vetustiores retinendas, quamvis antiquatas et jam prope obsoletas cum dispendio debitæ venerationis. Intellexit, quam necessaria sit ad fidei unitatem Ecclesiarum communicatio: non mediocre autem hoc esse mutuæ communionis vinculum, si diversarum linguarum nationes, sicut religione conjunctæ sunt, sic et communem linguam habent, qua in religionis suæ exercitio utuntur (2).

§. IV.

De Canone Latinorum.

I. Quamvis in singulas Missæ partes excurrere animus non sit, illam tamen sacræ liturgiæ partem præterire non possumus, quæ communi nomine *Canon* vocatur, et qua nulla est in Missæ ordine sacratior et augustior. Hanc præ cæteris furiose dilacerant Protestantes duce Luthero suo, qui librum integrum de abominatione Canonis scripsit. Verum nocent sibi et causæ suæ inverecundi objurgatores, cum insanire se præ invidia palam faciant. Nam quod inique prorsus agant, et infesto animo hæc ipsa Lutheri verba satis declarant . . . » Quamquam habeam, ait (*Lib. de abroganda Missa.*), » quod pro sano canonis sensu dicere possim, ut » alias feci; tamen nunc non dignabor eum tali » honore . . . ».

Viro improbo et scurriliter faceto Concilium Trident. opponimus, quod de hac materia loquitur cum ea gravitate ac religione, ut facile appareat, qua parte requirenda sit veritas. . . . » Cum sancta » sancte administrari conveniat, *ait sancta Synodus,* » *(Sess. XXII Cap. IV),* sitque hoc omnium san» ctissimum sacrificium; Ecclesia Catholica, ut digne » reverenterque offeretur, ac perciperetur, sacrum » canonem multis ante sæculis instituit, ita ab omni » errore purum, ut nihil in eo contineatur, quod » non maxime sanctitatem, ac pietatem quandam » redoleat, mentesque offerentium in Deum erigat; » iis enim constat cum ex ipsis Domini verbis, tum » ex Apostolorum traditionibus, ac sanctorum quo» que Pontificum piis institutionibus . . . ».

II. Nunc, ut evidentius pateat, quam recte hæc a S.ª Synodo dicta fuerint, de hujus canonis origine et antiquitate quædam adjicimus. *Canon* illa liturgiæ pars est, quæ ab his verbis incipit: *Te igitur* etc., usque ad orationem Dominicam, qua incipit præparatio ad sacram communionem. Est autem vox *Canon* idem ac *regula,* quia ordinem precum continet statum et fixum, quem fas non est immutare. Quod nunc *Canon* dicitur, id Patres quandoque per antonomasiam *precem* vocant, aut *orationem:* ab *Optato Milev. legitimum* dicitur, ab aliis *Agenda,* aut *Actio.* Hinc quoties aliquid addendum canoni est, quod in Christi Domini solemnitatibus accidit, in Missali nota adjicitur: *Infra actionem.* Demum *secreti* quandoque, aut *secretorum* nomine indicatur, quia illum secreto recitat Sacerdos.

III. Notum de canone Occidentalis Ecclesiæ nobis sermonem esse; nam Orientales diversos a nostris ritus habent, et ordinem precum diversum, quamvis in præcipuis liturgiæ capitibus a nobis non dissentiant. Jam canonis Latini, quem nos sequimur, originem quidam in sæculum VI. collocant, ejusque auctorem assignant aut *Scholasticum* quemdam, de quo Gregorius Magnus scribit, aut *Gregorium* ipsum: sed utrumque falsum est. Gregorius in ea Epistola non agit de canone, sed de aliqua prece a Scholastico quodam composita, quæ tum temporis statim post canonem recitabatur, cum Oratio Dominica vel diceretur; post communionem vel omnino non diceretur: ait autem, satius sibi visum fuisse, ut Oratio Dominica diceretur mox post canonem præsente adhuc Christi corpore, oratio autem Scholastici sequeretur. Porro Gregorius ipse scribit, se accusatum fuisse, quod pauca quædam et leviuscula in canone mutarit: quid, quæso, factum fuisset, si vel canonem composuisset, vel eum, qui prius habebatur in ordinem redegisset? Et si Gregorius tantæ auctoritatis vir accusatus fuit ob tam leves causas; quanto magis Scholasticus ille, quisquis demum ille fuerit, omnium Christianorum offensionem incurrisset!

IV. Sed non potest esse dubio locus; nam canonem nostrum integrum, atque ipsis, quæ nunc sunt verbis refert *codex Gelasianus* a Thomasio editus, qui omnium consensu Gelasio adjudicandus est: Gelasius autem integro sæculo Gregorium M. præcessit. Qui autem a Gelasio editus est canon,

non erat proprie hujus Pontificis opus, sed antiqua traditione receptus; quippe ejus vestigia plurima in antiquis Latinis Patribus reperiuntur. Sic *Optatus Milev.* Lib. II aperte ad illa verba alludit: » In » primis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta, » Catholica etc. ». Auctor Libror. de Sacramentis, qui si minus *Ambrosius* ipse est, Ambrosio certe coævus fuit, ipsissimis pene verbis refert quatuor has potissimas canonis orationes: » Quam oblationem » tu Deus in omnibus, quæsumus, benedictam, ad- » scriptam, ratam, rationabilem etc. Qui pridie etc. » Unde et memores Domine etc. et: Supra quæ propi- » tio etc. ». Has autem partes *Ambros.* tanquam ex antiquo Ecclesiæ ritu deprompsas affert ad refellendos Hæreticos. Deinde *S. Augustin.* Tract. LXXXIV in Joannem, aliique Patres de illa Oratione loquuntur, in qua nominantur et invocantur Sancti; tum de illa, quæ pro defunctis offertur. Notavit autem idem *Augustin.* cum nominantur Sancti, Martyrum tantum mentionem fieri, sive virorum, sive fœminarum, quod magnæ antiquitatis argumentum est. Ergo antiquissimus est canon noster, et merito *Vigilius Papa* Ep. ad Profuturum inquit . . . Canonem Apostolica traditione suscepimus. » Et Isi- » dorus Hispalens (*Lib. I Officior. Cap. XV*)... » Ordo Missæ, vel Orationum, quibus oblata Deo » sacrificia consecrantur, primum a S. Petro institutus » est...». Quod tamen ita accipiendum non est, quasi Apostoli ipsi canonem, ut nunc est, conscripserint; sed quod partes ejus præcipuas, ut superius de liturgia in genere dictum est, definierint,

atque ordinem aliquem precum instituerint in Ecclesiis. Ejusmodi regulam aut canonem S. Petrus procul dubio Romanæ Ecclesiæ reliquit, quem insequentes Pontifices nonnullis adjectis in eam formam, qua nunc est, redegerunt.

Adversarii non tantum canonem in genere aggrediuntur, sed singulas ejus partes inscite æque ac inverecunde sugillant, et carpunt. Verum levissima sunt, quæ ab ipsis congeruntur argumenta, iisque jam dudum abunde satisfactum est a Theologis Catholicis, quorum insigniores jam supra laudavimus. Merito ergo *Trident. Synodus* citato Cap. ait, nihil nisi purum, et plenum sanctitatis in canone contineri; merito Can. VI. anathema pronuntiat contra eos, qui canonem Missæ errores continere, ideoque abrogandum esse dicerent.

ADNOTATIONES.

(1) Pag. 375. Nihil potest ad confirmationem Catholicorum dogmatum certius validiusque afferri, quam mira hæc omnium Liturgiarum in unam fidem consensio. Quidquid agant Protestantes, ut his nexibus se expediant, irritus labor est. Si multum valent ad convincendos animos Patrum, et virorum quorundam sanctorum, doctissimorumque testimonia; quantam, quæso, vim habere necesse est, hanc solemnem et continuam fidei professionem, non unius Ecclesiæ, sed orbis terrarum! non est hic de testium numero et auctoritate decertandum, ubi tam mirus auditur omnium temporum et locorum concentus, et omnium linguarum consentiens vox; ubi non verba tantum, sed omnes Sacerdotum et populi ritus, et motus corporis, et cultus publici instrumenta, et ipsi lapides loquuntur. Nihil hic juvat testimonii cujusdam sensum lacerare, et multis modis contorquere verba: En omnes liturgiæ, quotquot haberi hucusque potuerunt, ex omnibus mundi partibus palam nobis prædicant, non realem tantum, sed et permanentem præsentiam, et transubstantiationis dogma. Omnes victimam nobis ostendunt, quæ in altari a Sacerdotibus offertur, omnes adorationem hostiæ habent, et Sanctorum invocationem, et incruenti sacrificii pro vivis et defun-

ctis oblationem etc. Notatu digna sunt, quæ ante annos fere trecentos contigerunt, cum *Flaccus Illyricus* rigidiorum Lutheranorum princeps Missam aliquam latinam in antiquo codice MS. repertam typis mandavit Argentinæ A.° 1553. Mirum! quantos triumphos egerit Illyricus, putans magnum se Ecclesiæ Catholicæ detrimentum allaturum, ac si illa antiquos Missæ ritus perperam innovasset. Sed excæcavit illum malitia sua; nam e contrario orthodoxæ fidei dogmata ex ea passim confirmantur, ut Sanctorum et B. Virginis invocatio, realis Christi in Eucharistia præsentia, confessio auricularis, oratio pro vivis atque defunctis, et alia ejusdem generis multa: quod cum Lutheri asseclæ animadvertissent, omnia edita exemplaria, quotquot reperire potuerunt, protinus destruxerunt. V Card. *de Bona* lib. 1 cap. XII.

(2) Pag. 380. Locus hic esset de morte illo disserendi, qui in pluribus Germaniæ partibus invaluit, ut vel integra Liturgia, vel saltem pars officii publici lingua vulgari peragatur. Non deesset animus, nec deficeret materia dicendi, si tempus suppeteret. Nihil usus hic habet, ut nobis videtur, quod eum viris maturioris ingenii, et vere religiosis possit commendare. A novitatum fabricatoribus tempore Josephi II in lucem editus, admiratores et propagatores nactus est levioris eruditionis homines, qui in superficie hærent, et, ut acutiores cæteris habeantur, nova omnia avidius complectuntur. Hos sequitur illorum non exigua turba, qui libenter mori novissimo serviunt, ne minus cæteris sapere videantur. Ita viris in fide reprobis occasio subministratur in ipsa Ecclesiæ mysteria irruendi. Id enim, ne dubites, plurimorum perversorum hominum consilium est, ut fideles et Ministri primum ab illo idiomate avellantur, quo tota Occidentalis Ecclesia constanter usa est, in quo

deposita fuit, et veluti condita Ecclesiæ fides, quo tanquam communi vinculo omnes Occidentis Ecclesiæ cum sede Romana, tum et inter se connectuntur. Quod ubi semel perfectum fuerit, facilius erit in lingua cæteris nationibus ignota et continuis mutationibus obnoxia, doctrinam ipsam pervertere, et rupto communis liturgiæ nexu, mutuæ communionis vincula disrumpere.

Ajunt: neminem ignorare tam deformem fuisse in pluribus Ecclesiis Latini officii usum, ut ad fovendos pietatis sensus parum videretur accommodatus. Sed unde hæc? An latini sermonis defectus hic est? An non potius eorum, quibus rerum divinarum cura demandata est negligentia, et vecordia, et alienus ab omni pietate animus? Tollatur abusus, et maneat usus. Neque illud concedimus, magnum fideli populo commodum accrescere ex hac institutione. Jam longi anni sunt, quo hæc novitas incepit: interea alia adolevit hominum generatio a pueritia novis suis *cantilenis* pasta: ubi autem incrementum virtutis et pietatis fit, non video nisi quod minor quotidie conspiciatur templorum, et officii divini reverentia, majus quotidie orationis et omnis religiosi cultus tædium.

Sed curandum erat, ut Christianus populus Deum adorare disceret in spiritu et veritate, ne in eum illud Prophetæ caderet: *Populus hic labiis me honorat.* Optime quidem, si hoc linguæ permutatione efficeretur. Id unum mihi consequi videtur populus, cum templa perpetuis cantionibus implet, ut jam non labiis solum, sed et gutture Deum honoret. Neque etiam hic cultus mentem nutrit interno succu, neque adoratores producit in spiritu et veritate. Ego econtra, quo rem propius considero, eo mihi magis persuasum habeo, quod, si omnem pietatis sensum enecare vellemus, et ad purum mechanismum deducere religionis exercitium, non possemus certiori via

illud assequi. Dicam quo potissimum incitamento indigeat populus, quid nutrire possit pietatem, et religionis sensus fovere. Discant Pastores Sacrosanctum Missæ sacrificium cum omni religionis cultu et veneratione celebrare: diligant illi munditiem et decorem domus Dei, et ad id serio animum applicent, ut cantus non audiatur nisi vere Ecclesiasticus, gravis, et bene modulatus: cætera autem ad cultum publicum pertinentia accurate, et cum ea gravitate ac majestate fiant, ut appareat Deo servitium exhiberi, non hominibus: curent insuper, ut fideles diligenter in religionis officiis instruant, et ad pietatem fingant animos; librosque ipsis commendent ad veræ pietatis normam compositos: ita fiet, ut Cæremoniarum apparatu, et cantus sacri modulatione in sublimiora erecti, et novis stimulis incitati cum fervore preces suas ad Deum dirigant, et libris suis instructi, animo pio, et ad Deum intento cum Sacerdote omnes Missæ partes peragant sanctisque affectibus nutriant religiosam mentem.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CONSPECTUS

TOMI QUARTI.

PARS SECUNDA

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE